

ÇÖZÜMLER

1. Metinde Türklerin evren tasavvurunun kubbe biçiminde olduğu, göğün Kutup Yıldızı etrafında döndüğü ve bu kozmik düzenin yeryüzüne yansıdığı belirtilmektedir. Bu ifade, ilk Türklerin gök cisimlerini gözlemlediğini ve evrene dair sistemli bir düşünce geliştirdiğini gösterir. Göğün hareketine dair açıklamalar, rastlantısal değil düzenli bir kozmoloji anlayışını ortaya koymaktadır. Bu durum, II numaralı yargıda belirtilen astronomi bilgisine sahip olunduğunu kanıtlar.

Metinde ayrıca “kurgan” adı verilen mezarlardan ve bu mezarların üzerine dikilen “balbal”lardan söz edilmektedir. İlk Türklerde kurgan geleneği, ölen kişinin eşyalarıyla birlikte gömülmesini içerir. Bu uygulama, ölümden sonra yaşamın devam ettiğine inanıldığını gösterir. Çünkü kişi, öteki dünyada kullanması için eşyalarıyla birlikte defnedilmektedir. Bu durum I numaralı yargıda yer alan ahiret inancının varlığını destekler.

Sorunun kritik noktası ise III numaralı yargıdır. Metinde “Kutup Yıldızının tam altında, yeryüzünün yöneticisi olan Hakan’ın oturduğu kent bulunuyordu” ifadesi yer almaktadır. Bu ifade, Hakan’ın yalnızca bir boyun ya da belli bir topluluğun değil, “yeryüzünün yöneticisi” olarak konumlandırıldığını göstermektedir. Eski Türk siyasi düşüncesinde hükümdarın iktidarı, Gök Tanrı’dan aldığı kut anlayışına dayanır ve evrensel bir meşruiyet taşır. Gök nasıl merkezî bir düzen içinde dönüyorsa, yeryüzündeki düzen de Hakan merkezli kabul edilmiştir. Bu anlayış, Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi’nin temelini oluşturur. Çünkü Türk hükümdarı kendisini belirli bir coğrafyanın değil, tüm dünyanın düzeninden sorumlu görür.

Dolayısıyla metin yalnızca hükümdarın merkezî konumunu değil, evrensel egemenlik anlayışını da yansıtmaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

2. Metinde konar-göçer yaşam biçiminin ekonomik temelini hayvancılık olduğu açıkça belirtilmektedir. Hayvancılığa dayalı ekonomik yapı sonucunda küçükbaş hayvanların kürklerinden keçe üretildiği ve bu keçelerin kıyafetlerden eyerlere, çadır örtülerinden ev içi döşemelere kadar pek çok alanda kullanıldığı ifade edilmektedir.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, ekonomik faaliyetin (hayvancılık) günlük yaşamda kullanılan eşyaların üretimine ve el sanatlarına yön vermesidir. Keçe üretimi bir el sanatıdır ve bu sanat doğrudan geçim kaynağı olan hayvancılığa dayanmaktadır. Dolayısıyla geçim kaynaklarının üretim biçimine ve sanat anlayışına yansıdığı söylenebilir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı yargıda ise “Tarım ve ticaret ile ilgilenmemişlerdir.” denilmektedir. Metinde yalnızca hayvancılığın ekonomik hayattaki ağırlığından söz edilmiştir. Ancak bu durum, tarım ve ticaretle hiç ilgilenilmediği anlamına gelmez. Paragrafta tarım ve ticaretten söz edilmemesi, bunların yapılmadığını kanıtlamaz. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşamaz.

III numaralı yargıda “Sosyal devlet anlayışı ile hareket etmişlerdir.” ifadesi yer almaktadır. Metinde devletin sosyal yardım uygulamalarına, halkı koruma politikalarına ya da kamu yararına yönelik düzenlemelere dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Anlatım yalnızca ekonomik yapı ve üretim biçimi üzerinedir. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşamaz.

Cevap: A

3. İlk Türk toplumsal yapılanmasında sıralama; **Oğuş** → **Urug** → **Boy** → **Budun** → **İl** şeklindedir. Oğuş aileyi ifade ederken, birden fazla ailenin birleşmesiyle **urug** oluşur. Urug, soy birliğini ifade eden ve aile ile boy arasında yer alan ara basamaktır. Boy ise urugların birleşmesiyle meydana gelir. Dolayısıyla aile ile boy arasında mutlaka “urug” basamağı bulunmalıdır. Görseldeki hiyerarşik boşluk, bu ara teşkilatlanmayı işaret etmektedir.

Seçeneklere bakıldığında; “Kün” halk veya gün anlamına gelir ve toplumsal hiyerarşide böyle bir ara basamak değildir. “Kut” hükümdara Tanrı tarafından verildiğine inanılan yönetme yetkisidir; sosyal tabakalaşma kavramı değildir. “Oksızlık” bağımsızlıkla ilgilidir, toplumsal örgütlenme birimi değildir. “Tüz” ise töre, düzen veya hukuk anlamında kullanılır. Bunların hiçbirisi aile ile boy arasındaki kan bağına dayalı sosyal birimi ifade etmez.

Bu nedenle boş bırakılan yer **Urug** ile doldurulmalıdır.

Cevap: E

4. Orhun Yazıtları'nda Bilge Kağan'ın ifadeleri dikkatle incelendiğinde, hükümdarın halkın refahını artırmaya yönelik faaliyetlerini vurguladığı görülmektedir. "Ölecek milleti diriltip doyurdum, çıplak halkı giyimli kıldım, fakir halkı zengin kıldım" sözleri, devletin sadece siyasi ve askerî bir teşkilatlanma olmadığını; aynı zamanda halkın ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamayı amaçladığını göstermektedir. Bu durum, devletin halkın yaşam standartlarını yükseltmeyi görev edinmesi bakımından sosyal devlet anlayışına işaret etmektedir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğru kabul edilmelidir.

Metinde yer alan "Tanrı öyle buyurduğu için, bah-tım ve talihim olduğu için" ifadesi ise hükümdarın yönetim yetkisini ilahî bir kaynağa dayandır-dığını göstermektedir. Eski Türklerde hükümdarın Tanrı tarafından kendisine verilen "kut" sayesinde devleti yönettiğine inanılırdı. Bu anlayış, siyasi otoritenin kutsal bir temele dayandığını ortaya koymaktadır. Bu yönüyle devlet yapısında teokratik özellikler bulunduğu söylenebilir. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Buna karşılık federal devlet anlayışı, farklı siyasi birimlerin kendi iç işlerinde serbest olduğu, yetki-lerin anayasal güvenceyle paylaşıldığı bir yönetim biçimini ifade eder. II. Göktürk Devleti'nde boylar birliği söz konusu olmakla birlikte modern anlamda federal bir yapılanmadan bahsetmek mümkün değildir. Metinde de bu yönde bir çıkarım yapılmasını sağlayacak herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Bu sebeple III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

5. Eski Türk devlet anlayışında "il" (devlet) belirli temel unsurlara dayanır. Bu unsurlar klasik olarak:

- Kün (halk)
- Vatan (ülke/toprak)
- Oksızlık (bağımsızlık)
- Teşkilat (örgütlenme/devlet yapısı)

şeklinde ifade edilir.

Bu dört unsur devletin varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan toplumsal, coğrafi, siyasi ve örgütsel temelleri oluşturur.

Kut ise devletin temel unsurlarından biri değildir. Kut, hükümdara Gök Tanrı tarafından verildiğine inanılan yönetim yetkisini ve meşruiyeti ifade eder. Yani devletin yapısal bir unsuru değil, hükümdarlık anlayışıyla ilgili bir kavramdır.

Cevap: B

6. Metinde, MÖ 85 yılında tahta çıkan Hun hakanının küçük ve tecrübesiz olduğu, tahtı kaybeden amcalarının batıya gitmek istedikleri ve büyük Kurultaya katılmayarak yeni hakana bağlılık göstermedikleri belirtilmektedir. Bu durum, eski Türklerde görülen klasik veraset anlayışının uygulandığını göstermektedir. Türk devlet geleneğinde ülke hanedanın ortak malı sayıldığı için hükümdarın oğulları ve kardeşleri tahta aday olabilmekteydi. Bu nedenle taht kavgalarının yaşanması olağan bir durumdur. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Metinde ayrıca savunma anlayışında yeni görüşlerin ortaya çıktığı, ordu için yiyecek depoları ve surlu şehirler yapılmasının önerildiği; ancak Çin ordusunun eline geçebileceği endişesiyle bu fikirlerin kabul edilmediği ifade edilmektedir. Hunların konar-göçer yaşam tarzına sahip olmaları ve sabit, surlu şehirler kurmaktan kaçınmaları bu kararda etkili olmuştur. Bu durum, göçebe yaşam biçimine uygun olmayan savunma anlayışlarının reddedildiğini göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Buna karşılık metinde Hunların en önemli geçim kaynağının tarım olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Cevap: C

7. Metinde Hun kanunlarının kısa, kesin ve uygulanabilir hükümler içerdiği; cezaların ağır ve caydırıcı olduğu; hapis süresinin on günü geçmediği; mahkûm sayısının çok az olduğu ve kanunlar karşısında kimseye ayrıcalık tanınmadığı açıkça belirtilmektedir. Ayrıca devlet memurlarının kanunları iyi bilip uygulaması gerektiği vurgulanmaktadır.

Buna göre seçenekler değerlendirildiğinde:

A seçeneğinde yer alan "Göçebe hayatın da etkisi ile hafif cezaların hapis süreleri kısa tutulmuştur." ifadesi metinle örtüşmektedir.

Hapis süresinin on günü geçmemesi, konar-göçer yaşamın hareketli yapısıyla ilişkilendirilebilir. Bu yargıya ulaşılabilir.

B seçeneğindeki "Pratik bir hukuk anlayışı amaçlanmıştır." ifadesi de metne uygundur. Kanunların Çin'deki gibi karmaşık değil, kısa ve kesin hükümler içermesi pratik bir hukuk anlayışını göstermektedir.

C seçeneğinde belirtilen "Adalet anlayışı güçlü bir toplum yapısı oluşmuştur." yargısı da çıkarılabilir. Cezaların caydırıcı olması ve mahkûm sayısının azlığı, düzenli ve adalet temelli bir toplumsal yapı olduğunu göstermektedir.

E seçeneğinde yer alan "Sosyal devlet anlayışı hâkimdir." ifadesi doğrudan vurgulanmamış olsa da kanunlar önünde eşitlik ve toplum düzenini koruma amacı sosyal devlet anlayışıyla ilişkilendirilebilir; dolaylı olarak çıkarım yapılabilir.

Ancak D seçeneğinde belirtilen "Hunlar töreyi yazılı hale getiren ilk Türk devletidir." yargısına metinden ulaşamaz. Metinde kanunların içeriği ve uygulanışı anlatılmıştır; törenin ilk kez yazılı hâle getirildiğine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Töreyi ilk defa yazılı hale getiren Türk devleti Uygurlardır.

Bu nedenle doğru cevap D seçeneğidir.

Cevap: D

8. I numaralı öncülde "belirli bir veraset sistemi bulunmaktadır" denilmektedir. Metinde, şanyünün ölümünden sonra **genellikle** en büyük oğlu ya da kardeşinin tahta geçtiği belirtilmekle birlikte, taht adayları arasında sık sık mücadeleler yaşandığı ve siyasi istikrarın zor sağlandığı ifade edilmektedir. Bu durum, kesin ve yerleşmiş bir veraset sisteminden söz edilemeyeceğini gösterir. Yani belirli ve istikrarlı bir veraset düzeni yoktur. Bu nedenle I numaralı öncül yanlış kabul edilir.

II numaralı öncülde farklı düşüncelere önem verildiği ifade edilmektedir. Hükümdarın önemli kararlar alırken toy (kurultay) meclisinin görüşlerine başvurması, istişare geleneğinin bulunduğunu ve farklı görüşlerin dikkate alındığını göstermektedir. Bu nedenle II numaralı öncül doğrudur.

III numaralı öncülde hükümdarın otoritesinin ilahî güce dayandığı belirtilmektedir.

Metinde devlet yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanıldığı ve bunun "kut" kavramıyla ifade edildiği açıkça belirtilmiştir. Bu da hükümdar otoritesinin ilahî temele dayandığını gösterir. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak doğru olan öncüller **II ve III**'tür.

Cevap: D

9. Metinde, Asya Hun Devleti'nde askerlik bağımsız bir meslek olarak kabul edilmemiş ve maaşlı asker bulundurulmadığı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca devlet yönetiminde görev alan kişilerin aynı zamanda askerî birliklerin komutanlığını üstlendiği ifade edilmiştir. Bu durum, askerî ve sivil otoritenin kesin çizgilerle birbirinden ayrılmadığını; aksine iç içe olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşamaz.

Mete Han'ın onlu sistemi kurarak orduyu belirli birliklere ayırdığı, kırk tümen hâlinde teşkilatlandırdığı ve bu sayede etkili bir komuta yapısı oluşturduğu belirtilmiştir. Bu bilgiler, yapılan düzenlemelerin ordunun sevk ve idaresini kolaylaştırdığını göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Metinde askerlik bağımsız ve sürekli bir meslek olarak kabul edilmemiştir ifadesi yer almaktadır. Bu durum, III numaralı yargının metne aykırı olduğunu gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşamaz.

Hun ordusunun hilal (Turan) taktiğini uyguladığı, geri çekilme görüntüsü vererek düşmanı pusuya düşürdüğü ve çevreleyerek uzaktan atışlarla etkisiz hâle getirdiği belirtilmiştir. Bu taktik doğrudan cephe savaşıyla yıpratmaya değil, manevra ve kuşatma yoluyla düşmanı etkisizleştirmeye yöneliktir. Bu nedenle IV numaralı yargıya da ulaşamaz.

Sonuç olarak I, III ve IV numaralı yargılara ulaşamaz.

Cevap: C

10. Metinde, Çin'in kuzeyinde yaşayan bozkır topluluklarının özellikle atlı okçuluk konusundaki üstünlüklerinin Çin açısından ciddi bir askerî tehdit oluşturduğu açıkça ifade edilmektedir. At üzerinde yüksek hızla ilerlerken hem öne hem arkaya ok atabilmeleri, Çin orduları için karşı konulması güç bir durum yaratmıştır. Bu nedenle A seçeneği metinden doğrudan çıkarılabilir.

Çin hanedanlarının bu askerî baskı karşısında savunma amacıyla önlemler aldığı, Çin Seddi'nin inşasına hız verildiği ve orduda köklü değişikliklere gidildiği belirtilmiştir. Bu da Çin'in hem savunma hem de askerî teşkilatlanma alanında düzenlemeler yapmak zorunda kaldığını göstermektedir. Dolayısıyla B seçeneği de metinden çıkarılabilir.

Çin Seddi'nin inşasına hız verilmesi ifadesi, bozkır topluluklarının askerî baskısının bu süreçte etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle C seçeneği de metnin içeriğiyle uyumludur.

Metinde ayrıca atlı savaş kültürü ile kompozit yay kullanımının Çin ordusuna aktarılmasının bir reform süreci kapsamında resmiyet kazandığı belirtilmiştir. Bu da E seçeneğini doğrulamaktadır.

Ancak Çin ordularının Hun tarzında yeniden düzenlenmesinin Çin'i kısa sürede bozkır topluluklarından daha üstün hâle getirdiğine dair herhangi bir bilgi verilmemiştir. Reformlardan söz edilmekle birlikte sonuçlarının üstünlük sağladığına dair bir çıkarım yapılamaz. Bu nedenle D seçeneği metinden doğrudan çıkarılamaz.

Cevap: D

1. Metinde Eski Çağ Türk topluluklarında hukuk düzeninin töreye dayandığı, bu anlayışın temelinde Gök Tanrı inancının bulunduğu açıkça belirtilmektedir. Bu durum, hukuk kurallarının oluşumunda dinî inançların etkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla A seçeneğine ulaşılabilir.

Töre hükümlerinin kurultaylarda karara bağlandığı ve suç ile ceza arasında denge gözetildiği ifade edilmektedir. Bu bilgiler, hem kurultayların hukuk kurallarının belirlenmesinde rol oynadığını hem de adalet ilkesinin esas alındığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle B ve D seçeneklerine ulaşılabilir.

Metinde ayrıca göçebe yaşam tarzı nedeniyle uzun süreli hapis cezalarına başvurulmadığı açıkça belirtilmiştir. Bu da C seçeneğinin metinden çıkarılabileceğini göstermektedir.

Ancak metinde “devlete başkaldırı, askerlik görevini yerine getirmeme, adam öldürme ve hırsızlık gibi ağır suçlar”ın çoğunlukla ölüm cezası ile cezalandırıldığı belirtilmiştir. Buradan devlete karşı işlenen her suçun mutlaka ölüm cezası ile cezalandırıldığı sonucu çıkarılamaz. İfade, ağır suçlar için çoğunlukla ölüm cezası uygulandığını belirtmektedir; istisnasız tüm devlet suçlarının ölümle cezalandırıldığı söylenmemiştir.

Cevap: E

2. Metinde Eski Çağ Türklerinin inanç sisteminin temelinde Gök Tanrı inancının bulunduğu, Gök Tanrı'nın evrenin tek yaratıcısı olarak kabul edildiği belirtilmektedir. Bununla birlikte Şamanist unsurların, doğa kültürünün ve atalara saygı anlayışının da önemli bir yer tuttuğu ifade edilmiştir. Bu durum, inanç sisteminin tek tanrılı bir yapı göstermekle birlikte doğa ve atalar kültürüyle desteklendiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla I numaralı öncüle ulaşılabilir.

Ölümden sonra hayatın devam edeceğine inanılması, ölümlerin atlarıyla birlikte kurganlara defnedilmesi ve mezarlara balbal taşları dikilmesi, defin uygulamalarının ahiret inancıyla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle II numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Metinde kutsal kabul edilen unsurların yalnızca gök cisimleriyle sınırlı olmadığı; dağlar, nehirler ve yüksek yerlerin de kutsal sayıldığı açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle III numaralı öncül yanlış olup metinden çıkarılamaz.

Atalara yapılan saygısızlığın ağır bir hakaret ve hatta savaş sebebi sayıldığı bilgisi, atalara duyulan saygının toplumsal ve siyasî çatışmalara yol açabildiğini göstermektedir. Bu nedenle IV numaralı öncüle ulaşılabilir.

Cevap: B

3. Metinde, İlk Türk topluluklarının dinî inanışları, günlük yaşam biçimleri ve yaşadıkları coğrafyanın maddî kültür ürünlerini büyük ölçüde etkilediği açıkça belirtilmektedir. Bu durum, sanat ve zanaat ürünlerinin şekillenmesinde inanç ve yaşam tarzının etkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla A seçeneğine ulaşılabilir.

Halı ve kilimlerde kullanılan motiflere sembolik anlamlar yüklendiği ve bu desenler aracılığıyla haberleşmenin sağlandığı ifade edilmiştir. Bu bilgi, motiflerin yalnızca estetik amaçlı değil, aynı zamanda iletişim aracı olarak da kullanıldığını göstermektedir. Bu nedenle B seçeneğine ulaşılabilir.

Türklerin savaşçı bir yapıya sahip olduğu, bakır ve demiri işleyerek gelişmiş silahlar ürettikleri belirtilmiştir. Bu durum, savaşçı özelliklerinin silah teknolojisinin gelişimine katkı sağladığını gösterir. Dolayısıyla C seçeneğine ulaşılabilir.

Metinde atın evcilleştirilmesinin ulaşım ve savaş alanında yenilikler sağladığı ifade edilmiştir; ancak bunun yerleşik hayata geçişi hızlandırdığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Aksine, atın evcilleştirilmesi konar-göçer yaşam tarzını güçlendiren bir unsurdur. Bu nedenle D seçeneğine ulaşılabilir.

Hayvan figürleri ve boylara özgü tamgalarla süsleme yapıldığı açıkça belirtilmiştir. Bu da E seçeneğinin metinden çıkarılabileceğini gösterir.

Cevap: D

4. Metinde Eski Türklerde kullanılan On İki Hayvanlı Türk Takvimi'nin bir yılının yaklaşık 365 gün ve birkaç saat olarak kabul edildiği, günün başlangıcının gece yarısı sayıldığı ve yılın başlangıcının gündüzlerin uzamaya başladığı 22 Aralık olarak belirlendiği ifade edilmektedir. Ayrıca takvimin başlangıçta Ay yılı esasına dayandığı, Göktürkler Dönemi'nde ise Güneş yılı esasına göre yeniden düzenlendiği belirtilmiştir.

Bu bilgiler, Eski Türklerin gök cisimlerinin hareketlerini gözlemlediğini ve yılın süresini hesapladığını göstermektedir. Bu durum astronomi alanında belirli çalışmalar yapıldığını ortaya koyar. Dolayısıyla I numaralı öncüle ulaşılabilir.

Takvim sisteminin Göktürkler Dönemi'nde Ay yılından Güneş yılı esasına göre yeniden düzenlendiği bilgisi, sistemin zamanla değişikliğe uğradığını göstermektedir. Bu nedenle "tamamında özgün hâline sadık kalınarak kullanılmıştır" şeklindeki II numaralı öncüle ulaşılabilir.

Yılın başlangıcının gündüzlerin uzamaya başladığı tarihe göre belirlenmesi, doğa olaylarının ve mevsimsel değişimlerin takvim üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle III numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Cevap: A

5. Metinde bozkır uygarlığının ortaya çıkmasında Türklerin belirleyici rol üstlendiği açıkça ifade edilmiştir. Ayrıca Orta Asya'da atın evcilleştirilmesi ve arabanın geliştirilmesinin Türk toplulukları tarafından gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Bu durum, Türklerin bozkır uygarlığının kurucu ve şekillendirici unsuru olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı öncüle ulaşılabilir.

At ve arabanın dönemine göre ileri birer teknolojik yenilik olduğu, Hiksosların atlı birlikler ve savaş arabaları sayesinde güçlü bir uygarlık olan Mısır'ı kısa sürede mağlup edebildiği ifade edilmiştir. Bu bilgi, söz konusu teknik üstünlüğün tarihsel güç dengelerini değiştirebildiğini göstermektedir. Bu nedenle II numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Ancak metinde Türklerin atı evcilleştiren ilk uygarlık olduğu kesin bir biçimde belirtilmemiştir. Atın evcilleştirilmesinin Türk toplulukları tarafından gerçekleştirildiği ifade edilmekle birlikte "ilk uygarlık" şeklinde mutlak bir yargı yer almamaktadır. Bu nedenle III numaralı öncüle ulaşılabilir.

Cevap: C

6. Metinde göçebe ile konargöçer kavramları açık biçimde ayrılmıştır. Göçebeliliğin sürekli yer değiştirme anlamına geldiği, konargöçerliğin ise mevsim koşullarına bağlı olarak yaylak ve kışlak arasında düzenli hareket etmeyi ifade ettiği belirtilmiştir. Bu nedenle konargöçerliğin tamamen düzensiz ve rastlantısal yer değiştirmelere dayandığı söylenemez. I numaralı öncüle ulaşılabilir.

Türk topluluklarının ekonomik faaliyetlerini hayvancılığa dayandığı ve hayvanlarını korumak amacıyla yaylak ile kışlak arasında göç etmek zorunda kaldıkları ifade edilmiştir. Bu durum, hayvancılığa dayalı ekonomik yapının mevsimsel göçleri zorunlu kıldığını göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı öncüle ulaşılabilir.

Yaylak ve kışlak arasında yapılan göçlerin, hayvanları aşırı sıcak ve soğuktan koruma amacına dayandığı belirtilmiştir. Bu da göçlerin doğa koşullarına uyum sağlama amacı taşıdığını göstermektedir. III numaralı öncüle ulaşılabilir.

Ayrıca metinde bu mevsimsel hareketliliğin Türk boylarının temel yaşam faaliyetlerini sürdürebilmelerine önemli ölçüde katkı sağladığı ifade edilmiştir. Bu da konargöçer yaşam biçiminin yaşamın devamını kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. IV numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Sonuç olarak II, III ve IV numaralı öncüllere ulaşılabilir.

Cevap: D

7. Metinde Bilge Kağan'ın şehir kurma düşüncesine karşı çıkan kayınbabasının, konargöçer yaşam biçiminin Türklerin özgürlük ve bağımsızlığını korumasında temel unsur olduğunu vurguladığı görülmektedir. Ayrıca konargöçer yaşamın sağladığı hareket kabiliyeti sayesinde Çin topraklarına hızlı baskınlar düzenlenebildiği ve tehlike anında güvenli bölgelere çekilerek korunmanın mümkün olduğu ifade edilmektedir.

Bu bilgiler, konargöçer yaşam tarzının Türklerin askerî üstünlüğünün önemli bir dayanağı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı öncüle ulaşılabilir.

Toplumsal yaşam biçiminin (konargöçerlik) askerî stratejiyle doğrudan bağlantılı olduğu, hareket kabiliyeti ve baskın taktiğinin yaşam tarzıyla bütünleştiği anlaşılmaktadır. Bu durum, Türk toplum yapısının askerî stratejiyle iç içe şekillendiğini göstermektedir. II numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Yerleşik hayata geçmenin özgürlük ve bağımsızlığı zayıflatılabileceği düşüncesi açıkça dile getirilmiştir. Bu da yerleşik hayatın bağımsızlık açısından bir tehdit unsuru olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Dolayısıyla III numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllere ulaşılabilir.

Cevap: E

8. Türklerin Orta Asya'dan göç etmelerinde birçok etken rol oynamıştır. Bu etkenler doğal, siyasi ve ekonomik nedenlerin birleşimiyle ortaya çıkmıştır. İklim değişikliklerine bağlı kuraklık ve otlakların yetersiz hâle gelmesi, hayvancılığa dayalı ekonomik yapıyı doğrudan etkilemiştir. Bu durum göçlerin en temel doğal nedenlerinden biridir. Dolayısıyla I numaralı öncül göç nedenleri arasında yer alır.

Boylar arasında siyasi birliğin sağlanamaması ve iç mücadelelerin artması da toplulukların yeni yurt arayışına yönelmesine sebep olmuştur. Siyasi istikrarsızlık göçleri hızlandıran önemli faktörlerden biridir. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Çin'in Orta Asya'da uyguladığı baskı ve yayılmacı politikalar, Türk topluluklarının yer değiştirmesine yol açan siyasi dış etkenler arasında yer almaktadır. Bu nedenle III numaralı öncül de göç sebepleri arasındadır.

Türklerin yerleşik hayata geçerek tarımsal üretimi artırma isteği ise göçlerin nedeni değildir. Aksine, Türkler göçebe ya da konargöçer yaşam biçimini sürdürmüşlerdir. Yerleşik hayata geçme arzusu, Orta Asya'dan ayrılmanın temel sebebi olarak gösterilemez. Bu nedenle IV numaralı öncül yanlıştır.

Nüfus artışına bağlı olarak mevcut kaynakların yetersiz kalması da göçlerin ekonomik sebeplerinden biridir. Bu nedenle V numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I, II, III ve V numaralı öncüller göç nedenleri arasında yer alır.

Cevap: D

9. Metinde Bilge Kağan'ın iktidarını Tanrı'nın buyruğu ve kendisine verilen kut ile açıkladığı belirtilmektedir. Bu durum, hükümdarlık yetkisinin ilahî bir kaynağa dayandırıldığını göstermektedir. Dolayısıyla Türklerde hükümdarlığın Tanrı tarafından verildiğine inanıldığı sonucuna ulaşılabilir. I numaralı öncül doğrudur.

Ayrıca Bilge Kağan'ın halkın temel ihtiyaçlarını karşıladığını, yoksulları zenginleştirdiğini, nüfusu artırdığını ve devleti daha ileri bir seviyeye taşıdığını vurgulaması, devlet gücünün halkın huzuru ve ekonomik refahı ile bağlantılı görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Ancak metinde askerî güç kullanılarak toprakların genişletildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Anlatım daha çok iç düzenin sağlanması ve halkın refahının artırılması üzerinedir. Bu nedenle III numaralı öncüle ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüllere ulaşılabilir.

Cevap: C

10. Metinde konargöçer Türk toplumlarında sınıf ayrımı yapılmadığı açıkça belirtilmiştir. Silah kullanabilen herkesin asker sayılması, toplumda ayrıcalıklı ve kalıtsal sınıfların bulunmadığını göstermektedir. Bu nedenle I numaralı öncüle ulaşılabilir.

Göçebe yaşam tarzının bireyleri cesur, dayanıklı, disiplinli ve teşkilatçı şekilde yetiştirdiği; çocukların küçük yaşlardan itibaren savaşçı anlayışla yetiştirildiği ve ata binme ile okçulukta ustalaştıkları ifade edilmiştir. Bu durum, konargöçer toplum yapısının askerî özellikler taşıyan bir toplum düzeni oluşturduğunu göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Ayrıca zorlu doğa şartlarının çocukların yetişme biçimini ve toplumun karakteristik özelliklerini etkilediği açıkça anlaşılmaktadır. Bu da coğrafi koşulların Türklerin karakteristik özelliklerini şekillendirdiğini göstermektedir. Bu nedenle III numaralı öncüle de ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllere ulaşılabilir.

Cevap: E

1. Orta Asya'daki ilk Türk devletlerinde görülen bazı toplumsal özellikler, doğrudan doğruya göçebe (konargöçer) yaşam biçimiyle ilişkilidir.

Göçebe toplumlarda üretim ve yaşam biçimi büyük ölçüde hayvancılığa dayanır ve herkes toplumsal hayatın aktif bir parçasıdır. Sürekli yer değiştiren ve savaşçı özellik taşıyan bu toplum yapısında köle emeğine dayalı bir üretim modeli gelişmemiştir. Bu nedenle köle sınıfının belirgin biçimde ortaya çıkmaması, göçebe yaşamın doğal bir sonucudur. I numaralı özellik bu kapsamda değerlendirilebilir.

Hapis cezalarının kısa süreli olması da göçebe yaşamın bir sonucudur. Sürekli hareket hâlinde bulunan bir toplumda uzun süreli hapis uygulaması hem pratik değildir hem de toplumsal düzenle bağdaşmaz. Bu nedenle cezalar daha çok kısa süreli ya da doğrudan yaptırım şeklinde uygulanmıştır. II numaralı özellik de göçebe yaşamla ilişkilidir.

Buna karşılık toplulukların bağımsız yaşama arzusu, Türklerin siyasi ve kültürel karakteriyle ilgilidir; ayrıca bağımsız yaşama arzusu göçebe yaşam sürmelerinin sebepleri arasında gösterilebilir. Doğrudan göçebe yaşamın zorunlu bir sonucu değildir. Dolayısıyla III numaralı özellik göçebe yaşamın sonucu olarak değerlendirilemez.

Sonuç olarak I ve II numaralı özellikler göçebe yaşamın sonuçları arasındadır.

Cevap: C

2. Devlet işlerinin belirli bir mecliste görüşülmesi, Türklerde yönetim faaliyetlerinin rastlantısal değil, belirli bir düzen ve teşkilat anlayışı çerçevesinde yürütüldüğünü göstermektedir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Kurultayın devlet meselelerini görüşmesi fakat son kararın hükümdara ait olması, bu yapının bir danışma meclisi niteliği taşıdığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Ancak metinde kadınların Kurultayda yer aldığına ya da ülke yönetiminde söz sahibi olduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

3. Metinde Göktürklerin tarihte "Türk" adını ilk kez resmî olarak kullanan devlet olduğu belirtilmiştir. Bu durum, ortak bir ad etrafında siyasi birlik sağlandığını ve ulusal kimlik ile devlet bilincinin güçlendiğini göstermektedir. Ayrıca Türk boylarının ikinci kez tek çatı altında toplanması da bu bilinci destekler niteliktedir. Dolayısıyla I numaralı öncüle ulaşılabilir.

Bumin Kağan'ın yönetimi doğu ve batı şeklinde teşkilatlandırması, merkezî otoritenin zayıfladığını değil; geniş toprakları daha etkin yönetebilmek amacıyla yapılan idarî bir düzenlemeyi ifade eder. Metinde Bumin Kağan Dönemi'nde merkezî otoritenin zayıfladığına dair bir bilgi yoktur. Bu nedenle II numaralı öncüle ulaşılabilir.

Göktürklerin İpek Yolu hâkimiyeti için Çin, Bizans ve Sasanilerle mücadele ettiği belirtilmiştir. İpek Yolu ticaret yolları üzerinde kontrol sağlamak ekonomik kazanç anlamına geldiğinden, bu mücadelelerin ekonomik sebeplerle yapıldığı sonucuna ulaşılabilir. Bu nedenle III numaralı öncüle ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı öncüller doğrudur.

Cevap: C

4. Bir devletin yerleşik yaşama geçtiğini gösteren kesin kanıt, kalıcı şehir hayatının ve mimari yapıların ortaya çıkmasıdır.

Uygurların büyük saraylar inşa etmesi, gelişmiş şehir mimarisine ve kalıcı yerleşim düzenine sahip olduklarını gösterir. Göçebe toplumlarda anıtsal ve kalıcı saray mimarisi gelişmez; bu durum yerleşik hayatın açık bir göstergesidir. Bu nedenle A seçeneği yerleşik yaşama geçildiğini gösteren kesin kanıttır.

Maniheizm dininin benimsenmesi, inanç değişikliğini gösterir; ancak tek başına yerleşik hayata geçildiğinin kesin kanıtı değildir. Başkentin Karabalğasun olması şehirleşmeye işaret edebilir; fakat tek başına yeterli bir kanıt sayılmaz. Ay Tengri ünvanının kullanılması siyasi ve dinî bir tercihtir. Talas Savaşı'nın yaşanması ise askerî ve siyasi bir olaydır.

Sonuç olarak doğru cevap A seçeneğidir.

Cevap: A

5. Karluklar ve Basmillerle yapılan ittifak sonucunda II. Göktürk Devleti'nin yıkılması, Türk siyasi tarihinde boylar arası iş birliğinin devlet kurma sürecinde etkili olabildiğini göstermektedir. Bu durum, I numaralı yargıyı destekler.

Uygurların başlangıçta devlet merkezini Ötüken olarak belirlemeleri, Göktürk siyasi geleneğinin devam ettirildiğini göstermektedir. Ötüken, eski Türk devlet anlayışında kutsal ve stratejik bir merkezdir. Dolayısıyla Uygurların Göktürk mirasını tamamen reddettiği söylenemez. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılamaz.

Başkentinin daha sonra Ordu Balıg'a taşınması ise şehirleşme ve yerleşik yaşam sürecinin güçlendiğini göstermektedir. Ordu Balıg planlı bir şehir merkezi olarak inşa edilmiştir. Bu durum III numaralı yargıyı destekler.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

6. Böğü Kağan Dönemi'nde büyük sarayların inşa edilmesi ve ekonomik refahın artması, kalıcı mimari faaliyetlerin yoğunlaştığını göstermektedir. Anıtsal yapılar ve saray mimarisi, yerleşik yaşamın güçlendiğinin açık göstergesidir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Manihaizm ve Budizm'in devlet ve toplum hayatında etkili olması, savaşçı ve göçebe karaktere sahip eski Türk yaşam anlayışında değişime yol açmıştır. Özellikle Manihaizm'in savaş karşıtı ve pasifist yönü, askerî yapıyı zayıflatıcı bir etki oluştururken; sanat, edebiyat ve kültürel gelişimi desteklemiştir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Ancak dinî değişimlerin Uygur Devleti'nin kısa sürede yıkılmasının temel nedeni olduğuna dair metinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Cevap: B

7. Orhun Yazıtları'ndaki "Ey Türk bodunu, devletini ve töreni kim bozabilir?" ifadesi, törenin yalnızca günlük hayatı düzenleyen kurallar bütünü değil; aynı zamanda devletin varlığını ve sürekliliğini koruyan temel unsur olarak görüldüğünü göstermektedir. Devlet ile törenin birlikte anılması, törenin siyasi düzenin güvencesi olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Konargöçer Türk toplumunda töreye dayalı sert cezaların uygulanması ve devlet düzenini bozacak davranışlara ağır yaptırımlar getirilmesi, hukuk anlayışının bireyden çok toplum ve devlet düzenini korumaya yönelik olduğunu göstermektedir. Bu durum, hukuk sisteminin devlet merkezli bir anlayış taşıdığını ortaya koyar. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Ancak verilen bilgilerde suç ve ceza ilişkisinin keyfi uygulamalara dayandığına dair bir ifade bulunmamaktadır. Aksine töreye dayalı düzenli ve kurallı bir hukuk anlayışından söz edilmektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

8. Konargöçer Türk toplumlarında hapisane kurumunun bulunmaması, hareketli ve sürekli yer değiştirmeye dayalı yaşam biçimiyle doğrudan ilişkilidir. Yerleşik bir ceza infaz sistemi oluşturmak göçebe hayat şartlarında mümkün değildir. Bu nedenle cezaların uygulanma biçimi yaşam tarzından etkilenmiştir. I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Adam öldürme, ordudan kaçma ve vatana ihanet gibi suçlara ölüm cezası verilmesi, devletin ve ordunun güvenliğinin son derece önemli görüldüğünü göstermektedir. Toplumsal düzeni ve askerî yapıyı tehdit eden fiillere en ağır yaptırımın uygulanması, devletin bekasının bireysel yaşamdan daha öncelikli kabul edildiğini ortaya koyar. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Ancak metinde suç oranının düşük olduğu için cezaların ağırlaştırıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Tam tersine cezalar oldukça ağır olduğu için suç oranı düşük seviyelerdedir. Cezaların ağır olması, caydırıcılık ve devlet güvenliği ile ilişkilidir; suç oranına bağlanmamıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

9. Hazar Kağanlığı'nın Orta Avrupa ve Kafkaslarda egemenlik kurması ve Hz. Osman Dönemi'nde İslam ordularıyla savaşıarak Kafkasya ile Karadeniz'in kuzeyinde İslamiyet'in yayılmasını engellemesi, Hazarların İslamiyet'in kuzeye ve batıya doğru ilerleyişini sınırlandırdığını göstermektedir. Bu durum, onların siyasi bir tampon devlet işlevi gördüğünü ortaya koyar. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Hazarların İslam ordularıyla mücadele etmiş olması, İslamiyet'i kesin olarak reddettiklerini kanıtlamaz. Devletler arası savaşlar çoğu zaman siyasi ve stratejik nedenlere dayanır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Hazarların hâkim olduğu Kafkasya ve Karadeniz'in kuzeyi, Asya ile Avrupa arasında geçiş noktası olup hem siyasi hem de dinî mücadelelerin yaşandığı stratejik bir bölgedir. Bu durum metinden çıkarılabilir. Dolayısıyla III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

10. Orhun Kitabeleri'nin Türklerin bıraktığı ilk yazılı belgeler olması ve Türk adının geçtiği ilk Türkçe metinler arasında yer alması, bu eserlerin Türk tarihini aydınlatmada doğrudan ve özgün bilgi sunduğunu göstermektedir. Bu nedenle Orhun Kitabeleri birincil kaynak niteliği taşır. I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca kitabelerin Türk devlet anlayışını yansıtmaması, yönetim anlayışının, siyasi düşüncenin ve Türk kimliğinin yazılı olarak gelecek nesillere bilinçli biçimde aktarılmak istendiğini göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Ancak kitabelerin yalnızca edebî amaçla oluşturulduğu söylenemez. İçeriğinde siyasi, sosyal ve tarihî mesajlar bulunmaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

ÇÖZÜMLER

1. Paragrafta İslâm öncesi Türk kültürü ile İslâm kültürü arasındaki benzerliklerin, Türklerin İslâmiyet'i benimsemesini kolaylaştırdığı açık biçimde ifade edilmektedir. Gök Tanrı inancı ile tek tanrı anlayışının örtüşmesi, cihan hâkimiyeti düşüncesinin cihat anlayışıyla benzerlik göstermesi, kurban geleneği, ahiret ve cennet, cehennem inancı ile temizliğe verilen önem gibi unsurlar iki kültür arasında dinî ve düşünsel uyum bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca ruhban sınıfının olmaması ve Türk töresi ile İslâm hukukunun çelişmemesi, din değişiminin toplumsal yapıyı sarsmadan gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. Ozanlık ve kamalık anlayışlarının evliyalık ve dervişlikle benzeşmesi de manevî sürekliliği desteklemektedir.

Bu bilgiler ışığında birinci yargıya ulaşılabilir. Çünkü paragrafın bütünü, din değişiminin kültürel süreklilik içinde gerçekleştiğini vurgulamaktadır. Üçüncü yargıya da ulaşılabilir. Cihan hâkimiyeti düşüncesi ile cihat anlayışının benzerliği, Türklerin askerî ve siyasî ideallerinin İslâm anlayışıyla örtüştüğünü göstermektedir.

İkinci yargıda ise İslâmiyet'in Türk toplum yapısında köklü bir sosyal sınıflaşmaya yol açtığı ileri sürülmektedir. Oysa metinde ruhban sınıfının bulunmaması ve toplumsal yapının sarsılmadan din değişiminin gerçekleşmesi özellikle belirtilmiştir. Bu nedenle böyle bir sosyal sınıflaşma sonucuna ulaşılamaz.

Sonuç olarak yalnızca II numaralı yargıya ulaşılamaz.

Cevap:B

2. Parçada Talas Savaşı sonrasında İslamiyet'in Türk toplulukları arasında hızla yayıldığı, ancak buna rağmen Türk devlet geleneğinin büyük ölçüde devam ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca hükümdarlık anlayışındaki kut kavramının yeni bir anlam kazandığı, töre anlayışı, meşruiyet algısı ve devlet yönetiminin yeniden şekillendiği belirtilmektedir. Bu ifadeler değişimle birlikte sürekliliğin de bulunduğunu göstermektedir.

Birinci öncülde, Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra önceki dönemlerde oluşan devlet teşkilatı anlayışını büyük ölçüde koruduğu ifade edilmektedir. Paragrafta "Türk devlet geleneğinin İslamiyet sonrasında da büyük ölçüde devam etmesi" ifadesi açıkça yer aldığı için bu yargıya ulaşılabilir.

İkinci öncülde, hükümdarın meşruiyet kaynağının İslamiyet öncesinde ilahî kökenli kut anlayışına dayandığı, İslamiyet sonrasında ise dinî bir çerçevede yeniden yorumlandığı belirtilmektedir. Metinde kut kavramının yeni bir anlam kazandığı ve meşruiyet algısının yeniden şekillendiği ifade edildiğinden, bu yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü öncülde ise İslamiyet'in kabulüyle birlikte törenin tamamen terk edildiği ve devlet yönetiminin yalnızca dinî kurallara dayandırıldığı ileri sürülmektedir. Oysa paragrafta töre anlayışının yeniden şekillendiği belirtilmekte, tamamen ortadan kalktığına dair bir bilgi verilmemektedir. Ayrıca devlet geleneğinin büyük ölçüde devam ettiği vurgulanmaktadır. Bu nedenle üçüncü yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: A

3. Parçada Karahanlı Devleti'nin İslâmiyet'i resmî din olarak kabul etmesine rağmen Uygur alfabesini kullanmaya devam ettiği, Türkçeyi resmî dil olarak benimsediği ve vezirlik makamında Türkçe kökenli ünvanları tercih ettiği belirtilmektedir. Bu durum, din değişiminin kültürel bir kopuşa yol açmadığını, aksine eski Türk kültürel ve idarî unsurlarının korunarak İslâmiyet'in benimsendiğini göstermektedir.

Birinci yargıda Karahanlıların din değişimini kültürel kopuşa dönüştürmeden gerçekleştirdiği ifade edilmektedir. Paragrafta verilen bilgiler, eski alfabenin ve Türkçenin korunması gibi unsurlarla bu sürekliliği açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda devlet yönetiminde İslâmî unsurlar kadar eski Türk idarî geleneğinin de etkili olduğu belirtilmektedir. Vezirlik makamında Türkçe ünvanların tercih edilmesi ve Türkçenin resmî dil olması, eski idarî geleneğin sürdürüldüğünü gösterir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda ise Karahanlılarda İslâmiyet'in Arap kültürünün doğrudan aktarılması şeklinde benimsendiği ileri sürülmektedir. Oysa metin, Arap kültürünün birebir aktarımından ziyade, İslâmiyet'in Türk kültürel unsurlarıyla birlikte ve onlarla uyumlu biçimde kabul edildiğini göstermektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

4. Birinci yargıda Karahanlıların merkezî otoriteyi güçlendirmeye yönelik kurumsal adımlar attığı ifade edilmektedir. Posta teşkilâtı, devlet içi haberleşmeyi düzenleyen ve merkez ile taşra arasındaki bağı kuvvetlendiren bir kurumdur. Bu durum merkezî otoritenin güçlendirilmesine hizmet eder. Aynı şekilde ribatlar ve bimarhaneler de devlet eliyle yürütülen kurumsal faaliyetlerdir. Bu nedenle I numaralı yargı doğrudur.

İkinci yargıda devletin ekonomik canlılığı ve idarî bütünlüğünün gözetildiği belirtilmektedir. Ribatlar ticaret yollarının güvenliğini ve sürekliliğini sağlar; bu da ekonomik hayatı destekler. Posta teşkilâtı idarî bütünlüğü güçlendirir, bimarhaneler ise sosyal devlet anlayışını yansıtır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda ise bu uygulamaların Karahanlıların göçebe yaşam tarzını tamamen terk ettiğini kanıtladığı ileri sürülmektedir. Parçada göçebe yaşamın tamamen terk edildiğine dair bir bilgi yer almamaktadır. Bu kurumların varlığı yerleşik hayatın güçlendiğini gösterebilir; ancak "tamamen terk edildiği" sonucuna ulaşılamaz. Bu nedenle III numaralı yargı doğru değildir.

Cevap: A

5. Parçada, Karahanlı Devleti'nin **Orta Asya'daki ilk Türk-İslâm devleti** olduğu, bu dönemde **Türk-İslâm sentezinin başladığı** ve **Semerkant, Buhara, Kaşgar gibi şehirlerin bilim ve kültür merkezi hâline geldiği** belirtilmektedir. Bu bilgiler, Karahanlıların hem İslâmiyet'in Türk toplumu içinde yerleşmesinde hem de Türk-İslâm kültürünün şekillenmesinde önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Karahanlıların ilk Türk-İslâm devleti olması ve Türk-İslâm sentezinin bu dönemde başlaması, İslâmiyet'in Türkler arasında yayılması ve kurum-sallaşmasında önemli bir rol üstlendiklerini gösterir. Bu nedenle **I. öncüle ulaşılabilir**.

Metinde Semerkant, Buhara ve Kaşgar gibi şehirlerin bilim ve kültür merkezi hâline geldiği ifade edilmektedir. Bu durum Türk-İslâm kültürünün yalnızca dinî bir dönüşüm olmadığını, aynı zamanda bilimsel ve entelektüel faaliyetleri de içerdiğini gösterir. Dolayısıyla **II. öncüle de ulaşılabilir**.

Parçada kültürel ve bilimsel gelişmelerin Karahanlı Devleti'nin tarihsel önemini artırdığı belirtilmektedir.

Bu durum, kültürel gelişmelerin devlet yapısıyla ilişkili olduğunu düşündürür. Ancak öncülde bu faaliyetlerin **devletin siyasî ve idarî yapısıyla doğrudan ilişkili olmadığı** ileri sürülmektedir. Metinde böyle bir çıkarımı destekleyen ifade bulunmadığından **III. öncüle ulaşılamaz**.

Cevap: B

6. Parçada Gazneli Devleti'nin Sebük Tigin Dönemi'nde bağımsızlığını kazanması, Sultan Mahmut'a Abbâsî halifesi tarafından "sultan" unvanının verilmesi ve Hindistan'a yönelik seferlerle İslâmiyet'in yayılması gibi unsurların devletin siyasî ve dinî konumunu belirlediği ifade edilmektedir. Bu bilgiler, Gaznelilerin hem İslâm dünyası içindeki meşruiyetini hem de askerî faaliyetlerinin dinî boyutunu ortaya koymaktadır.

Birinci yargıda Gaznelilerin Abbâsî halifeliğinin siyasî otoritesini koruyan askerî bir güç rolü üstlendiği belirtilmektedir. Parçada doğrudan halifeliğin siyasî otoritesinin korunmasından söz edilmemektedir; ancak halife tarafından "sultan" unvanının verilmesi, Gaznelilerin Abbâsî halifeliğiyle yakın ilişki içinde olduğunu ve İslâm dünyasında etkin bir siyasî-askerî güç olarak konumlandığını göstermektedir. Ayrıca Hindistan seferleriyle İslâmiyet'in yayılması, onların İslâm dünyası adına hareket eden bir güç olduğunu düşündürmektedir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda "sultan" unvanının verilmesinin, Gazneli hükümdarının dinî meşruiyetinin halife tarafından tanındığını gösterdiği ifade edilmektedir. Halife, İslâm dünyasında dinî otoriteyi temsil ettiğinden, bu unvanın verilmesi Gazneli hükümdarının yönetim yetkisinin dinî açıdan da onaylandığını gösterir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda Gazneli Devleti'nin Hindistan seferlerinin yalnızca ekonomik çıkar elde etmeye yönelik olduğu belirtilmektedir. Oysa paragrafta bu seferlerin İslâmiyet'in yayılmasına katkı sağladığı açıkça ifade edilmektedir. Bu durum, seferlerin sadece ekonomik değil aynı zamanda dinî bir amaca da hizmet ettiğini göstermektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

7. Parçada Gazneli Devleti'nin Dandanakan Savaşı'nda Selçuklulara yenildiği, Sultan I. Mesut'un ölümüyle birlikte siyasî gücünü kaybettiği ve nihayetinde Gurlular tarafından yıkıldığı belirtilmektedir. Bu gelişmeler devletin askerî yenilgiler, iç siyasî zayıflamalar ve dış baskılar sonucunda tarih sahnesinden çekildiğini göstermektedir.

Birinci yargıda Dandanakan Savaşı'nın Gazneliler açısından askerî olduğu kadar siyasî bir kırılma noktası olduğu ifade edilmektedir. Parçada savaşın ardından devletin siyasî gücünü kaybettiği vurgulanmaktadır. Bu durum, söz konusu savaşın yalnızca askerî bir yenilgi değil, aynı zamanda siyasî sonuçlar doğuran bir dönüm noktası olduğunu gösterir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda Gazneli Devleti'nin zayıflama sürecinde hem iç hem de dış etkenlerin rol oynadığı belirtilmektedir. Sultan I. Mesut'un ölümüyle siyasî gücün kaybedilmesi iç etkenlere; Selçuklulara yenilme ve Gurlular tarafından yıkılma ise dış etkenlere örnek teşkil etmektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda ise Gaznelilerin yıkılışının Hindistan'daki İslâmî etkinin tamamen sona ermesine neden olduğu ileri sürülmektedir. Parçada Hindistan'daki İslâmî etkinin sona erdiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca tarihsel süreçte Hindistan'daki İslâmî varlık Gaznelilerden sonra da devam etmiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

8. Parçada Tuğrul Bey'in Nişabur'da kendi adına hutbe okutması, Bağdat Seferi ile Abbâsî halifesini Büveyhoğullarının baskısından kurtarması ve ardından "Doğu'nun ve Batı'nın Sultanı" unvanını alması gibi gelişmelerin Selçuklu Devleti'nin siyasî meşruiyet anlayışını ortaya koyduğu belirtilmektedir. Bu olaylar, Selçukluların hem fiilî siyasî gücü ele geçirdiğini hem de bu gücü dinî otoriteyle ilişkilendirerek meşrulaştırdığını göstermektedir.

Birinci yargıda Selçuklu sultanının siyasî otoritesini dinî meşruiyetle desteklediği ifade edilmektedir. Hutbenin hükümdar adına okutulması, İslâm dünyasında egemenlik göstergesidir.

Ayrıca halife tarafından verilen “Doğu’nun ve Batı’nın Sultanı” ünvanı, Selçuklu hükümdarının otoritesinin dinî makam tarafından tanındığını gösterir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda halifelik makamının Selçuklular Dönemi’nde idarî ve askerî yetkilerini fiilen kaybettiği belirtilmektedir. Bağdat’ın Büveyhoğullarının baskısından kurtarılması ve siyasî gücün Selçuklu sultanında toplanması, halifenin daha çok sembolik ve dinî bir otorite hâline geldiğini düşündürmektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda ise Selçuklu Devleti’nin Abbâsî halifeliğini tamamen ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir. Parçada halifeliğin kaldırıldığına dair bir bilgi bulunmamaktadır; aksine halifenin varlığı devam etmekte ve sultana ünvan vermektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

9. Birinci yargıda Selçukluların Bizans karşısında siyasî ve dinî üstünlük sağladığı ifade edilmektedir. Bizans’ın vergiye bağlanması siyasî üstünlüğü, İstanbul’daki camide Abbâsî halifesi ve Tuğrul Bey adına hutbe okutulmasının kabul edilmesi ise dinî ve sembolik üstünlüğü göstermektedir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda Anadolu’nun fethinin askerî başarıyla birlikte diplomatik kazanımlarla desteklendiği belirtilmektedir. Pasinler’deki askerî zaferin ardından vergi anlaşması yapılması ve hutbe okutulmasının kabul edilmesi, askerî başarının diplomatik sonuçlar doğurduğunu gösterir.

Ayrıca Anadolu fetih sürecinin başlaması bu zeminde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda Pasinler Savaşı’nın Malazgirt Savaşı’nın doğrudan askerî sonucu olduğu ileri sürülmektedir. Oysa tarihsel olarak Pasinler Savaşı (1048) Malazgirt Savaşı’ndan (1071) önce gerçekleşmiştir. Parçada da bu iki savaş arasında böyle bir neden-sonuç ilişkisi kurulmamaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: E

10. Parçada Gazneli Devleti’nde Sultan Mahmut’un Abbâsî halifesi tarafından “sultan” ünvanıyla onurlandırıldığı ve Hindistan seferleriyle İslâmiyet’in yayıldığı belirtilmektedir. Bu durum Gaznelilerin halifelik makamını tanıdığını ve onun dinî otoritesi çerçevesinde hareket ettiğini göstermektedir. Büyük Selçuklu Devleti’nde ise Tuğrul Bey’in Bağdat Seferi sonrasında halifenin dünyevî yetkilerini sultana devretmesi ve dinî-siyasî otoritenin ayrılması, Selçukluların İslâm dünyasında daha belirleyici ve kurumsal bir siyasî rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Birinci yargıda Gaznelilerin Abbâsî halifeliğinin askerî koruyuculuğunu üstlendiği, Selçukluların ise İslâm dünyasının siyasî liderliğini kurumsallaştırdığı ifade edilmektedir. Gazneliler halifeden ünvan alarak onun otoritesini tanımış ve İslâmiyet’i yayma faaliyetleri yürütmüştür. Selçuklular ise Bağdat Seferi sonrasında halifenin dünyevî yetkilerini devralarak fiilî siyasî liderliği üstlenmiştir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda Selçuklu Devleti’nin Gaznelilere kıyasla halifelik makamı üzerinde daha belirleyici bir siyasî etki kurduğu belirtilmektedir. Gazneliler halifeden meşruiyet alırken, Selçuklular halifenin siyasî yetkilerini sultanda toplamıştır. Bu durum Selçukluların halifelik üzerinde daha güçlü bir siyasî etki kurduğunu göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda ise her iki devlette de halifelik makamının tamamen ortadan kaldırıldığı ileri sürülmektedir. Parçada böyle bir bilgi bulunmamaktadır; aksine halifelik makamının varlığını sürdürdüğü, ancak yetkilerinin farklı biçimlerde düzenlendiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

1. Soruda verilen bilgiler dikkatle incelendiğinde Selçuklu fetih anlayışının yalnızca askerî başarıdan ibaret olmadığı, Anadolu'da kalıcı bir hâkimiyet kurma amacı taşıdığı görülmektedir. Kars ve Ani kalelerinin ele geçirilmesi stratejik hâkimiyet kurma çabasını, Malazgirt Savaşı sonrasında Anadolu'da ilk Türk beyliklerinin kurulması ise fetihlerin yerleşim ve iskân politikasıyla desteklendiğini göstermektedir. Bu durum, Selçuklu fetih politikasının kalıcı yerleşimi hedeflediğini ortaya koyar. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda ise Alp Arslan'ın fethedilen toprakları komutanlarına vaat etmesinin merkeziyetçi yapıyı güçlendirdiği ifade edilmektedir. Oysa tarihsel süreçte fethedilen toprakların komutanlara iktâ veya beylik şeklinde verilmesi, özellikle Malazgirt sonrasında Anadolu'da yarı bağımsız Türk beyliklerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum merkeziyetçi yapıyı güçlendirmekten ziyade, yer yer merkezî otoritenin zayıflamasına ve parçalı bir siyasal yapının oluşmasına neden olmuştur. Bu nedenle II. yargıya ulaşılabilir.

III. yargıya bakıldığında, Malazgirt Savaşı'nda Bizans ordusundaki Peçeneklerin Selçuklu tarafına geçmesi ve savaş sonrasında Anadolu'da ilk Türk beyliklerinin kurulması, yalnızca askerî bir yenilginin ötesinde, Anadolu'daki siyasî dengelerin değiştiğini göstermektedir. Bizans'ın askerî gücünün zayıflaması ve Türklerin Anadolu'da kalıcı siyasî varlık göstermeye başlaması bu sonucu destekler. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: C

2. Parçada Sultan Alp Arslan Dönemi'nde Anadolu'nun Türk yurdu hâline gelme sürecinin yalnızca askerî zaferlere dayanmadığı; idarî düzenlemeler, demografik hareketlilik ve beyliklerin kurulması gibi unsurlarla desteklendiği açıkça vurgulanmaktadır. Malazgirt Savaşı sonrasında Bizans İmparatoru'nun esir alınması, Bizans'ın İslâm dünyası üzerindeki baskısının azalması ve Anadolu'ya Türk göçlerinin hız kazanması; askerî bir başarının toplumsal ve siyasî sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Bu nedenle Selçuklu fetihlerinin yalnızca askerî değil, toplumsal sonuçlar da doğurduğu yargısına ulaşılabilir. A seçeneği çıkarılabilir bir yargıdır.

Malazgirt Savaşı'nın dönüm noktası olarak gösterilmesi ve Anadolu'daki Türk varlığının süreklilik kazanmasına zemin hazırlaması, savaşın Anadolu'nun siyasî yapısında uzun vadeli değişimlere yol açtığını ortaya koymaktadır. Dolayısıyla B se-

çeneği de parça ile uyumludur.

Türk göçlerinin hız kazanmasının Anadolu'daki Türk varlığını kalıcı hâle getirdiği ifadesi, parçada açıkça yer alan "Türk göçlerinin hız kazanması" ve "Türk varlığının süreklilik kazanması" vurgusuyla örtüşmektedir. Bu nedenle D seçeneği de çıkarılabilir.

Selçuklu komutanlarının Anadolu'da ilk Türk beyliklerini kurmasının, bölgedeki Türk varlığının süreklilik kazanmasını sağladığı ifade edilmektedir. Bu durum, Türk yönetiminin Anadolu'da yerleşmesine katkı sağlandığını gösterir. E seçeneği de metne uygundur.

Ancak Bizans'ın Anadolu üzerindeki hâkimiyetinin Malazgirt'ten sonra tamamen sona erdiğine dair parçada bir ifade bulunmamaktadır. Tarihsel olarak da Bizans varlığı Anadolu'da bir süre daha devam etmiştir. Parça, Bizans'ın baskısının azaldığını ve siyasî dengelerin değiştiğini belirtmekte; fakat tamamen sona erdiğini söylememektedir. Bu nedenle C seçeneğine ulaşılabilir.

Cevap: C

3. Parçada Sultan Melikşah Dönemi'nde Büyük Selçuklu Devleti'nin en geniş sınırlara ulaştığı ve "cihan devleti" niteliği kazandığı belirtilmektedir. Ancak aynı dönemde Batınlık faaliyetlerinin artması, Nizâmülmülk'ün öldürülmesi ve Melikşah'ın ölümünden sonra taht mücadelelerinin başlaması gibi gelişmelerin devletin çözülme sürecini hızlandırdığı ifade edilmektedir. Bu unsurlar doğrudan idarî ve siyasî sorunlara işaret etmektedir.

I. yargı değerlendirildiğinde; metinde çözülme sürecini hızlandıran faktörler olarak iç karışıklıklar, siyasî cinayet ve taht mücadeleleri gösterilmektedir. Katvan Savaşı yenilgisi sürecin geri dönülmez hâle gelmesine katkı sağlamış olsa da temel vurgu, iç ve idarî sorunların çözülme sürecini hızlandıran unsur olduğu yönündedir. Dolayısıyla devletin yıkılışında askerî başarısızlıklardan ziyade idarî ve siyasî sorunların etkili olduğu sonucuna ulaşılabilir.

II. yargı incelendiğinde; devletin en geniş sınırlara ulaştığı, yani en güçlü döneminde iç tehditlerin (Batınlık faaliyetleri ve siyasî çekişmeler) ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu durum, uzun vadede merkezî otoritenin zayıflamasına yol açmıştır. Taht mücadeleleri de merkezî yapının sarsıldığını göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargıda ise Batınlık hareketlerinin Selçuklu Devleti'nin dış politikadaki etkinliğini doğrudan

sona erdirdiği ileri sürülmektedir.

Oysa parçada böyle bir ifade yer almamaktadır. Batınlık faaliyetleri iç güvenlik ve idarî istikrar açısından tehdit oluşturmuş; ancak dış politik etkinliğin doğrudan sona erdiğine dair bir çıkarım yapılamaz. Ayrıca Katvan Savaşı gibi askerî bir yenilgi dış politikada zayıflamayı göstermektedir, fakat bu durum Batınlık hareketleriyle doğrudan ilişkilendirilmemiştir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

4. Parçada Büyük Selçuklu Devleti'nin iç yapısını sarsan unsurlar açıkça sıralanmıştır: "Ülke hanedanın ortak malıdır" anlayışının doğurduğu taht kavgaları, atabeylerin merkezden bağımsız hareket etmeye başlaması, Abbasî halifelerinin siyasî nüfuz arayışları ve Batınî suikastları. Bu unsurlar doğrudan iç siyasal ve kurumsal zafiyetlere işaret etmektedir. Ayrıca Katvan Savaşı'nda Karahitaylar karşısında alınan yenilginin de bu süreci hızlandırdığı belirtilmiştir.

A seçeneği değerlendirildiğinde, parçada iç nedenlerin ayrıntılı biçimde vurgulandığı, dış etken olarak ise yalnızca Katvan Savaşı yenilgisinin sürece eklenen bir unsur olduğu görülmektedir. Bu durum, yıkılışa iç nedenlerin daha belirleyici olduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla A seçeneğine ulaşılabılır.

B seçeneğinde merkezî otoritenin zayıflamasının askerî gücü de olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Parçada doğrudan bu cümle kurulmamış olsa da, iç yapının derinden sarsılması ve ardından Katvan Savaşı'nda yenilgi alınması, siyasî ve kurumsal zafiyetlerin askerî başarısızlığa zemin hazırladığını düşündürmektedir. Bu nedenle B seçeneği metnin bütününden çıkarılabilecek bir yargıdır.

C seçeneği, taht kavgaları ve atabeylik sisteminin devlet bütünlüğünü zedelediğini belirtmektedir. Parçada bu unsurların devletin iç yapısını derinden sarstığı açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle C seçeneğine ulaşılabılır.

D seçeneğinde Katvan Savaşı'nın dağılma sürecini hızlandıran bir dönüm noktası olduğu belirtilmektedir. Metinde, bu yenilgi eklendikten sonra devletin kısa sürede dağılma sürecine girdiği ifade edilmiştir. Bu da savaşın süreci hızlandıran önemli bir kırılma olduğunu gösterir. Dolayısıyla D seçeneği de çıkarılabılır.

E seçeneği ise devletin dış baskılar olmaksızın yalnızca iç sorunlar nedeniyle yıkıldığını ileri sürmektedir. Oysa parçada Katvan Savaşı gibi dış kaynaklı askerî bir yenilginin de sürece etki ettiği açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle devletin yalnızca iç sorunlar nedeniyle yıkıldığı söylenemez.

Cevap: E

5. Parçada Selçuklu tarihinin hem yükseliş hem de çözülme dinamikleri birlikte verilmiştir. Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun Türkleşme sürecinin başlaması askerî bir başarının uzun vadeli tarihsel sonuç doğurduğunu göstermektedir. Melikşah Dönemi'nde devletin en geniş sınırlara ulaşarak "cihan devleti" niteliği kazanması ise siyasî ve askerî gücün zirveye ulaştığını ortaya koymaktadır. Ancak aynı süreçte Batınlık faaliyetlerinin artması ve merkezî otoritenin zayıflaması, yükseliş döneminde dahi çözülme unsurlarının ortaya çıktığını göstermektedir.

I. yargı değerlendirildiğinde; Selçuklu Devleti askerî açıdan büyük başarılar elde etmiş olmasına rağmen, Batınlık faaliyetleri gibi iç tehditler merkezî otoriteyi zayıflatmıştır. Bu durum askerî başarıların siyasî istikrarı kendiliğinden ve kalıcı biçimde garanti etmediğini göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabılır.

II. yargıda devletin en güçlü döneminde ortaya çıkan ideolojik (Batınlık) ve idarî tehditlerin çöküş sürecini hazırladığı ifade edilmektedir. Parçada, Melikşah Dönemi'nde zirveye ulaşılmasına rağmen aynı süreçte merkezî otoritenin zayıfladığı belirtilmiştir. Bu durum, çözülme sürecinin temellerinin güçlü dönemde atıldığını göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabılır.

III. yargı ise Selçuklu Devleti'nin yıkılışının Anadolu'daki Türk varlığını sona erdirdiğini ileri sürmektedir.

Oysa Malazgirt Zaferi ile başlayan Türkleşme süreci Anadolu'da kalıcı bir Türk varlığı oluşturmuştur. Selçuklu Devleti'nin yıkılması Anadolu'daki Türk varlığını sona erdirmemiş, aksine Anadolu Selçukluları ve diğer Türk beylikleri aracılığıyla bu varlık devam etmiştir. Parçada da bu yönde bir ifade bulunmamaktadır. Bu nedenle III. yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

6. Parçada Alp Arslan ve Melikşah dönemlerinde fetihlerle sağlanan genişlemenin devletin askerî ve siyasî gücünü artırdığı; ancak Nizâmülmülk'ün öldürülmesi, "Ülke hanedanın ortak malıdır" anlayışının doğurduğu taht mücadeleleri ve atabeylerin bağımsız hareket etmeye başlaması gibi gelişmelerin devlet otoritesini doğrudan etkilediği belirtilmektedir. Burada güçlü hükümdarların varlığına rağmen kurumsal yapının iç sorunlar karşısında sarsıldığı vurgulanmaktadır.

I. yargı değerlendirildiğinde, güçlü hükümdarlar döneminde genişleme yaşanmasına rağmen idarî dengenin bir vezirin öldürülmesiyle bozulması ve taht mücadelelerinin devleti sarsması, kurumsal yapının kişilere bağlı ve kırılabilir bir nitelik taşıdığını göstermektedir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda merkezî otoritenin zayıflamasının dış tehditlere karşı direnci azalttığı ifade edilmektedir. Parçada doğrudan dış tehditlerden söz edilmemekle birlikte, devlet otoritesinin zayıflamasının genel olarak dış baskılara karşı direnci azaltacağı tarihsel ve mantıksal bir sonuçtur. Merkezî yapının sarsılması, devletin savunma ve askerî organizasyon gücünü olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle II. yargı da çıkarılabilir.

III. yargıda iç sorunların Katvan Savaşı gibi askerî yenilgilerin sonuçlarını ağırlaştırdığı belirtilmektedir. Parçada Katvan Savaşı açıkça zikredilmemiştir; ancak önceki tarihsel bağlam dikkate alındığında merkezî otoritenin zayıflamasının askerî yenilgilerin etkisini artırabileceği sonucuna ulaşılabilir. İç sorunlar yaşayan bir devletin askerî başarısızlık karşısında toparlanma gücü azalır. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

7. Parçada Malazgirt Zaferi sonrasında Anadolu'ya Türk göçlerinin hızlanması ve ilk Türk beyliklerinin kurulmasıyla Anadolu'da kalıcı bir Türk varlığının temellerinin atıldığı belirtilmektedir. Ayrıca Melikşah Dönemi'nde devletin siyasî ve askerî açıdan zirveye ulaştığı, ancak Batınî suikastları, taht kavgaları ve Katvan yenilgisi gibi gelişmelerle dağılma sürecine girdiği ifade edilmektedir. Bu anlatım, yükseliş ve çözümler dinamiklerinin birlikte yaşandığını göstermektedir.

B seçeneğinde Selçukluların askerî başarılarının Türk tarihinin yönünü değiştirdiği ifade edilmektedir. Malazgirt Zaferi'nin Anadolu'nun Türkleşme sürecini başlatması ve Türk-İslâm tarihinin seyrini derinden etkilemesi bu yargıyı desteklemektedir. Dolayısıyla B seçeneğine ulaşılabilir.

C seçeneğinde devletin çöküşünde iç faktörlerin (Batınî suikastları, taht kavgaları) dış askerî tehditlerle (Katvan yenilgisi) birlikte etkili olduğu belirtilmektedir. Parçada hem iç hem dış etkenlerin dağılma sürecine katkı sağladığı açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle C seçeneği çıkarılabilir.

D seçeneği, Selçuklu Devleti'nin Anadolu'daki etkisinin yıkılışına rağmen kalıcı sonuçlar doğurduğunu ileri sürmektedir. Malazgirt sonrası Türk göçlerinin hızlanması ve ilk beyliklerin kurulması, Anadolu'da kalıcı bir Türk siyasî varlığının oluştuğunu göstermektedir. Bu nedenle D seçeneği de metinle uyumludur.

E seçeneğinde yükseliş ve çöküşün aynı süreç içinde yaşanabileceği ifade edilmektedir. Parçada Melikşah döneminde zirveye ulaşılırken aynı zamanda çözülme dinamiklerinin ortaya çıktığı belirtilmiştir. Bu nedenle E seçeneğine de ulaşılabilir.

Ancak A seçeneğinde Büyük Selçuklu Devleti'nin yıkılmasıyla Anadolu'daki Türk siyasî varlığının tamamen sona erdiği ileri sürülmektedir. Oysa parçada Anadolu'da Türk göçlerinin hızlandığı ve ilk beyliklerin kurulduğu belirtilmiştir. Tarihsel olarak da Selçuklu Devleti'nin yıkılması Anadolu'daki Türk varlığını sona erdirmemiştir. Bu nedenle A seçeneğine ulaşılabilir.

Cevap: A

8. Parçada Harzemşahlar Devleti'nin Büyük Selçuklu mirasını sahiplendiği, Moğollarla özellikle Harezm bölgesinde uzun süre mücadele ettiği ve Otrar Faciası sonrasında ilişkilerin açık savaşa dönüştüğü belirtilmektedir. Ayrıca Yassıçemen Savaşı'ndaki yenilgi sonrası devletin yıkıldığı ve bu devletin Moğollar ile Anadolu Selçukluları arasında tampon bir güç olduğu vurgulanmaktadır. Bu ifade, Harzemşahların jeopolitik konumunun Anadolu açısından koruyucu bir işlev gördüğünü açıkça göstermektedir.

I. yargı değerlendirildiğinde, "tampon bir güç" ifadesi doğrudan Harzemşahların Moğol tehdidini Anadolu Selçuklu topraklarından uzak tutan bir savunma hattı işlevi gördüğünü göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda, Harzemşahlar Devleti'nin yıkılmasının Anadolu'nun Moğol saldırılarına açık hâle gelmesine zemin hazırladığı belirtilmektedir. Parçada tampon devletin yıkılışının sonuçlarının belirgin hâle geldiği ifade edilmektedir. Tampon gücün ortadan kalkması, Moğollar ile Anadolu Selçukluları arasında engel kalmaması anlamına gelir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargı ise Harzemşahların Moğollar karşısındaki yenilgisinin Anadolu Selçuklu Devleti'nin doğrudan yıkılmasına neden olduğunu ileri sürmektedir. Parçada böyle bir doğrudan neden-sonuç ilişkisi kurulmamıştır. Harzemşahların yıkılması Anadolu'yu Moğol tehdidine açık hâle getirmiştir; ancak Anadolu Selçuklu Devleti'nin doğrudan bu olay sonucu yıkıldığı ifade edilmemektedir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

9. Parçada Tolunoğulları ve İhşidîlerde halkın büyük kısmının Arap, yönetici ve askerî sınıfın ise Türk olması; Eyyubîlerde Selahaddin Eyyubî'nin ülkeyi hanedan üyeleri arasında paylaşması; Memlûklerde ise kut anlayışının reddedilerek her emirin sultan olabilmesi gibi uygulamaların siyasal istikrarı doğrudan etkilediği belirtilmektedir. Bu örneklerin ortak noktası, devletlerin iç siyasî yapılanmalarının ve iktidar anlayışlarının istikrar üzerinde belirleyici rol oynamasıdır.

I. yargı değerlendirildiğinde, verilen tüm örneklerin iç siyasî yapı ve yönetim anlayışıyla ilgili olduğu görülmektedir. Toplum-yönetici ilişkisi, hanedan paylaşımı ve iktidarın elde edilme biçimi gibi unsurların devletlerin siyasal istikrarını doğrudan etkilediği açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla Mısır'da kurulan Türk-İslâm devletlerinde iç siyasî yapının devletlerin ömrünü belirleyen temel unsurlardan biri olduğu sonucuna ulaşılabilir.

II. yargıda toplum-yönetici uyumsuzluğu ve iktidarın paylaşım biçiminin farklı dönemlerde benzer sonuçlar doğurduğu ifade edilmektedir. Tolunoğulları ve İhşidîler'deki toplum-yönetici ayrışması ile Eyyubîler ve Memlûklerdeki iktidar paylaşımı ve yönetim anlayışı farklı örnekler olsa da hepsi siyasal istikrarı etkilemiştir. Bu durum, farklı dönem ve uygulamalarda benzer biçimde iç siyasî sorunların ortaya çıktığını göstermektedir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargıda ise Memlûk Devleti'ndeki yönetim anlayışının diğer Türk-İslâm devletlerine kıyasla siyasî istikrarı kalıcı hâle getirdiği ileri sürülmektedir. Parçada böyle bir karşılaştırma yapılmamış, Memlûklerdeki yönetim anlayışının da siyasal istikrarı doğrudan etkilediği belirtilmiştir. Ancak bu etkinin istikrarı kalıcı hâle getirdiği yönünde bir çıkarım yapılamaz. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir. Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

10. Parçada Mısır'da kurulan Türk-İslâm devletlerinin hem İslâm dünyasının hem de daha geniş ölçekte dünya siyasetinin kaderinde etkili olduğu vurgulanmaktadır. Eyyubîler Dönemi'nde Kudüs'ün Haçlılardan geri alınmasının İslâm dünyasında büyük yankı uyandırması ve Memlûklerin Ayn Calud Savaşı ile Moğol ilerleyişini durdurarak yalnızca İslâm dünyasını değil Avrupa'yı da büyük bir tehlikeden koruması, bu devletlerin bölgesel sınırları aşan sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Dolayısıyla A seçeneğine ulaşılabilir.

Askerî başarıların önemli olduğu açıkça belirtilmekle birlikte, devletlerin çoğunun iç siyasî sorunlar ve yönetim anlayışlarından kaynaklanan zafiyetler nedeniyle uzun ömürlü olamadığı ifade edilmektedir. Bu durum, askerî başarıların tek başına siyasî varlığı sürdürmeye yetmediğini göstermektedir. Bu nedenle B seçeneği çıkarılabilir.

Kudüs'ün fethi ve Moğolların durdurulmasının İslâm dünyasının kaderini etkilediği parçada doğrudan vurgulanmıştır. Bu nedenle C seçeneğine ulaşılabilir.

Tolunoğulları ve İhşidîler Dönemi'nde Mısır merkezli yönetim anlayışının şekillenmesi, Eyyubîler ve Memlûklerin dış tehditlere karşı önemli askerî başarılar kazanması; bu devletlerin dış tehditler karşısında etkili savunma mekanizmaları geliştirdiğini göstermektedir. Bu nedenle D seçeneği de metinle uyumludur.

Ancak E seçeneğinde bu devletlerin yıkılışında dış askerî baskıların her zaman iç siyasî sorunlardan daha belirleyici olduğu ileri sürülmektedir. Oysa parçada tam tersine, bu devletlerin çoğunun iç siyasî sorunlar ve yönetim anlayışlarından kaynaklanan zafiyetler nedeniyle uzun ömürlü olamadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla E seçeneğine ulaşılabilir.

Cevap: E

ÇÖZÜMLER

1. Parçada MÖ VIII. yüzyıldan itibaren İskitler, Hunlar ve Sibir Türkleri tarafından Anadolu'ya akınlar düzenlendiği; ancak bu akınların yerleşme amacı taşımadığı belirtilmektedir. Bu ifade, Türklerin Anadolu ile temasının fetih ve kalıcı iskândan önce başladığını göstermektedir. Dolayısıyla Türklerin Anadolu ile ilişkisinin ilk aşamada keşif ve temas niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bu nedenle I. yargı çıkarılabilir.

XI. yüzyılda Oğuz Türklerinin yeni yurt arayışına yönelmesi ve Malazgirt Zaferi sonrasında Anadolu'nun kültürel ve demografik açıdan Türk yurdu hâline gelmesi; ayrıca bu coğrafyanın Batılı kaynaklarda "Türkiye" olarak anılmaya başlanması, Türk nüfusunun bölgede kalıcı hâle geldiğini göstermektedir. Coğrafyanın bir millet adıyla anılması, demografik ve siyasî dönüşümün göstergesidir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargıda ise "Rum" kavramının tarih boyunca yalnızca Bizanslıları tanımlamak amacıyla kullanıldığı ileri sürülmektedir. Oysa parçada Anadolu'nun Türk-İslâm kaynaklarında "Diyar-ı Rum" olarak adlandırıldığı belirtilmiştir. "Rum" kavramı tarihsel olarak Doğu Roma (Bizans) coğrafyasını ifade etmekle birlikte, yalnızca Bizanslıları tanımlamak amacıyla ve tek anlamlı biçimde kullanılmamıştır. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

2. Parçada Malazgirt Savaşı'nın sonucunu belirleyen unsurlar arasında yalnızca askerî taktiklerin değil, psikolojik ve örgütsel etkenlerin de bulunduğu açıkça belirtilmektedir. Sultan Alp Arslan'ın Turan taktiklerini uygulaması askerî stratejiyi; Uz ve Peçenek birliklerinin taraf değiştirmesi psikolojik ve etnik unsurları; Selçuklu ordusunun manevî motivasyonunun yüksek olması ise inanç ve moral faktörünü göstermektedir. Buna karşılık Bizans ordusunun kalabalık fakat hantal yapıda olması ve komuta kademesindeki uyumsuzluklar, örgütsel zafiyetleri ortaya koymaktadır.

I. yargı değerlendirildiğinde, savaşın yalnızca askerî güçle değil; moral üstünlük, taraf değiştirmeler ve komuta yapısındaki sorunlar gibi psikolojik ve örgütsel faktörlerle kazanıldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda Bizans ordusunun sayısal üstünlüğünün komuta ve yapı sorunları nedeniyle avantaja dönüşemediği ifade edilmektedir. Parçada Bizans ordusunun kalabalık ancak hantal olduğu ve komuta kademesinde uyumsuzluk bulunduğu belirtilmiştir. Bu durum, sayısal üstünlüğün etkin biçimde kullanılmadığını göstermektedir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargı ise Selçuklu ordusunun savaşı savunma ve inanç temelli bir mücadele olarak görmesinin sonuçta belirleyici olmadığını ileri sürmektedir. Oysa parçada Selçuklu ordusunun manevî motivasyonunun yüksek olması savaşın sonucunu belirleyen unsurlar arasında sayılmıştır. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

3. Parçada Malazgirt Zaferi'nden sonra Sultan Alp Arslan'ın komutanlarına kılıç hakkı tanıdığı, komutanların fethettikleri bölgelerde beylikler kurduğu, bu beyliklerin hem dış tehditlerle hem de birbirleriyle mücadele ettiği ve Anadolu'da yoğun imar faaliyetleri gerçekleştirdiği ifade edilmektedir. Ayrıca bu gelişmelerin Anadolu'nun siyasal ve kültürel yapısında kalıcı değişimlere yol açtığı belirtilmektedir.

Bu bilgilerden hareketle ilk Türk beyliklerinin yalnızca askerî faaliyetler yürütmekle kalmadığı, aynı zamanda şehirleşme, mimarî ve imar faaliyetleriyle Anadolu'nun kültürel yapısını da şekillendirdiği anlaşılmaktadır. Bu durum, ilk Türk beyliklerinin Anadolu'da Türk varlığının askerî olduğu kadar kültürel temellerini de attığını gösterir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Bunun yanında Sultan Alp Arslan'ın komutanlarına kılıç hakkı tanınması ve onların fethettikleri yerlerde bağımsız beylikler kurabilmeleri, Anadolu'da çok sayıda Türk siyasî teşkilatının ortaya çıkmasına ve Türk nüfusunun bölgeye yerleşmesinin hızlanmasına neden olmuştur. Bu durum Anadolu'nun hızlı bir şekilde Türkleşme sürecine girdiğini gösterir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Metinde beyliklerin Anadolu'da yoğun imar faaliyetlerinde bulunduğu ve bölgenin siyasal ve kültürel yapısında kalıcı değişimler meydana geldiği belirtilmektedir. Bu tür değişimler, fethedilen bölgelerde Türk kültürünün yerleşmesi ve şehirlerin Türk kimliği kazanmasıyla ilişkilidir.

Bu kapsamda yerleşim yerlerinin Türk kültürü doğrultusunda yeniden düzenlenmesi ve Türkçe adlarla anılmaya başlanması, Türkleşmenin bilinçli biçimde gerçekleştirildiğini gösteren gelişmeler arasında değerlendirilebilir. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak verilen bilgiler birlikte değerlendirildiğinde I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

4. Parçada ilk Türk beyliklerinin Gürcüler, Ermeniler, Bizans ve Haçlılarla mücadele ettiği; özellikle Danişmendlilerin Haçlılara karşı etkin rol üstlendiği ve bu mücadelenin destanlara konu olduğu belirtilmektedir. Bu anlatım, beyliklerin Anadolu'daki varlığının askerî ve tarihsel açıdan önemli bir işlev gördüğünü ortaya koymaktadır.

I. yargıda bu mücadelelerin beyliklerin Anadolu'daki siyasî varlığının geçici olduğunu kanıtladığı ileri sürülmektedir. Oysa parçada tam tersine, beyliklerin bölgedeki etkin mücadelesi ve tarihsel rolü vurgulanmaktadır. Mücadele etmeleri, varlıklarının geçici olduğunu değil, aksine bölgesel güç olarak etkin olduklarını gösterir. Bu nedenle I. yargıya ulaşamaz.

II. yargıda Haçlılarla yapılan mücadelelerin askerî gücün yanı sıra ideolojik bir misyon taşıdığını gösterdiği ifade edilmektedir. Mücadelenin destanlara konu olması, olayın yalnızca askerî bir çatışma değil, dinî ve kültürel anlam yüklenen bir mücadele olarak görüldüğünü gösterir. Bu nedenle II. yargıya ulaşılabilir.

III. yargıda ilk Türk beyliklerinin Anadolu'nun savunulmasında Türkiye Selçuklularına destekleyici bir rol üstlendiği belirtilmektedir. Parçada doğru-
dan Türkiye Selçukluları ifadesi geçmese de, beyliklerin Bizans ve Haçlılara karşı mücadele etmesi Anadolu'nun savunulmasına katkı sağladıklarını gösterir. Bu durum, Türkiye Selçukluları'nın Anadolu'daki varlığını sürdürmesinde destekleyici bir rol oynadıkları sonucunu doğurur. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: D

5. Soruda verilen eşleştirmelerin büyük çoğunluğu Anadolu'nun Türkleşmesi sürecinde kalıcı mimarî ve kültürel eserler bırakılmasıyla ilgilidir. Seçenekler tek tek değerlendirildiğinde bu ortak özellik açıkça görülmektedir.

Mengüceklilere ait Divriği Ulu Cami Külliyesi, taş işçiliği ve mimarî özgünlüğüyle Anadolu'da kalıcı iz bırakmış önemli bir eserdir. Saltuklular Dönemi'ne ait Mama Hatun Külliyesi de külliye mimarisinin erken ve dikkat çekici örneklerindendir. Danişmendlilerin Yağbasan Medresesi, Anadolu'daki ilk medrese örneklerinden biri olarak eğitim ve kültür alanında kalıcı bir etki oluşturmuştur. Artuklulara ait Malabadi Köprüsü ise mimarî ve mühendislik açısından uzun ömürlü ve somut bir yapı olarak günümüze ulaşmıştır.

Ancak Çaka Beyliği'ne atfedilen "İlk Türk donanmasının kurulması" mimarî ya da kültürel bir eser değil, askerî ve denizcilik alanında bir teşkilatlanma faaliyetidir. Bu yönüyle diğer seçeneklerdeki somut ve kalıcı mimarî eserlerden farklıdır.

Cevap: E

6. Soruda adı geçen beylikler Malazgirt Zaferi sonrasında Anadolu'da ortaya çıkan ilk Türk beylikleridir ve askerî faaliyetlerinin yanı sıra inşa ettikleri cami, medrese, külliye ve köprü gibi eserlerle Anadolu'nun siyasal ve kültürel kimliğinin şekillenmesinde önemli rol oynamışlardır.

A seçeneğinde bu beyliklerin Anadolu'nun Türkleşmesi sürecine hem askerî hem kültürel katkı sağladığı belirtilmektedir. Gerçekten de Bizans, Gürcü ve Haçlılara karşı mücadele etmeleri askerî katkıyı; inşa ettikleri mimarî eserler ise kültürel katkıyı göstermektedir. Bu nedenle A'ya ulaşılabilir.

B seçeneğinde inşa edilen eserlerin Türk-İslâm kültürünün Anadolu'da kökleştiğini gösterdiği ifade edilmektedir. Mengücekliler, Saltuklular, Danişmendliler ve Artukluların bıraktığı eserler bu kökleşmenin somut göstergeleridir. Bu nedenle B'ye de ulaşılabilir.

C seçeneğinde tüm beyliklerin denizcilik faaliyetlerinde etkin rol oynadığı ileri sürülmektedir. Oysa denizcilik alanında öne çıkan beylik Çaka Beyliği'dir. Diğer beyliklerin temel faaliyet alanı kara hâkimiyeti ve bölgesel savunmadır. Dolayısıyla bu yargıya ulaşamaz.

D seçeneğinde bazı beyliklerin Haçlı Seferleri'ne karşı Anadolu'nun savunulmasında önemli rol üstlendiği belirtilmektedir. Özellikle Danişmendîlerin Haçlılara karşı mücadelesi bu durumu desteklemektedir. Bu nedenle D'ye ulaşılabilir.

E seçeneğinde kuruluşlarının Malazgirt Zaferi sonrasındaki siyasî ortamla doğrudan ilişkili olduğu ifade edilmektedir. İlk Türk beyliklerinin ortaya çıkışı Malazgirt sonrasında Anadolu'nun fetih ve iskâna açılmasıyla bağlantılıdır. Bu nedenle E'ye de ulaşılabilir.

Cevap: C

7. Parçada II. Kılıç Arslan Dönemi'nde Bizans ile yapılan Miryokefalon Savaşı'nın Selçuklu zaferiyle sonuçlandığı, Bizans'ın vergiye bağlandığı ve Anadolu'nun kalıcı biçimde Türk yurdu hâline geldiği belirtilmektedir. Bu ifadeler, savaşın yalnızca askerî bir başarı olmadığını; Anadolu'nun siyasî statüsünü kesinleştiren bir dönüm noktası olduğunu göstermektedir.

I. yargı değerlendirildiğinde, Bizans'ın vergiye bağlanması ve Anadolu'nun kalıcı biçimde Türk yurdu hâline gelmesi, Bizans'ın Anadolu üzerindeki saldırı ve geri alma politikasının büyük ölçüde sona erdiğini göstermektedir. Miryokefalon, Bizans'ın Anadolu'yu yeniden ele geçirme umutlarının kırıldığı bir savaş olarak kabul edilir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda, savaşın Malazgirt ile başlayan süreci siyasî açıdan kesinleştirdiği ifade edilmektedir. Malazgirt Anadolu'nun kapılarını Türklere açmış, Miryokefalon ise bu sürecin kalıcılığını ve siyasî meşruiyetini pekiştirmiştir. Parçada "kalıcı biçimde Türk yurdu hâline gelmesi" vurgusu da bunu desteklemektedir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargıda ise Miryokefalon'dan sonra Bizans'ın Anadolu'da askerî üstünlüğünü koruduğu ileri sürülmektedir. Oysa parçada Selçuklu zaferinden ve Bizans'ın vergiye bağlanmasından söz edilmektedir. Bu durum Bizans'ın üstünlüğünü koruduğunu değil, zayıfladığını gösterir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

8. Parçada I. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde Antalya'nın fethiyle Akdeniz ticaretine açıldığı, Samsun'un ele geçirilmesiyle Karadeniz ticaret yollarının güvence altına alındığı ve aynı dönemde medrese ile darüşşifaların inşa edildiği belirtilmektedir. Bu durum, Selçuklu yönetiminin hem ekonomik hem askerî hem de sosyal alanlarda faaliyet gösterdiğini, yani çok yönlü bir devlet anlayışı benimsediğini göstermektedir.

I. yargı değerlendirildiğinde, ticaret yollarının kontrol altına alınması ekonomik gelişmeye işaret ederken; medrese ve darüşşifaların inşa edilmesi eğitim ve sosyal kurumların desteklendiğini göstermektedir. Bu iki unsur birlikte düşünüldüğünde, ekonomik gelişmenin sosyal ve eğitim kurumlarıyla desteklendiği sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda ticaret yollarının kontrolünün devletin siyasî gücünü dolaylı olarak artırdığı ifade edilmektedir. Ticaret yollarını denetlemek ekonomik geliri artırır; ekonomik güç ise siyasî otoriteyi ve uluslararası etkinliği güçlendirir. Bu nedenle II. yargı da metinden çıkarılabilir.

III. yargıda ise bu uygulamaların Selçukluların askerî faaliyetleri geri plana ittiğini kanıtladığı ileri sürülmektedir. Oysa Antalya ve Samsun'un fethedilmesi doğrudan askerî faaliyetler sonucudur. Parça, askerî faaliyetlerin geri plana itildiğini değil, aksine ekonomik ve sosyal politikalarla birlikte yürütüldüğünü göstermektedir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak yalnız III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Cevap: A

9. Parçada I. İzzeddin Keykâvus Dönemi'nde Sinop'un ele geçirilmesi, burada Anadolu Selçuklu Devleti'nin ilk tersanesinin kurulması ve Kıbrıs Krallığı ile ticaret antlaşmaları yapılması gibi gelişmelerin Selçuklu dış ticaret politikasında önemli bir aşama olduğu belirtilmektedir. Bu unsurlar deniz ticaretine açılma ve uluslararası ekonomik ilişkileri geliştirme amacını açıkça göstermektedir.

I. yargı değerlendirildiğinde, Sinop'un ele geçirilmesi ve burada tersane kurulması Karadeniz'de askerî ve ticari varlık oluşturma iradesini gösterir. Bu durum, Karadeniz ticaretinde kalıcı hâkimiyet kurma hedefinin bulunduğunu düşündürmektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. yargıda denizcilik faaliyetlerinin Selçuklu ekonomisinin uluslararası boyut kazanmasını sağladığı ifade edilmektedir. Kıbrıs Krallığı ile ticaret antlaşmaları yapılması, ekonomik ilişkilerin bölgesel sınırları aştığını ve uluslararası nitelik kazandığını göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. yargıda Selçuklu Devleti'nin Karadeniz ve Akdeniz siyasetinde söz sahibi olduğu belirtilmektedir. Sinop'un alınması Karadeniz'de; Kıbrıs Krallığı ile ticaret antlaşmaları yapılması ise Akdeniz bağlantılı siyasette etkinlik anlamına gelir. Bu durum, Selçukluların her iki deniz havzasında da siyasî ve ekonomik etkinlik gösterdiğini ortaya koyar. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

10. Parçada I. Alâeddin Keykubat Dönemi'nde Anadolu Selçuklu Devleti'nin siyasî, ekonomik ve kültürel açıdan zirveye ulaştığı; ticaretin geliştirilmesi için han ve kervansarayların yapıldığı, yabancı tüccarlara devlet güvencesi sağlandığı ve Suğdak ile Alanya'nın ele geçirilmesiyle ekonomik ve stratejik gücün artırıldığı belirtilmektedir. Ancak Yassıçemen Savaşı sonrasında ortaya çıkan otorite boşluğunun dağılma sürecini hızlandırdığı ifade edilmektedir. Bu anlatım, yükseliş ve çözülme dinamiklerinin aynı tarihsel süreç içinde görülebildiğini göstermektedir.

A seçeneğinde devletin en güçlü olduğu dönemde dahi uzun vadeli risklerin ortaya çıktığı belirtilmektedir. Parçada zirve dönemine rağmen sonrasında otorite boşluğu yaşandığı vurgulandığı için bu yargıya ulaşılabilir.

B seçeneğinde ekonomik refah ve siyasî gücün devletin kalıcılığını tek başına garanti etmediği ifade edilmektedir. Zirve dönemine rağmen dağılma sürecinin başlaması bu yargıyı desteklemektedir. Dolayısıyla B seçeneğine ulaşılabilir.

C seçeneğinde Yassıçemen Savaşı'nın Selçuklu-Moğol ilişkilerinde dolaylı bir kırılma yarattığı belirtilmektedir. Parçada doğrudan Moğollar ifadesi geçmemekle birlikte, Yassıçemen sonrası oluşan otorite boşluğunun ilerleyen süreçte dış tehditlere karşı zafiyet doğurduğu tarihsel bağlamda bilinir. Bu nedenle C seçeneği metnin bütünsel değerlendirilmesiyle çıkarılabilir.

E seçeneğinde ticaret politikalarının Selçuklu Devleti'nin yükselişinde önemli rol oynadığı belirtilmektedir. Han ve kervansarayların yapılması ile yabancı tüccarlara güvence sağlanması ekonomik güçlenmeye işaret etmektedir. Bu nedenle E seçeneğine ulaşılabilir.

D seçeneğinde ise Anadolu Selçuklu Devleti'nin yalnızca askerî yenilgiler nedeniyle yıkıldığı ileri sürülmektedir. Oysa parçada otorite boşluğu gibi iç siyasî sorunların da dağılma sürecini hızlandırdığı belirtilmiştir. Bu nedenle devletin yalnızca askerî yenilgilerle yıkıldığı söylenemez.

Sonuç olarak ulaşamayacak yargı D seçeneğidir.

Cevap: D

1. Soru kökünde Malazgirt Zaferi sonrasında Anadolu'nun Türk hâkimiyetine girmesi, Bizans'ın Türk ilerleyişi karşısında zor duruma düşmesi ve İmparator Aleksios Komnenos'un Papa'dan yardım istemesi süreci anlatılmaktadır. Ayrıca Papa II. Urbanus'un bu çağrışı kendi otoritesini güçlendirecek biçimde değerlendirdiği ifade edilmektedir. Buna ek olarak Avrupa'daki kuraklık, salgın hastalıklar, ekonomik sıkıntılar ve Doğu'nun zenginliklerinin cazibesi de süreci hızlandıran faktörler arasında gösterilmektedir.

Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde Haçlı Seferleri'nin ortaya çıkışında yalnızca dinî bir heyecanın değil; siyasî güç mücadelesinin, ekonomik beklentilerin ve sosyal kriz ortamının da etkili olduğu açıkça görülmektedir.

I. öncülde, Haçlı Seferleri'nin ortaya çıkışında dinî gerekçeler kadar siyasî ve ekonomik hedeflerin de etkili olduğu ifade edilmektedir. Parçada Papa'nın otoritesini güçlendirme amacı (siyasî hedef), Doğu'nun zenginlikleri ve ticaret yolları (ekonomik hedef) ile Kudüs'ün Müslümanlardan alınması düşüncesi (dinî gerekçe) birlikte verilmiştir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Papa II. Urbanus'un Haçlı Seferleri'ni yalnızca Kudüs'ü kurtarma amacıyla başlattığı ileri sürülmektedir. Ancak metinde Papa'nın bu çağrışı kendi otoritesini güçlendirmek amacıyla kullandığı açıkça belirtilmiştir. Bu durum, dinî gerekçenin yanında siyasî çıkarın da bulunduğunu göstermektedir. "Yalnızca" ifadesi yargıyı kesinleştirdiği için II. öncüle ulaşamaz.

III. öncülde, Avrupa'daki sosyal ve ekonomik kriz ortamının Haçlı Seferleri'ne katılımı artırdığı belirtilmektedir. Metinde Avrupa'daki kuraklık, salgın hastalıklar ve ekonomik sıkıntıların süreci hızlandırdığı ifade edilmiştir. Bu durum, halkın içinde bulunduğu zor şartlardan kurtulma umuduyla seferlere yöneldiğini göstermektedir. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

2. Soru kökünde 1243 Köseadağ Savaşı sırasında Moğolların sahte ricat (geri çekiliyormuş gibi yapma) taktikini uyguladığı, Selçuklu öncü birliklerinin düzenini kaybettiği ve Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in savaş alanını terk ettiği belirtilmektedir. Bu unsurlar, yenilginin hem askerî taktik hem de komuta-moral zafiyetiyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

I. öncülde Köseadağ yenilgisinde Moğolların askerî taktik üstünlüğünün belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Metinde sahte ricat taktikinin uygulanması özellikle vurgulanmıştır. Bu taktik, Türk-Moğol savaş geleneğinde etkili bir manevra olup karşı tarafın düzenini bozmayı amaçlar. Selçuklu birliklerinin düzen kaybetmesi de bu taktik başanlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde Selçuklu ordusunda komuta ve moral bütünlüğünün bozulmasının yenilgiyi hızlandırdığı belirtilmektedir. Sultan'ın savaş alanını terk etmesi, ordunun moralini ve komuta zincirini doğrudan zayıflatır. Ayrıca öncü birliklerin düzen kaybetmesi de askerî koordinasyonun bozulduğunu gösterir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde Köseadağ Savaşı'nın Türkiye Selçuklu Devleti'nin askerî bakımdan Moğollardan daha güçlü olduğunu kanıtladığı ileri sürülmektedir. Oysa metinde Selçuklu ordusunun ağır bir yenilgi aldığı açıkça belirtilmektedir. Bu durum askerî üstünlüğün Moğollarda olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla III. yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

3. Soru kökünde Malazgirt Savaşı sonrasında ortaya çıkan askerî ve siyasî tablo ayrıntılı biçimde verilmiştir. Sultan Alp Arslan komutasındaki Selçuklu ordusunun Bizans kuvvetlerini ağır yenilgiye uğratması ve imparatorun esir düşmesi, yalnızca bir savaşın kazanılması değil; Orta Çağ Anadolu dengelerinin değişmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca bu zafer sonrasında Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın Batı Anadolu'ya doğru ilerlemesi, fetih hareketlerinin süreklilik kazandığını göstermektedir.

Buna karşılık Bizans tahtına geçen Aleksios Komnenos'un, Türk ilerleyişini durdurmada Bizans'ın tek başına yetersiz kaldığını fark ederek Avrupa'dan yardım istemesi; meselenin artık yalnızca iki devlet arasında bir sınır mücadelesi olmaktan çıktığını, uluslararası bir boyut kazandığını göstermektedir. Bu çerçevede Birinci Haçlı Seferi'nin ortaya çıkışı, doğrudan Bizans'ın askerî zayıflığıyla ilişkilendirilmektedir.

I. öncülde Malazgirt Zaferi'nin Bizans'ın Türkler karşısındaki askerî üstünlük iddiasını sona erdirdiği ifade edilmektedir. Metinde Bizans ordusunun ağır yenilgiye uğratıldığı ve imparatorun esir düştüğü belirtilmiştir. Ayrıca Selçuklu fetihlerinin Batı Anadolu'ya kadar ilerlemesi, Bizans'ın Anadolu'daki hâkimiyetinin ciddi biçimde sarsıldığını ortaya koymaktadır. Bu durum, Bizans'ın askerî üstünlüğünü kaybettiğini ve savunma konumuna düştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde Birinci Haçlı Seferi'nin ortaya çıkmasında Bizans'ın askerî zayıflığının belirleyici unsurlardan biri olduğu ifade edilmektedir. Metinde Aleksios Komnenos'un Bizans'ın askerî gücünün Türk ilerleyişini durdurmaya yetmediğini fark ettiği ve bu nedenle Avrupa'dan destek istediği açıkça belirtilmiştir. Bu ifade, Haçlı Seferleri'nin ortaya çıkışında Bizans'ın askerî yetersizliğinin önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde Haçlı Seferleri'nin Bizans'ın tek başına yürüttüğü askerî bir karşı saldırı niteliğinde olduğu ileri sürülmektedir. Oysa metinde, Avrupa'daki birçok siyasî unsurun katılımıyla geniş çaplı bir ortak harekât planlandığı ifade edilmektedir. Bu durum, Haçlı Seferleri'nin Bizans'ın tek başına gerçekleştirdiği bir askerî girişim olmadığını, aksine Batı dünyasının kolektif hareketi olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla III. yargıya ulaşamaz. Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

4. Soru kökünde Papa II. Urbanus'un çağrısı sonrasında ortaya çıkan iki farklı askerî yapı karşılaştırmalı biçimde verilmiştir. Pierre L'Ermite önderliğindeki düzensiz ve halktan oluşan Haçlı kitlesinin Anadolu'da kısa sürede dağıtılması; buna karşılık soyluların komutasındaki düzenli ve disiplinli Haçlı ordularının İznik'i ele geçirmesi ve Dorileon Savaşı'nda Selçukluların bu orduların geçişini engelleyememesi, askerî teşkilatın niteliğinin savaşın sonucuna doğrudan etki ettiğini göstermektedir.

I. öncülde, Haçlı Seferleri'nde başarının büyük ölçüde orduların teşkilat yapısı ve disiplin düzeyiyle ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Metinde düzensiz Haçlı kitlesinin kısa sürede dağıtıldığı, buna karşılık düzenli Haçlı ordularının başarı elde ettiği açıkça belirtilmiştir. Bu durum askerî organizasyonun savaşın sonucunda belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Selçukluların düzensiz Haçlı gruplarını yenmesinin düzenli Haçlı ordularına karşı da aynı sonucu otomatik olarak doğurduğu ileri sürülmektedir. Oysa metin bunun tam tersini göstermektedir. Düzensiz gruplar yenilmiş; ancak düzenli ordular karşısında Selçuklular İznik'i kaybetmiş ve Dorileon'da geçişi engelleyememiştir. Bu durum, askerî sonuçların ordunun niteliğine göre değiştiğini gösterir. Dolayısıyla II. yargıya ulaşamaz.

III. öncülde, Haçlıların Anadolu'dan geçişinde Bizans'ın dolaylı desteğinin belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Ancak metinde Bizans'ın rolüne ilişkin herhangi bir bilgi verilmemiştir. Soruda yalnızca Haçlı ordularının askerî yapısı ve Selçuklu direnişi üzerinde durulmuştur. Bu nedenle III. yargı metinden çıkarılamaz.

Sonuç olarak yalnız I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Cevap: A

5. Soru kökünde I. Haçlı Seferi sonucunda Urfa, Antakya, Kudüs ve Trablus'ta Haçlı kontluklarının kurulduğu belirtilmektedir. Bu durum, Haçlıların özellikle Suriye-Filistin hattında siyasî varlık oluşturdıklarını göstermektedir. Ancak devamında, bu bölgeleri koruyabilmek için Avrupa'dan yeni askerî destek istedikleri ve 1101 yılında gelen Haçlı ordularının Merzifon, Konya ve Ereğli çevresinde Türkler tarafından yenilgiye uğratıldığı ifade edilmektedir. Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, Haçlıların Anadolu'daki ilerleyişinin kalıcı ve sürekli bir askerî üstünlüğe dönüşmediği anlaşılmaktadır.

A seçeneğinde, Haçlıların Anadolu'da kalıcı bir siyasî hâkimiyet kuramadığı belirtilmektedir. Metinde Haçlı kontluklarının Urfa, Antakya, Kudüs ve Trablus'ta kurulduğu ifade edilmektedir. Bu merkezler Anadolu'da değil, daha çok Güneydoğu Anadolu'nun ötesinde ve Suriye-Filistin hattındadır. Ayrıca 1101 Haçlı ordularının Anadolu'da yenilgiye uğratılması, Anadolu'da kalıcı bir hâkimiyet sağlanamadığını göstermektedir.

Bu yargıya ulaşılabilir.

B seçeneğinde, Türklerin Anadolu savunmasında tecrübe kazandıkça Haçlılara karşı daha etkili olduğu ileri sürülmektedir. Metinde 1101 yılında gelen yeni Haçlı ordularının Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde Türkler tarafından yenilgiye uğratıldığı belirtilmektedir. Bu durum, Türklerin ilk Haçlı geçişlerinden sonra savunma konusunda daha hazırlıklı ve etkili olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla bu yargıya da ulaşılabilir.

C seçeneğinde, I. Haçlı Seferi ile elde edilen başarıların Haçlıların Anadolu'daki askerî üstünlüğünü sürekli kıldığı ifade edilmektedir. Oysa metin, tam tersine 1101 yılında gelen Haçlı ordularının Anadolu'da yenilgiye uğratıldığını vurgulamaktadır. Bu durum, askerî üstünlüğün sürekli olmadığını ve Haçlıların Anadolu'da kalıcı bir güç oluşturamadığını göstermektedir. Bu yargıya ulaşamaz.

D seçeneğinde, 1101 Seferleri'nin Haçlıların Anadolu üzerinden ilerleme umutlarını zayıflattığı ifade edilmektedir. Anadolu'da art arda alınan yenilgiler, Haçlıların bu güzergâh üzerindeki güvenini sarsmış olmalıdır. Metindeki bilgiler bu çıkarımı desteklemektedir. Bu yargıya ulaşılabilir.

E seçeneğinde, Haçlıların Doğu'daki varlığının Avrupa'dan sürekli destek gerektirdiği belirtilmektedir. Metinde, ele geçirilen bölgeleri koruyabilmek için Avrupa'dan yeni askerî destek istendiği açıkça ifade edilmiştir. Bu da Haçlı varlığının dış desteğe bağımlı olduğunu göstermektedir. Bu yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak metinden çıkarılamayan tek yargı C seçeneğidir.

Cevap: C

6. Soru kökünde Selahaddin Eyyubî'nin Hittin Muharebesi'nde Haçlı ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattığı, ardından Kudüs'ün yeniden Müslümanların eline geçtiği ve bu gelişmeler üzerine Avrupa'da yeni bir Haçlı seferi hazırlığının başladığı belirtilmektedir. Ayrıca bu sürecin Doğu Akdeniz'deki siyasî dengeleri doğrudan etkilediği vurgulanmaktadır.

I. öncülde Hittin Zaferi'nin Haçlıların Doğu'daki askerî üstünlüğünü sona erdiren bir dönüm noktası olduğu ifade edilmektedir. Gerçekten de 1187'de gerçekleşen Hittin Muharebesi, Haçlı ordusunun büyük ölçüde imha edilmesine ve Kudüs'ün kaybına yol açmıştır. Bu durum Haçlıların Doğu'daki askerî gücünü ciddi biçimde zayıflatmış ve dengeleri Müslümanlar lehine çevirmiştir.

Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde Kudüs'ün fethinin Müslüman dünyasında birlik ve dayanışma duygusunu güçlendirdiği ileri sürülmektedir. Metinde bu durum açıkça ifade edilmemiştir; ancak Kudüs'ün yeniden Müslümanların eline geçmesinin siyasî dengeleri değiştirdiği belirtilmiştir. Kudüs'ün İslam dünyası açısından sembolik ve dinî önemi düşünüldüğünde, bu gelişmenin Müslümanlar arasında moral ve dayanışmayı artırdığı çıkarımı yapılabilir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde bu gelişmelerin Haçlı Seferleri'nin tamamen sona ermesine yol açtığı belirtilmektedir. Oysa metinde tam tersine, bu olayların ardından Avrupa'da yeni bir Haçlı seferi hazırlığının başladığı ifade edilmektedir. Bu durum, Haçlı Seferleri'nin sona ermediğini, aksine yeni bir safhaya geçtiğini göstermektedir. Dolayısıyla III. yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

7. Soru kökünde III. Haçlı Seferi sırasında Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa'nın Anadolu üzerinden ilerlediği, Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan'ın Miryokefalon çevresinde Haçlı ordularına baskınlar düzenlediği ve Barbarossa'nın Göksu Irmağı'nda hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Ayrıca bu gelişmelerin Haçlı ordularının Anadolu'daki ilerleyişini doğrudan etkilediği vurgulanmaktadır.

Burada dikkat edilmesi gereken nokta, Anadolu coğrafyasının hem askerî hem de lojistik açıdan Haçlı orduları için zorlayıcı bir alan oluşturduğudur. Uzun mesafeler, ikmal güçlükleri, yerel direniş ve yıpratma taktikleri bu sürecin temel unsurlarıdır.

I. öncülde Anadolu coğrafyasının Haçlı orduları için ciddi lojistik ve askerî sorunlar oluşturduğu ifade edilmektedir. Metinde Haçlı ordularının Anadolu'dan geçişi sırasında Selçuklu baskınlarıyla karşılaşmaları ve imparatorun Göksu Irmağı'nda hayatını kaybettiği belirtilmektedir. Bu durum, Anadolu'nun hem askerî direniş hem de doğal koşullar bakımından Haçlılar için zorlayıcı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde Selçukluların uyguladığı yıpratma politikasının Haçlı seferlerinin başarısını olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Miryokefalon çevresinde düzenlenen baskınlar, doğrudan meydan savaşı yerine yıpratma ve taciz taktiklerinin uygulandığını göstermektedir. Bu durum Haçlı ordularının ilerleyişini zorlaştırmış ve seferin etkinliğini azaltmıştır. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde Barbarossa'nın ölümünün III. Haçlı Seferi'nin Kudüs'ün geri alınmasıyla sonuçlanmasını sağladığı belirtilmektedir. Oysa tarihsel olarak Barbarossa'nın ölümü Alman ordusunun dağılmasına ve seferin zayıflamasına yol açmıştır. Ayrıca III. Haçlı Seferi Kudüs'ün geri alınmasıyla sonuçlanmamıştır. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

8. Soru kökünde IV. Haçlı Seferi sırasında Konstantinopolis'in Haçlılar tarafından yağmalandığı, Latin İmparatorluğu'nun kurulduğu ve Bizans yöneticilerinin Trabzon, Epiros ve İznik'te yeni devletler oluşturduğu belirtilmektedir. Bu gelişmeler, Haçlıların yönünü Müslüman dünyasından ziyade Bizans'a çevirdiğini ve Bizans siyasî yapısının parçalandığını göstermektedir.

A seçeneğinde IV. Haçlı Seferi'nin Haçlıların Müslümanlara karşı düzenlediği bir askerî harekât niteliği taşıdığı ifade edilmektedir. Oysa metinde Konstantinopolis'in (Bizans'ın başkenti) Haçlılar tarafından yağmalandığı ve Latin İmparatorluğu'nun kurulduğu belirtilmektedir. Bu durum, seferin doğrudan Müslümanlara değil, bir Hristiyan devlete yöneldiğini göstermektedir. Dolayısıyla bu yargıya ulaşılabilir.

B seçeneğinde Konstantinopolis'in yağmalanmasının Bizans'ın siyasî ve askerî gücünü zayıflattığı ifade edilmektedir. Başkentin işgal edilmesi ve yerine Latin İmparatorluğu'nun kurulması, Bizans'ın merkezî otoritesinin çöktüğünü gösterir. Bu yargıya ulaşılabilir.

C seçeneğinde Latin İmparatorluğu'nun kurulmasının Bizans toprak bütünlüğünü parçaladığı belirtilmektedir. Nitekim Bizans yöneticilerinin Trabzon, Epiros ve İznik'te ayrı devletler kurması, siyasî parçalanmanın açık göstergesidir. Bu yargıya ulaşılabilir.

D seçeneğinde İznik Rum İmparatorluğu'nun Konstantinopolis'i geri almasının Bizans'ın eski gücüne kavuşmasını sağlamadığı ifade edilmektedir. Metinde "Bizans dünyasında kalıcı etkiler bırakmıştır" ifadesi yer almakta, yani bu olayların uzun vadeli zayıflamaya yol açtığı vurgulanmaktadır. Bu durum, geri alınmış olsa bile eski ihtişama tam anlamıyla dönülemediğini düşündürür. Bu yargıya ulaşılabilir.

E seçeneğinde IV. Haçlı Seferi'nin Doğu ve Batı Hristiyan dünyası arasındaki ayrılığı derinleştirdiği belirtilmektedir. Bir Batılı Haçlı ordusunun Ortodoks Bizans başkentini yağmalaması, mezhepsel ve siyasî ayrılığı artırmıştır. Bu da metinden çıkarılabilecek bir sonuçtur.

Sonuç olarak metinden çıkarılamayan tek yargı A seçeneğidir.

Cevap: A

9. Soru kökünde II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde ağır vergiler, Türkmenlerin zorunlu iskâna tabi tutulması, saray çevresinin halktan kopuk dinî ve kültürel anlayışı ve Moğol baskısının artması gibi unsurların Türkiye Selçuklu Devleti'nin iç dengelerini sarstığı belirtilmektedir. Ayrıca Babaîler İsyanı'nın güçlükle bastırılmasının, devletin zayıflığının dış güçler tarafından fark edilmesine yol açtığı ifade edilmektedir.

Bu bilgiler, iç siyasî ve toplumsal sorunlarla dış tehditler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

I. öncülde Babaîler İsyanı'nın Selçuklu Devleti'nde toplumsal huzursuzluğun ulaştığı boyutu gösterdiği ifade edilmektedir. Metinde ağır vergiler, zorunlu iskân ve halk ile saray arasındaki kopukluk gibi unsurlar sıralanmış; ardından büyük bir isyanın çıktığı belirtilmiştir. Bu durum, toplumsal rahatsızlığın ciddi boyutlara ulaştığını göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde iç karışıklıkların Moğolların Anadolu'ya yönelik saldırılarını hızlandıran etkenlerden biri olduğu belirtilmektedir. Metinde Babaîler İsyanı'nın güçlükle bastırılmasının devletin zayıflığının dış güçler tarafından fark edilmesine yol açtığı ifade edilmektedir. Bu durum, Moğolların Anadolu'ya yönelmesinde Selçuklu Devleti'nin iç zayıflığının etkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde Babaîler İsyanı'nın Moğol saldırılarının doğrudan askerî bir sonucu olarak ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Oysa metinde isyanın nedenleri arasında ağır vergiler, zorunlu iskân ve kültürel kopukluk gibi iç dinamikler gösterilmiştir. Moğol baskısı bir dış tehdit olarak anılmıştır; ancak isyanın doğrudan askerî bir Moğol saldırısının sonucu olduğu belirtilmemiştir. Bu nedenle III. yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

10. Metinde Köseadağ Savaşı'nda Selçukluların yenilgiye uğramasının temel nedeni olarak sayısal yetersizlik değil, askerî organizasyon ve komuta zaafı gösterilmektedir. Nitekim Selçuklu ordusunun Moğollardan sayıca üstün olduğu belirtilmesine rağmen; müttefiklerle ilişkilerin bozulması sonucu ortaya çıkan siyasî yalnızlık, komutanlar arasındaki çekişmeler, yapılan taktik hatalar ve yanlış kararlar ordunun savaş gücünü zayıflatmıştır. Öncü birliklerin bozguna uğramasıyla başlayan panik ve Sultan II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in savaş alanını terk etmesi ise ordunun dağılmasına yol açmış, Moğolların ciddi bir ana çarpışmaya girmeden zafer kazanmasını sağlamıştır.

Dolayısıyla Anadolu Selçuklu Devleti'nin Köseadağ Savaşı'nda yenilgiye uğramasında doğrudan etkili olan unsur, Selçuklu ordusunda komuta uyumsuzluğu ve taktik hataların bulunmasıdır.

Cevap: C

1. Metinde II. Gıyaseddin Keyhüsrev Dönemi'nde devlet otoritesinin zayıfladığı, ekonomik sıkıntılarının arttığı ve Moğol baskısı nedeniyle Anadolu'ya gelen Türkmenlerin yerleşim ve otlak sorunları yaşadığı belirtilmektedir. Bu şartların toplumsal huzursuzluğu derinleştirdiği ve Baba İshak önderliğinde çıkan ayaklanmanın Selçuklu Devleti'nin idarî ve askerî gücünü sarstığı ifade edilmektedir.

Bu bilgiler, isyanın hem merkezî otorite zafiyetinin bir göstergesi olduğunu hem de ekonomik ve sosyal temelli sorunlardan beslendiğini ortaya koymaktadır. Devlet otoritesinin zayıfladığı bir ortamda geniş çaplı bir ayaklanmanın ortaya çıkması, merkezî yapının sarsıldığını gösterir. Aynı şekilde Türkmenlerin yerleşim ve otlak sıkıntıları gibi ekonomik ve sosyal problemler, isyanın temel nedenleri arasında yer almıştır.

Buna karşılık metinde Babaîler İsyanı'nın Moğolları Anadolu'dan uzaklaştırdığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Aksine bu dönem, Selçuklu Devleti'nin hem iç karışıklıklarla hem de dış baskılarla zayıfladığı bir süreci ifade etmektedir.

Dolayısıyla I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

2. Metinde Talas Savaşı sonrasında Türklerin İslamiyet'i benimseme sürecinin hızlandığı, ancak bu süreçte Türk devlet geleneğinde hem süreklilik hem de dönüşümün birlikte yaşandığı vurgulanmaktadır. İslam öncesinde hükümdarlığın meşruiyetinin "kut" anlayışına dayandırıldığı, İslamiyet'in kabulünden sonra ise bu anlayışın dinî kavramlarla yeniden yorumlandığı belirtilmektedir. Ayrıca törenin (örfî hukukun) etkisinin tamamen ortadan kalkmadığı ifade edilmektedir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde, Türklerde hükümdarlık anlayışının İslamiyet'ten sonra tamamen terk edildiği ve köklü bir kopuş yaşandığı söylenemez; aksine süreklilik unsuru açıkça vurgulanmaktadır. Buna karşılık "kut" anlayışının İslamiyet sonrasında farklı bir dinî çerçeve içinde varlığını sürdürdüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca törenin etkisinin devam etmesi, devlet geleneğinde teşkilat ve yönetim anlayışı bakımından sürekliliğin sürdüğünü göstermektedir.

Dolayısıyla II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

3. Metinde Türk-İslam devletlerinde saray teşkilatının yalnızca hükümdarın özel hayatını düzenleyen bir yapı olmadığı; aynı zamanda devlet işleyişiyle doğrudan bağlantılı bir organizasyon olduğu vurgulanmaktadır. Saray görevlilerinin bir kısmının yalnızca saray düzeninden sorumlu olduğu, bir kısmının ise devlet teşkilatıyla doğrudan ilişkili yetkilere sahip bulunduğu ifade edilmektedir. Ayrıca hâciblerin başında yer alan görevlinin hem saray hem de devlet yönetiminde üst konumda bulunması, bu makamın sembolik değil, etkili bir idarî pozisyon olduğunu göstermektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda saray teşkilatında görev dağılımının belirli alanlara göre ayrıldığı ve uzmanlaşmaya dayalı bir yapı oluşturduğu anlaşılmaktadır. Aynı şekilde bazı saray görevlilerinin devlet yönetimiyle doğrudan bağlantı kurabilecek yetkilere sahip olduğu açıkça belirtilmiştir. Buna karşılık hâcibü'l-hüccâbın yalnızca törensel ve sembolik görevleri bulunan bir memur olduğu söylenemez; metin bu makamın hem saray hem devlet yönetiminde etkili olduğunu vurgulamaktadır.

Dolayısıyla I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

4. Türk-İslam devletlerinde saray teşkilatı ve divan örgütlenmesi belirli görev alanlarına göre yapılandırılmıştır. Saray görevlileri hükümdarın güvenliği, günlük yaşamı ve protokol düzeniyle ilgilenirken; divan teşkilatı devletin idarî, malî ve askerî işlerini yürütmekle sorumluydu.

Bu çerçevede Emîr-i Candar saray muhafızlarının idaresinden sorumlu görevliydi. Emîr-i Şikâr hükümdarın av merasimlerini düzenlerdi. Hâcibü'l-Hüccâb saraydaki hâciblerin başı olup hükümdarla devlet görevlileri arasındaki ilişkiyi düzenleyen ve idarî bakımdan da etkili bir konumda bulunan üst düzey görevlidir. Divan-ı İstifâ ise devletin maliye işlerini yürütmekle görevliydi.

Ancak Divan-ı Arz'ın görevi iç ve dış yazışmaları yürütmek değildir. Divan-ı Arz, askerî işlerden ve ordunun teçhizat, maaş ve düzeninden sorumlu bir divandır. İç ve dış yazışmalar ise genellikle Divan-ı İnşâ tarafından yürütülürdü.

Dolayısıyla görev-kurum eşleştirmesi yanlış olan seçenek Divan-ı Arz → İç ve dış yazışmaların yürütülmesi ifadesidir.

Cevap: D

5. Metinde Büyük Selçuklu Devleti'nde siyasî otoritenin "es-sultanü'l-a'zâm" ünvanlı hükümdarın şahsında toplandığı belirtilirken, bu otoritenin Divan-ı A'lâ ve ona bağlı alt divanlar aracılığıyla kurumsal bir çerçeveye oturtulduğu ifade edilmektedir. Mali, askerî ve idarî işlerin bu divan teşkilatı üzerinden yürütülmesi, devlet yönetiminin sistemli ve örgütlü bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda Selçuklu Devleti'nde merkezî otoritenin yalnızca hükümdarın kişisel gücüne dayanmadığı, kurumsal yapılarla desteklendiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde divan teşkilatının mali, askerî ve idarî alanlarda faaliyet göstermesi, yürütme işlevini yerine getirdiğini ortaya koymaktadır. Buna karşılık Divan-ı A'lâ'nın yalnızca askerî kararların alındığı bir danışma meclisi olduğu söylenemez; çünkü metinde bu divana bağlı alt birimlerin farklı alanlarda görev yaptığı açıkça belirtilmiştir.

Dolayısıyla I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

6. Metinde Selçuklular Dönemi'nde eski Türk devlet geleneğine ait hükümdarlık sembollerinin bulunduğu, bunun yanında İslamiyet'in etkisiyle hutbe ve hil'at gibi yeni unsurların benimsendiği belirtilmektedir. Ayrıca Tuğrul Bey Dönemi'nde halifeliğin korunmasının üstlenilmesi, Selçuklu sultanlarının İslam dünyasında siyasî bir rol üstlendiğini göstermektedir. Bu durum, hem Türk geleneğinin devam ettiğini hem de İslamî unsurların devlet anlayışına entegre edildiğini ortaya koymaktadır.

Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde Selçuklu Devleti'nin yönetim anlayışında Türk-İslam sentezini yansıttığı açıkça anlaşılmaktadır. Hükümdarlık meşruiyeti yalnızca eski Türk geleneklerine dayandırılmamış; İslamiyet'in sağladığı dinî meşruiyet unsurları da eklenmiştir. Ayrıca halifeliğin korunmasının üstlenilmesi, Selçuklu sultanlarının İslam dünyasında siyasî meşruiyetlerini güçlendirdiğini göstermektedir.

Dolayısıyla I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

7. Metinde Selçukluların devletleşme sürecinde yalnızca askerî başarıyla yetinmediği; aynı zamanda siyasal meşruiyet arayışı içinde olduğu açıkça görülmektedir. Nişabur'da hutbenin Tuğrul Bey adına okutulması, hükümdarlığın İslam geleneği çerçevesinde ilanı anlamına gelirken; Abbasi halifesine mektup gönderilerek icazet talep edilmesi, kurulan devletin hilafet makamı tarafından tanınmak istendiğini göstermektedir.

Halifenin bu isteği kabul etmesi, Tuğrul Bey'i Bağdat'a davet etmesi ve ona "Doğunun ve Batının Hükümdarı", "Dinin direği" ve "Halifenin ortağı" gibi ünvanlar vermesi; ayrıca taç giydiren kılıç kuşatması, Selçuklu hükümdarlığının İslam dünyasında resmî ve dinî bir temele oturtulduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Selçuklu yönetiminin yalnızca askerî güçle değil, hilafet makamının onayıyla da meşruiyet kazandığını göstermektedir.

Dolayısıyla Abbasi halifesinin desteğinin en önemli sonucu, Selçuklu yönetiminin İslam dünyasında siyasî ve dinî meşruiyet kazanmasıdır.

Cevap: C

8. Metinde Büyük Selçuklu Devleti'nde hukuk sisteminin farklı alanlara ayrıldığı açıkça görülmektedir. Divan-ı Mezâlim'e sultanın başkanlık etmesi, şer'î davaların kadılar tarafından yürütülmesi ve örfî hukuka giren meselelerin emîr-i dâd tarafından karara bağlanması; yargı yetkisinin tek bir elde toplanmadığını, farklı makamlar arasında paylaştırıldığını göstermektedir. Bu durum, Selçuklu hukuk yapısının çok yönlü ve kurumsal bir nitelik taşıdığını ortaya koyar.

Şer'î davaların kadılar tarafından yürütülmesi ise İslam hukukuna dayalı konularda dinî esasların belirleyici olduğunu göstermektedir. Kadılar, kararlarını Kur'an, sünnet ve fıkıh kuralları çerçevesinde vermektedir. Bu da şer'î hukuk uygulamalarında dinî temelin esas olduğunu kanıtlamaktadır.

Buna karşılık örfî hukukun tamamen şer'î hukuka bağlı olarak şekillendiği söylenemez. Metinde örfî hukuka giren meselelerin ayrı bir görevli tarafından karara bağlandığı belirtilmektedir. Bu durum, örfî hukukun devlet geleneği ve yöneticinin düzenleyici yetkisi çerçevesinde bağımsız bir alan oluşturduğunu gösterir.

Dolayısıyla I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

9. Metinde Büyük Selçuklu Devleti'nde eyalet yönetiminin melikler ve şihne/şahneler aracılığıyla yürütüldüğü, genç meliklerin atabeyler eşliğinde taşraya gönderildiği ve zamanla bazı atabeylerin bağımsız hareket etmeye başladığı belirtilmektedir. Bu durum, atabeylik sisteminin hem idarî bir eğitim mekanizması olduğunu hem de ilerleyen süreçte merkezî otorite açısından sorun doğurabildiğini göstermektedir.

Genç meliklerin deneyimli bir devlet adamı olan atabey gözetiminde taşraya gönderilmesi, onların yönetim tecrübesi kazanmalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yönüyle sistem, başlangıçta devlet yönetimini güçlendirmeye yönelik bir idarî uygulamadır. Ancak atabeylerin zamanla bağımsız hareket etmeye başlaması, merkezî otoritenin zayıfladığını ve taşrada güç odaklarının oluştuğunu ortaya koymaktadır.

Metinde Türkiye Selçuklu Devleti'nde atabeylerin yetkilerinin artırılarak devletin güçlendirildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Aksine bağımsızlaşma eğilimi merkez-taşra dengesini olumsuz etkilemiştir.

Dolayısıyla I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

10. Metinde Türklerin İslamiyet'i kabul ettikten sonra da ordu-millet anlayışını sürdürdüğü, orduların Mete Han tarafından geliştirilen onlu sisteme göre teşkilatlandığı ve hükümdarların seferlerde ordunun başında yer aldığı belirtilmektedir. Bu durum, askerî teşkilatlanmada İslamiyet öncesi Türk geleneğinin devam ettiğini açıkça göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca bazı devletlerde gulam sistemine dayalı hassa birliklerinin oluşturulduğu ifade edilmektedir. Gulam sistemi tarihsel olarak yalnızca askerî değil, saray ve idarî görevlerde de kullanılan bir insan kaynağı yapısını ifade eder. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Buna karşılık metinde orduların tamamen tek bir etnik unsurdan meydana geldiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Aksine gulam sistemi gibi uygulamalar, farklı unsurların da askerî ve idarî kadrolarda yer alabildiğini gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşamaz.

Cevap: A

ÇÖZÜMLER

1. Parçada Osmanlı Beyliği'nin kısa sürede güç kazanmasının nedenleri olarak uç bölgesinde ve Bizans sınırında kurulması, fethedilen yerlerde iskân ve istimâlet politikalarının uygulanması ve ilk dönemlerde Anadolu'daki diğer Türk beylikleriyle mücadeleden kaçınılması gösterilmiştir. Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, Osmanlıların yalnızca askerî başarılarla değil, sosyal ve idarî uygulamalarla da fetihlerini kalıcı hâle getirdiği sonucuna ulaşılabilir. Özellikle iskân politikasıyla fethedilen bölgelere Türk nüfus yerleştirilmesi ve istimâlet politikasıyla halkın gönlünün kazanılması, fetihlerin sürekliliğini sağlamıştır. Bu nedenle I. yargı doğrudur.

Ayrıca, Osmanlıların diğer beyliklerle çatışmaktan kaçınması, güç ve enerjilerini Bizans topraklarına yönlendirmelerine imkân tanımıştır. Bu durum fetih faaliyetlerinin yönünü batıya çevirdiklerini göstermektedir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

Ancak metinde Osmanlıların güçlenmesinin yalnızca cihat ve gaza anlayışına dayandığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Aksine, farklı siyasi, coğrafi ve sosyal etkenler birlikte verilmiştir. "Yalnızca" ifadesi bu nedenle metinle çelişmektedir. Bu sebeple III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

2. Parçada Osman Bey Dönemi'nde batı yönlü fetihlerin artması, idarî merkezlerin değişmesi, Bizans'a karşı ilk askerî zaferin kazanılması ve para ile vergi gibi uygulamaların hayata geçirilmesi gibi gelişmelerin Osmanlı Beyliği'nin siyasi yapısında önemli bir dönüşüm yaşandığını gösterdiği belirtilmektedir. Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, Osmanlı Beyliği'nin yalnızca bir aşiret topluluğu olmaktan çıkıp kurumsal bir yapıya doğru evrildiği anlaşılmaktadır. Fetihlerin sistemli hâle gelmesi, idarî merkezlerin değişmesi ve mali uygulamaların başlatılması, devletleşme sürecinin başladığını gösterir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Metinde Bizans'a karşı ilk askerî zaferin kazanılmasından söz edilmesi, Osmanlıların Bizans karşısında askerî başarı elde ettiğini ve siyasi konumlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Tarihte bu ilk zafer Koyunhisar Savaşı olarak bilinir. Bu zafer, Osmanlıların askerî varlığını kabul ettirmesi ve meşruiyet kazanması açısından önemlidir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

Buna karşılık para bastırılması ve vergi uygulamalarının başlatılması, devlet olmanın temel göstergeleri arasında yer alır. Bu tür uygulamalar, henüz devletleşme sürecine girilmediğini değil; tam aksine, devletleşmenin başladığını gösterir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

3. Parçada Orhan Bey Dönemi'nde Bursa'nın başkent yapılması, İlhanlılara ödenen verginin kesilmesi ve ilk gümüş paranın basılması gibi gelişmelerin Osmanlı Beyliği'nin siyasi niteliğinde önemli bir dönüşümü yansıttığı belirtilmektedir. Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, İlhanlılara ödenen verginin kesilmesi Osmanlıların dış otoriteye bağlılığının sona erdiğini ve siyasi bakımdan bağımsız hareket etmeye başladığını gösterir. Dolayısıyla Osmanlıların bu dönemde dışa bağımlılıktan kurtulduğu sonucuna ulaşılabilir. I. yargı doğrudur.

Ayrıca ilk gümüş paranın basılması, ekonomik egemenliğin en önemli göstergelerinden biridir. Para basma yetkisi bağımsız bir siyasi otoritenin varlığını ifade eder. Bu durum ekonomik alanda kurumsallaşmanın başladığını ve devletleşme sürecinin güçlendiğini gösterir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Ancak Bursa'nın başkent yapılması ve diğer gelişmeler, beylik yapısının korunarak merkeziyetçi yönetimden kaçınıldığını değil; tam tersine, merkezî bir devlet yapısına doğru geçişin başladığını göstermektedir. Başkent belirlenmesi ve mali bağımsızlığın sağlanması merkeziyetçi yapıyı güçlendiren adımlardır. Bu yüzden III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

4. Karesioğulları Beyliği'nin Osmanlı Devleti'ne katılması, Osmanlılara hem stratejik hem askerî açıdan önemli kazanımlar sağlamıştır. Özellikle Karesi topraklarının Osmanlı hâkimiyetine geçmesiyle birlikte Osmanlılar ilk donanmaya sahip olmuş, bu durum denizcilik faaliyetlerinin başlamasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla Osmanlıların denizcilik faaliyetlerine başlaması bu gelişmeyle doğrudan ilişkilidir.

Ayrıca Karesi Beyliği'nin coğrafi konumu, Osmanlıların Çanakkale ve çevresine hâkim olmasını sağlamış ve Rumeli'ye geçişi kolaylaştırmıştır. Bu nedenle Rumeli'ye geçişin kolaylaşması da söz konusu gelişmeyle doğrudan bağlantılıdır.

Bunun yanında Karesi Beyliği'nin Osmanlı topraklarına katılması, Anadolu'daki bir Türk beyliğinin Osmanlı hâkimiyetine alınması anlamına gelir. Bu durum Anadolu Türk siyasi birliğini sağlama sürecinin ilk adımlarından biri olarak kabul edilir. Aynı şekilde Osmanlıların Ege ve Marmara'da etkinlik kazanması da Karesi topraklarının sağladığı coğrafi avantajla doğrudan ilişkilidir.

Ancak İlhanlılara ödenen verginin kaldırılması, Orhan Bey Dönemi'nde gerçekleşmiş olup Osmanlıların siyasi bağımsızlığıyla ilgilidir. Bu gelişme Karesioğulları Beyliği'nin Osmanlılara katılmasıyla doğrudan bağlantılı değildir.

Cevap: D

5. I. Murat Dönemi'nde veraset anlayışının "Ülke padişah ve oğullarınıdır" şeklinde düzenlenmesi, Pençik Sistemi'nin uygulanması ve Rumeli Beylerbeyliği'nin kurulması, Osmanlı Devleti'nde kurumsallaşma ve merkezleşme sürecinin hız kazandığını göstermektedir. Veraset anlayışının hanedan çerçevesinde tanımlanması, yönetimin hanedan temelli olarak sürdürülmesini amaçlamış; Pençik Sistemi ile devşirme kökenli askerî gücün oluşturulması doğrudan merkeze bağlı bir ordu yapısını güçlendirmiştir. Rumeli Beylerbeyliği'nin kurulması ise fethedilen toprakların merkez adına yönetilmesini sağlayarak idarî yapıyı düzenlemiştir. Bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde merkezî otoritenin güçlendirilmesinin amaçlandığı sonucuna ulaşılabilir. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

Ayrıca Pençik Sistemi sayesinde oluşturulan askerî teşkilat ve beylerbeylik sistemi, askerî ve idarî yapının doğrudan padişaha bağlı olarak örgütlenmesini sağlamıştır. Bu durum II. yargının da doğru olduğunu gösterir.

Ancak veraset anlayışının düzenlenmesi taht kavgalarını tamamen ortadan kaldırmamıştır. "Ülke padişah ve oğullarınıdır" anlayışı, aksine, şehzadeler arasında mücadelelerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle III. yargıya ulaşamaz.

Cevap: B

6. I. Murat Dönemi'nde Rumeli Beylerbeyliği'nin kurulması, Pençik Sistemi'nin uygulanması ve veraset anlayışının "Ülke padişah ve oğullarınıdır" şeklinde ifade edilmesi Osmanlı Devleti'nin büyümesine paralel olarak idarî ve askerî teşkilatı düzenleme çabasının bir sonucudur. Rumeli Beylerbeyliği'nin kurulması fethedilen Balkan topraklarının daha düzenli yönetilmesini sağlayarak taşıra yönetimini güçlendirmiştir. Pençik Sistemi ise savaş esirlerinden yararlanılarak padişaha bağlı askerî bir gücün oluşturulmasına imkân tanımıştır. Bu durum devletin idarî ve askerî teşkilatının güçlendirilmek istendiğini göstermektedir.

Ayrıca Rumeli Beylerbeyliği'nin kurulmasıyla yeni fethedilen bölgelerin yönetimi merkezle daha düzenli bir şekilde ilişkilendirilmiş, böylece fethedilen bölgelerin merkezle olan yönetim bağlantısı düzenlenmiştir.

Buna karşılık verilen bilgiler Osmanlı Devleti'nde yönetimin demokratik bir yapıya dönüştüğünü göstermez. Aksine bu düzenlemeler padişah otoritesini güçlendirmeye yöneliktir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Bu değerlendirmelere göre I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

7. Sırsındığı, Çirmen ve I. Kosova savaşlarının kazanılması, Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki askerî ve siyasî varlığını güçlendiren önemli gelişmelerdir. Bu savaşlar özellikle Balkan devletleri ve Haçlı unsurlarına karşı kazanılmış büyük başarılar olup Osmanlıların Rumeli'de tutunmasını sağlamıştır. Bu durum, Haçlı ittifaklarının bölgedeki etkisinin büyük ölçüde kırıldığını göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca bu zaferler sayesinde Osmanlı Devleti Balkanlarda geçici bir akıncı gücü olmaktan çıkmış, kalıcı ve hâkim bir siyasî güç hâline gelmiştir. Rumeli'de fetihlerin devam etmesi ve idarî yapılanmanın kurulması da bunu destekler. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Ancak söz konusu savaşlar Balkanlardaki gelişmelerle ilgilidir. Anadolu Türk birliğinin tamamen sağlandığını gösteren bir bilgi verilmemektedir. Nitekim Anadolu Türk siyasi birliği Yıldırım Bayezid Dönemi'nde büyük ölçüde sağlanmış, Ankara Savaşı sonrası ise yeniden bozulmuştur. Bu nedenle III. yargıya ulaşamaz.

Cevap: B

8. Ankara Savaşı sonrasında Anadolu Türk birliğinin bozulması ve Fetret Devri'nin yaşanması, Osmanlı Devleti'nin ciddi bir askerî ve siyasî krizle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Buna rağmen Çelebi Mehmet'in devleti yeniden toparlaması ve II. Murat Dönemi'nde II. Kosova Savaşı'nın kazanılarak Haçlı tehdidinin kesin biçimde kırılması, Osmanlıların geçici sarsıntılara rağmen varlığını sürdürdürebildiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, devletin ağır krizlere rağmen kurumsal yapısını tamamen kaybetmediğini ve yeniden toparlanabildiğini gösterir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca Fetret Devri gibi otorite boşluğunun yaşandığı bir süreçten sonra devletin yeniden güç kazanması, sürekliliğin yalnızca padişahın kişisel gücüne değil, yerleşmiş devlet anlayışına ve kurumsal geleneğe dayandığını düşündürmektedir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Ancak Haçlı tehdidinin Ankara Savaşı'ndan sonra Osmanlılar için kalıcı bir üstünlüğe dönüştüğü söylenemez. Aksine Ankara Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti zayıflamış, Balkanlarda yeniden Haçlı baskısıyla karşı karşıya kalmıştır. II. Kosova Savaşı ile bu tehdit kırılmıştır; yani üstünlük Ankara Savaşı'ndan hemen sonra değil, daha sonraki toparlanma sürecinde sağlanmıştır. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

9. M. Fuat Köprülü'nün Osmanlı Devleti'nin kuruluşuna dair değerlendirmeleri incelendiğinde, onun Osmanlı tarihini genel Türk tarihi ve Anadolu Selçuklu mirasıyla birlikte ele alma gereğini vurguladığı görülmektedir. Bu yaklaşım, Osmanlı kuruluşunu tarihsel süreklilik içinde değerlendirdiğini ve onu kopuk, bağımsız bir olay olarak görmediğini göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca menkıbe ve mucize temelli açıklamalara karşı çıkması, hanedan merkezli ve destansı anlatıların bilimsel tarih anlayışı açısından yeterli olmadığını savunduğunu ortaya koymaktadır. Köprülü, Osmanlı tarihçiliğinde yer alan geleneksel anlatımları eleştirel bir bakışla incelemiş ve bilimsel yöntemleri esas almıştır. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Buna karşılık metinde Köprülü'nün Gibbons'ın görüşlerini tamamen reddettiğine dair bir ifade bulunmamaktadır. "Eleştirel süzgeçten geçirmek" ifadesi, tümüyle reddetmek anlamına gelmez; bazı yönlerini kabul edip bazılarını eleştirmiş olabilir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

10. Metinde Osmanlıların XIV. yüzyıl ortalarından itibaren Rumeli'deki fetihlerinin yalnızca askerî başarılarla sınırlı kalmadığı; iskân, idarî süreklilik ve siyasî istikrar gibi uygulamalarla desteklendiği belirtilmektedir. Bu ifade, fetihlerin kalıcı hâle getirilmek istendiğini ve Anadolu'dan getirilen Türk nüfusun stratejik bölgelere yerleştirilmesi gibi politikaların uygulandığını düşündürmektedir. Dolayısıyla I. öncüle ulaşılabilir.

Ayrıca metinde bazı siyasî ve askerî gelişmelerin fetihlerin sürekliliğini zaman zaman sekteye uğrattığı ifade edilmektedir. Süleyman Paşa'nın vefatı ve Şehzade Halil'in esir düşmesi gibi olaylar Rumeli'de geçici bir duraksamaya yol açmış olsa da, Osmanlıların Rumeli politikasından vazgeçtiğine dair bir bilgi verilmemektedir. Bu durum, sürecin geçici olarak aksadığını ancak stratejik hedefin sürdürüldüğünü gösterir. Bu nedenle II. öncül de doğrudur.

Buna karşılık Edirne ve Dimetoka'nın fethedilmesi, Osmanlıların Rumeli'de güç kazandığını gösterse de Anadolu'daki fetihlerin tamamen sona erdiğini kanıtlamaz. Metinde böyle bir kesinlik bulunmadığı gibi, Osmanlı siyaseti çift yönlü olarak devam etmiştir. Dolayısıyla III. öncüle ulaşılabilir.

Rumeli'de gerçekleştirilen fetihlerin askerî, idarî ve iskân politikalarıyla desteklenmesi ise Osmanlıların bir uç beyliği niteliğinden çıkarak daha geniş ölçekte bir siyasî güç hâline gelmesine katkı sağlamıştır. Bu nedenle IV. öncül de doğrudur.

Cevap: A

1. Metinde II. Mehmet Han Dönemi'nde merkezî otoritenin güçlendirilmesi, askerî disiplinin sağlanması ve devletin evrensel bir güç hâline getirilmesinin hedeflendiği; İstanbul'un fethinin ise yalnızca askerî değil, siyasî, ekonomik ve dinî boyutları olan stratejik bir hamle olduğu vurgulanmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda öncüller değerlendirildiğinde; Çandarlı Halil Paşa'nın veziriazamlık görevinde tutulması, yönetimde sürekliliğin sağlanması ve devlet işleyişinde ani bir kopuş yaşanmaması bakımından merkezî otoritenin kontrol altında tutulmasına hizmet eden bir uygulama olarak yorumlanabilir. Bu durum askerî ve idarî yapı üzerindeki denetimin güçlendirilmesi amacına da işaret eder. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Doğu Roma İmparatorluğu'nun Osmanlı toprakları arasında bir bütünlük engeli oluşturması ve zaman zaman Osmanlı iç siyasetinde tehdit unsuru hâline gelmesi, İstanbul'un fethini stratejik açıdan zorunlu bir hedef hâline getirmiştir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

İstanbul'un fethinin ekonomik boyutu da bulunmaktadır. Şehrin, Karadeniz-Akdeniz ticaret yolları üzerinde stratejik bir konumda bulunması, Venedik ve Ceneviz gibi denizci devletlerin ticari etkinliğini denetim altına alma hedefini beraberinde getirmiştir. Bu bakımdan III. yargıya da ulaşılabilir.

Ancak metinde fethin yalnızca dinî motivasyonlara dayandığına dair bir ifade yoktur. Aksine siyasî, ekonomik ve askerî gerekçelerin de belirleyici olduğu açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle IV. yargıya ulaşılamaz.

II. Mehmet Dönemi'nde merkezî otoritenin güçlendirilmesi hedefi doğrultusunda Balkanlar ve Anadolu'daki vasal devletler üzerindeki Osmanlı denetimi de artmıştır. Bu da V. yargının doğru olduğunu gösterir.

Cevap: A

2. Osmanlı Devleti'nin İstanbul'un fethine yönelik hazırlıkları askerî ve stratejik açıdan kapsamlı bir planlamaya dayanmaktadır. Bu süreçte boğazı denetim altına almak amacıyla Rumeli Hisarı inşa edilmiş, böylece Karadeniz'den Bizans'a gelebilecek yardımlar engellenmek istenmiştir. Donanma güçlendirilmiş ve şehrin hem karadan hem denizden kuşatılması hedeflenmiştir.

Ayrıca surları yıkabilmek için büyük çaplı şahî topları döktürülmüş; Demirköy'de top, humbara ve gülle üretimi gerçekleştirilerek teknik hazırlık tamamlanmıştır. Buna karşılık Haliç girişinin zincirlerle kapatılması Osmanlıların değil, Bizans'ın savunma tedbiridir. Bizanslılar Osmanlı donanmasının Haliç'e girmesini engellemek amacıyla zincir kullanmıştır. Dolayısıyla bu uygulama Osmanlı hazırlıkları arasında yer almaz.

Cevap: D

3. İstanbul'un fethi sonrasında II. Mehmet'in "Fatih" ünvanıyla anılması ve Bizans'a ait sembollerin yeni anlamlar kazanması, bu olayın yalnızca askerî bir zafer olarak değil; siyasal ve ideolojik bir dönüşüm olarak da algılandığını göstermektedir. Osmanlı hükümdarı, Doğu Roma'nın mirasını devralarak kendisini evrensel bir hükümdar konumuna taşımış; bu durum tarihsel ve ideolojik bir meşruiyet sağlamıştır. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

"Kızıl elma" kavramının fetihten sonra farklı merkezlerle ilişkilendirilmesi ise Osmanlı fetih anlayışının İstanbul'la sınırlı kalmadığını, daha geniş ve evrensel hedeflere yöneldiğini göstermektedir. Fetih ideolojisinin sürekliliği ve yeni merkezlerle taşınması, Osmanlı siyasetinin genişleme perspektifini ortaya koyar. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Ancak Bizans'a ait sembollerin ele geçirilmesi, Osmanlıların Hristiyan dünyası karşısında mutlak siyasî üstünlük kurduğunu göstermez. Fetih önemli bir üstünlük sağlamış olsa da Avrupa'daki diğer Hristiyan devletler varlığını sürdürmüş ve Osmanlılarla mücadele etmeye devam etmiştir. "Mutlak üstünlük" ifadesi bu nedenle aşırı genellemedir. Bu yüzden III. yargıya ulaşılamaz.

Cevap: B

4. Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nde izlenen siyaset; Anadolu'da Türk siyasi birliğini sağlama, doğu sınırlarını güvence altına alma ve denizlerde hâkimiyet kurma hedeflerine dayanmaktadır. Bu çerçevede yapılan askerî seferler ve fetihler, Osmanlı Devleti'nin imparatorluk karakteri kazanmasında belirleyici olmuştur.

Otlukbeli Savaşı'nda Akkoyunlu Devleti'ne karşı kazanılan zafer, Doğu Anadolu'da Osmanlı otoritesini güçlendirmiş ve Uzun Hasan tehlikesini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. Böylece doğu sınırlarının güvenliği sağlanmış, Osmanlı Devleti doğu yönlü ciddi bir tehdidi bertaraf etmiştir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Karamanoğulları Beyliği'nin ortadan kaldırılması ise Anadolu'da Osmanlı otoritesine karşı en güçlü rakiplerden birinin tasfiye edilmesi anlamına gelir. Bu gelişme, Anadolu Türk siyasi birliğini sağlama politikasının önemli bir aşamasıdır. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Amasra, Sinop, Trabzon, Kefe, Suğdak ve Kırım'ın Osmanlı hâkimiyetine alınması ise Karadeniz çevresindeki ticaret yollarının ve limanların denetim altına alınmasını sağlamıştır. Bu fetihler, Karadeniz'i bir Osmanlı iç denizi hâline getirme politikasının açık göstergesidir. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

5. II. Bayezid Dönemi'nde Osmanlı Devleti hem iç karışıklıklarla hem de dış politika sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Cem Sultan meselesi, Avrupa devletlerinin Osmanlı iç siyasetini etkilemesine zemin hazırlamış ve II. Bayezid'i Batı karşısında daha ihtiyatlı bir politika izlemeye yöneltmiştir. Cem Sultan'ın Avrupa'da bir siyasi koz olarak kullanılması, Osmanlı Devleti'nin ani ve sert askerî hamlelerden kaçınmasına neden olmuştur. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Osmanlı-Memlûk savaşlarında ise taraflar kesin bir üstünlük sağlayamamış, beklenen sonuç elde edilememiştir. Bu durum, askerî gücün her zaman mutlak ve kesin başarı getirmedeğini; siyasî ve askerî dengelerin farklı sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Kili ve Akkırman kalelerinin ele geçirilmesi ise Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'in kuzeyine açılan ticaret ve askerî yollar üzerinde kontrol sağlama-sına imkân tanımıştır. Bu gelişme, Karadeniz'in kuzeyiyle olan stratejik bağlantıyı güçlendirmiştir. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

6. Endülüs'te Müslüman ve Yahudi nüfusa yönelik baskılar karşısında Osmanlı Devleti'nin izlediği politika, II. Bayezid Dönemi'nin imkânlar çerçevesinde şekillenen temkinli dış siyaset anlayışını yansıtmaktadır. Metinde, Osmanlı Devleti'nin askerî ve siyasî imkânlarının sınırları dâhilinde hareket ettiği ve doğrudan müdahale edemediği durumlarda farklı yöntemlere başvurduğu belirtilmektedir. Bu durum, Benî Ahmer Devleti'ne doğrudan askerî yardım gönderilememesinde dönemin iç ve dış sorunlarının etkili olabileceğini düşündürmektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca II. Bayezid ve sonraki padişahlar döneminde Müslüman ve Yahudilere kapıların açılması, onların Osmanlı topraklarına kabul edilmesi ve korunması, Osmanlı Devleti'nin yalnızca siyasî çıkarlar doğrultusunda değil, dinî ve insanî sorumluluk anlayışıyla da hareket ettiğini göstermektedir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Buna karşılık Endülüs'te Müslüman varlığının sona ermesi, Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetindeki etkisinin tamamen ortadan kalktığını göstermez. Osmanlı Devleti aynı dönemde Balkanlar ve Orta Avrupa'da önemli bir güç olmaya devam etmiştir. Bu nedenle III. yargıya ulaşılabilir.

Cevap: C

7. XVI. yüzyılın başlarında Osmanlı-Safevi mücadelesi yalnızca iki devlet arasındaki askerî rekabetten ibaret değildir; mezhep politikaları, iç güvenlik sorunları ve uluslararası dengeler bu sürecin belirleyici unsurları olmuştur.

Safevi Devleti'nin Şiiliği yayma politikası, özellikle Anadolu'daki bazı gruplar üzerinde etkili olmuş ve Osmanlı yönetimi açısından iç isyanlara zemin hazırlayan ciddi bir güvenlik tehdidi oluşturmıştır. Bu durum, mücadelenin mezhep boyutunun Osmanlı iç düzenini doğrudan etkilediğini gösterir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

Çaldıran Savaşı'nda Osmanlı ordusunun ateşli silahları ve topçu birliklerini etkin biçimde kullanması, savaşın sonucunu belirleyen en önemli unsurlardan biri olmuştur. Safevi ordusunun bu alandaki zayıflığı, Osmanlıların askerî üstünlük kurmasını sağlamıştır. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Ayrıca Safevi Devleti'nin Osmanlılara karşı Venedik ve Avusturya gibi devletlerle temas ve ittifak arayışında bulunması, mücadelenin yalnızca bölgesel bir sınır çatışması olmadığını; uluslararası güç dengeleriyle bağlantılı bir nitelik taşıdığını göstermektedir. Bu da III. yargının doğru olduğunu ortaya koyar.

Cevap: E

8. Çaldıran Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin Doğu Anadolu'da izlediği politika, yalnızca askerî bir zaferle sınırlı kalmamış; idarî düzenlemeler, ekonomik denetim ve mezhepsel tehditlerin sınırlandırılması gibi çok yönlü uygulamalarla desteklenmiştir. Bu durum, Osmanlıların bölgesel hâkimiyetlerini kalıcı hâle getirme amacı taşıdıklarını göstermektedir.

Doğu Anadolu'nun Osmanlı hâkimiyetine girmesiyle birlikte Anadolu'daki siyasî bütünlük önemli ölçüde güçlenmiş ve Selçuklulardan sonra uzun süre tam anlamıyla sağlanamayan birlik yeniden tesis edilmiştir. Özellikle Safevî tehdidinin bertaraf edilmesi ve doğu sınırlarının güvence altına alınması, bu birliğin kalıcılığını desteklemiştir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Ayrıca Tebriz-Halep ve Tebriz-Bursa İpek Yolu güzergâhlarının Osmanlı denetimine alınması, doğu-batı ticaret hatlarının kontrolünü Osmanlılara kazandırmış; bu durum devletin ekonomik ve ticarî gücünü artıran önemli bir gelişme olmuştur. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Buna karşılık Yavuz Sultan Selim'in "şah" ünvanını kullanması ve bunun sikkelerde yer alması, Safevî siyasal mirasının benimsendiğini göstermez. Bu ünvan kullanımı siyasî meşruiyet ve hâkimiyet anlayışıyla ilgilidir. Bu nedenle III. yargıya ulaşamaz.

Cevap: B

9. Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde Osmanlı-Memlûk mücadelesi, yalnızca askerî bir çatışma değil; Anadolu'daki siyasi dengeler, mezhep temelli ayrışmalar ve bölgesel güç mücadelesi çerçevesinde şekillenmiştir.

Dulkadiroğulları Beyliği'nin Osmanlı hâkimiyetine alınması, Memlûklerle Osmanlılar arasında tampon konumda bulunan bir yapının ortadan kalkması anlamına gelmiştir.

Bu gelişme iki devlet arasındaki nüfuz alanı mücadelesini doğrudan karşı karşıya getirmiş ve ilişkilerin bozulmasında etkili olmuştur. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

Mercidabık ve Ridaniye savaşları sonucunda Memlûk Devleti'nin ortadan kaldırılmasıyla Suriye, Filistin, Hicaz ve Mısır Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Böylece Osmanlı Devleti İslam dünyasının önemli merkezlerini kontrol altına almış, halifelik Osmanlılara geçmiş ve devletin İslam dünyasındaki siyasi ağırlığı belirgin biçimde artmıştır. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Memlûk Devleti'nin Safevîlerle yakınlaşması ve Osmanlı karşıtı bir tutum benimsemesi ise Osmanlı açısından ciddi bir tehdit algısı oluşturmuştur. Doğuda Safevî tehlikesi sürerken güneyde Memlûklerin karşı cephede yer alması, Osmanlı Devleti'nin askerî çözümü tercih etmesinde etkili olmuştur. Bu nedenle III. yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

10. XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Afrika politikası, yalnızca toprak kazanma amacı taşımamış; Akdeniz'de İspanya ve Portekiz gibi sömürgeci güçlere karşı denge kurma ve bölgedeki Müslüman toplulukları koruma hedefiyle şekillenmiştir. Bu politika, Osmanlıların küresel güç olma sürecinin önemli bir parçasıdır. Cezayir, Tunus ve Trablusgarp'ın Osmanlı hâkimiyetine girmesi, Kuzey Afrika'da Osmanlı siyasi ve askerî varlığının kalıcı ve kurumsal bir nitelik kazandığını göstermektedir. Bu durum I. yargının doğru olduğunu ortaya koyar.

Fas'ta Abdülmelik'in Osmanlı desteğiyle tahta çıkması ve Osmanlı himayesini kabul etmesi ise doğrudan ilhak yerine dolaylı hâkimiyet yöntemlerinin de kullanıldığını göstermektedir. Bu nedenle II. yargıya da ulaşılabilir.

Ancak Osmanlı Devleti'nin Afrika'daki faaliyetleri, İspanya ve Portekiz'in sömürgeci politikalarını desteklemek için değil; aksine onlara karşı denge oluşturmak amacıyla yürütülmüştür. Bu yüzden III. yargı yanlıştır.

Cevap: B

dizgi kitabevi

1. Soru kökünde XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Afrika'daki faaliyetlerinin yalnızca askerî ve siyasi yayılma amacı taşımadığı özellikle vurgulanmıştır. Bunun yanında dinî liderlik, ticaretin denetlenmesi ve Müslüman toplulukların korunması gibi çok yönlü hedeflerin bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca Osmanlıların Afrika'nın hem kıyı bölgeleriyle hem de iç kesimleriyle uzun süreli ilişkiler kurduğu ifade edilmiştir. Bu bilgiler, Osmanlı varlığının klasik bir fetih hareketinden ziyade siyasî, ekonomik ve dinî boyutları olan bütüncül bir politika olduğunu göstermektedir.

Birinci yargıda, Afrika'nın iç bölgelerindeki Müslüman sultanlıkların Osmanlı halifesi adına hutbe okutmasının, Osmanlı Devleti'nin İslam dünyasında manevî bir otorite olarak kabul edildiğini gösterdiği belirtilmektedir. İslam siyaset geleneğinde hutbenin bir hükümdar adına okutulması, o hükümdarın meşruiyetinin ve üstün otoritesinin tanındığını ifade eder. Soru kökünde Osmanlıların dinî liderlik rolüne açıkça vurgu yapıldığı düşünüldüğünde, bu yargı metnin doğrudan desteklediği bir çıkarımdır. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin Afrika içleriyle kurduğu ekonomik ilişkilerin köle ticaretine dayalı bir sömürü düzeni yerine karşılıklı ticaret esasına dayandığı ifade edilmektedir. Metinde Osmanlıların ticareti denetleme amacı taşıdığı belirtilmiş, ancak sömürgeci ve tek taraflı bir ekonomik sömürü anlayışından söz edilmemiştir. Ayrıca Müslüman toplulukların korunması vurgusu, Avrupa devletlerinin daha sonraki sömürgeci politikalarından farklı bir yaklaşımın benimsendiğini düşündürmektedir. Bu nedenle Osmanlıların Afrika'daki ekonomik ilişkilerinin karşılıklı ticarete dayalı olduğu sonucu çıkarılabilir. II. yargı da desteklenmektedir.

Üçüncü yargıda ise İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinin Afrika'da yayılmasının, Osmanlı Devleti'nin denetimindeki geleneksel ticaret ve kervan yollarının işlevini yitirmesine neden olduğu belirtilmektedir. Soru kökünde doğrudan İngiliz ve Fransız sömürgeciliğinden söz edilmemiştir. Ancak Osmanlıların Afrika'da ticaret yollarını denetlediği ve uzun süreli ekonomik ilişkiler kurduğu bilgisi verilmektedir. Tarihsel süreçte Avrupa sömürgeciliğinin Afrika'da yayılması, Osmanlı'nın kontrolündeki geleneksel ticaret ağlarının zayıflamasına yol açmıştır. Bu durum, metinde verilen ticaretin denetlenmesi ve uzun süreli ilişkiler bağlamından hareketle çıkarılabilecek tarihsel bir sonuçtur. Dolayısıyla III. yargı da metnin bağlamıyla uyumludur.

Sonuç olarak üç yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

2. Soru kökünde Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nin hem idarî yapının olgunlaştığı hem de Avrupa siyasetinde belirleyici bir güç hâline geldiği bir süreç olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin Habsburg Hanedanı ile yaşadığı rekabet çerçevesinde Orta ve Doğu Avrupa'da etkinlik kurmayı hedeflediği ve Belgrad'ın fethinin bu politikanın somut askerî adımlarından biri olduğu belirtilmektedir. Bu ifadeler, dönemin yalnızca askerî değil, aynı zamanda hukukî ve diplomatik yönleriyle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Birinci yargıda, Kanuni Sultan Süleyman'ın "Kanuni" ünvanıyla anılmasının, onun saltanatında hukuk düzeninin güçlendirilmesine verilen önemi gösterdiği ifade edilmektedir. Soru kökünde idarî yapının olgunlaştığı belirtilmiştir. Osmanlı'da idarî olgunlaşma; merkezî otoritenin güçlenmesi, kanunnamelerin sistemleştirilmesi ve örfî hukukun düzenlenmesiyle doğrudan ilişkilidir. Kanuni'nin bu ünvanı alması, hukuk alanındaki düzenlemeleriyle bağlantılıdır. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Habsburg Hanedanı'nın Avrupa'nın geniş bir bölümünde hâkimiyet kurabilmesinde hanedanlar arası evlilikler yoluyla oluşturulan siyasi ittifakların etkili olduğu belirtilmektedir. Soru kökünde Osmanlı-Habsburg rekabeti vurgulanmıştır. XVI. yüzyılda Habsburgların Avrupa'daki gücü yalnızca askerî başarılarından değil, aynı zamanda hanedan evlilikleri yoluyla İspanya, Avusturya ve Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu gibi geniş coğrafyalarda hak iddia edebilmesinden kaynaklanmıştır. Bu durum, Osmanlı'nın karşı karşıya kaldığı siyasî gücün niteliğini anlamayı gerektirir. Avrupa siyasetinde belirleyici güç olma mücadelesi bağlamında Habsburgların bu diplomatik yöntemle güç kazanmış olması, rekabetin zeminini açıklar. Bu nedenle II. yargı da dönemin siyasal gerçekliği çerçevesinde çıkarılabilir.

Üçüncü yargıda, Belgrad'ın fethedilmesinin Osmanlı Devleti'nin Macaristan ve Orta Avrupa'ya yönelik askerî seferlerinde stratejik üstünlük sağladığı ifade edilmektedir. Soru kökünde Belgrad'ın fethinin, Orta ve Doğu Avrupa'da etkinlik kurma politikasının somut askerî adımı olduğu açıkça belirtilmiştir. Belgrad, Tuna hattı üzerinde stratejik bir geçiş noktasıdır ve Macaristan seferlerinin önünü açmıştır. Bu nedenle III. yargı da doğrudan desteklenmektedir.

Sonuç olarak Kanuni Dönemi'nin hukukî düzenlemeleri, Osmanlı-Habsburg rekabetinin diplomatik arka planı ve Belgrad'ın stratejik önemi birlikte değerlendirildiğinde üç yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

3. Soru kökünde XVI. yüzyılda Avrupa'daki güç mücadelesinin Osmanlı Devleti'nin dış politikasını doğrudan etkilediği belirtilmiş; özellikle Habsburg Hanedanı'nın kıta üzerinde tek hâkim güç olma girişimlerinin Osmanlı-Avrupa ilişkilerinde belirleyici olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Fransa'ya verilen destek ve Macaristan'a yönelik askerî müdahaleler bu politikanın somut örnekleri olarak gösterilmiştir. Bu ifadeler, Osmanlı dış politikasının temelinde Avrupa'daki güç dengesini gözetten stratejik bir anlayışın bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Birinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin Fransa'ya yardım etmesinin Avrupa'daki güç dengesinin Habsburglar lehine tamamen bozulmasını engellemeye yönelik stratejik bir tercih olduğu belirtilmektedir. Soru kökünde Habsburgların tek hâkim güç olma girişimlerinden söz edilmiş ve Fransa'ya verilen destek bu bağlamda değerlendirilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın Fransa'yı destekleyerek Habsburg üstünlüğünü dengelemeye çalıştığını gösterir. Dolayısıyla I. yargı, metnin doğrudan desteklediği bir çıkarımdır.

İkinci yargıda, Mohaç Savaşı sonrasında Osmanlı ordusunun Budin'e girmesine rağmen kalıcı olarak bölgede kalmamasının, Macaristan'da doğrudan ilhak yerine siyasî dengeyi gözetten bir politika izlendiğini gösterdiği ifade edilmektedir. Soru kökünde Macaristan'a yönelik askerî müdahalelerden söz edilmekte, ancak Osmanlı'nın nihai amacının bölgeyi tamamen ilhak etmekten ziyade Avrupa'daki güç dengesini kontrol etmek olduğu bağlamdan anlaşılmaktadır. Budin'e girilmesine rağmen doğrudan ve hemen kalıcı bir ilhak yoluna gidilmemesi, Osmanlı'nın Macaristan'ı bir tampon bölge olarak değerlendirdiğini ve siyasî dengeyi esas aldığını gösterir. Bu nedenle II. yargı da çıkarılabilir.

Üçüncü yargıda, Jan Zapolya'nın Osmanlı desteğiyle yeniden Macar tahtına çıkarılmasının Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'da dolaylı hâkimiyet kurma anlayışını benimsediğini gösterdiği belirtilmektedir. Osmanlı'nın Zapolya'yı desteklemesi, bölgeyi doğrudan yönetmek yerine kendisine bağlı bir hükümdar aracılığıyla kontrol etme stratejisinin göstergesidir. Bu durum, doğrudan ilhak yerine nüfuz alanı oluşturma politikasına işaret eder. Dolayısıyla III. yargı da metnin ortaya koyduğu siyasal yaklaşım ile uyumludur.

Sonuç olarak Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki güç dengesini gözetten stratejik politikası, Fransa'ya verilen destek, Macaristan'da doğrudan ilhak yerine denge siyaseti izlenmesi ve Zapolya'nın desteklenmesi birlikte değerlendirildiğinde üç yargıya da ulaşılabilmektedir.

Cevap: E

4. Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa'ya yönelik siyaseti yalnızca fetih amacıyla yürütülen bir politika değildir. Osmanlı yönetimi bu bölgede aynı zamanda Habsburg gücünü dengelemek, Osmanlı üstünlüğünü kabul ettirmek ve siyasî nüfuzunu güçlendirmek gibi hedefler doğrultusunda hareket etmiştir. 1529 Viyana Kuşatması ve sonrasında yaşanan diplomatik gelişmeler bu politikanın bir parçası olarak değerlendirilir.

Birinci öncülde, Osmanlı Devleti'nin Viyana üzerine düzenlediği seferin Orta Avrupa'daki rakip güçlere karşı askerî üstünlüğü göstermek ve Habsburglar üzerindeki siyasî baskıyı artırmak amacı taşıdığı ifade edilmektedir. Metinde Osmanlı faaliyetlerinin yalnızca fetih amacı taşımadığı, aynı zamanda rakip güçleri dengelemek ve siyasî üstünlüğü pekiştirmek amacıyla gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Bu durum Viyana seferinin askerî güç gösterisi ve siyasî baskı kurma amacı taşıdığını desteklediğinden birinci öncüle ulaşılabilir.

İkinci öncülde, kuşatmanın kış şartları ve lojistik yetersizlikler nedeniyle kaldırılmasının Osmanlı Devleti'nin askerî başarısızlığa uğradığını ve Orta Avrupa politikasından vazgeçtiğini gösterdiği ileri sürülmektedir. Ancak verilen bilgiler yalnızca kuşatmanın kaldırıldığını ifade etmektedir; Osmanlı Devleti'nin bölgedeki politikasından tamamen vazgeçtiğine dair bir çıkarım yapılamaz. Ayrıca tarihsel süreçte Osmanlı Devleti'nin Avusturya ile mücadelesi sonraki yıllarda da devam etmiştir. Bu nedenle ikinci öncüle ulaşılamaz.

Üçüncü öncülde Ferdinand'ın barış talep etmek zorunda kalması ve ardından İstanbul Antlaşması'nın imzalanmasının, Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerindeki siyasî baskısını sürdürdüğünü gösterdiği ifade edilmektedir. Bir devletin barış istemesi genellikle karşı tarafın askerî veya siyasî üstünlüğünü kabul ettiğini gösterir. Bu nedenle Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerinde diplomatik baskı kurabildiği sonucuna ulaşılabılır. Dolayısıyla üçüncü öncül doğrudur.

Cevap: C

5. Metinde 1533 yılında Osmanlı Devleti ile Avusturya arasında yürütülen barış görüşmelerinin mahiyeti ayrıntılı biçimde anlatılmakta; özellikle yazılı bir antlaşma yapılmaması ve barışın padişahın sözüne dayandırılması, Osmanlı diplomasi anlayışının ve protokol üstünlüğünün bir göstergesi olarak sunulmaktadır. Ayrıca Ferdinand'ın Osmanlı padişahına denk kabul edilmediği, dönemin yabancı kaynaklarına dayanılarak açık biçimde ifade edilmektedir.

Birinci yargıda, barışın yazılı bir metne bağlanmamasının Osmanlı Devleti'nin Avusturya'yı siyasi ve protokol bakımından kendisine denk görmediğini gösterdiği belirtilmektedir. Metinde açıkça antlaşmanın yazılı olmamasının, Ferdinand'ın Osmanlı padişahına denk kabul edilmemesiyle ilişkilendirildiği ifade edilmiştir. Ayrıca barışın padişahın sözüne dayanmasının bir "ihvan ve lütuf" olarak yorumlandığı belirtilmektedir. Bu durum, Osmanlı'nın protokol üstünlüğünü vurguladığını ve Avusturya'yı eşit bir taraf olarak değerlendirmediğini göstermektedir. Dolayısıyla I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Sadrazam İbrahim Paşa'nın Ferdinand'ı "kardeş" olarak görmesinin, Kanuni Sultan Süleyman'ın Avusturya hükümdarından daha üst bir konumda kabul edildiğini ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Metinde, İbrahim Paşa'nın Ferdinand'ı kendisine denk bir konumda yani "kardeş" olarak değerlendirdiği; buna karşılık Kanuni Sultan Süleyman'ın daha üst bir makamda, adeta bir "baba" figürü olarak kabul edildiği açıkça belirtilmiştir. Bu hiyerarşik tasvir, Osmanlı padişahının Avusturya hükümdarından üstün görüldüğünü göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da metinle uyumludur.

Üçüncü yargıda ise Osmanlı Devleti'nin Avusturya temsilcilerine uyguladığı protokolün, onları Kutsal Roma-Germen İmparatoru'nun elçisi statüsünde gördüğünü gösterdiği ifade edilmektedir. Oysa metinde tam tersine, Osmanlıların Avusturya Arşidükü'nün temsilcilerine bir imparatorun elçisinden ziyade bir kralın elçisine uygulanan protokolü benimsedikleri açıkça belirtilmiştir. Bu durum, Avusturya tarafının imparatorluk düzeyinde eşit görülmediğini göstermektedir. Dolayısıyla III. yargı metne aykırıdır ve çıkarılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir, III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

6. Soru kökünde XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Hint Okyanusu politikasının yalnızca askerî yayılma amacı taşımadığı; ticaret yollarının güvenliğini sağlama, kutsal şehirleri koruma ve Müslüman topluluklara destek verme gibi çok yönlü hedeflere dayandığı açıkça belirtilmiştir. Ayrıca Portekizlilerle yaşanan mücadelelerin Osmanlı dış politikasının denizlere açılan yönünü ortaya koyduğu ifade edilmiştir. Bu bilgiler, Osmanlı'nın Hint Okyanusu siyasetinin ekonomik, dinî ve stratejik boyutlar içerdiğini göstermektedir.

Birinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin Hint Deniz Seferleri'ni düzenlemesinde Portekizlilerin Baharat Yolu üzerindeki denetimi ve Müslüman ticaretine zarar vermesinin belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Soru kökünde ticaret yollarının güvenliğini sağlanmasının temel hedeflerden biri olduğu vurgulanmıştır. Portekizlilerin Ümit Burnu'nu aşarak Hint ticaret yolunu kontrol altına almaları ve Müslüman tüccarları zor durumda bırakmaları, Osmanlı'nın bu bölgeye yönelmesinde etkili olmuştur. Dolayısıyla I. yargı, metindeki ticaret yollarını koruma amacıyla doğrudan örtüşmektedir ve çıkarılabilir.

İkinci yargıda, Hint Deniz Seferleri'nde istenilen askerî başarıların tam olarak sağlanamamasının Osmanlı Devleti'nin Hint Okyanusu'ndaki tüm faaliyetlerinden vazgeçtiğini gösterdiği belirtilmektedir. Ancak soru kökünde Osmanlı siyasetinin çok yönlü olduğu ve yalnızca askerî yayılma amacı taşımadığı vurgulanmıştır. Dolayısıyla askerî başarıların sınırlı kalması, bölgedeki tüm faaliyetlerin sona erdiği anlamına gelmez. Nitekim Osmanlı Devleti, ilerleyen süreçte de bölgedeki varlığını farklı yollarla sürdürmüştür. Bu nedenle II. yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda, Osmanlı Devleti'nin Açe Sultanlığı'na askerî ve teknik yardım göndermesinin, deniz aşırı Müslüman topluluklarla dayanışma politikasını benimsediğini gösterdiği ifade edilmektedir. Soru kökünde Müslüman topluluklara destek verilmesinin temel hedeflerden biri olduğu belirtilmiştir. Açe'ye gönderilen yardım, Osmanlı'nın yalnızca kendi çıkarlarını değil, İslam dünyasının bütününe gözetken bir politika izlediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle III. yargı da metinle uyumludur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir, II numaralı yargı ise metnin ortaya koyduğu çok yönlü siyaset anlayışıyla çelişmektedir.

Cevap: C

7. A seçeneğinde, Boğazlar üzerinde denetim kurarak İpek Yolu ticaretine hâkim olma isteği ifade edilmektedir. İstanbul, Karadeniz ile Akdeniz arasındaki geçişi kontrol eden stratejik bir konumda bulunmaktaydı. Osmanlı Devleti, Boğazlar üzerinde tam hâkimiyet kurarak hem ticareti kontrol etmek hem de ekonomik gücünü artırmak istemiştir. Bu durum fetih nedenleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla A seçeneği doğru bir nedendir.

B seçeneğinde, Bizans İmparatorluğu'nun Osmanlı Devleti aleyhine yürüttüğü siyasî entrikalara son verme düşüncesi belirtilmektedir. Bizans, Osmanlı şehzadelerini kışkırtmak ve taht mücadelelerinde taraf olmak gibi yöntemlerle Osmanlı iç siyasetini etkilemeye çalışmıştır. Bu durum Osmanlı açısından ciddi bir tehdit oluşturmuş ve fethin siyasi gerekçelerinden biri olmuştur. Bu nedenle B seçeneği de fetih nedenleri arasındadır.

C seçeneğinde, Osmanlı Devleti'nin Anadolu ve Rumeli toprakları arasındaki bütünlüğü sağlama hedefi yer almaktadır. İstanbul'un Bizans'ın elinde bulunması, Osmanlı toprak bütünlüğünü kesintiye uğrattırıyor ve askerî sevkıyatı zorlaştırıyordu. Bu engelin ortadan kaldırılması, fetih için önemli bir stratejik gerekçedir. Dolayısıyla C seçeneği de doğru bir nedendir.

D seçeneğinde, Hz. Muhammed'in İstanbul'un fethedileceğine dair müjdesinin fethe dinî bir anlam kazandırması ifade edilmektedir. Bu hadis, fethe manevî bir motivasyon sağlamış ve özellikle Osmanlı hükümdarları açısından fethe ideolojik bir meşruiyet kazandırmıştır. Bu nedenle D seçeneği de fetih nedenleri arasında değerlendirilebilir.

E seçeneğinde ise Bizans İmparatorluğu'nun Ortodoks dünyasının liderliğini Katolik kilisesine devretme girişimi belirtilmektedir. Bizans'ın Katolik dünyasıyla zaman zaman birlik arayışına girdiği doğru olmakla birlikte, bu durum İstanbul'un fethinin temel nedenleri arasında sayılmaz. Osmanlı Devleti'nin fetih politikasının doğrudan gerekçeleri arasında bu unsur yer almamaktadır.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda fetih nedenleri arasında yer almayan seçenek E'dir.

Cevap: E

8. Birinci yargıda, İstanbul'un başkent yapılması ve Boğazların Osmanlı egemenliğine geçmesinin Osmanlı Devleti'ni idarî ve ekonomik bakımdan merkezî bir imparatorluk hâline getirdiği belirtilmektedir. İstanbul'un başkent ilan edilmesiyle devletin yönetim merkezi stratejik, jeopolitik ve ticari açıdan son derece avantajlı bir konuma taşınmıştır. Boğazların denetim altına alınması ise Karadeniz–Akdeniz ticaret hattının kontrolünü Osmanlı'ya kazandırmış, bu durum hem ekonomik gelirleri artırmış hem de merkezî otoriteyi güçlendirmiştir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Bizans İmparatorluğu'nun ortadan kalkması ve İstanbul'da Avrupalı devletlerin elçilikler açmaya başlamasının Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetinde kalıcı ve belirleyici bir aktör olarak kabul edildiğini gösterdiği ifade edilmektedir. Bizans'ın yıkılmasıyla Osmanlı Devleti doğrudan Avrupa güç dengelerinin bir parçası hâline gelmiştir. Avrupalı devletlerin İstanbul'da sürekli diplomatik temsilcilikler açması, Osmanlı'nın uluslararası sistemde resmen tanındığını ve Avrupa siyasetinde etkin bir güç olarak kabul edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da çıkarılabilir.

Üçüncü yargıda, fetihden sonra Avrupa'da Coğrafi Keşifler ve Rönesans hareketlerinin hız kazanmasının Osmanlı Devleti'nin ticaret yolları üzerindeki denetimini artırmasıyla doğrudan bağlantılı olduğu belirtilmektedir. İstanbul'un fethiyle Osmanlı Devleti, Doğu–Batı ticaret yolları üzerinde daha güçlü bir denetim kurmuştur. Bu durum, Avrupalı devletleri alternatif ticaret yolları aramaya yöneltmiş ve Coğrafi Keşiflerin hız kazanmasında etkili olmuştur. Aynı zamanda Bizans'tan kaçan bazı bilim insanlarının İtalya'ya gitmesi, Rönesans'ın gelişimine katkı sağlamıştır. Bu gelişmeler birlikte değerlendirildiğinde, Osmanlı'nın ticaret yolları üzerindeki hâkimiyetinin Avrupa'daki dönüşüm süreçleriyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla III. yargı da çıkarılabilir.

Sonuç olarak üç yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

9. Soru, Osmanlı Devleti'nin Yükselme Dönemi'nde imzalanan antlaşmaların hangi padişah dönemine ait olduğunu ve bu antlaşmaların tarihsel bağlamını doğru eşleştirmeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla burada hem kronoloji hem de içerik bilgisi birlikte değerlendirilmelidir.

Birinci yargıda, 1533 İstanbul Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin Avusturya karşısında protokol üstünlüğünü kabul ettiğİ ve bu antlaşmanın Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'ne ait olduğİ belirtilmektedir. 1533 tarihli İstanbul (İbrahim Paşa) Antlaşması'nda Avusturya Arşidükü Ferdinand, Osmanlı sadrazamına denk sayılmış; Osmanlı padişahının üstünlüğİ dolaylı biçimde kabul edilmiştir. Bu durum Osmanlı'nın diplomatik üstünlüğünü göstermektedir. Antlaşma Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde imzalanmıştır. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, 1555 Amasya Antlaşması'nın Osmanlı - Safevi ilişkilerinde ilk yazılı ve kalıcı barış sağladığı, ancak Yavuz Sultan Selim Dönemi'nde imzalandığı ifade edilmektedir. 1555 Amasya Antlaşması gerçekten de Osmanlı ile Safeviler arasında imzalanan ilk resmî ve uzun süreli barış antlaşmasıdır; ancak bu antlaşma Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde imzalanmıştır. Yavuz Sultan Selim dönemi 1520'de sona ermiştir. Bu nedenle II. yargı yanlış bir dönem bilgisi içermektedir.

Üçüncü yargıda, 1535 Fransa kapitülasyonlarının Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetine müdahale amacıyla verdiğİ ve Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde imzalanan bir antlaşma olduğİ belirtilmektedir. Kapitülasyonlar, Osmanlı'nın Habsburglara karşı Fransa ile ittifak kurma politikasının bir parçasıdır ve Kanuni Dönemi'nde verilmiştir. Bu nedenle III. yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğru, II numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: C

10. Birinci yargıda, Canberdi Gazali İsyanı'nın Memlûk Devleti'ni yeniden canlandırma amacı taşıdığı ve bu yönüyle Osmanlı Devleti'nin fethettiğı bölgelerde merkezî otoriteyi sağlamlaştırmaya çabasına karşı bir tepki niteliğinde olduğİ ifade edilmektedir. Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sonrasında Osmanlı hâkimiyetine giren Memlûk topraklarında çıkan bu isyan, eski düzeni yeniden kurma amacı taşımıştır. Bu durum, Osmanlı'nın yeni fethedilen bölgelerde merkezî otoriteyi yerleştirme sürecine karşı bir direnç hareketi olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Ahmet Paşa İsyanı ile Kalender Çelebi İsyanı'nın her ikisinin de idarî atama ve tımar sistemi gibi devlet uygulamalarından kaynaklandığı belirtilmektedir. Ahmet Paşa İsyanı, Mısır valiliğine atanan Ahmet Paşa'nın merkezî otoriteye karşı bağımsızlık girişimi niteliğİ taşımaktadır ve idarî atama meselesiyle ilişkilidir. Kalender Çelebi İsyanı ise daha çok Safevi etkisi, mezhebî unsurlar ve tımar sistemindeki bozulmalarla bağlantılıdır. Her iki isyanda da merkezî yönetim uygulamalarına ve taşra düzenine dair sorunların etkili olduğİ görülmektedir. Bu nedenle II. yargı da kabul edilebilir.

Üçüncü yargıda, Baba Zünnûn İsyanı'nın kısa sürede bastırılmasının, Osmanlı Devleti'nde ekonomik nedenli isyanların hiçbir zaman ciddi bir tehdit oluşturmadığını gösterdiğİ ifade edilmektedir. Bu yorum genelleyici ve hatalıdır. XVI. yüzyılda özellikle Celâlî İsyanları gibi ekonomik ve sosyal temelli ayaklanmalar devlet için ciddi tehditler oluşturmuştur. Bir isyanın kısa sürede bastırılmış olması, benzer nitelikteki tüm isyanların önemsiz olduğİ sonucunu doğurmaz. Dolayısıyla III. yargı ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

ÇÖZÜMLER

1. Birinci yargıda, Osmanlı teşkilat yapısının oluşumunda Anadolu Selçuklu mirasının yanı sıra eski Türk devlet geleneği ve İslâm hukukunun etkili olduğu belirtilmektedir. Osmanlı Devleti, Anadolu Selçuklu idarî birikiminden yararlanmış; divan teşkilatı, tımar sistemi ve taşra yönetimi gibi unsurları geliştirerek sürdürmüştür. Bunun yanında eski Türk hâkimiyet anlayışı ile İslâm hukukunun şer'î esasları, devletin meşruiyet ve yönetim anlayışını şekillendirmiştir. Bu durum soru kökündeki "farklı kültürel ve hukukî kaynaklardan beslenme" ifadesiyle örtüşmektedir. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Osmanlı Devleti'nde padişahın mutlak hâkim olarak kabul edilmesinin, yönetim anlayışının 1876'ya kadar mutlak monarşi esasına dayandığını gösterdiği ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nde egemenlik padişaha ait olmakla birlikte bu yetki şer'î ve örfî hukuk çerçevesinde kullanılmaktaydı. Bununla beraber anayasal düzene geçiş 1876 Kanunuesasi ile gerçekleşmiştir. Bu tarihe kadar yönetim biçimi, klasik anlamda mutlak monarşi niteliği taşımaktadır. Bu nedenle II. yargı da doğru kabul edilir.

Üçüncü yargıda, Osmanlı Devleti'ne merkezlik yapan şehirlerin zamanla batıya doğru değişmesinin fetih siyasetinin idarî yapılanmayı doğrudan etkilediğini gösterdiği belirtilmektedir. Osmanlı'nın kuruluş döneminde Söğüt ve Bursa merkez konumundayken, Rumeli fetihleriyle birlikte Edirne başkent olmuş; İstanbul'un fethiyle birlikte devletin idarî merkezi daha batıya kaymıştır. Bu değişim, fetih politikasının idarî yapılanma ve merkez tercihi üzerinde belirleyici olduğunu açıkça göstermektedir. Dolayısıyla III. yargı da doğrudur.

Sonuç olarak üç yargı da doğrudur.

Cevap: E

2. Soru kökünde Osmanlı Devleti'nde padişahın mutlak hâkim olarak kabul edilmesine rağmen yetkilerini belirli hukuk kuralları çerçevesinde kullandığı ve bu durumun yönetimin keyfî olmadığını gösterdiği vurgulanmaktadır. Bu ifade, Osmanlı yönetim anlayışında mutlakiyet ile hukukî sınırlılık arasında bir denge bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Birinci yargıda, padişahın yetkilerinin şer'î ve örfî hukuk kurallarıyla sınırlandırılmasının, mutlak monarşi anlayışının hukuka dayalı bir çerçeve içinde uygulandığını gösterdiği belirtilmektedir.

Osmanlı Devleti'nde egemenlik teorik olarak padişaha ait olmakla birlikte bu yetki İslâm hukukuna (şer'î kurallar) ve devletin örfî hukuk düzenine uygun biçimde kullanılmak zorundaydı. Bu durum, yönetimin tamamen keyfî olmadığını ve mutlakiyetin hukuk zemininde işlediğini göstermektedir. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, hutbe okutulması ve sikke bastırılmasının hükümdarlığın meşruiyetini ve egemenliğini simgeleyen uygulamalar olduğu ifade edilmektedir. İslam siyaset geleneğinde bir hükümdar adına hutbe okutulması ve para bastırılması, bağımsız egemenliğin temel göstergeleri kabul edilir. Osmanlı padişahları da bu sembolleri kullanarak hâkimiyetlerini ilan etmişlerdir. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda ise cülûs bahşişi ve biat töreni gibi uygulamaların, halkın padişahı doğrudan seçtiğini ve yönetime katıldığını gösterdiği belirtilmektedir. Oysa Osmanlı Devleti'nde padişah seçimle iş başına gelen bir hükümdar değildir; hanedan üyeleri arasındaki veraset esasına göre tahta geçmiştir. Biat töreni, padişahın meşruiyetini tanıma anlamı taşır; halkın doğrudan seçim yapması anlamına gelmez. Cülûs bahşişi ise yeni padişahın tahta çıkışı vesilesiyle dağıtılan bir ihsan uygulamasıdır. Bu nedenle III. yargı yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

3. Birinci yargıda, padişahın ferman, kanunnâme ve adaletnâme yayımlamasının yasama yetkisinin doğrudan hükümdar tarafından kullanıldığını gösterdiği ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nde örfî hukuk alanında kanun koyma yetkisi padişaha aittir. Kanunnâmeler ve fermanlar bu yetkinin somut göstergeleridir. Bu durum, yasama fonksiyonunun padişah merkezli olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Divânihümâyuna Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden itibaren sadrazamın başkanlık etmesinin, padişahın yürütme yetkisini tamamen kaybettiğini gösterdiği belirtilmektedir. Fatih'ten itibaren divana sadrazam başkanlık etmiş olsa da divan, padişah adına görev yapmıştır. Padişah divan kararlarını onaylama, değiştirme ya da reddetme yetkisine sahiptir.

Dolayısıyla bu durum yürütme yetkisinin tamamen kaybedildiğini değil, kurumsal bir temsil mekanizmasıyla kullanıldığını gösterir. II. yargı yanlıştır.

Üçüncü yargıda, müsadere sistemi ve kulluk hakkının Tanzimat Fermanı ile kaldırılmasının, padişahın yetkilerinin zamanla sınırlandırıldığını ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Tanzimat Fermanı ile birlikte can, mal ve namus güvenliği devlet güvencesi altına alınmış; keyfî uygulamaların sınırlandırılması hedeflenmiştir. Bu gelişmeler, padişahın bazı geleneksel yetkilerinin hukukî düzenlemelerle daraltıldığını göstermektedir. Dolayısıyla III. yargı da doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğru, II numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: C

4. Birinci yargıda, Osman ve Orhan Bey Dönemi'nde ülkenin hanedanın ortak malı sayıldığı ve bunun taht mücadelelerine zemin hazırladığı belirtilmektedir. İlk dönem Türk-İslam devlet geleneğinde "Ülke hanedanın ortak malıdır" anlayışı hâkimdir. Bu sistem, tüm hanedan üyelerine taht üzerinde hak tanımakta; dolayısıyla kardeşler arasında mücadeleye yol açabilmektedir. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde de bu anlayışın etkili olduğu kabul edilir. Bu nedenle I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, I. Murat Dönemi'nde ülkenin padişah ve oğullarına ait olduğu anlayışının benimsendiği ve merkezî otoriteyi güçlendirmek amacıyla ilk kez kardeş katli uygulamasına başvurulduğu ifade edilmektedir. I. Murat Dönemi'nde merkezîleşme eğilimi güçlenmiş ve taht mücadeleleri sertleşmiştir. Nitekim kardeş katli uygulamasının ilk örneklerinden biri bu dönemde görülmüştür. Bu uygulama, merkezî otoriteyi sağlamlaştırma amacı taşımaktadır. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda, I. Ahmet Dönemi'nde uygulamaya konulan Ekber ve Erşed Sistemi ile kardeş katlinin hukuken güvence altına alındığı belirtilmektedir. Oysa Ekber ve Erşed Sistemi, hanedanın en yaşlı ve en olgun üyesinin tahta geçmesini öngörmüş ve kardeş katli uygulamasını fiilen sona erdirmiştir. Amaç, hanedan içi mücadeleleri azaltmaktır; kardeş katlini güvence altına almak değildir. Bu nedenle III. yargı yanlıştır.

Cevap: B

5. Birinci yargıda, Sancak Sistemi sayesinde şehzadelerin erken yaşlardan itibaren idarî ve askerî tecrübe kazanarak tahta daha donanımlı çıktığı ifade edilmektedir. Osmanlı Devleti'nde şehzadeler belirli sancaklara vali olarak gönderilir; yanlarında lala ve tecrübeli devlet adamları bulunurdu. Bu uygulama, onların yönetim pratiği kazanmasını sağlardı. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, III. Mehmet Dönemi'nde Sancak Sistemi'ne son verilerek şehzadelerin sarayda (şimşirlik/kafes usulü) tutulmasının, padişahların yönetim tecrübesi bakımından zayıflamasına yol açtığı belirtilmektedir. Sancak uygulamasının terk edilmesiyle birlikte şehzadeler taşra deneyiminden mahrum kalmış, bu durum ilerleyen dönemde tahta çıkan padişahların devlet yönetiminde tecrübe eksikliği yaşamasına neden olmuştur. Bu nedenle II. yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda, Kefe'nin şehzade sancağı olarak seçilmesinin Osmanlı Devleti'nin Anadolu dışındaki bölgelerde şehzade yetiştirme uygulamasını kullandığını gösterdiği ifade edilmektedir. Kefe, Anadolu dışındaki tek şehzade sancağıdır. Kefe'nin zaman zaman şehzade sancağı olarak kullanılması, istisnai bir uygulamadır. Bu durum Anadolu dışındaki bölgelerde şehzade yetiştirildiğinin göstergesidir. Dolayısıyla III. yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

6. Birinci yargıda, Enderunun saray okulu niteliği taşıması ve devşirme kökenli kişilerin burada yetiştirilmesinin, Osmanlı Devleti'nin yönetici kadrosunu liyakat esasına göre oluşturduğunu gösterdiği belirtilmektedir. Enderun Mektebi, yetenekli gençlerin eğitim gördüğü ve devlet yönetimine hazırlandığı bir kurumdur. Devşirme sistemiyle seçilen öğrenciler burada sıkı bir eğitimden geçirilmiş, başarı ve kabiliyetlerine göre görevlendirilmişlerdir. Bu durum, yönetici kadronun belirli ölçüde liyakat esasına dayalı biçimde oluşturulduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I. yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Birunda Kubbealtı vezirlerinin bulunması ve padişahın resmî işlerini burada yürütmesinin, devlet işlerinin saray içindeki belirli bir alanda merkezileştirildiğini ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Kubbealtı, Divânîhümâyûn toplantılarının yapıldığı ve devlet meselelerinin görüşüldüğü bölümdür.

Bu durum, idarî işlerin saray içinde belirli bir mekânda toplanarak yürütüldüğünü göstermektedir. Dolayısıyla II. yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda, Haremin yalnızca padişah ve ailesinin ikamet ettiği bir alan olmasının, bu bölümün Osmanlı Devleti'nin idarî ve askerî kararlarının alındığı merkez olduğunu gösterdiği ifade edilmektedir. Oysa Harem, esas olarak padişahın ailesinin yaşadığı özel alandır. Her ne kadar zamanla bazı siyasî etkiler ortaya çıkmış olsa da idarî ve askerî kararların alındığı resmî merkez Divânihümâyundur. Bu nedenle III. yargı yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

7. Metinde Osmanlı Devleti'nde padişahın mutlak otoritesinin korunduğu; ancak idarî işleyişin belirli kurumlar aracılığıyla yürütüldüğü vurgulanmaktadır. Divânihümâyunun en önemli karar organı olduğu, Fatih'ten itibaren padişahın toplantılara doğrudan katılmadığı; buna rağmen Adalet Kulesi'nden görüşmeleri izleyerek ve kararları onaylayarak nihai otoriteyi elinde tuttuğu ifade edilmektedir. Bu durum, yetkinin fiilen paylaşılması ile mutlak otoritenin hukuken sürdürülmesinin birlikte var olduğunu göstermektedir.

Birinci öncülde, Divan başkanlığının padişahın veziriazama devredilmesiyle idarî uygulamalarda fiilî yetki kullanımının veziriazamda toplanmasından söz edilmektedir. Fatih Sultan Mehmet'ten itibaren Divana veziriazamın başkanlık etmesi, yürütme işlerinin günlük icrasında sadrazamın etkisini artırmıştır. Bu durum yetkinin kurumsal olarak paylaşıldığını gösterir. Dolayısıyla I numaralı öncül, yetki paylaşımını ortaya koymaktadır.

İkinci öncülde, divan kararlarının uygulanabilmesi için padişah onayının zorunlu olması belirtilmektedir. Bu uygulama, fiilî karar süreçleri Divanda yürütülse bile son sözün padişahta olduğunu ve mutlak otoritenin hukuken sürdürüldüğünü göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı öncül de hem paylaşım hem de nihai otoritenin birlikte varlığını kanıtlar.

Üçüncü öncülde, XVII. yüzyılda divan toplantılarının veziriazam sarayına taşınmasının padişahın devlet yönetiminden tamamen çekildiğini gösterdiği ifade edilmektedir. Oysa mekânsal değişim, padişahın yetkilerini tamamen kaybettiği anlamına gelmez.

Padişah yine atama, azil ve onay yetkilerini sürdürmüştür. Bu nedenle III numaralı öncül, mutlak otoritenin ortadan kalktığını ileri sürdüğü için metinle çelişmektedir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller, Osmanlı yönetiminde yetki paylaşımı ile mutlak otoritenin birlikte var olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Cevap: C

8. Metinde Divânihümâyunun yalnızca karar alan bir kurul olmadığı; askerî, malî, diplomatik ve idarî alanlarda faaliyet gösteren, merkez ile taşra arasındaki ilişkiyi düzenleyen çok yönlü bir yönetim organı olduğu vurgulanmaktadır. Sefer hazırlıkları, mali denetim, diplomatik ilişkiler ve eyalet meselelerinin aynı kurulda ele alınması, Divanın fonksiyonel çeşitliliğini açıkça ortaya koymaktadır.

Birinci öncülde, yabancı elçilerle yapılan görüşmelerin değerlendirilerek devletin dış politikasına yön verilmesinden söz edilmektedir. Diplomatik ilişkilerin divanda ele alınması, onun dış politika alanında etkin olduğunu gösterir. Bu durum Divanın çok yönlü yapısını doğrudan kanıtlar. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde, saray ve hassa ordusunun giderleri için toplanan gelirlerin takip edilmesi ifade edilmektedir. Mali denetim ve gelir-gider takibi, divanın ekonomik ve finansal işlevini gösterir. Metinde mali konuların da Divanda görüşüldüğü belirtilmiştir. Bu nedenle II numaralı öncül de Divanın çok yönlü yapısını doğrudan ortaya koymaktadır.

Üçüncü öncülde, Divan toplantılarına yalnızca seyfiye sınıfına mensup askerî görevlilerin katıldığı belirtilmektedir. Oysa Divanda ilmiye, kalemiye ve seyfiye sınıflarına mensup görevliler birlikte yer almıştır. Bu nedenle III numaralı öncül hem yanlış hem de divanın çok yönlü yapısını göstermez.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller Divânihümâyunun çok yönlü bir yönetim organı olduğunu doğrudan göstermektedir.

Cevap: C

9. Soru kökünde Dîvânihümâyün üyelerinin farklı görev alanlarına sahip olmakla birlikte merkezî yönetimde birbirini tamamlayan roller üstlendikleri vurgulanmaktadır. Bu ifade, Osmanlı idarî sisteminin parçalı değil; aksine koordineli ve bütüncül bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla öncüller, görevlerin birbirini destekleyip desteklemediği açısından değerlendirilmelidir.

Birinci öncülde, Kubbealtı vezirlerinin hem sadrazama yardımcı olmaları hem de gerektiğinde valilik ve ordu komutanlığı yapabilmeleri belirtilmektedir. Bu durum, Divan üyelerinin sadece merkezde danışma görevi üstlenmediğini; taşrada idarî ve askerî sorumluluklar da alabildiğini gösterir. Böylece merkez ile taşra yönetimi arasında bir bütünlük sağlanmaktadır. Bu öncül, görev alanlarının birbirini tamamladığını göstermektedir.

İkinci öncülde, kazaskerin askerî davalarla ilgilenmesinin yanında kadı ve müderrislerin atanmasında yetkili olması ifade edilmektedir. Kazasker hem adlî işlerden sorumlu olmuş hem de ilmiye sınıfının atamalarını gerçekleştirmiştir. Bu durum, hukuk ve eğitim alanlarının koordineli biçimde yürütüldüğünü gösterir. Dolayısıyla II numaralı öncül de Divan üyelerinin görev alanlarının birbirini tamamladığını ortaya koymaktadır.

Üçüncü öncülde, nişancının yalnızca tımar sistemini yürüttüğü ve devlet yazışmalarının başka bir kurum tarafından yapıldığı belirtilmektedir. Oysa nişancı, hem tımar kayıtlarını düzenler hem de padişah tuğrasını çekerek resmî yazışmaları yürütür. Bu nedenle ifade hem eksik hem de Divan üyelerinin tamamlayıcı rolünü göstermemektedir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

10. Soru, Osmanlı Devleti'nde padişah adına ferman ve kanunnâmeleri kaleme alarak tuğra çekme görevini üstlenen Divan görevlisini sormaktadır. Bu görev, hem yazışma hem de resmî belge düzenleme yetkisini içerdiği için kalemîye sınıfına ait bir sorumluluktur.

Osmanlı idarî teşkilatında **nişancı**, padişahın tuğrasını çekmekle görevli en önemli divan üyesidir. Padişah adına hazırlanan ferman, berat ve kanunnâmelerin son şeklini verir; belgelerin resmîyet kazanmasını sağlar. Aynı zamanda tımar kayıtlarının tutulması ve devlet yazışmalarının düzenlenmesi gibi görevleri de vardır. Bu yönüyle nişancı, merkezî bürokrasinin en kritik kalem görevlilerinden biridir.

Diğer seçeneklere bakıldığında:

- **Kazasker**, adlî işlerden ve kadı atamalarından sorumludur.
- **Kubbealtı veziri**, sadrazama yardımcı olan yüksek dereceli yöneticidir.
- **Defterdar**, mali işlerden sorumludur.
- **Şeyhülislam**, dinî ve hukukî konularda fetva verir; divanın aslî üyesi değildir.

Cevap: A

1. Birinci öncülde Ayak Divanının padişahın halkın sorunlarını doğrudan dinlediği ve gerektiğinde olağanüstü şartlarda toplanabildiği belirtilmiştir. Ayak Divanı, normal divan düzeninden farklı olarak padişahın bizzat halkla temas kurduğu ve acil durumlarda karar aldığı bir toplantı biçimidir. Bu yönüyle hem halkla ilişkiler boyutunu öne çıkarmakta hem de olağanüstü şartlara özgü bir işlev üstlenmektedir. Dolayısıyla belirli bir ihtiyaca, yani kriz yönetimi ve doğrudan iletişim gereksinimine yönelik uzmanlaşmış bir divan türünü ifade etmektedir. Bu nedenle I numaralı öncül, soruda aranan durumu yansıtmaktadır.

İkinci öncülde Galebe Divanında yabancı elçilerin kabul edilmesi ve kapıkulu askerlerine ait ulûfele-
rin dağıtılması birlikte verilmiştir. Galebe Divanı, hem diplomatik bir işlev (elçi kabulü) hem de askerî-mali bir işlev (ulûfe dağıtımı) üstlenmiştir. Bu durum, divanın belirli tören ve askerî düzenlemelere odaklandığını göstermektedir. Özellikle ulûfe dağıtımı, kapıkulu ocaklarının düzenli işleyişi açısından son derece kritik bir uygulamadır. Dolayısıyla bu divan türü, askerî ve diplomatik ihtiyaçlara göre şekillenmiş özel bir toplantı niteliğindedir. Bu da uzmanlaşmayı gösterir. II numaralı öncül de sorunun kapsamına uygundur.

Üçüncü öncülde ise Çarşamba Divanına Dîvânîhümayun üyelerinin katıldığı ve devletin genel siyasetinin burada belirlendiği ifade edilmiştir. Bu durum, merkezî yönetimin olağan karar alma sürecini tanımlamaktadır. Devletin genel siyasetinin belirlenmesi, zaten Dîvânîhümayunun temel görevidir. Burada belirli bir ihtiyaca göre uzmanlaşmış, farklılaşmış ya da özel bir alanla sınırlandırılmış bir divan türünden söz edilmemektedir. Aksine, genel yönetim işlevi anlatılmaktadır. Bu nedenle III numaralı öncül, divanların farklı ihtiyaçlara göre uzmanlaştığını göstermez.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller divanların belirli alanlara ve ihtiyaçlara göre farklılaşarak uzmanlaştığını ortaya koymaktadır.

Cevap: C

2. Birinci öncülde şeyhülislamın Klasik Dönem'de Divanın daimi üyesi olduğu ifade edilmektedir. Klasik dönem Dîvânîhümayunun daimi üyeleri sadrazam, kubbealtı vezirleri, kazasker, defterdar ve nişancıdan oluşmaktadır. Şeyhülislam Divanın doğal ve sürekli üyesi değildir; gerektiğinde görüşüne başvurulabilir ancak divanın düzenli katılımcısı değildir. Bu nedenle I numaralı öncül yanlıştır.

İkinci öncülde devletin ilk şeyhülislamının Molla Fenari olduğu belirtilmiştir. Osmanlı tarihinde şeyhülislamlık makamının ilk temsilcisi olarak Molla Fenari kabul edilmektedir. Bu bilgi tarihsel açıdan doğrudur. Dolayısıyla II numaralı öncül doğrudur.

Üçüncü öncülde şeyhülislamın fetva verme yetkisine sahip tek kişi olduğu ifade edilmiştir. Osmanlı teşkilatında şeyhülislam devlet genelinde en yüksek ve nihai fetva makamıdır. Özellikle merkezî düzeyde bağlayıcı ve resmî fetva yetkisi şeyhülislamda toplanmıştır. Bu nedenle III numaralı öncül de doğrudur.

Cevap: D

3. Osmanlı Devleti'nde toplum ve devlet teşkilatı genel olarak seyfiye (askerî-idarî), kalemiye (bürokrasi) ve ilmiye (dinî-hukukî ve eğitim) olmak üzere üç ana sınıfa ayrılmıştır. İlmiye sınıfı, medrese eğitimi almış ve dinî ilimler temelinde yetişmiş kişilerden oluşur. Bu sınıf, hem eğitim sisteminin yürütülmesinden hem de şer'î hukukun uygulanmasından sorumludur. Birinci öncülde ilmiye sınıfının eğitim, din ve hukuk alanlarında görev yapan kişilerden oluştuğu belirtilmiştir. İlmiye mensupları arasında müderrisler (medrese hocaları), kadılar (şer'î hâkimler) ve müftüler yer almaktadır. Bu kişiler eğitim faaliyetlerini yürütür, dinî konularda fetva verir ve şer'î hukuku uygulatırlar. Dolayısıyla ilmiye sınıfının görev alanı doğrudan eğitim, din ve hukukla ilişkilidir. I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde yönetici kadrosunun genellikle Enderun Mektebi çıkışlı olduğu ifade edilmektedir. Enderun Mektebi, saray bünyesinde devlet adamı ve yönetici yetiştiren bir kurumdur ve daha çok seyfiye ve kalemiye sınıfına eleman kazandırmıştır. İlmiye sınıfı ise medreselerde yetişen kişilerden oluşur. Bu nedenle ilmiye sınıfının yönetici kadrosunun Enderun çıkışlı olduğu söylenemez. II numaralı öncül yanlıştır.

Üçüncü öncülde kadı ve müderris gibi görevlilerin bu sınıfa dâhil olduğu belirtilmiştir. Kadılar yargı görevini yerine getirirken, müderrisler medreselerde eğitim faaliyetini yürütür. Her iki görev grubu da ilmiye teşkilatının temel unsurlarındandır. Bu nedenle III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı öncüller doğru, II numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: D

4. Osmanlı Devleti'nde İstanbul'un yönetimi, başkent olması sebebiyle oldukça hassas ve çok yönlü bir teşkilatlanmaya dayanıyordu. Şehrin güvenliği, adlî düzeni, ekonomik denetimi ve bayındırlık faaliyetleri farklı görevliler arasında paylaştırılmış; böylece hem merkezî otoritenin kontrolü sağlanmış hem de günlük hayatın düzenli işlemesi temin edilmiştir.

Birinci öncülde sadrazamın İstanbul'un genel idarî düzeninden sorumlu olduğu belirtilmektedir. Sadrazam, padişahın mutlak vekili konumunda olup devlet işlerinin yürütülmesinde en yetkili kişidir. Başkent İstanbul'da kamu düzeninin sağlanması ve genel idarî işleyişin merkezî otorite adına yürütülmesi sadrazamın sorumluluk alanına girer. Bu nedenle I numaralı öncül doğru bir eşleştirmeyi ifade etmektedir.

İkinci öncülde muhtesibin çarşı ve pazarları denetlemesi ile ölçü ve tartı aletlerini kontrol etmesi belirtilmiştir. Muhtesib, şehir ekonomisinin düzenli işlemesinden sorumlu görevli olup fiyat kontrolü, esnaf denetimi ve ölçü-tartı araçlarının doğruluğunu sağlamakla yükümlüdür. Bu görevler doğrudan ekonomik hayatın düzenlenmesine yöneliktir. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğru bir eşleştirmedir.

Üçüncü öncülde taht kadısının şehrin imar faaliyetlerini ve yapı düzenini yürüttüğü ifade edilmektedir. İstanbul'da kadılar adlî işlerden sorumludur; şehrin yargı düzenini sağlarlar. İmar ve bayındırlık faaliyetleri ise daha çok mimarbaşı ve ilgili idarî görevlilerin sorumluluğundadır. Kadıların doğrudan imar faaliyetlerini yürütmesi söz konusu değildir. Bu nedenle III numaralı öncül doğru bir eşleştirme değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

5. Osmanlı Devleti'nde eyâlet sistemi, merkezin taşra üzerindeki otoritesini sürdürebilmesi için farklı idarî ve malî uygulamalar çerçevesinde şekillendirilmiştir. Bu sistem içinde eyâletler genel olarak "tımar sisteminin uygulandığı klasik eyâletler" ve "saliyaneli (yıllıklı) eyâletler" olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Saliyaneli eyâletler, coğrafi konumları ve tarihî şartları gereği merkeze farklı bir idarî-mali bağ ile bağlı olup klasik dirlik düzeninden ayrılmaktadır.

Birinci öncülde dirlik sisteminin uygulanmaması ve toprakların dirliklere ayrılmaması ifade edilmektedir. Saliyaneli eyâletlerde tımar sistemi uygulanmaz; topraklar dirliklere bölünerek sipahilere verilmez. Bu eyâletlerde klasik tımar düzeni yerine farklı malî yöntemler tercih edilmiştir. Dolayısıyla I numaralı öncül saliyaneli eyâletlerin temel özelliklerinden biridir ve doğrudur.

İkinci öncülde vergi gelirlerinin iltizam usulüyle mültezimler aracılığıyla toplanması belirtilmektedir. Saliyaneli eyâletlerde vergi toplama işi çoğunlukla iltizam sistemiyle yürütülmüş, belirli bir bedel karşılığında vergi toplama hakkı mültezimlere bırakılmıştır. Toplanan gelirlerden yıllık olarak belirlenen pay (salyane) merkeze gönderilmiştir. Bu yönüyle II numaralı öncül de doğru bir özelliği yansıtmaktadır.

Üçüncü öncülde görevli yönetici ve askerî personelin maaşlarının tımar yoluyla karşılanması ifade edilmektedir. Oysa tımar sistemi zaten saliyaneli eyâletlerde uygulanmamaktadır. Bu eyâletlerde yöneticilere ve askerî personele maaş hazineden ödenir. Dolayısıyla III numaralı öncül saliyaneli eyâletlerin değil, klasik tımar sisteminin uygulandığı eyâletlerin özelliğidir ve yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller saliyaneli eyâletlerin özellikleri arasında yer alır.

Cevap: C

6. Birinci öncülde iç işlerinde serbest bırakılmalarına karşılık dış politikada Osmanlı Devleti'ne bağlı olmaları belirtilmiştir. İmtiyazlı eyâletlerin en belirgin özelliği, iç yönetimde özerk olmalarına rağmen dış ilişkilerde Osmanlı'ya bağlı kalmalarıdır. Bu durum onların ayrıcalıklı statüsünü doğrudan kanıtlar. Dolayısıyla I numaralı öncül, imtiyazlı eyâletlerin varlığına kanıt olarak gösterilebilir.

İkinci öncülde yöneticilerinin han, bey veya voyvoda gibi ünvanlarla anılması ifade edilmiştir. İmtiyazlı eyâletlerde yöneticiler çoğu zaman yerel hanelardan üyeleri ya da yerel güç odakları arasından seçilmiş; klasik Osmanlı idarî ünvanlarından farklı ünvanlar kullanılmıştır. Bu da onların özel statüsünü ortaya koyan bir göstergedir. Dolayısıyla II numaralı öncül de imtiyazlı yapıyı kanıtlar.

Üçüncü öncülde dirlik sisteminin uygulanarak toprakların merkez tarafından doğrudan denetlenmesi belirtilmiştir. Oysa imtiyazlı eyâletlerin temel özelliği, klasik tımar (dirlik) sisteminin burada uygulanmaması ve merkezin doğrudan idarî-mali denetiminin sınırlı olmasıdır. Dirlik sisteminin uygulanması, klasik merkezî eyâlet yapısına özgüdür; imtiyazlı statüyle bağdaşmaz. Bu nedenle III numaralı öncül, imtiyazlı eyâletlerin varlığına kanıt olarak gösterilemez.

Sonuç olarak yalnızca III numaralı öncül sorunun istediği niteliği taşımamaktadır.

Cevap: B

7. Birinci öncülde muhtesibin, kadıdan aldığı yetkiyle narh belirleyerek esnafı denetlediği belirtilmektedir. Muhtesib, şehirlerde çarşı ve pazar düzenini sağlamakla görevli olup fiyat kontrolü (narh uygulaması), ölçü ve tartı aletlerinin denetimi ve esnafın kurallara uygun hareket etmediğinin kontrolünden sorumludur. Bu yetkisini kadının otoritesi çerçevesinde kullanır. Dolayısıyla I numaralı öncül doğru bir görev-sorumluluk eşleştirmesidir.

İkinci öncülde kapan emininin, toptan ticaretin yapıldığı kapan hanlarında ürünlerin tartımı ve dağıtımını denetlediği ifade edilmektedir. Kapanlar, özellikle hububat gibi temel tüketim maddelerinin toptan satışının yapıldığı merkezlerdir. Kapan emini burada malların tartımını kontrol eder, piyasaya düzenli arzı sağlar ve ekonomik dengenin korunmasına katkıda bulunur. Bu nedenle II numaralı öncül de doğru bir eşleştirmedir.

Üçüncü öncülde bâc emininin, gümrüklerden giriş ve çıkış yapan tüccarlardan vergi topladığı belirtilmiştir. Ancak gümrüklerde dış ticaret vergilerini toplayan görevli gümrük emnidir. Bâc vergisi daha çok iç ticaret ve pazar işlemleriyle ilişkilidir. Bu nedenle III numaralı öncül görev-sorumluluk açısından hatalıdır.

Cevap: C

8. Osmanlı Devleti'nde merkezî otoritenin güçlendirilmesi amacıyla oluşturulan Kapıkulu Ocağı, doğrudan padişaha bağlı, maaşlı ve sürekli görev yapan bir askerî teşkilât niteliğindedir. Bu yönüyle tımarlı sipahilerden ayrılır. Kapıkulu askerlerinin hem ekonomik olarak merkeze bağımlı kılınması hem de insan kaynağının doğrudan devlet kontrolünde sağlanması, merkez ordusunun sürekliliğini teminat altına alan temel uygulamalardır.

Birinci öncülde Kapıkulu askerlerinin üç ayda bir ulûfe almaları ve padişahın tahta çıkışı ya da sefere çıkışı gibi durumlarda bahşişle ödüllendirilmeleri belirtilmektedir. Ulûfe sistemi, askerlerin maaşlarının doğrudan hazineye düzenli olarak ödenmesini sağlar. Bu durum askerleri ekonomik olarak padişaha bağımlı hâle getirir. Cülûs bahşişi gibi uygulamalar da asker ile padişah arasındaki bağılılığı pekiştirir. Dolayısıyla I numaralı öncül, merkez ordusunun sürekliliğini ve padişaha bağılılığını güçlendiren bir uygulamadır.

İkinci öncülde Kapıkulu Ocağının asker ihtiyacının pençik ve devşirme sistemleri yoluyla karşılanması ifade edilmiştir. Pençik ve devşirme sistemleri sayesinde asker kaynağı doğrudan devlet kontrolünde sağlanmış, böylece yerel güç odaklarına bağlı bir askerî yapı oluşmasının önüne geçilmiştir. Bu uygulama, merkez ordusunun sürekliliğini ve doğrudan padişaha bağılılığını temin eden önemli bir mekanizmadır. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğru kapsamda yer almaktadır.

Üçüncü öncülde tımar sistemi çerçevesinde yetiştirilen sipahilerin merkez ordusu bünyesinde sürekli görev yaptıkları belirtilmektedir. Oysa tımarlı sipahiler taşra kuvvetleridir; merkez ordusuna dâhil değildirler ve maaşlı asker statüsünde değildirler. Gelirlerini dirliklerden elde ederler ve savaş zamanında orduya katılırlar. Bu nedenle III numaralı öncül, merkez ordusunun sürekliliğini sağlayan bir uygulama değildir.

Cevap: C

9. Birinci öncülde Acemi Oğlanlar Ocağının, başta yeniçeriler olmak üzere kapıkulu ocaklarına asker yetiştirdiği ve Enderuna gidecek çocukların da burada eğitim aldığı belirtilmektedir. Acemi Oğlanlar Ocağı, devşirme sistemiyle toplanan çocukların ilk eğitimlerini aldığı kurumdur. Burada temel askerî ve dinî eğitim verilir; başarılı olanlar Yeniçeri Ocağına, daha yetenekli görülenler ise saray içi eğitim için Enderuna gönderilirdi. Dolayısıyla I numaralı öncül doğru bir bilgidir.

İkinci öncülde Yeniçeri Ocağının merkez ordusunun en kalabalık piyade birliği olduğu ve askerlerin evlenmesinin ile meslek dışı işlerle uğraşmasının yasaklandığı ifade edilmektedir. Yeniçeriler gerçekten de merkez ordusunun en kalabalık ve en önemli piyade gücünü oluşturmuştur. Kuruluş ve klasik dönem boyunca evlenmeleri ve ticaretle uğraşmaları yasaklanarak askerî disiplinin korunması amaçlanmıştır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Altı Bölük Halkı olarak bilinen kapıkulu süvarilerinin savaş sırasında padişahın çadırını, hazineyi ve saltanat sancağını korumakla görevlendirildiği belirtilmektedir. Kapıkulu süvarileri, özellikle padişahın ve devlet hazinesinin korunması gibi hayati görevler üstlenmiş seçkin birliklerdir. Bu yönüyle merkezî otoritenin askerî teminatı niteliğindedirler. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğru bilgiyi içermektedir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı doğrudur.

Cevap: E

10. Birinci öncülde tımarlı sipahilerin dirlik sistemi çerçevesinde maaş almadan hizmet gördüğü ve savaş zamanında sancak beyinin emrinde toplandığı belirtilmektedir. Tımarlı sipahiler, devletten nakit maaş almaz; kendilerine tahsis edilen dirlik topraklarının gelirleriyle geçimlerini sağlarlardı. Barış zamanında bulundukları bölgede asayiş sağlar, savaş zamanı ise bağlı oldukları sancak beyinin komutasında orduya katılırlardı. Dolayısıyla I numaralı öncül doğru bir bilgidir.

İkinci öncülde akıncılar ve delilerin hafif süvari birlikleri olduğu ve keşif-istihbarat görevleri üstlendiği ifade edilmektedir. Akıncılar özellikle sınır bölgelerinde görev yapan, düşman topraklarına akın düzenleyen ve keşif faaliyetleri yürüten hafif süvarilerdir. Deliler de benzer şekilde cesaretle riyle bilinen hafif süvari birlikleri olup öncü kuvvet olarak görev yapmışlardır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde cerahorlar ve mortulozların tamamen Türklerden oluştuğu ve yalnızca savaşlarda görev yaptığı belirtilmektedir. Oysa cerahorlar genellikle geri hizmetlerde, yol açma, hendek kazma ve lojistik işlerde görev yapan yardımcı birliklerdir; etnik açıdan yalnızca Türklerden oluşmazlar. Mortulozlar ise çoğunlukla Rumlardan meydana gelen denizle ilgili hizmetlerde görev yapan unsurlardır. Bu nedenle III numaralı öncül doğru değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

1. Birinci öncülde, ilk Osmanlı donanmasının temellerinin Orhan Bey Dönemi'nde Karesioğulları Beyliği'nin Osmanlı topraklarına katılmasıyla atıldığı belirtilmektedir. Karesioğulları Beyliği'nin Osmanlı'ya katılmasıyla birlikte bu beyliğe ait denizci kadrolar ve gemi tecrübesi Osmanlı hizmetine girmiştir. Bu gelişme, Osmanlıların denizcilik alanında sistemli bir başlangıç yapmasını sağlamış ve donanmanın temelini oluşturmuştur. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Kaptanıderyalık makamının Kanuni Sultan Süleyman Devri'nde oluşturulduğu ifade edilmektedir. Osmanlı deniz gücünün en parlak dönemini yaşadığı Kanuni Devri'nde Barbaros Hayreddin Paşa Kaptanıderyalık makamına getirilmiş, bu makam daha da güçlendirilmiş, donanma kurumsal ve askerî açıdan zirveye ulaşmıştır. Bu bağlamda Kaptanıderyalık makamının teşkilat içindeki öneminin belirginleşmesi ve donanmanın en güçlü dönemine ulaşması Kanuni Dönemi'yle ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle II numaralı öncül doğru kabul edilmektedir.

Üçüncü öncülde Osmanlı donanmasında kullanılan tüm gemilerin yalnızca kadirga tipi olduğu belirtilmiştir. Oysa Osmanlı donanmasında farklı dönemlerde farklı gemi türleri kullanılmış; özellikle ilerleyen yüzyıllarda kalyon gibi yelkenli savaş gemileri de donanmaya katılmıştır. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

2. Osmanlı Devleti'nde arazi sistemi büyük ölçüde **mirî arazi** esasına dayanmakta olup toprakların mülkiyeti devlete aittir. Dirlik (tımar) sistemi ise bu mirî toprakların gelirlerinin belirli hizmet karşılığında devlet görevlilerine tahsis edilmesi esasına dayanır. Böylece devlet, hem taşrada idarî ve askerî düzeni sağlar hem de merkez hazinesinden nakit maaş ödemeden bir finansman modeli oluşturur.

Birinci öncülde dirlik arazilerinde toprağı işleyenlerin vergilerini doğrudan sipahilere ve devlet görevlilerine ödediği belirtilmektedir. Dirlik sistemi çerçevesinde reaya, toprağı işlemeye devam eder; ancak ödemesi gereken vergileri hazineye değil, dirlik sahibi sipahiye verir. Sipahi de bu gelir karşılığında asker besler ve savaş zamanı orduya katılır.

Bu durum sistemin temel işleyiş mekanizmasıdır. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde dirlik gelirlerinin devlet memurlarının ve askerlerin maaşlarının hazineye yük getirmeden karşılanması sağladığı ifade edilmektedir. Dirlik sisteminin en önemli amacı da budur. Devlet nakit maaş ödemek yerine, belirli toprakların vergi gelirlerini hizmet karşılığı tahsis ederek hem askerî sürekliliği sağlar hem de merkez hazinesini korur. Bu nedenle II numaralı öncül de doğru bir özelliği yansıtmaktadır.

Üçüncü öncülde dirlik arazilerinin alınıp satılabildiği ve özel mülk hâline dönüştürülebildiği belirtilmektedir. Oysa mirî arazi sisteminde toprağın mülkiyeti devlete aittir; dirlik sahipleri toprağın sahibi değil, yalnızca gelirini kullanma hakkına sahiptir. Bu araziler özel mülk gibi alınıp satılamaz ve miras yoluyla serbestçe devredilemez. Dolayısıyla III numaralı öncül yanlıştır. Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

3. Birinci öncülde mukataa arazilerinin iltizam usulüyle mültezimler aracılığıyla işletilmesi belirtilmektedir. Mukataa, gelirleri doğrudan hazineye ait olan toprak ve vergi kaynaklarını ifade eder. İltizam sisteminde bu gelirler belirli bir bedel karşılığında mültezimlere bırakılır; mültezim peşin ya da taksitli ödeme yaparak devlete nakit sağlar. Bu uygulama devletin özellikle nakit ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde paşmaklık arazilerinin padişah ailesinin geçimini sağlamak amacıyla tahsis edilmesi ifade edilmektedir. Paşmaklık gelirleri doğrudan devlet hazinesine değil, padişahın annesi veya eşleri gibi hanedan mensuplarına ayrılmıştır. Bu kullanım devletin nakit ihtiyacını karşılamaya yönelik değildir; belirli şahısların giderlerini karşılamaya yöneliktir. Bu nedenle II numaralı öncül sorunun kapsamına girmez.

Üçüncü öncülde vakıf arazilerinin gelirlerinin dinî ve sosyal kurumlara bırakıldığı ve devletin vergi almadığı belirtilmektedir. Vakıf sistemi, gelirlerin cami, medrese, imaret gibi kurumlara tahsis edilmesini ifade eder. Bu durumda devlet doğrudan gelir elde etmez; aksine vergi muafiyeti söz konusudur. Dolayısıyla III numaralı öncül de devletin nakit ihtiyacını doğrudan karşılayan bir uygulama değildir. Sonuç olarak yalnızca I numaralı öncül soruda aranan niteliği taşımaktadır.

Cevap: A

4. Tımar sisteminde devlet, maaş ödemek yerine belirli toprakların vergi gelirlerini sipahilere bırakmış; buna karşılık sipahiler savaş zamanında asker getirmekle yükümlü tutulmuştur. Bu sayede devlet, merkez hazinesinden nakit maaş ödemediği kalabalık bir askerî güç elde etmiştir. Dolayısıyla A seçeneği sistemin temel yararlarından biridir.

Aynı şekilde sipahiler, dirlik bölgelerinde asayiş sağlamak ve toprağın boş kalmamasını temin etmekle sorumludur. Reayanın toprağı işlemeye devam etmesi üretimin sürekliliğini sağlamış; bu da ekonomik istikrarı desteklemiştir. Bu nedenle B seçeneği de tımar sisteminin yararları arasındadır.

Devlet memurları ve askerlerin geçimlerinin toprak gelirleriyle karşılanması, sistemin en temel özelliğidir. Bu uygulama hem hazineyi nakit yükünden kurtarmış hem de taşrada düzenli bir idarî yapı oluşturmuştur. Dolayısıyla C seçeneği de doğru bir yararı ifade eder.

Taşrada güvenliğin sağlanması ve merkezî otoritenin güçlendirilmesi de sistemin önemli sonuçlarındandır. Sipahiler bulundukları bölgede asayişten sorumlu olmuş, böylece devlet taşra üzerindeki denetimini sağlamlaştırmıştır. E seçeneği de bu yönüyle doğrudur.

Ancak D seçeneğinde vergi gelirlerinin doğrudan merkez hazinesinde toplanarak nakit rezervin artırıldığı belirtilmektedir. Oysa tımar sisteminde vergi gelirleri doğrudan hazineye değil, dirlik sahiplerine bırakılır. Devlet nakit gelir elde etmek yerine hizmet karşılığı gelir tahsisi yapar. Bu nedenle vergi gelirlerinin merkez hazinesinde toplanması tımar sisteminin bir özelliği değildir.

Cevap: D

5. A seçeneğinde menzil teşkilâtının ticaret yollarındaki geçitlerin güvenliğini sağladığı belirtilmiştir. Oysa menzil teşkilâtı esas olarak devlet haberleşmesini ve ulaştırmayı düzenleyen bir sistemdir. Ulakların ve resmî görevlilerin konaklamasını ve ulaşımını sağlar. Yol güvenliği doğrudan bu teşkilâtın temel görevi değildir. Bu nedenle A yanlıştır.

B seçeneğinde derbent teşkilâtının yolcu ve mal taşımacılığı yapan gruplardan oluştuğu ifade edilmiştir. Derbentler, stratejik geçit ve boğaz noktalarının güvenliğini sağlamak amacıyla kurulmuş teşkilâtlardır. Buralarda görev yapanlar yolların güvenliğinden sorumludur; taşımacılık mesleği icra etmezler. Bu nedenle B yanlıştır.

C seçeneğinde mekkârî taifesinin yolcu ve ticari malların taşınmasını üstlenen meslek gruplarına verilen ad olduğu belirtilmiştir. Mekkâriler, özellikle kervan taşımacılığı yapan, hayvanlarla yolcu ve yük taşıyan kimselerdir. Bu ifade doğru bir eşleştirmedir.

D seçeneğinde ehl-i hibrenin uluslararası ticaret yapan tüccarlara verilen isim olduğu belirtilmiştir. Ehl-i hibre, belirli konularda uzmanlığına başvuru-lan bilirkişileri ifade eder; tüccar anlamına gelmez. Bu nedenle D yanlıştır.

E seçeneğinde hacedğinin lonca teşkilâtında malların niteliğini denetleyen uzman kişiler olduğu belirtilmiştir. Lonca teşkilâtında kalite denetimi daha çok kethüda ve yiğitbaşı gibi görevlilerce yürütülür; hacedğî bu anlamda kullanılmaz. Bu nedenle E de yanlıştır.

Cevap: C

6. Osmanlı Devleti'nde lonca teşkilâtı, şehir ekonomisinin düzenli işlemlerini sağlamak amacıyla kurulmuş; üretim kalitesinden fiyat istikrarına, meslekî eğitimden toplumsal ahlâkın korunmasına kadar geniş bir işlev alanına sahip olmuştur. Bu kurum yalnızca ekonomik bir örgütlenme değil, aynı zamanda sosyal dengeyi gözetten bir yapıdır.

Birinci öncülde ürün fiyatlarının narh uygulamasıyla belirlenmesi ve üretici - tüketici dengesinin gözetilmesi ifade edilmektedir. Lonca teşkilâtı, muhtesib ve kadî denetimiyle birlikte narh sistemine uyar; belirlenen fiyatların dışına çıkılmasını engellerdi. Amaç hem esnafın haksız kazanç sağlamasını önlemek hem de halkın temel ihtiyaç maddelerine makul fiyatlarla ulaşmasını sağlamaktı.

Bu nedenle I numaralı öncül loncanın ekonomik işlevini doğru yansıtmaktadır.

İkinci öncüde meslekî faaliyetlerin usta - kalfa - çırak ilişkisi çerçevesinde sürdürülmesi ve meslek içi eğitimin sağlanması belirtilmiştir. Lonca düzeyinde mesleğe giriş belirli kurallara bağlıdır; çıraklıkla başlayan süreç kalfalık ve ustalık aşamalarından geçerek ilerler. Bu sistem hem meslekî yeterliliği hem de meslek ahlâkını korumayı amaçlar. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncüde vergi gelirlerinin iltizam usulüyle mültezimler aracılığıyla toplanması ifade edilmektedir. Bu uygulama devletin mali sistemiyle ilgilidir; lonca teşkilâtının doğrudan bir işlevi değildir. İltizam sistemi, mukataa gelirlerinin toplanmasına yönelik bir yöntemdir ve loncanın temel görev alanı içinde yer almaz. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

dizgi kitabevi

7. Osmanlı Devleti'nde lonca teşkilâtı, kökeni Ahilik geleneğine dayanan bir esnaf örgütlenmesidir. Bu nedenle loncalar yalnızca ekonomik bir yapı değil, aynı zamanda ahlâkî ve meslekî ilkeler üzerine kurulmuş bir kurumdur. Özellikle klasik dönemde loncanın başındaki en üst otoriteye “**şeyh**” denilmiştir.

Şeyh, loncanın hem meslekî hem de ahlâkî lideridir. Meslek kurallarının uygulanmasını gözetir, esnaf arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde rol oynar ve teşkilâtın genel düzeninden sorumludur. Ahilik kültürünün devamı niteliğinde olduğu için bu unvan manevi bir anlam da taşır.

Kethüda ise daha çok loncanın idarî işlerini yürüten, esnaf ile devlet arasında aracılık yapan görevli konumundadır. Yiğitbaşı disiplin ve düzenle ilgilenir; muhtesip devlet adına çarşı-pazar denetimi yapar; ehl-i hibre ise bilirkişidir. Dolayısıyla loncanın en üst yöneticisi ve başı olarak kabul edilen görevli **şeyhtir**.

Cevap: D

8. A seçeneğinde **Bank-ı Dersaadet**'in Osmanlı Devleti'nde kurulan ilk banka olduğu belirtilmiştir. 1847'de kurulan bu banka, Osmanlı'da modern anlamda kurulan ilk bankalardan biridir ve bu eşleştirme doğrudur.

B seçeneğinde Bank-ı Osmanî-i Şahâne'nin uzun süre kâğıt para basma yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu banka, Osmanlı Bankası adıyla da bilinir ve imtiyazlı bir banka olarak uzun yıllar banknot basma yetkisini elinde bulundurmıştır. Bu eşleştirme de doğrudur.

C seçeneğinde **Memleket Sandıklarının** çiftçiye kredi vermek amacıyla kurulduğu ve Ziraat Bankasına temel oluşturduğu belirtilmiştir. Gerçekten de Mithat Paşa'nın öncülüğünde kurulan Memleket Sandıkları, tarımsal kredi ihtiyacını karşılamak üzere oluşturulmuş ve daha sonra Ziraat Bankasının temelini oluşturmuştur. Bu eşleştirme doğrudur.

D seçeneğinde Ziraat Bankasının II. Abdülhamit Dönemi'nde açıldığı ve ilk millî banka kabul edildiği ifade edilmiştir. Ziraat Bankası, 1888'de kurumsal yapıya kavuşmuş ve millî nitelikte kabul edilen ilk banka olarak değerlendirilmiştir. Bu eşleştirme de doğrudur.

E seçeneğinde ise Osmanlı İttihat-ı Millî Bankası'nın Tanzimat Dönemi'nde yabancı sermaye ile kurulduğu belirtilmiştir. Oysa bu banka 1917 yılında, İttihat ve Terakki döneminde, millî sermaye anlayışıyla kurulmuştur. Yabancı sermaye bankası değildir ve Tanzimat Dönemi'ne ait değildir. Bu nedenle eşleştirme yanlıştır.

Cevap: E

9. Osmanlı Devleti'nde vergi sistemi iki ana kaynağa dayanır: **şer'î vergiler** (İslam hukukuna dayanan) ve **örfî vergiler** (devletin ihtiyaçları doğrultusunda konulan). Şer'î vergiler doğrudan dinî hükümlere dayanır ve oranları ile kapsamı büyük ölçüde fıkıh kuralları çerçevesinde belirlenmiştir.

Birinci öncülde Müslümanlardan tarımsal üretim üzerinden alınan oşrûn belirli bir orana bağlanmış olduğu belirtilmektedir. Oşrû, İslam hukukuna dayanan bir vergidir ve genellikle ürünün onda biri oranında alınır (sulama yöntemine göre oran değişebilir). Dolayısıyla belirli bir orana bağlanmış olması şer'î niteliğinin bir göstergesidir. I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde gayrimüslim erkeklerden askerlik yapmamları karşılığında alınan cizyenin gelir durumuna göre kademelendirilmesi ifade edilmiştir. Cizye de şer'î vergiler arasında yer alır ve İslam hukukuna dayanır. Osmanlı uygulamasında cizye mükellefleri ekonomik durumlarına göre sınıflandırılmış (âlâ, evsât, ednâ gibi) ve buna göre farklı miktarlarda vergi alınmıştır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde olağanüstü dönemlerde alınan avâriz vergisinin İslam hukukuna dayandırıldığı belirtilmektedir. Oysa avâriz, savaş ve olağanüstü ihtiyaç dönemlerinde alınan ve örfî nitelik taşıyan bir vergidir. Devletin mali gereksinimleri doğrultusunda konulmuştur; şer'î vergi değildir. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

10. Osmanlı Devleti'nde vergiler genel olarak **şer'î** ve **örfî** olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Örfî vergiler, doğrudan İslam hukukuna dayanmayan; devletin idarî, malî ve toplumsal ihtiyaçları doğrultusunda konulan vergilerdir. Bu vergiler özellikle üretimin sürekliliğini sağlama, ticareti düzenleme ve kamu düzenini koruma amacı taşır. Birinci öncülde çiftbozan vergisiyle tarım arazilerinin boş bırakılmasının önlenmesinin hedeflendiği belirtilmektedir. Çiftbozan vergisi, kendisine tahsis edilen toprağı izinsiz terk eden ya da işleyen köylüden alınan bir vergidir. Amaç, üretimin devamlılığını sağlamak ve tarım arazilerinin atıl kalmasını engellemektir. Bu vergi örfî niteliktedir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde ihtisap resminin ölçü, tartı ve ticari işlemleri denetlemeye yönelik olduğu ifade edilmiştir. İhtisap resmi, çarşı-pazar düzeni ve ticari faaliyetlerle ilgili olarak alınan bir vergidir. Ticarete düzeni sağlama ve kamu kontrolünü sürdürme amacı taşır. Bu da örfî vergiler kapsamında yer alır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde cizye vergisinin gayrimüslimlerden askerlik yükümlülüğü karşılığında alındığı belirtilmiştir. Cizye, İslam hukukuna dayanan bir **şer'î vergi**dir; örfî değildir. Dolayısıyla III numaralı öncül örfî vergiler kapsamında değerlendirilemez.

Cevap: C

1. Osmanlı Devleti'nde mirî arazi düzeninde temel amaç, toprağın boş kalmaması ve tarımsal üretimin sürekliliğinin sağlanmasıdır. Devlet, toprağı işleme hakkını reaya vermiş; buna karşılık üretimin devamlılığını zorunlu tutmuştur.

Eğer bir çiftçi kendisine tahsis edilen toprağı **üç yıl üst üste mazeretsiz şekilde ekmezse**, üretimi aksattığı için cezalandırılır ve kendisinden **çift-bozan vergisi** alınır. Bu vergi, hem caydırıcı bir yaptırım niteliğı taşır hem de ekonomik düzenin korunmasını amaçlar.

Diğer seçenekler incelendiğinde:

- Mücerred, bekâr erkeklerden alınan bir vergidir.
- Bennak, evli fakat yeterli toprağı olmayanlardan alınır.
- Resm-i Çift, toprağı işleyen evli çiftçiden alınan temel arazi vergisidir.
- Avâriz, olağanüstü dönemlerde alınan örfî vergidir.

Cevap: A

2. Osmanlı Devleti'nde XVI. yüzyıldan itibaren mali yapının zorlanmaya başlaması, özellikle uzun süren savaşlar ve artan giderler nedeniyle devletin **nakit ihtiyacını** artırmıştır. Tımar sistemi nakit değil hizmet karşılığı gelir tahsisine dayandığından, hazineye doğrudan para akışı sağlamada yetersiz kalmaya başlamıştır. Bu durum, iltizam sisteminin yaygınlaşmasının temel gerekçesini oluşturmuştur.

Birinci öncülde, devletin acil nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla vergi gelirlerinin peşin bedelle ihaleye çıkarılması ifade edilmektedir. İltizam sisteminde devlet, belirli bir vergi kaynağını (mukataa) açık artırma yoluyla mültezime devreder ve bedelin tamamını ya da önemli bir kısmını peşin alırdı. Böylece hazine kısa sürede nakit elde ederdi. Bu nedenle I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde vergi toplama hakkının belirli sürelerle en yüksek bedeli veren kişilere devredilmesi belirtilmektedir. İltizam uygulamasının temel özelliğı budur. Vergi kaynağı genellikle 1–3 yıllık sürelerle ihaleye çıkarılır ve en yüksek teklifi veren kişi (mültezim) vergi toplama hakkını elde ederdi. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde taşrada asker yetiştirilmesini sağlamak amacıyla dirlik sisteminin yaygınlaştırılması ifade edilmektedir. Oysa bu durum tımar sisteminin özelliğıdir. İltizam sistemi, aksine, tımar topraklarının mukataa hâline getirilerek nakde çevrilmesiyle yaygınlaşmıştır ve taşrada asker yetiştirme amacına dayanmaz. Bu nedenle III numaralı öncül iltizam sistemiyle doğrudan ilişkili değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

3. İltizam sistemi, Osmanlı maliyesinde devletin kısa vadeli nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla geliştirilmiş bir uygulamadır. Ancak bu sistem, özellikle taşra düzeni üzerinde uzun vadede bazı olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Soruda bu olumsuz etkiler sorgulanmaktadır.

Birinci öncülde, vergi toplama sürecinde mültezim baskısının artmasıyla halkın toprağını terk etmesi belirtilmektedir. Mültezimler, devlete ödedikleri bedeli kârı geri almak amacıyla zaman zaman ağır vergi uygulamalarına başvurmışlardır. Bu durum köylü üzerinde baskı oluşturmuş, bazı bölgelerde reayanın toprağını terk etmesine ve üretimin aksamasına yol açmıştır. Dolayısıyla I numaralı öncül iltizamın olumsuz sonuçları arasındadır.

İkinci öncülde iltizamların genellikle âyanlara verilmesiyle taşrada yerel güçlerin güç kazanması ifade edilmektedir. Zamanla mültezimlik görevi taşrada nüfuz sahibi âyanların eline geçmiş, bu kişiler ekonomik ve askerî bakımdan güçlenerek merkezî otoriteye karşı etkili hâle gelmiştir. Bu durum merkez–taşra dengesini bozmuş ve klasik düzenin çözülmesini hızlandırmıştır. Dolayısıyla II numaralı öncül de olumsuz sonuçlar arasındadır.

Üçüncü öncülde mukataa gelirlerinin merkez hazinesine peşin aktarılması sayesinde taşrada askerî ve idarî düzenin kalıcı biçimde güçlendiğı belirtilmektedir. Peşin gelir sağlanması merkez için kısa vadeli bir avantaj olsa da taşrada düzeni kalıcı biçimde güçlendirmemiş; aksine yerel güçlerin artmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle III numaralı öncül iltizam sisteminin olumsuz sonucu değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

4. Osmanlı Devleti'nin hukuk sistemi, çok dinli ve çok uluslu toplumsal yapının doğal bir sonucu olarak tek kaynaklı bir yapı göstermemiştir. Devlette hem İslam hukukuna dayanan **şer'î hukuk** hem de padişahın yasama yetkisine dayanan **örfî hukuk** birlikte uygulanmıştır. Ayrıca gayrimüslim topluluklara belirli alanlarda kendi dinî hukuklarını uygulama imkânı tanınmıştır. Birinci öncülde şer'î hukukun Müslümanlar için bağlayıcı olduğu, gayrimüslimlerin ise kendi hukuk kurallarına göre yargılandığı belirtilmektedir. Osmanlı'da Müslümanlar şer'î hükümlere tâbi iken, gayrimüslimler özellikle evlenme, boşanma, miras gibi şahsî hukuk alanlarında kendi cemaat mahkemelerinde yargılanabilmiştir. Bu durum hukuk sisteminin çok katmanlı yapısını açıkça göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde örfî hukukun eski Türk gelenekleri, padişah fermanları ve kanunnâmeler temelinde şekillenerek sosyal düzeni sağlaması ifade edilmiştir. Örfî hukuk, şer'î hükümlere aykırı olmamak kaydıyla padişahın yasama yetkisine dayanır ve idarî, malî ve cezaî alanlarda düzenlemeler içerir. Kanunnâmeler bu kapsamda hazırlanmıştır. Bu da Osmanlı hukuk sisteminin önemli bir yapısal unsurudur. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde şeyhülislâmın, kazaskerle birlikte yargılama yetkisini kullanarak davalara doğrudan baktığı belirtilmektedir. Oysa Osmanlı'da yargılama yetkisi esas olarak kadılarına aittir. Şeyhülislâm en yüksek fetva makamıdır; doğrudan mahkeme görevi icra etmez. Kazaskerler ise yüksek dereceli kadıların tayin ve denetiminden sorumludur. Bu nedenle III numaralı öncül doğru değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller Osmanlı hukuk sisteminin işleyişi ve yapısal özellikleriyle doğrudan ilişkilidir.

Cevap: C

5. Osmanlı Devleti'nde kadılar, yalnızca mahkemelerde hüküm veren yargı görevlileri değil; aynı zamanda taşrada idarî, sosyal ve ekonomik düzenin sağlanmasında önemli rol oynayan temsilcilerdir. Kadılar hem şer'î hukukun uygulanmasını sağlar hem de merkezî otoritenin taşradaki gözü ve kulağı olarak görev yaparlardı.

Birinci öncülde kadıların evlenme, boşanma, miras ve ticaret gibi özel hukuk alanlarında davalara baktığı belirtilmektedir. Osmanlı'da şer'î mahkemelerin başında kadılar bulunur ve aile hukuku, miras, borç-alacak ilişkileri gibi pek çok özel hukuk meselesinde karar verirdi. Bu nedenle I numaralı öncül doğru bir tespittir.

İkinci öncülde kadıların vakıfları denetleyerek vakıf işlerinin düzenli yürütülmesini sağladığı ifade edilmektedir. Vakıflar Osmanlı toplum yapısında önemli bir yer tutar ve kadılar vakfiyelerin şartlarına uygunluğunu denetler, mütevellileri kontrol ederdi. Bu da onların idarî ve toplumsal alandaki rolünü göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde kadıların devletten maaş alarak yalnızca merkezî bütçeden geçimlerini sağladığı belirtilmektedir. Osmanlı'da kadılar doğrudan merkez hazinesinden düzenli maaş alan memurlar değildir; görev yaptıkları yerlerde harç ve resimlerden pay alarak geçimlerini sağlarlardı. Bu nedenle III numaralı öncül doğru değildir.

Cevap: C

6. Osmanlı Devleti'nde devlet görevlileri görev ve sorumluluk alanlarına göre üç temel sınıf altında toplanmıştır: seyfiye, ilmiye ve kalemiye. Seyfiye sınıfı askerî ve idarî yetkileri elinde bulunduran yöneticilerden oluşurken, ilmiye sınıfı dinî ve hukukî alanlarda görev yapan kişilerden meydana gelmiştir. Kalemiye ise yazışma, bürokrasi ve mali işlerle ilgilenen görevlileri kapsamaktadır. Şeyhülislâm, dinî ve hukukî konularda en yüksek otorite olup ilmiye sınıfına mensuptur; dolayısıyla kalemiye ile eşleştirilmesi yanlıştır. Nişancı, padişah fermanlarına tuğra çeken ve tahrir kayıtlarını düzenleyen bürokrat olduğundan kalemiye sınıfındadır; seyfiye ile eşleştirilmesi doğru değildir. Kapitanıderya donanma komutanıdır ve askerî sınıfa, yani seyfiyeye dahildir; ilmiye ile ilişkilendirilmesi hatalıdır. Defterdar ise devletin mali işlerinden sorumlu olup kalemiye sınıfında yer alır; seyfiye ile eşleştirilmesi yanlıştır.

Kazasker ise yüksek dereceli kadıların tayin ve denetiminden sorumlu olan, yargı alanında görev yapan bir devlet görevlisidir ve ilmiye sınıfına mensuptur. Bu nedenle doğru eşleştirme Kazasker – İlmiye şeklindedir.

Cevap: D

7. Osmanlı Devleti'nde merkezî yönetim anlayışı, görevlerin uzmanlık alanlarına göre ayrılması esasına dayanmıştır. Bu çerçevede devlet görevlileri seyfiye, ilmiye ve kalemiye olmak üzere üç temel sınıfta toplanmıştır. Seyfiye sınıfı askerî ve idarî yetkileri elinde bulunduran yöneticilerden oluşmuş; sadrazam, vezirler ve kaptanıderya gibi görevliler bu grupta yer almıştır. Dolayısıyla A seçeneğinde verilen ifade doğrudur.

İlmiye sınıfı ise eğitim ve yargı alanında faaliyet göstermiş; kadılar, müderrisler, kazaskerler ve şeyhülislâm bu sınıfa dâhil edilmiştir. Bu nedenle B seçeneği de doğru bir yargıdır. Benzer şekilde kalemiye sınıfı, devletin yazışma ve mali işlerini yürütmüş; nişancı ve defterdar gibi bürokratlar bu sınıfın önemli temsilcileri olmuştur. C seçeneği de doğru bir eşleştirme içermektedir. İlmiye sınıfının dinî ve hukukî düzenin sağlanmasında etkili olması ve şeyhülislâmın bu sınıfın en üst makamı kabul edilmesi de Osmanlı teşkilat yapısına uygundur; E seçeneği de doğrudur.

D seçeneğinde ise kalemiye sınıfı mensuplarının askerî seferlere katılarak ordunun sevk ve idaresinden sorumlu tutulduğu belirtilmektedir. Oysa ordunun sevk ve idaresi seyfiye sınıfına aittir. Kalemiye mensupları bürokratik ve mali işlerden sorumlu olup askerî komuta yetkisine sahip değildir. Bu nedenle D seçeneği yanlıştır.

Cevap: D

8. Osmanlı Devleti'nde eğitim sistemi kademeli bir yapıya sahipti ve hem bireyin temel eğitimini hem de devletin ihtiyaç duyduğu idarî ve adlî kadroların yetiştirilmesini amaçlıyordu. Bu sistemde sıbyan mektepleri ilk basamağı oluştururken, medreseler orta ve yüksek düzeyde eğitim veren kurumlar olarak faaliyet göstermiştir. Ayrıca vakıf sistemi sayesinde eğitim hizmetleri büyük ölçüde ücretsiz yürütülmüştür.

Birinci öncülde sıbyan mekteplerinin eğitim-öğretimin ilk basamağını oluşturduğu ve temel dinî bilgilerin bu kurumlarda verildiği belirtilmektedir. Gerçekten de sıbyan mektepleri çocuklara okuma-yazma, Kur'an bilgisi ve temel dinî bilgiler kazandıran ilköğretim kurumlarıdır. Bu nedenle I numaralı öncül doğru bir özelliği yansıtmaktadır.

İkinci öncülde medreselerde yalnızca dinî ilimlerin okutulduğu ve pozitif bilimlerin program dışında bırakıldığı ifade edilmektedir. Oysa Osmanlı medreselerinde tefsir, hadis ve fıkıh gibi dinî ilimlerin yanında matematik, astronomi, mantık ve tıp gibi aklî (pozitif) ilimler de okutulmuştur. Bu nedenle II numaralı öncül doğru değildir.

Üçüncü öncülde medreselerin vakıflar aracılığıyla finanse edildiği ve mezunlara icazetnâme verildiği belirtilmiştir. Medreselerin giderleri büyük ölçüde vakıf gelirleriyle karşılanmış; eğitimini tamamlayan öğrencilere hocaları tarafından icazetnâme verilerek yetkinlikleri tescillenmiştir. Bu nedenle III numaralı öncül de doğrudur.

Cevap: C

9. Osmanlı Devleti'nde matematik ve astronomi alanındaki gelişmeler, özellikle medrese eğitimi, saray himayesi ve rasathane çalışmalarıyla yakından ilişkilidir. Bu alanlarda faaliyet gösteren bilim insanları hem teorik hem de uygulamalı çalışmalar yapmış; ancak dönemin sosyal ve dinî atmosferi bilimsel faaliyetlerin sürekliliğini zaman zaman etkilemiştir.

Birinci öncülde Ali Kuşçu'nun Osmanlı'ya gelerek Sahn-ı Seman Medreselerinde ders vermesinin matematik eğitiminin kurumsallaşmasına katkı sağladığı belirtilmektedir. Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmet'in davetiyle İstanbul'a gelmiş ve burada matematik ile astronomi alanında dersler vermiştir. Bu durum, Osmanlı medreselerinde aklî ilimlerin güçlenmesine ve matematik öğretiminin sistemli hâle gelmesine önemli katkı sağlamıştır. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Takiyüddin Mehmet tarafından İstanbul'da kurulan rasathanenin, dönemin olağanüstü olaylarıyla ilişkilendirilerek dinî gerekçelerle kapatıldığı ifade edilmektedir. III. Murad Dönemi'nde kurulan İstanbul Rasathanesi, dönemin bazı dinî ve siyasî çevreleri tarafından uğursuzluklarla ilişkilendirilmiş ve kısa süre sonra kapatılmıştır. Bu durum, bilimsel faaliyetlerin toplumsal ve dinî algılardan etkilenebildiğini göstermektedir. II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Hezarfen Ahmet Çelebi ve Lagarî Hasan Çelebi'nin gerçekleştirdiği uçuş ve roket denemelerinin deneysel bilim anlayışını gösterdiği belirtilmektedir. Bu girişimler, her ne kadar efsanevi yönleri bulursa da, Osmanlı'da gözleme ve uygulamaya dayalı bilimsel merakın varlığına işaret etmektedir. Deneysel çabaların bulunması, teorik bilginin pratiğe aktarılma isteğini göstermesi bakımından önemlidir. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğru kabul edilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı Osmanlı Devleti'nde matematik ve astronomi alanındaki bilimsel faaliyetlerle ilgili doğru değerlendirmeler arasında yer almaktadır

Cevap: E

10. Osmanlı Devleti'nde İstanbul'da ilk rasathane, XVI. yüzyılda III. Murat Dönemi'nde kurulmuştur. Bu rasathane, dönemin önemli astronom ve matematikçilerinden biri olan Takiyüddin Mehmet tarafından 1577 yılında kurulmuştur.

Takiyüddin, gözlem araçları geliştirerek astronomi alanında çalışmalar yapmış; ancak rasathane, dönemin bazı siyasî ve dinî çevrelerinin tepkileri sonucunda kısa süre sonra kapatılmıştır.

Diğer seçeneklerde yer alan Kadızâde-i Rumî ve Ali Kuşçu önemli matematikçi ve astronomlar olmakla birlikte İstanbul'da rasathane kurmamışlardır. Matrakçı Nasuh daha çok matematik, tarih ve minyatür alanında tanınmıştır; Sinan Paşa ise bir devlet adamı ve yazardır.

Cevap: A

1. Osmanlı Devleti'nde tarih ve coğrafya yazıcılığı, devletin siyasî ve idarî gelişmelerini kayıt altına alma geleneğiyle yakından ilişkilidir. Özellikle vak'anüvislik kurumu, tarih yazıcılığını resmî bir görev hâline getirmiş; bunun yanında bireysel tarihçiler ve seyyahlar da önemli eserler kaleme almıştır.

Birinci öncülde Halepli Mustafa Naima Efendi'nin Osmanlı Devleti'nde vakanüvis ünvanıyla görev yapan ilk resmî tarihçi olduğu belirtilmektedir. Naimâ Efendi, Osmanlı'da ilk resmî vakanüvis olarak kabul edilir ve devlet olaylarını sistemli biçimde kayda geçirmiştir. Bu nedenle I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Ahmet Cevdet Paşa'nın Mecelle'yi hazırlayan komisyona başkanlık ettiği ve "*Tarih-i Cevdet*" adlı eseri kaleme aldığı ifade edilmiştir. Ahmet Cevdet Paşa hem önemli bir devlet adamı hem de tarihçidir. Mecelle'nin hazırlanmasında başkanlık yapmış ve Osmanlı tarihini konu alan "*Tarih-i Cevdet*" adlı eseri yazmıştır. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Evliya Çelebi'nin "*Cihannümâ*" adlı eserinin Osmanlı coğrafya literatürünün önemli kaynaklarından biri olduğu belirtilmiştir. Ancak "*Cihannümâ*" eseri Evliya Çelebi'ye değil, Kâtîp Çelebi'ye aittir. Evliya Çelebi'nin eseri "*Seyahatnâme*"dir. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

2. Osmanlı Devleti'nde tıp bilimi, medrese eğitimi, darüşşifalar ve bilim insanlarının çalışmaları sayesinde gelişim göstermiştir. Cerrahi, bulaşıcı hastalıklar ve belirli hastalıklara yönelik uzmanlaşmış risaleler bu gelişimin somut örnekleridir.

Birinci öncülde Sabuncuoğlu Şerafeddin'in cerrahi alanındaki çalışmaları nedeniyle Türk plastik cerrahisinin öncüsü kabul edildiği belirtilmektedir. Sabuncuoğlu Şerafeddin, "*Cerrahiyyetü'l-Hâniyye*" adlı eserinde cerrahi müdahaleleri resimli olarak anlatmış ve özellikle estetik-rekonstrüktif uygulamalara yer vermiştir. Bu nedenle cerrahi alandaki öncü isimlerden biri olarak kabul edilir. I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Akşemseddin'in mikroorganizmaların varlığından söz etmesi nedeniyle mikrobiyolojinin kurucuları arasında gösterildiği ifade edilmektedir. Akşemseddin, bulaşıcı hastalıkların gözle görülmeyen canlılar aracılığıyla yayıldığını belirtmiş; bu görüş modern mikrop teorisinden önce dile getirilmiştir. Bu nedenle mikrobiyoloji alanında öncü fikirler ortaya koyduğu kabul edilir. II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Ahi Çelebi'nin böbrek taşları üzerine yazdığı risalenin, Osmanlı'da uzmanlık alanlarına dayalı tıp çalışmalarının yapıldığını gösterdiği belirtilmiştir. Ahi Çelebi'nin bu çalışması, belirli bir hastalık üzerine yoğunlaşmış olması bakımından uzmanlaşmanın varlığına işaret eder. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı Osmanlı'da tıp biliminin gelişimine katkı sağlayan kişiler ve çalışmalarıyla ilgili doğru bilgiler içermektedir.

Cevap: E

3. Osmanlı Devleti'nde hanedan yapısı ve veraset anlayışı, merkezî otoritenin korunması ve devletin devamlılığının sağlanması amacıyla şekillendirilmiştir. Özellikle Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden itibaren uygulanan politikalar, hanedan dışı güç odaklarının etkisini sınırlandırmayı ve hanedan içi rekabeti belirli bir çerçevede tutmayı hedeflemiştir.

Birinci öncülde, Fatih Sultan Mehmet Dönemi'nden itibaren siyasi evliliklerin terk edilmesinin hanedan dışı güç odaklarının devlet yönetimine ortak olmasını engellemeye yönelik olduğu belirtilmektedir. Osmanlı'nın ilk dönemlerinde beyliklerle yapılan siyasi evlilikler yaygınken, klasik dönemde padişahların daha çok devşirme kökenli cariyelele evlenmesi tercih edilmiştir. Bu uygulama, güçlü Türkmen aileleri veya diğer hanedanlarla akrabalık bağları kurarak siyasî ortaklık oluşmasını engellemiş ve merkezî otoriteyi güçlendirmiştir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde, şehzadelerin küçük yaşlardan itibaren farklı sancaklarda görevlendirilmesinin hem idarî tecrübe kazanmalarını sağladığı hem de birbirlerine rakip olarak yetişmelerine zemin hazırladığı ifade edilmektedir.

Şehzadeler sancaklarda yönetim tecrübesi kazanırken aynı zamanda tahta aday hâline gelmekte, bu durum hanedan içinde rekabeti artırmaktaydı. Bu uygulama hem tecrübe kazandırmış hem de taht mücadelelerine zemin hazırlamıştır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Osmanlı veraset sisteminde tahta geçişin kesin kurallara bağlandığı ve saltanatın babadan oğula otomatik olarak devredildiği belirtilmektedir. Oysa Klasik Dönem'de Osmanlı veraset anlayışında belirli ve kesin bir kural yoktur. Bu durum, kardeşler arasında taht mücadelelerine yol açmıştır. Saltanatın otomatik olarak en büyük oğula geçmesi gibi kesin bir uygulama uzun süre söz konusu olmamıştır. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

4. Osmanlı Devleti'nde özellikle Fatih Sultan Mehmet Dönemi, merkezî otoritenin kurumsal anlamda güçlendirildiği bir dönemdir. Bu süreçte hem hukuk alanında kanunlaştırma faaliyetleri yürütülmüş hem de saray teşkilatı ve yönetici kadrolar merkezî yapıyı destekleyecek şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Birinci öncülde, Fatih Kanunnamesi ile kardeş katlinin hukuki bir zemine oturtularak taht mücadelelerinin devlet düzenini bozmasının önüne geçilmek istendiği belirtilmektedir. Fatih Kanunnamesi'nde yer alan bu hüküm, hanedan içi taht kavgalarının devleti zayıflatmasını engellemeyi amaçlamış ve devletin bekasını bireysel hakların önünde tutmuştur. Bu düzenleme, padişah otoritesini güçlendirmeye yönelik bir uygulamadır. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Osmanlı saraylarının hazine, arşiv, Dîvânîhümâyûn ve kapıkulu kuvvetlerini bünyesinde barındıran idarî merkezler olarak yapılandırıldığı ifade edilmektedir. Saray, yalnızca padişahın ikamet ettiği bir mekân değil; devlet yönetiminin yürütüldüğü merkezdir. Bu durum idarî işleyişin merkezde toplanmasını sağlamış ve otoritenin tek elde toplanmasına katkıda bulunmuştur. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Fatih Dönemi'nde veziriazamlık başta olmak üzere üst düzey görevlerde kul sisteminden yetişen devlet adamlarının tercih edilmesi belirtilmiştir. Kul sistemi sayesinde yöneticiler doğrudan padişaha bağlı yetiştirilmiş; böylece hanedan dışı soylu ailelerin veya yerel güçlerin devlet yönetiminde etkili olması engellenmiştir. Bu uygulama da merkezî otoritenin güçlendirilmesine hizmet etmiştir. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı Osmanlı Devleti'nde merkezî otoritenin güçlendirilmesine yönelik uygulamalar arasında yer almaktadır.

Cevap: E

5. Metinde XVI. yüzyılın sonlarından itibaren hanedan yapısı ve veraset anlayışında meydana gelen değişimlerin devletin siyasal işleyişi üzerindeki etkileri ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır. Özellikle şehzadelerin sancağa gönderilmesi uygulamasının terk edilmesi ve bunun yerine ekberiyet sisteminin benimsenmesi, hanedan içi mücadeleleri azaltmayı amaçlayan bir düzenleme olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle I numaralı öncül metindeki gelişmelerle doğrudan ilişkilidir.

Metinde ayrıca genç ve tecrübesiz padişahların tahta çıkmasıyla birlikte vâlide sultan, kızlar ağası, musâhib-vezir ve şeyhülislâm gibi saray çevresindeki nüfuzlu kişilerin karar alma mekanizmalarında daha etkili hâle geldiği belirtilmektedir. Bu durum, merkezî siyasetin saray içindeki güç dengelerine bağımlı hâle gelmesine yol açmıştır. Dolayısıyla II numaralı öncül de metinde anlatılan gelişmelerle doğrudan ilişkilidir.

Buna karşılık III numaralı öncülde taşra yönetiminin güçlendirilmesi ve siyasî-idarî ilişkilerin İstanbul dışına yayılması ifade edilmektedir. Oysa metinde bunun tam tersi vurgulanmıştır: idarî ve siyasî ilişkiler ağıının taşradan çekilerek Topkapı Sarayı ve İstanbul merkezli bir yapıya sıkıştığı belirtilmiştir. Bu nedenle III numaralı öncül metinle örtüşmemektedir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller metinde anlatılan gelişmelerle doğrudan ilişkilidir.

Cevap: C

6. Osmanlı Devleti'nde eyalet sistemi, merkezin taşra üzerindeki denetimini sağlamak amacıyla farklı idarî ve malî uygulamalar temelinde şekillenmiştir. Tımar sisteminin uygulandığı eyaletler ile yıllık gelir esasına dayanan salyaneli eyaletler ve özel statüye sahip imtiyazlı eyaletler arasında belirgin farklar bulunmaktadır.

Birinci öncülde salyanesiz eyaletlerde tımar sisteminin uygulandığı ve bu eyaletlerin tahrirler yoluyla merkezî denetime tabi tutulduğu belirtilmektedir. Salyanesiz (klasik) eyaletlerde dirlik sistemi geçerli olup toprak gelirleri sipahilere tahsis edilmiştir. Bu eyaletlerde düzenli aralıklarla yapılan tahrirler sayesinde nüfus ve vergi kayıtları tutulmuş, merkezî denetim sağlanmıştır. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde salyaneli eyaletlerde devlet görevlilerinin maaşları ayrıldıktan sonra kalan gelirlerin merkez hazinesine aktarıldığı ifade edilmektedir. Salyaneli eyaletlerde tımar sistemi uygulanmaz; vergi gelirleri toplanır, yerel giderler ve görevlilerin maaşları karşılandıktan sonra belirlenen yıllık tutar (salyane) merkeze gönderilir. Bu yönüyle II numaralı öncül de doğru bir değerlendirmedir.

Üçüncü öncülde imtiyazlı eyaletlerde iç işlerinde tam bağımsızlık tanındığı ve merkezle idarî bağların tamamen koptuğu belirtilmektedir. Oysa imtiyazlı eyaletler iç işlerinde belirli bir serbestliğe sahip olmakla birlikte Osmanlı Devleti'ne bağlı kalmış, özellikle dış politika ve askerî konularda merkeze tâbi olmuştur. Tam bağımsızlık söz konusu değildir. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır. Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

7. Metinde Osmanlı Devleti'nin askerî teşkilatlanma, teknoloji kullanımı ve lojistik kapasite bakımından uzun süre Avrupa devletlerine karşı üstünlük sağladığı açıkça vurgulanmaktadır. Özellikle Yeniçeri Ocağının ateşli silah kullanımındaki uzmanlığı, ordunun yapısındaki dönüşüm ve devletin merkezî askerî organizasyonu bu üstünlüğün temel unsurları olarak gösterilmiştir.

Birinci öncülde Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletlerinden önce sürekli ve büyük ölçekli ordular kurarak askerî alanda erken bir kurumsallaşma sağladığı ifade edilmektedir. Metinde Osmanlıların Habsburglar gibi rakiplerinden daha erken dönemde büyük ve sürekli ordular kurabildiği açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle I numaralı öncül metne dayalı olarak doğrudur.

İkinci öncülde Osmanlı ordusunda süvarilerin ağırlığının zamanla azaldığı ve XVII. yüzyıldan itibaren piyade birliklerinin sayısının arttığı belirtilmektedir. Metinde XVI. yüzyılda süvarilerin sayıca daha fazla olduğu, ancak XVII. yüzyılda piyade sayısının artarak yüzyıl sonunda süvarilerle eşitlendiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Osmanlı Devleti'nin askerî ihtiyaçlarını karşılamak için yalnızca özel girişimlere dayandığı ve devlet denetimindeki üretim tesislerinden yararlanmadığı belirtilmektedir. Oysa metinde silah ve gemi üretiminde devlete bağlı dökümhane ve tersaneler yoluyla büyük ölçüde kendine yeterli bir yapı kurulduğu açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle III numaralı öncül metne aykırıdır.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller metinde yer alan bilgilere dayanılarak doğru kabul edilebilir.

Cevap: C

8. Karacaoğlu, sade ve halkın anlayabileceği bir dil kullanmış; doğa, aşk ve gurbet temalarını işlemiş bir âşıktır. Hece ölçüsüyle şiirler söylemiş ve sözlü halk geleneği içinde yer almıştır. Bu yönüyle **halk edebiyatı** temsilcisidir. Dolayısıyla I numaralı eşleştirme doğrudur.

Fuzulî ise klasik Osmanlı şiir geleneğinin en güçlü temsilcilerinden biridir. Aruz ölçüsüyle yazmış, mazmunlara dayalı sanatlı bir dil kullanmış ve gazel, kaside gibi nazım biçimlerinde eserler vermiştir. Bu özellikleriyle **Divân edebiyatı** şairidir. II numaralı eşleştirme de doğrudur.

Dadaloğlu ise Avşar boyuna mensup bir halk şairidir. Koşma ve destanlarıyla tanınmış, hece ölçüsünü kullanmış ve halk edebiyatı geleneği içinde eser vermiştir. Dolayısıyla Divân edebiyatı ile eşleştirilmesi yanlıştır. III numaralı eşleştirme doğru değildir.

Sonuç olarak doğru eşleştirmeler I ve II'dir.

Cevap: B

9. Osmanlı Devleti'nde güzel sanatlar, İslam estetik anlayışı ve kültürel geleneklerin etkisiyle şekillenmiş; özellikle yazma eserlerin hazırlanması sürecinde hat, tezhip ve minyatür gibi sanat dalları ön plana çıkmıştır. Her sanat dalı kendine özgü tekniklere ve terminolojiye sahiptir.

Birinci öncülde hat sanatında Arap alfabesinin kullanıldığı ve bu alanda yetişen sanatçılara hattat denildiği belirtilmektedir. Osmanlı hat sanatı, Arap harfleri temelinde gelişmiş; sülüs, nesih, talik gibi yazı türleri ortaya çıkmıştır. Bu sanatla uğraşan ustalara "hattat" adı verilmiştir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde minyatür sanatında perspektif ve ışık - gölge kurallarının temel alınarak gerçekçi resimler yapıldığı ifade edilmektedir. Oysa Osmanlı minyatür sanatı Batı resminden farklı olarak perspektif ve derinlik kurallarını esas almaz; iki boyutlu ve sembolik bir anlatım tercih edilir. Amaç gerçekçi tasvir değil, olayın anlatımıdır. Bu nedenle II numaralı öncül yanlıştır.

Üçüncü öncülde tezhip sanatında el yazması eserlerin altın kullanılarak süslenildiği ve bu işle uğraşanlara müzehhip denildiği belirtilmektedir. Tezhip, özellikle Kur'an-ı Kerim ve diğer yazma eserlerin sayfa kenarlarının ve başlıklarının altın varakla süslenmesini ifade eder. Bu sanatı icra eden kişiye "müzehhip" denir. Dolayısıyla III numaralı öncül doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı öncüller doğru, II numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

10. Osmanlı Devleti'nde süsleme ve kitap sanatları, özellikle yazma eserlerin hazırlanması sürecinde büyük önem taşımıştır. Minyatür, tezhip, ebru ve ciltçilik gibi sanat dalları hem estetik hem de işlevsel bir role sahip olmuştur.

Birinci öncülde Matrakçı Nasuh'un Kanuni Dönemi'nin önemli minyatür sanatçılarından biri olduğu belirtilmektedir. Matrakçı Nasuh, özellikle şehir tasvirleri ve sefer güzergâhlarını betimleyen minyatürleriyle tanınmış; Kanuni Sultan Süleyman Dönemi'nde eserler vermiştir. Bu nedenle I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde kitapların deriyle kaplanması işleminin ciltçilik olarak adlandırıldığı ifade edilmektedir. El yazması eserlerin korunması ve estetik bir görünüm kazanması için yapılan kaplama ve süsleme işlemi ciltçilik olarak adlandırılır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde ebru sanatının su yüzeyine serpilten boyaların oluşturduğu desenlerin kâğıda aktarılmasıyla yapıldığı belirtilmektedir. Ebru, su üzerine bırakılan özel boyaların desen hâlinde kâğıda geçirilmesi esasına dayanır ve Osmanlı kitap sanatlarında önemli bir süsleme tekniğidir. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı doğru bilgiler içermektedir.

Cevap: E

1. Osmanlı Devleti'nde resim sanatı özellikle Batı ile kurulan ilişkilerin artmasıyla birlikte gelişme göstermiş; klasik minyatür geleneğinin yanında Batı tarzı resim anlayışı da ortaya çıkmıştır.

Birinci öncülde Osmanlı'da portresini yaptıran ilk padişahın Fatih Sultan Mehmet olduğu ve bu portrelerin İtalyan ressamalara yaptırıldığı belirtilmektedir. Fatih Sultan Mehmet, Rönesans sanatına ilgi duymuş ve Venedikli ressam Gentile Bellini'ye portresini yaptırmıştır. Bu durum Osmanlı'da Batı tarzı portre geleneğinin başlangıcı kabul edilir. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Osman Hamdi Bey'in Osmanlı Devleti'nde ilk Arkeoloji Müzesini ve resim eğitimi veren Sanayi-i Nefise Mektebini kurduğu ifade edilmektedir. Osman Hamdi Bey hem önemli bir ressam hem de kültür yöneticisidir. İstanbul Arkeoloji Müzesinin kurulmasında öncü olmuş ve 1883'te Sanayi-i Nefise Mektebini açarak Osmanlı'da akademik resim eğitiminin temelini atmıştır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde Şeker Ahmet Paşa'nın Abdülaziz Dönemi'nde Osmanlı'daki ilk resim sergisini açtığı ve doğa temalı eserler verdiği belirtilmektedir. Şeker Ahmet Paşa, Batı tarzı resmin öncülerinden ve 1873'te İstanbul'da ilk resim sergilerinden birini açmıştır. Özellikle natürmort ve doğa temalı eserleriyle tanınır. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı doğru bilgiler içermektedir.

Cevap: E

2. Birinci öncülde Osmanlı'da musikî eğitiminin Enderun Mektebinde verildiği ve bu okulun musikî bölümünün konservatuvar işlevi gördüğü belirtilmektedir. Enderun, saray bünyesinde devlet adamı ve sanatkar yetiştiren bir kurumdur. Musikî eğitimi burada sistemli biçimde verilmiş; yetenekli öğrenciler saray fasıl heyetlerinde görev almıştır. Bu yönüyle Enderunun musikî bölümü bir konservatuvar niteliği taşımıştır. Dolayısıyla I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde Buhurizade Mustafa İtri Efendi'nin XVII. yüzyılda yaşadığı ve klâsik Türk müziğinin kurucusu kabul edildiği ifade edilmektedir. İtrî Efendi, klâsik Türk musikîsinin en büyük bestekârlarından biri olup özellikle dinî ve din dışı eserleriyle bu geleneğin şekillenmesinde önemli rol oynamıştır. Bu nedenle II numaralı öncül doğru kabul edilir.

Üçüncü öncülde III. Selim'in Suzidilâra makamını bulduğu ve çok sayıda bestesinin günümüze ulaştığı belirtilmektedir. III. Selim yalnızca bir padişah değil, aynı zamanda önemli bir bestekârdır. Suzidilâra makamını terkip etmiş ve birçok eser bestelemiştir. Dolayısıyla III numaralı öncül de doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüllerin tamamı doğru bilgiler içermektedir.

Cevap: E

3. Erken Dönem Osmanlı mimarîsi, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan başlayarak İstanbul'un fethine ve XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanan süreci kapsar. Bu dönem, Bursa, İznik ve Edirne merkezli gelişmiş; Selçuklu ve Anadolu beylikleri mimarî geleneğinin etkisi altında şekillenmiştir. Henüz klâsik Osmanlı üslubunun tam anlamıyla oluşmadığı bu evrede, çok kubbeli camiler, zaviyeli yapılar ve ilk külliye örnekleri ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Erken Dönem'in zaman aralığını bu şekilde belirten ifade doğrudur.

Orhan Bey Dönemi'nde 1333 yılında inşa edilen İznik Hacı Özbek Camii, günümüze ulaşan en erken tarihli Osmanlı camilerinden biri olarak kabul edilir. Küçük ölçekli ve tek kubbeli yapısıyla erken dönem mimarî özelliklerini yansıtır. Bu bakımdan Osmanlı mimarîsinin ilk örnekleri arasında değerlendirilmesi doğru bir bilgidir.

Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda yer alan Çinili Köşk ise Fatih Sultan Mehmet tarafından yaptırılmıştır. Çinili Köşk, Osmanlı saray mimarîsinin erken örneklerinden biri olup, henüz klâsik mimarînin olgun üslubuna ulaşılmadığı bir dönemin ürünüdür. Bu nedenle erken dönem mimarîsinin kapsamı içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak verilen üç öncül de Erken Dönem Osmanlı mimarîsiyle ilgili doğru bilgiler içermektedir.

Cevap: E

4. Birinci öncülde Sinan'ın ilk eserinin Haseki Hürrem Sultan Camisi olduğu belirtilmektedir. Sinan'ın mimarbaşı olduktan sonra inşa ettiği ilk önemli külliye yapılarından biri Haseki Hürrem Sultan Camisi'dir. Bu nedenle I numaralı öncül doğru kabul edilir.

İkinci öncülde çıraklık eserinin Şehzade Camisi olduğu ifade edilmektedir. Sinan, İstanbul'daki Şehzade Camisi'ni çıraklık eseri olarak nitelendirmiştir. Bu eser, klasik üslubun gelişim sürecini göstermesi bakımından önemlidir. II numaralı öncül doğrudur.

Üçüncü öncülde ustalık eserinin Selimiye Camisi olduğu belirtilmektedir. Edirne'de inşa edilen Selimiye Camisi, Sinan'ın kendi ifadesiyle ustalık eserdir ve mimarî olgunluğun zirvesi kabul edilir. III numaralı öncül de doğrudur.

Dördüncü öncülde en önemli eserinin Sultanahmet Camisi olduğu ifade edilmektedir. Ancak Sultanahmet Camisi, Mimar Sinan'a değil Sedefkâr Mehmed Ağa'ya aittir. Bu nedenle IV numaralı öncül yanlıştır.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı öncüller doğrudur.

Cevap: C

5. Osmanlı Beyliği'nin kuruluş ve yükseliş sürecine ilişkin verilen paragrafta, Osmanlıların Bizans sınırında bir uç beyliği olarak ortaya çıktıkları ve henüz tam anlamıyla merkezî ve düzenli bir orduya sahip olmadıkları vurgulanmaktadır. Bu dönemde askerî faaliyetlerin sürekliliği; gaza anlayışıyla hareket eden alp ve gaziler, aşiret kuvvetleri ve **çevredeki beyliklerden gelen destekler** sayesinde sağlanmıştır. Dolayısıyla Osmanlı askerî yapısı, başlangıçta gönüllülük esasına dayanan ve farklı unsurları bünyesinde barındıran esnek bir karakter taşımaktadır.

Birinci öncülde, Osmanlıların Bizans sınırında bir uç beyliği olmaları nedeniyle askerî faaliyetlerini gaza ve cihat anlayışı çerçevesinde yürüttükleri ifade edilmektedir. Paragrafta özellikle gaza anlayışının etkisine vurgu yapıldığı için bu yargı metinden çıkarılabilecek doğru bir değerlendirmedir.

İkinci öncülde, Kuruluş Dönemi'nde Osmanlı askerî gücünün büyük ölçüde aşiret kuvvetleri ile alp ve gazilerden oluşan gönüllü birliklere dayandığı belirtilmektedir.

Paragrafta düzenli bir ordunun bulunmadığı ve askerî faaliyetlerin gönüllü unsurların katkısıyla yürütüldüğü açıkça ifade edildiğinden bu yargı da doğru kabul edilir.

Üçüncü öncülde ise aşiret kuvvetleri, alp ve gaziler ile bazı sivil topluluklar ve Anadolu beyliklerinden gelen desteklerin Osmanlıların askerî faaliyetlerinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Paragrafta Osmanlı askerî yapısının çevredeki beyliklerden gelen destekleri de kapsayan geniş ve esnek bir yapı olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle üçüncü öncül de metinle uyumludur.

Sonuç olarak üç öncül de doğrudur.

Cevap: E

6. Metinde Osmanlı Beyliği'nin ilk fetihlerinin büyük ölçüde atlı aşiret kuvvetleri tarafından gerçekleştirildiği; ancak bu birliklerin özellikle kale kuşatmalarında yeterince etkili olamadığı açıkça belirtilmektedir. Bu durum, fetihlerin yavaşlamasına neden olmuş ve yeni bir askerî yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Dolayısıyla I numaralı öncül metindeki bilgiyle doğrudan örtüşmektedir ve doğrudur.

Metinde ayrıca Türk gençlerinden oluşturulan yaya ve müsellemler birliklerinin kurulmasından söz edilmektedir. Bu birliklerin belirli sayılar hâlinde teşkilatlandırıldığı, rütbeli komutanlar tarafından yönetildiği ve savaş zamanında ücret aldığı belirtilmiştir. Bu yönüyle yaya ve müsellemler birlikleri, Osmanlı'da düzenli askerî teşkilatlanmanın ilk örnekleri arasında yer almaktadır. Bu nedenle II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde ise yaya askerlerin tamamının sürekli maaşlı olduğu ve barış zamanında ekonomik faaliyetle uğraşmalarına izin verilmediği ifade edilmektedir. Oysa metinde savaş dışında bu askerlerin tarımla uğraşmaları için kendilerine toprak verildiği ve bazı vergilerden muaf tutuldukları belirtilmiştir. Bu durum III numaralı öncülün metne aykırı olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller metne dayalı olarak doğru kabul edilebilir.

Cevap: C

7. Osmanlı Devleti'nde tımar sistemi, mirî arazi düzenine dayanan ve tarımsal üretimden elde edilen vergi gelirlerinin belirli hizmetler karşılığında sipahilere tahsis edilmesi esasına dayanan bir uygulamadır. Bu sistem hem devletin nakit maaş yükünü azaltmış hem de taşra yönetiminde askerî ve idarî düzenin sağlanmasına katkıda bulunmuştur.

Birinci öncülde tımar sisteminin, tarımsal üretime dayalı vergi gelirlerinin hizmet karşılığında devlet görevlilerine bırakılmasına dayandığı belirtilmektedir. Gerçekten de sipahiler, kendilerine tahsis edilen dirliklerin vergi gelirini alır; buna karşılık savaş zamanı asker beslemek ve orduya katılmakla yükümlü olurdu. Bu nedenle I numaralı öncül doğru bir değerlendirmedir.

İkinci öncülde askerî sınıfın vergiden muaf tutulmasının, devletin tarımsal vergileri büyük ölçüde reayadan toplamasını sağladığı ifade edilmektedir. Osmanlı toplum yapısında yönetenler (askerî sınıf) vergi vermezken, üretici kesim olan reaya vergi mükellefidir. Tarımsal vergilerin kaynağı reayadır. Bu durum tımar sisteminin toplumsal ve mali boyutuyla uyumludur. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde tımar sisteminin imparatorluğun tüm eyaletlerinde uygulanmasının merkezî otoritenin her bölgede eşit derecede güçlü olmasına yol açtığı belirtilmektedir. Oysa tımar sistemi tüm eyaletlerde uygulanmamıştır. Salyaneli ve imtiyazlı eyaletlerde farklı uygulamalar söz konusudur. Ayrıca uygulandığı yerlerde bile merkezî otoritenin gücü her bölgede aynı düzeyde olmamıştır. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: C

8. Osmanlı Devleti'nde tımarlı sipahiler, yalnızca askerî bir unsur değil; aynı zamanda taşrada üretimin devamlılığını ve düzenin korunmasını sağlayan idarî aktörlerdir. Dirlik sistemi içinde sipahi ile reaya arasındaki ilişki keyfî değil, kanunnâmelerle belirlenmiş kurallara dayanır ve devlet bu ilişkiyi kadılar aracılığıyla denetlerdi.

Birinci öncülde tımarlı sipahilerin dirliklerindeki tarımsal üretimin düzenlenmesinden ve köy düzeninin korunmasından sorumlu olduğu belirtilmektedir. Sipahiler, toprağın boş kalmamasını sağlamak, reyanın üretimi sürdürmesini temin etmek ve bulundukları bölgede asayiş korumakla yükümlüydü. Bu nedenle I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde reyanın, kanun dışı uygulamalarda bulunan tımarlı sipahileri şikâyet edebilmesinin Osmanlı'da hukukun üstünlüğünün gözetildiğini gösterdiği ifade edilmektedir. Gerçekten de sipahilerin yetkileri sınırsız değildi; kanuna aykırı davranışları hâlinde kadıya başvurulabilir ve haklarında işlem yapılabilirdi. Bu durum sipahilerin denetim altında olduğunu ve hukuk mekanizmasının işlediğini gösterir. Dolayısıyla II numaralı öncül de doğrudur.

Üçüncü öncülde sipahilerin reayadan diledikleri vergi ve hizmetleri talep edebildiği ve bunun herhangi bir denetime tabi olmadığı belirtilmektedir. Oysa sipahilerin alabileceği vergiler kanunlarla belirlenmiştir ve keyfî uygulamalar yasaktır. Bu nedenle III numaralı öncül yanlıştır.

Sonuç olarak I ve II numaralı öncüller doğru, III numaralı öncül yanlıştır.

Cevap: B

9. Osmanlı askerî teşkilatında tımarlı sipahiler, eyalet askerlerinin temel unsurunu oluşturmuş ve dirlik gelirleri karşılığında askerî hizmetle yükümlü tutulmuştur. Bu yükümlülükler hem savaş hem de barış dönemini kapsayan bir sistem dâhilinde düzenlenmiştir.

Birinci öncülde tımarlı sipahilerin gelirleri oranında cebelü yetiştirerek Osmanlı ordusuna asker sağladığı belirtilmektedir. Gerçekten de dirlik gelirinin büyüklüğüne göre sipahi belirli sayıda atlı asker (cebelü) beslemek ve savaş zamanı bunlarla birlikte orduya katılmak zorundaydı. Bu nedenle I numaralı öncül doğrudur.

İkinci öncülde savaş sırasında tımarlı sipahilerin bir kısmının yerlerinde bırakılmasının taşra güvenliğinin tamamen ihmal edilmediğini gösterdiği ifade edilmektedir. Bazı sipahilerin yerlerinde bırakılması taşrada güvenliğin devamını sağlamak amacı taşır. Bu durum bölgede güvenliğin sağlandığını ve planlı bir askerî organizasyon olduğunu gösterir. Dolayısıyla II numaralı öncül doğrudur.

Üçüncü öncülde tımarlı sipahilerin savaşta ordunun sağ ve sol kanatlarında görev almasının Osmanlı savaş düzeninin önemli unsurlarından biri olduğu belirtilmektedir. Osmanlı savaş düzeninde merkezde kapıkulu birlikleri yer alırken, sağ ve sol kanatlarda genellikle eyalet askerleri, yani tımarlı sipahiler bulunurdu. Bu nedenle III numaralı öncül doğrudur.

Cevap: E

10. Osmanlı Devleti'nde veraset anlayışı zaman içinde değişmiş ve bazı padişahlar bu konuda düzenlemeler yapmıştır.

I. Murat Dönemi'nde "Ülke padişahın ve oğullarının malıdır" anlayışı güç kazanmıştır. Bu durum veraset sisteminin şekillenmesinde etkili olmuştur. Bu nedenle I. Murat veraset anlayışına yön veren padişahlar arasında yer alır.

II. Mehmet (Fatih Sultan Mehmet), Fatih Kanunnamesi ile kardeş katlini hukuki bir zemine oturtmuş ve taht mücadelelerinin devlet düzenini bozmasını engellemeye yönelik önemli bir veraset düzenlemesi yapmıştır. Bu da doğrudan veraset sistemine ilişkin bir düzenlemedir.

I. Ahmet ise ekberiyet (hanedanın en yaşlı erkek üyesinin tahta geçmesi) sistemini uygulamaya koyarak Osmanlı veraset anlayışında köklü bir değişiklik yapmıştır. Böylece kardeş katli uygulaması fiilen sona ermiş ve veraset belirli bir esasa bağlanmıştır.

Dolayısıyla I, II ve III numaralı padişahların tamamı veraset düzenlemesi yapan hükümdarlar arasında yer alır.

Cevap: E

ÇÖZÜMLER

1. Parçada XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin yaşadığı askerî, idarî ve ekonomik sorunların yalnızca iç nedenlerden değil, Avrupa merkezli gelişmelerden de kaynaklandığı ifade edilmektedir. Coğrafi Keşifler sonucunda değişen ticaret yollarının Osmanlı'nın geleneksel gelir kaynaklarını zayıflattığı belirtilmiştir; ayrıca merkezî yönetimdeki otorite boşlukları ile askerî teşkilattaki bozulmaların devlet düzeninin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilediği vurgulanmıştır. Dolayısıyla metin, ekonomik kayıplar ile dünya ticaret sistemindeki değişim arasında bağ kurmakta ve idarî - askerî zayıflamanın genel yapıyı sarstığını ortaya koymaktadır.

I numaralı yargı, Osmanlı ekonomisindeki gelir kayıplarının dünya ticaretindeki rolünün azalmasıyla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Metinde Coğrafi Keşifler sonrası yeni ticaret yollarının Osmanlı'nın geleneksel gelir kaynaklarını zayıflattığı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın dünya ticaretindeki eski merkezi konumunu kaybetmesi anlamına gelir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı yargı, yönetim alanındaki zayıflamanın askerî ve ekonomik sorunların derinleşmesinde etkili olduğunu ifade etmektedir. Parçada merkezî yönetimdeki otorite boşluklarının ve askerî teşkilattaki bozulmaların devlet düzeninin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Bu durum, idarî zayıflamanın diğer alanlardaki sorunları artırdığı sonucunu doğurmaktadır. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı yargı ise ordudaki yapısal bozulmaların uzun süreli ve sonuçsuz savaşlara zemin hazırladığını ileri sürmektedir. Metinde askerî teşkilattaki bozulmalardan söz edilmiş, bunun devlet düzenini olumsuz etkilediği belirtilmiştir. Askerî yapının bozulması, savaşların başarısını ve süresini doğrudan etkileyebilecek bir unsurdur. Bu bağlamda askerî teşkilattaki zayıflamanın uzun süren ve istenilen sonucu vermeyen savaşlara ortam hazırlayabileceği çıkarımı yapılabilir.

Cevap: E

2. I numaralı yargı, Osmanlı Devleti'nin askerî alanda başarılar elde etmesine rağmen diplomatik alanda mutlak üstünlüğünü koruyamadığını ileri sürmektedir. Parçada padişahın sefere çıkmasının askerî otoriteyi güçlendirdiği belirtilmiştir; buna karşılık antlaşma hükümlerinin klasik üstünlük anlayışında kırılma yarattığı ifade edilmiştir. Bu durum, askerî güç gösterisine rağmen diplomatik alanda eski mutlak üstünlüğün sürdürülemediğini gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı yargı, Zitvatorok Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Avusturya üzerindeki siyasî hâkimiyetinin hukuken zayıfladığını gösterdiğini ifade etmektedir. Nitekim bu antlaşma ile Avusturya arşidükünün Osmanlı padişahına denk sayılması ve yıllık verginin kaldırılarak karşılıklı hediyeleşme usulüne geçilmesi, Osmanlı'nın önceki dönemdeki üstün statüsünün hukuken gerilediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı yargı ise Osmanlı Devleti'nin bu antlaşmayla Avrupa devletlerini kendisiyle eşit statüde kabul etmeye başladığını ileri sürmektedir. Antlaşma hükümleri, özellikle protokol bakımından eşitlik anlayışının kabul edildiğini göstermektedir. Bu durum, Osmanlı'nın klasik "üstün devlet" anlayışından uzaklaşarak Avrupa devletleriyle daha dengeli bir diplomatik ilişki zeminine geçtiğini ortaya koyar. Dolayısıyla III numaralı yargı da çıkarılabilir.

Sonuç olarak verilen bilgiler ve Zitvatorok Antlaşması'nın hükümleri birlikte değerlendirildiğinde I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

3. Parçada Osmanlı Devleti'nin kuzey ve batı siyasetinde Lehistan ile ilişkilerini uzun süre karşılıklı çıkarlar ve jeopolitik zorunluluklar temelinde sürdürdüğü belirtilmektedir. Bu ifade, ilişkilerin belli bir denge ve çıkar temelli barış ortamında yürütüldüğünü göstermektedir. Ancak XVI. yüzyılın sonlarından itibaren Boğdan Beyliği ve Kazak meselesi çevresinde yaşanan gelişmelerin ilişkileri çatışmaya dönüştürdüğü ifade edilmiştir. Ayrıca XVII. yüzyılda Genç Osman'ın Hotin Seferi'nin yalnızca dış politika hedeflerini değil, askerî teşkilattaki yapısal sorunları da ortaya çıkardığı vurgulanmıştır. Bu bilgiler hem dış politika sürecine hem de askerî yapının durumuna işaret etmektedir.

I numaralı yargı, Osmanlı Devleti'nin kuzey ticaret yollarının güvenliğini sağlama amacıyla Lehistan ile ilişkilerini uzun süre barışçı bir zeminde tutmaya çalıştığını ileri sürmektedir. Metinde "karşılıklı çıkarlar ve jeopolitik zorunluluklar" temelinde ilişkilerin sürdürüldüğü belirtilmiştir. Bu ifade, özellikle kuzey siyaseti bağlamında güvenlik ve çıkar dengesi gözetildiğini düşündürür. Doğrudan "ticaret yolları" ifadesi geçmemekle birlikte, jeopolitik zorunluluklar ve karşılıklı çıkarlar vurgusu, kuzey hattındaki güvenlik ve ekonomik menfaatleri kapsayacak genişliktedir. Dolayısıyla bu yargıya ulaşılabilir.

II numaralı yargı, Osmanlı-Lehistan ilişkilerinin bozulmasında Osmanlı'nın iç siyaseti ve askerî teşkilatındaki sorunların belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Parçada ilişkilerin çatışmaya dönüşmesinin nedeni olarak Boğdan Beyliği ve Kazak meselesi gösterilmiştir; yani dış gelişmeler ön plandadır. Askerî teşkilattaki yapısal sorunlar ise Hotin Seferi bağlamında ortaya çıkan bir durumdur; ilişkilerin bozulmasının nedeni olarak sunulmamıştır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşmaz.

III numaralı yargı, Hotin Seferi'nin başarısızlıkla sonuçlanmasında Osmanlı ordusundaki disiplin ve motivasyon sorunlarının etkili olduğunu ileri sürmektedir. Metinde Hotin Seferi'nin askerî teşkilattaki yapısal sorunları açığa çıkardığı belirtilmiştir. Yapısal sorun ifadesi, disiplin ve teşkilat bozukluklarını kapsayabilecek niteliktedir. Dolayısıyla sefer sürecinde askerî yapının zaafının belirginleştiği çıkarımı yapılabilir. Bu da III numaralı yargıya ulaşılabilirliğini gösterir.

Sonuç olarak verilen bilgilerden I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir, II numaralı yargıya ulaşmaz.

Cevap: C

4. I. öncülde, Kamanıçe'nin Osmanlı hâkimiyetine girmesinin Karadeniz güvenliği ve bağlı eyaletler üzerindeki denetimi güçlendirdiği belirtilmektedir. Soruda açıkça Kamanıçe'nin fethiyle Osmanlı Devleti'nin kuzeydeki bağlı unsurlar üzerindeki denetimini artırdığı vurgulanmıştır. Karadeniz havzasına yönelik siyasetin bir parçası olarak düşünüldüğünde bu fetih, bölgedeki stratejik hâkimiyeti pekiştirmiştir. Bu nedenle I. yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Bucaş Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Lehistan karşısında hem askerî hem de siyasî bakımdan üstün olduğunu gösterdiği ifade edilmektedir. Antlaşmanın, Osmanlı'nın Batı'daki siyasal ve askerî gücünün ulaştığı son noktayı göstermesi; yani bir zirve niteliği taşıması, bu dönemde Osmanlı'nın Lehistan karşısında üstün konumda bulunduğunu ortaya koymaktadır. Nitekim 1672'de imzalanan bu antlaşma ile Lehistan vergiye bağlanmış ve Podolya Osmanlı'ya bırakılmıştır. Bu durum askerî başarının diplomatik kazanca dönüştüğünü göstermektedir. Dolayısıyla II. yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde ise Osmanlı Devleti'nin bu antlaşmadan sonra Batı yönünde kalıcı ve sürekli bir genişleme politikasını devam ettirdiği ileri sürülmektedir. Ancak soruda, imzalanan antlaşmaların Osmanlı'nın Batı'daki siyasal ve askerî gücünün ulaştığı son noktayı gösterdiği belirtilmektedir. Bu ifade, genişlemenin zirveye ulaştığını ve sonrasında aynı ivmenin sürdürülemediğini ima etmektedir. Nitekim tarihsel süreçte Bucaş Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti Batı'da sürekli ve kalıcı bir genişleme gerçekleştirememiş, aksine duraklama ve gerileme sürecine girmiştir. Bu nedenle III. yargıya ulaşamaz.

Cevap: C

5. Soru kökünde, Osmanlı Devleti'nin Rusya'yı başlangıçta kuzey siyasetinde ikincil bir aktör olarak gördüğü ve ilişkilerin dolaylı yollarla yürütüldüğü belirtilmektedir. Bu durum, Osmanlı'nın Rus knezliğini uzun süre Avrupa'daki büyük siyasî güçlerle aynı düzlemde değerlendirmedini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir. Osmanlı, XVI. yüzyılın ortalarına kadar Rusya'yı doğrudan büyük bir tehdit olarak görmemiş; diplomatik ilişkiler daha çok Kırım Hanlığı gibi araçlar üzerinden yürütülmüştür. Bu da Rusya'nın başlangıçta eşit statüde algılanmadığını ortaya koyar.

Metinde ayrıca, Rusya'nın yayılmacı politikalar izleyerek Kazan ve Astrahan hanlıklarını ele geçirdiği, bunun da Osmanlı'nın nüfuz alanlarıyla çakışmaya yol açtığı ifade edilmektedir. Özellikle İdil (Volga) havzası ve Kafkasya çevresindeki gelişmeler, Osmanlı'nın kuzeydeki geleneksel etki alanlarını tehdit etmiştir. Bu durum II numaralı yargıyı doğrulamaktadır. Rus yayılmacılığı, Osmanlı'nın Karadeniz ve çevresindeki hâkimiyet anlayışını doğrudan etkilemiştir.

III numaralı yargıda ise Bahçesaray Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Rusya karşısında askerî ve siyasî üstünlüğünü kalıcı hâle getirdiği ileri sürülmektedir. Oysa tarihsel süreç incelendiğinde bu antlaşma, taraflar arasında geçici bir denge sağlamış; ancak Osmanlı üstünlüğünü kalıcı hâle getirmemiştir. Nitekim ilerleyen yıllarda Rusya güçlenerek Osmanlı karşısında daha etkin bir konuma gelmiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

6. Soru kökünde Osmanlı - Venedik ilişkilerinin Akdeniz ticareti ve deniz hâkimiyeti çerçevesinde şekillendiği, Osmanlı deniz gücünün yükselişinin ilişkilerin niteliğini doğrudan etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca Fatih Dönemi'nden itibaren Venedik'in Doğu Akdeniz'deki etkinliğinin kırıldığı ve XVII. yüzyıldaki Girit Savaşı'nın hem Osmanlı'nın deniz üstünlüğünü pekiştirdiği hem de askerî yapısındaki zayıflıkları görünür kıldığı ifade edilmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Venedik'e tanıdığı ticari ve diplomatik ayrıcalıkları deniz ticaretini geliştirme ve Venedik'i Haçlı ittifakından uzaklaştırma amacıyla kullandığı belirtilmektedir. Osmanlı Devleti, özellikle kapitülasyon benzeri ticari imtiyazlarla Venedik'i ekonomik açıdan kendisine bağlamayı ve Akdeniz ticaretini canlı tutmayı amaçlamıştır. Bu durum aynı zamanda Venedik'in Osmanlı karşısı geniş çaplı Haçlı blokları içinde sürekli yer almasını engelleme siyasetiyle de örtüşmektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Kıbrıs ve Girit'in Osmanlı hâkimiyetine girmesinin Doğu Akdeniz'deki siyasî ve askerî üstünlüğü güçlendirdiği ifade edilmektedir. Nitekim Kıbrıs'ın Fethi ile ada Osmanlı kontrolüne geçmiş, ardından uzun süren mücadeleler sonucunda Girit'in fethi tamamlanmıştır. Bu fetihler Doğu Akdeniz'de Venedik'in etkinliğini büyük ölçüde kırmış ve Osmanlı'nın bölgedeki stratejik hâkimiyetini pekiştirmiştir. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde ise Girit'in uzun süren kuşatma sonucunda fethedilmesinin Osmanlı Devleti'nde deniz gücü ve askerî kapasite açısından mutlak bir gerilemenin başladığını kesin olarak gösterdiği ileri sürülmektedir. Ancak soru kökünde, Girit Savaşı'nın Osmanlı'nın denizlerdeki üstünlüğünü pekiştirdiği, fakat askerî yapısındaki zayıflıkları görünür kıldığı belirtilmektedir. Bu ifade, mutlak ve kesin bir gerilemeden değil; yapısal sorunların ortaya çıkmasından söz etmektedir. Dolayısıyla III numaralı yargı abartılı ve kesinlik içeren bir ifade olduğu için çıkarılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

7. Soru kökünde, Osmanlı Devleti'nin Duraklama Dönemi'nde yaşadığı sorunların büyük ölçüde kendi idarî, askerî ve ekonomik yapısındaki bozulmalardan kaynaklandığı belirtilmektedir. Merkezî otoritenin zayıflaması, askerî teşkilatta disiplinin kaybolması ve geleneksel kurumların işlevini yitirmesi bu sürecin temel unsurları olarak ifade edilmiştir.

I. öncülde, padişahların yönetimde etkinliğinin azalmasının liyakat ilkesini zedelediği belirtilmektedir. Merkezî otoritenin zayıflaması, saray ve devlet yönetiminde ehliyet ve liyakat yerine farklı güç odaklarının etkili olmasına yol açmıştır. Bu durum, idarî yapının bozulmasıyla doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, tımar sisteminin bozulmasının hem tarımsal üretimi hem de ordunun insan kaynağını olumsuz etkilediği ifade edilmektedir. Tımar sistemi yalnızca ekonomik bir düzenleme değil, aynı zamanda eyalet askerî teşkilatının temelini oluşturan bir yapıdır. Sistem bozulduğunda üretim düşmüş, dirlik düzeni zarar görmüş ve sipahi ordusunun niteliği zayıflamıştır. Bu da hem ekonomik hem askerî alanda olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde ise Yeniçeri Ocağındaki disiplin sorunlarının Osmanlı'nın Avrupa karşısında geri kalmasının tek ve temel nedeni olduğu ileri sürülmektedir. Ancak soru kökünde sorunların çok yönlü olduğu; idarî, askerî ve ekonomik alanlarda genel bir bozulma yaşandığı vurgulanmaktadır. Bu durum, askerî gerilemenin tek bir nedene bağlanamayacağını gösterir. Ayrıca Avrupa'daki askerî ve teknolojik gelişmeler de bu sürecin önemli etkenlerindendir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

8. Soru kökünde Osmanlı Devleti'nin Duraklama Dönemi'nde yaşadığı güçlüklerin yalnızca iç yapısal bozulmalardan değil, Avrupa'da meydana gelen ekonomik, askerî ve siyasî değişimlerden de kaynaklandığı belirtilmektedir. Özellikle dünya ticaret yollarının yön değiştirmesi ve Avrupa devletlerinin güçlenmesi, Osmanlı'nın uluslararası konumunu zorlayan dış etkenler arasında gösterilmiştir.

I. öncülde, Coğrafi Keşifler'in Osmanlı Devleti'nin geleneksel ticaret yollarından elde ettiği gelirleri azalttığı ifade edilmektedir. Dünya ticaretinin Akdeniz merkezli yapısından Atlas Okyanusu'na kayması, Osmanlı'nın kontrol ettiği İpek ve Baharat yollarının eski önemini yitirmesine neden olmuştur. Bu durum, gümrük ve transit ticaret gelirlerinde düşüşe yol açarak ekonomik yapıyı olumsuz etkilemiştir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Avrupa'da sürekli orduların kurulması ve askerî teknolojinin gelişmesinin Osmanlı ordusunun rekabet gücünü düşürdüğü belirtilmektedir. Avrupa'da ateşli silah teknolojisinin ilerlemesi, disiplinli ve merkezî orduların yaygınlaşması Osmanlı'nın klasik askerî teşkilatı karşısında üstünlük sağlamıştır. Bu durum, Osmanlı'nın askerî alandaki göreceli üstünlüğünü zayıflatmıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde ise kapitülasyonların kısa vadede siyasi çıkar sağlarken uzun vadede ekonomik bağımsızlığı zayıflattığı ileri sürülmektedir. Kapitülasyonlar başlangıçta Osmanlı'nın diplomatik çıkarlarına hizmet etmiş ve bazı Avrupa devletleriyle ittifak zemini oluşturmuştur. Ancak zamanla bu ayrıcalıklar genişlemiş, yabancı tüccarlar Osmanlı ekonomisinde avantajlı hâle gelmiş ve yerli üretici olumsuz etkilenmiştir. Bu da ekonomik bağımsızlığın zayıflamasına yol açmıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamı doğrudur.

Cevap: E

9. Soru kökünde, XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin doğu politikasının şekillenmesinde Safevi Devleti ile yaşanan mücadelelerin belirleyici olduğu; Safevilerin mezhep temelli politikalarının Osmanlı iç düzenini tehdit ettiği ve dış politikadaki ittifakları ile ticaret yolları üzerindeki faaliyetlerinin Osmanlı'nın ekonomi ve iskân politikalarını etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca Osmanlı'nın askerî seferler ve antlaşmalar yoluyla doğu sınırlarını güvence altına almaya çalıştığı vurgulanmaktadır.

I. öncülde, Safevi Devleti'nin Osmanlı'yı yalnızca askerî alanda değil, mezhep ve iç siyaset üzerinden de zayıflatmayı hedeflediği ifade edilmektedir. Soru kökünde Safevilerin mezhep temelli politikalarının Osmanlı iç düzenini tehdit ettiği açıkça belirtilmiştir. Bu durum, mücadelenin yalnızca askerî değil; ideolojik ve siyasî boyut taşıdığını göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Safeviler üzerine düzenlediği seferlerin yalnızca sınır genişletme değil, aynı zamanda ticaret yollarının güvenliğini sağlama amacı taşıdığı belirtilmektedir. Metinde Safevilerin ticaret yolları üzerindeki faaliyetlerinin Osmanlı'nın ekonomik politikalarını etkilediği ifade edilmiştir. Bu da Osmanlı'nın doğu seferlerinde ekonomik ve stratejik hedeflerin bulunduğunu gösterir. Nitekim Çaldıran Savaşı sonrasında Doğu Anadolu'nun kontrol altına alınması ve ardından imzalanan Amasya Antlaşması ile sınırların belirlenmesi, askerî başarıların ekonomik ve diplomatik hedeflerle bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde, Osmanlı Devleti'nin doğu sınırlarının en geniş hâline ulaşmasının askerî başarıların diplomatik kazanımlarla desteklendiğini gösterdiği belirtilmektedir. Soru kökünde Osmanlı'nın askerî seferler ve antlaşmalar yoluyla doğu sınırlarını güvence altına almaya çalıştığı ifade edilmiştir. Bu durum, kalıcı sınır düzenlemelerinin yalnızca savaşla değil, diplomatik süreçlerle de pekiştirildiğini göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamı doğrudur.

Cevap: E

10. Soru kökünde, XVII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Safevi Devleti karşısındaki doğu politikasının dalgalı bir seyir izlediği; dönemin başlarında toprak kayıpları ve tavizler yaşandığı, ancak güçlü bir merkezî otoritenin yeniden tesis edilmesiyle toparlanma sürecine girildiği belirtilmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılın başlarında Safeviler karşısında askerî ve diplomatik bakımdan geri adım atmak zorunda kaldığı ifade edilmektedir. Soru kökünde açıkça dönemin başlarında toprak kayıpları ve tavizlerin yaşandığı belirtilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın hem askerî hem diplomatik anlamda geçici bir zayıflık dönemi yaşadığını göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, IV. Murat Dönemi'nde gerçekleştirilen seferlerin doğu sınırlarını kalıcı biçimde güvence altına alma amacını yansıttığı belirtilmektedir. Gerçekten de IV. Murat Dönemi'nde Revan ve Bağdat üzerine düzenlenen seferler, merkezî otoritenin güçlendirilmesiyle birlikte doğuda yeniden hâkimiyet kurma ve sınırları istikrara kavuşturma amacını taşımıştır. Bu nedenle II numaralı yargı doğrudur.

III. öncülde ise Kasr-ı Şirin Antlaşması'nın Osmanlı'nın doğu politikasında sınırların belirlenmesi ve istikrarın sağlanması açısından dönüm noktası olduğu belirtilmektedir. 1639'da imzalanan bu antlaşma ile Osmanlı-Safevi sınırı büyük ölçüde kesinleşmiş ve uzun süreli bir istikrar sağlanmıştır. Bu durum, doğu siyasetinde kalıcı bir düzenlemenin gerçekleştiğini göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Cevap: E

1. Soru, Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda Safeviler ile yaptığı antlaşmalar arasından bu döneme ait olmayı belirlemeye yöneliktir. Bu nedenle seçeneklerde yer alan antlaşmaların tarihleri dikkate alınarak değerlendirme yapılmalıdır.

Nasuh Paşa Antlaşması (1612) ve Serav Antlaşması (1618), XVII. yüzyılın ilk yarısında imzalanmış olup Osmanlı - Safevi ilişkilerinde geçici denge arayışlarının ürünüdür.

Kasr-ı Şirin Antlaşması ise 1639 yılında imzalanmış ve iki devlet arasındaki sınırları büyük ölçüde kesinleştirerek doğu siyasetinde kalıcı bir istikrar sağlamıştır. Bu da XVII. yüzyıla aittir.

Ferhat Paşa Antlaşması 1590 yılında imzalanmıştır. Tarih olarak XVI. yüzyılın sonlarına denk gelse de Osmanlı - Safevi mücadele sürecinin klasik dönem sonundaki önemli aşamalarından biridir.

Buna karşılık Kerden Antlaşması 1746 yılında, yani XVIII. yüzyılda imzalanmıştır. Bu nedenle XVII. yüzyıl (Duraklama Dönemi) kapsamına girmez.

Cevap: D

dizgi kitabevi

2. Soru kökünde, XVII. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti'nin Avusturya karşısındaki politikasının yalnızca askerî hedeflere dayanmadığı; Orta Avrupa'daki dinî ve siyasi gelişmelerle de bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca II. Viyana Kuşatması'na giden süreçte alınan kararların Osmanlı'nın askerî gücü kadar idarî ve lojistik kapasitesini de ortaya koyduğu ifade edilmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Avusturya'nın iç sorunlarını ve Macar isyanlarını kendi lehine değerlendirmek istediği belirtilmektedir. Gerçekten de II. Viyana Kuşatması sürecinde Osmanlı Devleti, Orta Avrupa'daki Protestan - Katolik çatışmalarını ve Macar soylularının Habsburglara karşı ayaklanmalarını siyasi bir fırsat olarak görmüştür. Bu durum, Osmanlı politikasının yalnızca askerî değil, aynı zamanda bölgedeki iç karışıklıkları değerlendirmeye yönelik olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, kuşatma sırasında tercih edilen stratejinin Osmanlı ordusunun teknik ve lojistik imkânlarıyla tam uyumlu olmadığı ifade edilmektedir. Kuşatmanın uzun sürmesi, ağır topların etkili şekilde kullanılamaması, iase ve ikmal sorunlarının ortaya çıkması Osmanlı'nın lojistik kapasitesinin sınırlarını göstermiştir. Bu da stratejik tercihlerin mevcut imkânlarla tam bir uyum içinde olmadığını düşündürmektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III. öncülde ise başarısızlığın yalnızca düşman kuvvetlerin askerî gücünden kaynaklandığı ileri sürülmektedir. Ancak soru kökünde idari ve lojistik kapasitenin de belirleyici olduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca kuşatmanın başarısızlığında Avrupa devletlerinin oluşturduğu Kutsal İttifak kuvvetlerinin yanı sıra Osmanlı'nın iç organizasyon sorunları ve stratejik hataları da etkili olmuştur. Bu nedenle başarısızlığı tek bir nedene bağlamak mümkün değildir. III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

3. Soru kökünde, II. Viyana Kuşatması'nın başarısızlıkla sonuçlanmasının Osmanlı Devleti açısından yalnızca askerî bir yenilgi olmadığı; Avrupa'daki güç dengelerini etkileyen bir dönüm noktası olduğu ve sonrasında hem iç yönetimde hem de sınır güvenliğinde ciddi sorunların ortaya çıktığı belirtilmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin kuşatma sonrasında batı sınırlarında savunmaya çekilmek zorunda kaldığı ifade edilmektedir. Kuşatma sonrası Avrupa devletlerinin Kutsal İttifak çatısı altında birleşerek Osmanlı'ya karşı harekete geçmesi, Osmanlı'nın Orta Avrupa'daki ilerleyişini durdurmuş ve savunma pozisyonuna geçmesine yol açmıştır. Bu durum Batı sınırlarında taarruzdan savunmaya geçtiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, merkezî yönetimde yaşanan sorumluluk tartışmalarının üst düzey idari tasarruflara yol açtığı belirtilmektedir. Nitekim kuşatmanın başarısızlığından sonra dönemin sadrazamı Merzifonlu Kara Mustafa Paşa idam edilmiş, devlet yönetiminde ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Bu durum yenilginin iç yönetimde hesaplasmalara ve idari tasarruflara neden olduğunu göstermektedir.

Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde ise bu başarısızlığın Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki askerî varlığını tamamen sona erdirdiği ileri sürülmektedir. Ancak tarihsel süreçte Osmanlı Devleti Avrupa'daki varlığını sürdürmüştür; her ne kadar geri çekilme süreci başlamış olsa da askerî varlığı tamamen sona ermemiştir. Dolayısıyla III numaralı yargı abartılı ve kesinlik içeren bir ifadedir; çıkarılamaz.

Cevap: C

4. Soru, 1683–1699 yılları arasında Osmanlı Devleti'ne karşı oluşturulan Kutsal İttifak devletleri içinde hangi devletlerin yer aldığını belirlemeye yöneliktir. Bu süreç, II. Viyana Kuşatması sonrasında başlamış ve Osmanlı Devleti'nin uzun süren savaşlar sonucunda Karlofça Antlaşması'nı imzalamasıyla sonuçlanmıştır.

Kutsal İttifak'ın temel üyeleri arasında:

- Avusturya (Habsburglar),
- Venedik,
- Rusya,
- Lehistan

yer almaktadır.

Seçeneklerde verilen devletler incelendiğinde:

- I. İngiltere → Kutsal İttifak'ın doğrudan askerî üyesi değildir.
- II. Rusya → İttifak üyelerindendir.
- III. Venedik → İttifak üyelerindendir.
- IV. Avusturya → İttifak'ın temel ve en güçlü unsurudur.

Dolayısıyla doğru seçenek II, III ve IV'ü içeren D seçeneğidir.

Cevap: D

5. Soru kökünde, Karlofça Antlaşması'nın Osmanlı Devleti açısından fetih temelli genişleme siyasetinin sürdürülemez hâle geldiğini gösterdiği ve askerî başarıların yerini savunma reflekslerinin aldığı yeni bir dönemi başlattığı belirtilmektedir.

I. öncülde, Karlofça Antlaşması'nın Osmanlı tarihindeki ilk büyük ölçekli toprak kayıplarının resmî olarak kabul edildiği antlaşma olduğu ifade edilmektedir. Gerçekten de bu antlaşma ile Osmanlı Devleti; Macaristan'ın büyük bölümünü ve Erdel'i Avusturya'ya, Podolya'yı Lehistan'a, Mora'yı Venedik'e bırakmıştır. Bu durum, geniş çaplı toprak kayıplarının uluslararası bir antlaşmayla resmen tanınması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Batı yönünde saldırı politikasını terk ederek savunma esaslı bir strateji benimsemek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Soru kökünde fetih temelli genişleme siyasetinin sürdürülemez hâle geldiği vurgulanmıştır. Bu da Osmanlı'nın klasik taarruz politikasından uzaklaşarak sınırlarını koruma odaklı bir anlayışa yöneldiğini göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde ise Karlofça Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki askerî varlığının tamamen sona erdiğini ve kıtadan çekildiğini gösterdiği ileri sürülmektedir. Ancak Osmanlı Devleti Karlofça'dan sonra da Balkanlardaki varlığını sürdürmüş ve Avrupa topraklarının önemli bir kısmını elinde tutmaya devam etmiştir. Antlaşma bir gerileme ve savunma döneminin başlangıcıdır; fakat Avrupa'dan çekilme anlamına gelmez. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

6. Soru kökünde Karlofça Antlaşması'nın yalnızca bir savaşın sona ermesi anlamına gelmediği; Osmanlı diplomasisinin işleyişinde ve devletin uluslararası konumunda köklü değişimlere yol açtığı belirtilmektedir. Ayrıca antlaşmanın imzalanma süreci ve hükümlerinin, Osmanlı Devleti'nin klasik dış politika anlayışından uzaklaştığını gösterdiği vurgulanmaktadır.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Karlofça ile Avrupa devletleri karşısında diplomatik üstünlüğünü kaybettiğini fiilen kabul ettiği ifade edilmektedir. Klasik dönemde Osmanlı Devleti, antlaşmaları genellikle üstün taraf olarak ve kendi şartlarını dikte ederek yapmaktaydı. Ancak Karlofça'da geniş çaplı toprak kayıplarının kabul edilmesi ve müzakere sürecinin Osmanlı aleyhine işlemesi, diplomatik üstünlüğün kaybedildiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, antlaşmanın arabulucular eşliğinde imzalanmasının Osmanlı'nın Avrupa diplomasisinin kurallarına uyum sağlamak zorunda kaldığını gösterdiği belirtilmektedir. Gerçekten de Karlofça görüşmelerinde Avrupa devletleri arabuluculuk yapmış ve müzakereler çok taraflı diplomatik usullere göre yürütülmüştür. Bu durum Osmanlı'nın klasik tek taraflı ve üstün konumlu diplomasi anlayışından uzaklaştığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetinde artık tek taraflı karar alabilen bir güç olmaktan çıktığı ifade edilmektedir. Klasik dönemde Osmanlı, Avrupa karşısında askerî ve diplomatik üstünlüğe dayalı bağımsız bir siyaset yürütürken; Karlofça sonrasında güç dengeleri değişmiş ve Osmanlı çok taraflı diplomasi ortamında hareket etmek zorunda kalmıştır. Bu durum tek taraflı belirleyici güç olma niteliğinin zayıfladığını göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamı doğrudur.

Cevap: E

7. Soru kökünde XVII. yüzyılda İstanbul'da meydana gelen merkez isyanlarının, Osmanlı Devleti'nin idari ve askerî yapısındaki bozulmaların göstergesi olduğu belirtilmektedir. Yeniçerilerin öncülük ettiği bu ayaklanmaların, yönetim anlayışını değiştirmekten çok mevcut sorunların sorumlusu görülen kişi ve zümrelere yöneldiği; ayrıca bastırılma biçimlerinin merkez teşkilatı üzerinde kalıcı etkiler bıraktığı ifade edilmektedir.

I. öncülde, merkez isyanlarının ortaya çıkmasında merkezî otorite boşluğu ve buna bağlı ekonomik sorunların etkili olduğu belirtilmektedir. Soru kökünde idarî ve askerî yapıda bozulma yaşandığı vurgulanmıştır. XVII. yüzyılda sık padişah değişiklikleri, saray entrikaları ve mali sıkıntılar merkezî otoritenin zayıflamasına yol açmış; ulufe sorunları ve para değerinin düşmesi gibi ekonomik gelişmeler de yeniçerileri harekete geçirmiştir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, bu isyanların yönetim biçimini değiştirmeye yönelik ideolojik bir hareket olduğu ileri sürülmektedir. Ancak soru kökünde açıkça, isyanların yönetim anlayışını hedef almaktan ziyade belirli kişi ve zümrelere yöneldiği belirtilmiştir. Yani amaç rejimi değiştirmek değil, çıkar ve memnuniyetsizlik temelli talepler ileri sürmektir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III. öncülde, isyanların bastırılma sürecinin Yeniçeri Ocağının devlet yönetimindeki etkisini artırdığı ifade edilmektedir. XVII. yüzyılda gerçekleşen merkez isyanları (örneğin Genç Osman ve IV. Mehmet dönemlerindeki gelişmeler) yeniçerilerin siyasete doğrudan müdahale edebildiğini göstermiştir. İsyânların bastırılması çoğu zaman yeniçerilerle uzlaşma veya onların taleplerini karşılama yoluyla gerçekleşmiş, bu da ocak mensuplarının devlet yönetimindeki nüfuzunu artırmıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğru, II numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: C

8. Soru kökünde IV. Murat Dönemi'nde merkezî otoritenin yeniden tesis edilmeye çalışıldığı, sert tedbirlerin ve düzenleyici uygulamaların ön plana çıktığı; aynı zamanda devletin yapısal sorunlarına çözüm üretmek amacıyla risâle (rapor) geleneğinin geliştiği belirtilmektedir.

I. öncülde, devlet otoritesini güçlendirmeye yönelik uygulamaların ağırlıklı olarak baskı ve cezaya dayalı yöntemler üzerinden yürütüldüğü ifade edilmektedir. IV. Murat Dönemi'nde içki ve tütün yasağı gibi katı uygulamalar, yenicilerle yönelik sert müdahaleler ve otoriteyi sarsan unsurlara karşı ağır cezalar söz konusu olmuştur. Bu durum, merkezî otoriteyi yeniden kurma çabasının büyük ölçüde disiplin ve yaptırım temelli olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, hazırlatılan risâlelerin planlı ve kalıcı bir ıslahat sürecini hayata geçirdiği ileri sürülmektedir. Her ne kadar Koçi Bey gibi devlet adamlarının sunduğu raporlar sorunları tespit etmiş ve çözüm önerileri geliştirmiş olsa da, bu dönemde sistemli ve sürekli bir reform programı uygulanamamıştır. Yapılan düzenlemeler daha çok geçici ve kişisel otoriteye dayalı kalmıştır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşamaz.

III. öncülde ise risâle geleneğinin gelişmesinin, sorunların yalnızca askerî tedbirlerle değil, fikrî ve idarî yaklaşımlarla da ele alındığını gösterdiği belirtilmektedir. Gerçekten de devlet adamlarının kaleme aldığı risâleler, idarî, malî ve askerî yapının bütüncül biçimde değerlendirilmesine imkân tanımıştır. Bu durum, Osmanlı yönetiminde sorunlara düşünsel ve kurumsal çözüm arayışlarının başladığını göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğru, II numaralı yargı yanlıştır

Cevap: C

9. Soru kökünde, XVI. yüzyıl sonları ile XVII. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nin doğu ve batı siyasetinde askerî başarılarla diplomatik geri çekilmelerin iç içe geçtiği; savaşlar ve antlaşmaların devletin uluslararası konumunda önemli değişimlere yol açtığı belirtilmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin XVII. yüzyılda doğu sınırlarını kalıcı biçimde güvence altına almayı başardığı ifade edilmektedir. Nitekim Kasrı Şirin Antlaşması ile Osmanlı - Safevi sınırı büyük ölçüde kesinleşmiş ve bu sınır uzun süre korunmuştur. Bu durum, doğu politikasında kalıcı bir istikrarın sağlandığını göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Batı cephesinde kazanılan askerî başarıların zamanla diplomatik üstünlüğün korunmasını sağlayamadığı belirtilmektedir. Gerçekten de XVII. yüzyılın ikinci yarısında elde edilen bazı askerî başarılar (örneğin Uyvar'ın alınması ya da Bucaş Antlaşması) kalıcı bir diplomatik üstünlük doğurmamış; özellikle yüzyılın sonuna doğru Osmanlı Devleti Avrupa karşısında geri çekilmek zorunda kalmıştır. Bu nedenle II numaralı yargı doğrudur.

III. öncülde, II. Viyana Kuşatması'nın başarısızlığının Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki siyasi dengelerde aleyhine bir sürecin başlamasına yol açtığı ifade edilmektedir. Nitekim bu kuşatma sonrasında Kutsal İttifak kurulmuş, Osmanlı Devleti uzun süren savaşlar sonucunda önemli toprak kayıpları yaşamış ve Avrupa'daki güç dengesi Osmanlı aleyhine değişmiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamı doğrudur.

Cevap: E

10. Soru, Osmanlı Devleti'nin **batıda en geniş sınırlara** hangi antlaşma sonrasında ulaştığını belirlemeye yöneliktir. Bu nedenle seçenekler kronolojik ve içerik bakımından değerlendirilmelidir.

Ferhat Paşa Antlaşması doğu siyasetiyle ilgilidir ve Safevilerle yapılmıştır. Osmanlı Devleti bu antlaşma ile doğuda en geniş sınırlarına ulaşmıştır.

Zitvatoruk Antlaşması Osmanlı-Avusturya ilişkilerinde bir dönüm noktasıdır; ancak bu antlaşma Osmanlı'nın genişlemesini değil, Avusturya ile siyasi eşitlik sürecini başlatması bakımından önemlidir.

Vasvar Antlaşması Uyvar'ın Osmanlı'da kalmasını sağlamış olsa da Osmanlı'nın batıda en geniş sınırlara ulaştığı aşama değildir.

Bucaş Antlaşması ise Lehistan'la yapılmış ve Podolya'nın Osmanlı'ya bırakılmasını sağlamıştır. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti batıda **toprak bakımından en geniş sınırlarına ulaşmıştır**. Bu durum, Osmanlı'nın Batı'daki askerî gücünün ulaştığı son zirve olarak kabul edilir.

Karlofça Antlaşması ise aksine büyük toprak kayıplarının yaşandığı bir gerileme dönemini başlatmıştır.

Cevap: D

1. Soru kökünde, XVIII. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti ile Rusya arasında gerçekleşen Prut Savaşı'nda Osmanlı'nın sahada askerî üstünlük sağladığı; ancak diplomatik tercihler nedeniyle savaşın sonuçlarının sınırlı kaldığı belirtilmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Prut Savaşı sırasında Rus ordusunu zor durumda bırakmasına rağmen kesin sonuçlu bir askerî zafer elde etmediği ifade edilmektedir. Gerçekten de Osmanlı ordusu Rus Çarı I. Petro'yu Prut Nehri kıyısında kuşatma altına almış; ancak Rus ordusu tamamen imha edilmemiş ve daha ağır şartlar dayatılmamıştır. Bu durum askerî üstünlüğün diplomatik açıdan tam anlamıyla değerlendirilmediğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Prut Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Karadeniz güvenliğini geçici de olsa güçlendirdiği belirtilmektedir. Antlaşma ile Rusya Azak Kalesi'ni geri vermiş ve Karadeniz'de donanma bulundurmamayı kabul etmiştir. Bu durum Karadeniz'in yeniden Osmanlı kontrolüne yaklaşmasını sağlamış ve kuzey güvenliğini geçici olarak güçlendirmiştir. Bu nedenle II numaralı yargı doğrudur.

III. öncülde ise Prut Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Rusya üzerindeki üstünlüğünü kalıcı hâle getirdiği ileri sürülmektedir. Oysa tarihsel süreçte Rusya kısa süre sonra yeniden güçlenmiş ve Osmanlı karşısında etkin bir aktör hâline gelmiştir. Dolayısıyla Prut Antlaşması kalıcı bir üstünlük sağlamamış, geçici bir denge oluşturmuştur. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır

Cevap: B

2. Soru kökünde, XVIII. yüzyılın başlarında Osmanlı Devleti'nin Rusya ve Venedik karşısında elde ettiği askerî başarılarla yeniden genişleme eğilimine girdiği; ancak Avusturya'nın savaşa katılması ve çok cepheli mücadele zorunluluğunun Osmanlı'nın Avrupa siyasetindeki konumunu olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Ayrıca Pasarofça Antlaşması'nın Osmanlı dış politikasında yeni bir dönemin başlangıcını ifade ettiği vurgulanmaktadır.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin Rusya ve Venedik'e karşı tek cephede savaşabildiğinde üstünlük sağlayabildiği ifade edilmektedir. Nitekim Mora'nın Venedik'ten geri alınması ve daha önce Rusya karşısında elde edilen başarılar, Osmanlı'nın sınırlı cephede askerî üstünlük kurabildiğini göstermektedir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Avusturya'nın savaşa dâhil olmasının Osmanlı askerî gücünü zorladığı ve savaşın seyrini Osmanlı aleyhine çevirdiği belirtilmektedir. Gerçekten de Avusturya'nın müdahalesiyle savaş çok cepheli hâle gelmiş ve Osmanlı Devleti ağır yenilgiler alarak Pasarofça Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır. Dolayısıyla II numaralı yargı doğrudur.

III. öncülde ise Pasarofça Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Avrupa'daki toprak kayıplarını telafi ederek büyük devlet niteliğini güçlendirdiği ileri sürülmektedir. Oysa Pasarofça ile Osmanlı Devleti Avusturya'ya önemli topraklar bırakmış; bu durum genişleme değil, geri çekilme sürecini hızlandırmıştır. Ayrıca bu antlaşma, Osmanlı'nın Avrupa karşısında savunma ve barış odaklı bir politika izlemeye başladığını göstermektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

3. Soru kökünde, Pasarofça Antlaşması sonrasında Osmanlı Devleti'nin doğu politikasında yalnızca askerî müdahalelerle değil, büyük devletler arası dengeleri gözeterek hareket ettiği belirtilmektedir. İran'daki iç karışıklıklar ve Rusya'nın yayılmacı tutumunun Osmanlı'yı hem diplomatik hem askerî adımlar atmaya yönelttiği ifade edilmiştir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin İran'daki iç istikrarsızlığı sınır güvenliği açısından bir risk olarak değerlendirdiği belirtilmektedir. Safevi Devleti'nin zayıflaması ve İran'da yaşanan taht mücadeleleri, doğu sınırlarında otorite boşluğu doğurmuş ve bu durum Osmanlı açısından güvenlik sorunu oluşturmuştur. Bu nedenle Osmanlı Devleti gelişmeleri yakından takip etmiş ve müdahil olmuştur. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, İstanbul Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin Rusya ile yaşanan sorunları paylaşım ve diplomasi yoluyla çözmeye yöneldiği ifade edilmektedir. 1724 tarihli bu antlaşma ile Osmanlı ve Rusya, İran toprakları üzerinde nüfuz alanlarını belirlemiş ve doğrudan çatışmak yerine paylaşım esasına dayalı bir uzlaşmaya gitmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın diplomatik denge siyaseti izlediğini göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargı doğrudur.

III. öncülde ise Ahmet Paşa Antlaşması'nın doğu sınırlarını belirleme ve istikrar sağlama çabasının bir ürünü olduğu belirtilmektedir. Bu antlaşma, Osmanlı ile İran arasında süregelen mücadelelerin ardından sınırların düzenlenmesi ve geçici de olsa istikrarın sağlanması amacı taşımaktadır. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamı doğrudur.

Cevap: E

4. Soru kökünde, XVIII. yüzyılda Rusya'nın Karadeniz'e açılma hedefi doğrultusunda yayılmacı bir politika izlediği ve bunun Osmanlı Devleti'nin askerî ve diplomatik reflekslerini zorladığı belirtilmektedir. Ayrıca 1736 - 1739 Osmanlı - Rus ve Avusturya savaşları sonunda imzalanan antlaşmaların, Osmanlı'nın bölgedeki güç dengesini yeniden kurabildiğini gösterdiği ifade edilmektedir.

I. öncülde, Rusya'nın Karadeniz'e açılma politikasının Osmanlı egemenlik alanlarını doğrudan tehdit ettiği belirtilmektedir. Karadeniz uzun süre "Türk gölü" niteliğinde Osmanlı denetiminde bulunmuştur. Rusya'nın Azak ve Kırım üzerinden sıcak denizlere inme hedefi, Osmanlı'nın kuzey güvenliği ve bölgesel hâkimiyeti açısından açık bir tehdit oluşturmıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. öncülde, Osmanlı Devleti'nin aynı anda iki büyük Avrupa devletiyle savaşmasına rağmen askerî ve diplomatik üstünlüğünü tamamen kaybetmediği ifade edilmektedir. Nitekim savaş sonunda imzalanan Belgrad Antlaşması ile Osmanlı Devleti Belgrad'ı geri almış; Rusya ise Azak'ı alsa da burada donanma bulundurmama şartını kabul etmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın tamamen güç kaybetmediğini ve dengeyi yeniden kurabildiğini göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargı doğrudur.

III. öncülde ise Belgrad Antlaşmaları'nın Rusya'nın Karadeniz'de kalıcı askerî ve ticari varlık kurmasını hukuken güvence altına aldığı ileri sürülmektedir. Oysa 1739 Belgrad Antlaşması, Rusya'nın Karadeniz'de donanma bulundurmasını yasaklamış ve Karadeniz üzerindeki Osmanlı üstünlüğünü sürdürmüştür. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: B

5. 1736–1739 Osmanlı–Rus ve Osmanlı–Avusturya savaşları sonunda imzalanan Belgrad Antlaşması ile:

- Belgrad Osmanlı Devleti'ne geri verilmiştir.
- Rusya Azak'ı alsa da burada donanma bulundurmama şartını kabul etmiştir.
- Rusya'nın Karadeniz'de savaş ve ticaret gemisi bulundurması engellenmiştir.

Bu hükümler sayesinde Karadeniz üzerindeki Osmanlı üstünlüğü korunmuş ve tarihçiler tarafından Karadeniz'in son kez "Türk gölü" sayıldığı dönem olarak kabul edilmiştir.

A) Pasarofça Antlaşması (1718)

Avusturya karşısında yenilgi sonrası imzalanmıştır. Osmanlı Devleti Batı'da toprak kaybetmiş ve Lale Devri başlamıştır.

B) Prut Antlaşması (1711)

Prut Savaşı sonrası Rusya ile imzalanmıştır. Azak geri alınmış, Karadeniz güvenliği geçici olarak güçlenmiştir.

D) Küçük Kaynarca Antlaşması (1774)

Osmanlı açısından ağır sonuçlar doğurmuştur. Kırım bağımsız olmuş (fiilen Rus nüfuzuna girmiş), Rusya Osmanlı iç işlerine müdahale zemini kazanmıştır.

E) Zitvatorok Antlaşması (1606)

Avusturya ile imzalanmıştır. Osmanlı'nın Avusturya karşısındaki diplomatik üstünlüğünün zayıflamaya başladığını gösterir.

Cevap: C

6. Soru kökünde Küçük Kaynarca Antlaşması'nın hükümleri arasında Kırım'ın bağımsız kabul edilmesi, Rusya'ya Karadeniz'de askerî varlık hakkı tanınması, Osmanlı'nın savaş tazminatı ödemeyi kabul etmesi ve Rusya'ya Osmanlı topraklarında konsolosluk açma imkânı verilmesi gibi maddelerin yer aldığı belirtilmektedir.

I. Osmanlı Devleti'nin savaş tazminatı ödemeyi kabul etmesi, Osmanlı tarihinde bir iltir. Klasik Dönem'de genellikle galip taraf olan Osmanlı Devleti, ilk kez bu antlaşma ile mağlup sıfatıyla tazminat ödemeyi kabul etmiştir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. Rusya'ya Karadeniz'de askerî varlık bulundurma hakkı tanınması, Karadeniz üzerindeki Osmanlı tekeli fiilen sona erdirmiştir. Karadeniz'in "Türk gölü" olma niteliği ortadan kalkmış ve bölge uluslararası güç mücadelesine açık hâle gelmiştir. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. Kırım'ın bağımsız kabul edilmesi, Osmanlı Devleti'nin nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan bir bölge üzerindeki egemenliğini ilk kez kaybetmesi anlamına gelmektedir. Daha önce kaybedilen Avrupa topraklarının önemli bir kısmında gayrimüslim nüfus çoğunlukta iken, Kırım Müslüman Türk nüfus ağırlıklı bir bölgeydi. Bu durum III numaralı yargıyı da doğrular.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

7. Soru, Küçük Kaynarca Antlaşması'ndaki maddelerin ekonomik, politik ve diplomatik alanlara göre doğru sınıflandırılmasını istemektedir.

I. Kırım'ın bağımsızlığının kabul edilmesi Bu hüküm doğrudan egemenlik ve toprak bütünlüğüyle ilgilidir. Devletler arası güç ve hâkimiyet alanını etkilediği için politik (siyasî) bir sonuçtur.

II. Rusya'ya kapitülasyon benzeri ekonomik ayrıcalıklar tanınması

Ticaret ve ekonomik imtiyaz içerdiğinden ekonomik alana girer.

III. Rusların İstanbul'da daimî elçi bulundurması ve Osmanlı topraklarında konsolosluk açabilmesi Bu durum devletler arası temsil ve ilişki biçimini ilgilendirir. Dolayısıyla diplomatik bir hükümdür.

Sıralama şu şekilde olur:

- Ekonomik → II
- Politik → I
- Diplomatik → III

Cevap: B

8. Soru kökünde, XVIII. yüzyılda Rusya'nın "sıcak denizlere inme" politikasının yalnızca coğrafi yayılma değil; Osmanlı üzerinde siyasî ve dinî nüfuz kurmaya yönelik çok boyutlu bir strateji olduğu belirtilmektedir.

I. Boğazlar üzerinden Akdeniz'e açılma hedefi, Rusya'nın Karadeniz'i aşarak dünya ticaret yollarına ve sıcak denizlere ulaşma stratejisinin temelini oluşturur. Bu durum hem ticari hem askerî üstünlük sağlama amacı taşımaktadır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II. Rusya'nın Osmanlı egemenliği altındaki Ortodoks topluluklar üzerinde himaye iddiasında bulunması, özellikle Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında belirginleşmiştir. Bu durum Rusya'ya Osmanlı iç işlerine müdahale zemini sağlamış ve dinî nüfuzunu artırmaya imkân vermiştir. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. Osmanlı Devleti'ni tamamen ortadan kaldırmayı kısa vadeli bir hedef olarak benimsemek ise Rus dış politikasının temel ve kısa vadeli amacı değildir. Rusya daha çok Osmanlı'yı zayıflatma, nüfuz alanlarını genişletme ve stratejik bölgeleri ele geçirme hedefi gütmüştür. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: C

9. Osmanlı Devleti ile İran arasında imzalanan Ferhat Paşa Antlaşması (1590), Osmanlıların doğu yönünde en geniş sınırlara ulaştığını göstermektedir. Ancak Nasuh Paşa Antlaşması (1611) ile bu antlaşma sonucunda elde edilen toprakların önemli bir kısmının geri verilmesi, Osmanlıların bu bölgede elde ettiği kazanımların kalıcı olmadığını ve güç dengesinin zaman içinde değişebildiğini ortaya koymaktadır. Paragraf temel olarak iki antlaşma arasındaki toprak kazanımı ve kaybı durumuna dikkat çekmektedir.

I. öncülde, Osmanlı Devleti'nin İran karşısında kesintisiz bir askerî üstünlük sağladığı ifade edilmektedir. Oysa verilen bilgide Osmanlıların 1590'da önemli kazanımlar elde ettiği, fakat 1611'de bu kazanımların büyük kısmını kaybettiği belirtilmektedir. Bu durum askerî üstünlüğün sürekli olmadığını gösterir. Dolayısıyla bu yargıya metinden ulaşılamaz.

II. öncülde, Osmanlı - İran arasındaki bugünkü sınırların temelini bu süreçte kesin olarak atıldığı ileri sürülmektedir. Paragrafta yalnızca iki antlaşma sonucunda sınırların genişleyip daraldığı ifade edilmekte, günümüzdeki sınırların bu süreçte kesin olarak belirlendiğine dair herhangi bir bilgi verilmemektedir. Bu nedenle bu yargıya da ulaşılamaz.

III. öncülde ise Nasuh Paşa Antlaşması'nın siyasi etkilerinin Ferhat Paşa Antlaşması'na kıyasla daha uzun sürdüğü ifade edilmektedir. Metinde antlaşmaların etkilerinin süresi hakkında bir karşılaştırma yapılmamıştır; sadece toprak kaybı yaşandığı belirtilmiştir. Bu nedenle bu yargı da çıkarılamaz.

Sonuç olarak verilen bilgilerden I, II ve III numaralı yargıların hiçbirine ulaşılamaz.

Cevap: E

10. Soru kökünde, Prut Antlaşması ile Azak Kalesi'nin Osmanlı Devleti'ne bırakıldığı, Rusya'nın İstanbul'da daimî elçi bulunduramayacağı, Lehistan'ın iç işlerine karışamayacağı ve İsveç Kralı'nın ülkesine dönebileceği hükümlerinin yer aldığı belirtilmektedir.

I. Azak Kalesi'nin Osmanlı'ya geri verilmesi, Rusya'nın daha önce elde ettiği stratejik bir kazanımın geri alınması anlamına gelir. Bu durum Osmanlı'nın önceki toprak kaybını telafi ettiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabılır.

II. Azak'ın geri alınması ve Rusya'nın Karadeniz'e yönelik faaliyetlerinin sınırlandırılması, Karadeniz üzerindeki Osmanlı hâkimiyetini yeniden güçlendirmiştir. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III. Rusya'nın güney yönlü yayılma ve sıcak denizlere ulaşma politikasının kalıcı biçimde sona erdiği söylenemez. Nitekim ilerleyen yıllarda Rusya bu politikasını sürdürmüş ve Osmanlı karşısında yeniden güç kazanmıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: C

1. Paragrafta Rönesans'ın yalnızca sanat ve edebiyat alanında değil; düşünce, bilim ve toplumsal yapı üzerinde de köklü değişimler meydana getiren çok boyutlu bir süreç olduğu belirtilmiştir. Ayrıca insan aklının merkeze alınması, kilise otoritesinin sorgulanması ve Antik Çağ mirasının yeniden keşfi sürecin temel unsurları olarak vurgulanmıştır.

Birinci öncülde Rönesans düşüncesinin Orta Çağ boyunca hâkim olan skolastik felsefenin yerine akla ve sorgulamaya dayalı bir dünya görüşünün yerleşmesine zemin hazırladığı ifade edilmektedir. Paragrafta insan aklının merkeze alınması ve düşünce dünyasında köklü dönüşümler yaşanması açıkça belirtilmiştir. Skolastik düşünce Orta Çağ'da kilise merkezli, dogmatik bir anlayışı temsil ederken; Rönesans'ın akli ve sorgulamayı ön plana çıkarması bu anlayışın zayıflamasına ortam hazırlamıştır. Dolayısıyla I. yargıya metinden ulaşılabilir.

İkinci öncülde Rönesans'ın Avrupa'da yayılmasında burjuva sınıfının sanatçı ve bilim insanlarını desteklemesinin belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Ancak paragrafta burjuvaziye, ekonomik destek mekanizmalarına ya da Rönesans'ın yayılma sürecindeki toplumsal sınıflara dair herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Metin daha çok düşünsel ve zihinsel dönüşüm üzerinde durmaktadır. Bu nedenle II. yargıya metinden ulaşılamaz.

Üçüncü öncülde Rönesans'ın bilimsel ve düşünsel gelişmelerin kilise denetiminden bağımsızlaşmasına katkı sağladığı belirtilmiştir. Paragrafta kilisenin otoritesinin sorgulanması açıkça vurgulanmaktadır. Bu ifade, düşünce ve bilimin kilise kontrolünden uzaklaşmaya başladığını göstermektedir. Dolayısıyla III. yargı metinle doğrudan ilişkilidir ve çıkarılabilir.

Sonuç olarak metinden I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir, II numaralı yargıya ulaşılamaz.

Cevap:C

2. Paragrafta Reform hareketinin XVI. yüzyılda dinî alandaki bozulmalara tepki olarak ortaya çıktığı ve düşünsel altyapısını Rönesans'la gelişen hümanist eleştirilerden aldığı belirtilmektedir. Ayrıca kilisenin uygulamalarının sorgulandığı ve bireyin din ile kurduğu ilişkinin yeniden tanımlandığı ifade edilmektedir.

Birinci öncülde Reform'un ortaya çıkmasında Rönesans'ın yaydığı eleştirel düşünce ortamının etkili olduğu belirtilmektedir. Metinde Reform'un düşünsel temelini Rönesans'la birlikte gelişen hümanist eleştirilerden aldığı açıkça ifade edilmiştir. Hümanizm ve eleştirel yaklaşım, kilise uygulamalarının sorgulanmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya doğrudan ulaşılabilir.

İkinci öncülde Reform hareketinin kiliseye yönelik eleştirileri geniş kitlelere yaydığı ifade edilmektedir. Paragrafta bireyin din ile kurduğu ilişkinin yeniden tanımlandığı vurgulanmaktadır. Bu durum, dinî bilginin yalnızca ruhban sınıfının tekelinde kalmadığını ve bireyin doğrudan dinî metin ve inançla ilişki kurmasının önünün açıldığını göstermektedir. Bireyin merkeze alınması ve kilise uygulamalarının sorgulanması, eleştirilerin toplum geneline yayılmasını sağlayan bir süreçte işaret eder. Bu nedenle II numaralı yargıya da dolaylı olarak ulaşılabilir.

Üçüncü öncülde Reform'un Avrupa'daki siyasî otoritelerin tamamen kilise karşıtı bir tutum benimsemesine yol açtığı belirtilmektedir. Paragrafta siyasî otoritelerle ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamış, ayrıca "tamamen" ifadesini destekleyen bir bilgi verilmemiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak metinden I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

3. Reform hareketi XVI. yüzyılda Avrupa'da Katolik Kilisesi'nin uygulamalarına yönelik eleştiriler sonucunda ortaya çıkmıştır. Özellikle kilisenin dinî otoritesini kötüye kullanması, dinî makamların dünyevîleşmesi ve para karşılığı günah affı anlamına gelen endüljans uygulaması büyük tepki toplamıştır.

A seçeneğinde Reform'un Katolik Kilisesi'nin uygulamalarına yönelik eleştiriler sonucunda ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu ifade tarihsel olarak doğrudur. Reform'un temelinde kilise uygulamalarına karşı gelişen tepki bulunmaktadır.

B seçeneğinde endüljans uygulamasının Reform'a zemin hazırladığı ifade edilmektedir. Nitekim para karşılığı günah affı uygulaması özellikle halk arasında rahatsızlık yaratmış ve Reform'un başlamasında etkili olmuştur. Bu bilgi de doğrudur.

C seçeneğinde Reform sürecinde İncil'in ulusal dillere çevrilmesinin kilisenin otoritesini sorgulanabilir hâle getirdiği belirtilmektedir. İncil'in Latince dışındaki dillere çevrilmesi, dinî bilginin ruhban sınıfının tekelinden çıkmasına ve bireylerin metni doğrudan okuyarak yorumlamasına imkân sağlamıştır. Bu durum kilisenin otoritesini zayıflatmıştır. Dolayısıyla bu ifade de doğrudur.

D seçeneğinde Reform'un Avrupa'da bilimsel düşüncenin doğrudan ortaya çıkmasını ve pozitif bilimin gelişmesini sağladığı ifade edilmektedir. Reform daha çok dinî alandaki değişimle ilgilidir. Bilimsel düşüncenin ve pozitif bilimin gelişimi esas olarak Rönesans ve ardından gelen Bilimsel Devrim ile ilişkilidir. Reform bu sürece dolaylı katkılar sağlamış olsa da bilimsel düşüncenin "doğrudan" ortaya çıkışı nedeni değildir. Bu nedenle bu ifade doğru değildir.

E seçeneğinde Martin Luther'in kilisenin günah bağışlama yetkisini reddederek Reform'un yayılmasında etkili olduğu belirtilmektedir. Luther'in 95 Tez'i yayımlaması ve endüljansa karşı çıkması Reform'un yayılmasında belirleyici olmuştur. Bu ifade doğrudur.

Cevap: D

4. Paragrafta Orta Çağ'ın sonlarından itibaren Avrupa'daki ekonomik değişimlerin toplumsal sınıflar arasındaki güç dengesini etkilediği belirtilmekte; özellikle ticaretle zenginleşen burjuvazinin siyasal, ekonomik ve kültürel alandaki etkinliğinin arttığı ve bu durumun feodal yapıdan modern devlet düzenine geçişte belirleyici olduğu vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde burjuvazinin aristokrasiye karşı mücadelesinin mutlak monarşilerin kalıcı ve tartışmasız biçimde güçlenmesini sağladığı ifade edilmektedir. Paragrafta mutlak monarşilerin "kalıcı ve tartışmasız" biçimde güçlendiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca tarihsel süreçte burjuvazi zamanla mutlak monarşilere karşı da siyasal hak arayışına girmiştir. Bu nedenle I numaralı yargı metinden çıkarılamaz.

II numaralı öncülde burjuva sınıfının sermaye ve ticari örgütlenmeleri sayesinde zamanla siyasal hak taleplerini artırdığı belirtilmektedir. Paragrafta burjuvazinin siyasal alandaki etkinliğinin arttığı açıkça ifade edilmektedir. Ekonomik güç kazanan bir sınıfın siyasal alanda daha fazla söz sahibi olmak istemesi doğal bir sonuçtur ve metindeki "siyasal etkinliğin artması" ifadesi bu çıkarımı desteklemektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde burjuvazinin ekonomik gücünün artmasının feodalitenin çözülmesini ve merkezî krallıkların güçlenmesini hızlandırdığı belirtilmektedir. Metinde burjuvazinin güçlenmesinin feodal yapıdan modern devlet düzenine geçişte belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Feodalitenin zayıflaması ve merkezî krallıkların güçlenmesi modern devlet sürecinin temel unsurlarıdır. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir. Sonuç olarak metinden II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: D

5. Paragrafta Westphalia Barışı'nın yalnızca din savaşlarını sona erdirmediği, aynı zamanda uluslararası sistemin yapısını köklü biçimde değiştirdiği belirtilmektedir. Devlet egemenliğinin yeniden tanımlandığı ve din merkezli siyasal düzenin yerini seküler temellere dayalı modern devlet sisteminin almaya başladığı vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Westphalia Barışı'nın kilisenin siyasal alandaki belirleyiciliğini zayıflatarak devlet egemenliğini ön plana çıkardığı ifade edilmektedir. Metinde din merkezli siyasal düzenin yerini seküler temellere dayalı modern devlet sisteminin aldığı açıkça belirtilmiştir. Bu durum, kilisenin siyasal belirleyiciliğinin zayıfladığını ve devlet egemenliğinin güç kazandığını gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde devletlerin iç işlerinde mutlak yetki sahibi olduklarını kabul ettirdikleri ve birbirlerinin iç işlerine karışmamayı temel ilke hâline getirdikleri ifade edilmektedir. Devlet egemenliğinin yeniden tanımlanması ve modern devlet sisteminin ortaya çıkması, egemen eşitlik ve iç işlerine karışmama ilkelerinin temel kabul hâline gelmesini ifade eder. Bu nedenle II numaralı yargı da metinle uyumludur.

III numaralı öncülde ise mezhep birliğini esas alan siyasî yapının güçlendiği ve din temelli ittifakların kalıcı hâle geldiği belirtilmektedir. Oysa paragrafta din merkezli siyasal düzenin yerini seküler temelli sistemin aldığı vurgulanmaktadır. Bu durum din temelli siyasetin zayıfladığını gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak metinden I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

6. Paragrafta Amerika'nın keşfinin yalnızca coğrafi bilgilerin artmasına yol açmadığı; ekonomik yapıdan toplumsal hareketliliğe, devletler arası rekabetten sömürgeciliğin kurumsallaşmasına kadar pek çok alanda köklü değişimlere neden olduğu vurgulanmaktadır. Bu ifade, keşfin çok boyutlu sonuçlar doğurduğunu göstermektedir.

I numaralı öncülde Amerika'nın keşfinin Avrupa devletlerinin deniz ticaretine yönelmesini ve sömürgecilik faaliyetlerini hızlandırdığı belirtilmektedir. Metinde devletler arası rekabetin arttığı ve sömürgeciliğin kurumsallaştığı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, Avrupa devletlerinin deniz aşırı ticarete ve sömürge faaliyetlerine yöneldiğini gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Amerika'dan gelen değerli madenlerin tüm sömürgeci devletlerin uzun vadede ekonomik ve siyasal güç kazanmasını sağladığı belirtilmektedir. Paragrafta değerli madenlerden ya da bütün sömürgeci devletlerin uzun vadede güç kazandığından söz edilmemektedir. Ayrıca "tüm" ve "uzun vadede" ifadeleri kesin ve genelle-yici bir yargı içermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya metinden ulaşamaz.

III numaralı öncülde Amerika kıtasına yapılan göçlerin Avrupa'daki sosyal ve ekonomik sorunların hafifletilmesinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Metinde toplumsal hareketlilikten söz edilmesi, nüfusun yer değiştirmesi ve yeni fırsat alanlarının ortaya çıkmasıyla ilişkilendirilebilir. Amerika'ya yönelen göçler, Avrupa'daki işsizlik, topraksızlık gibi sorunların bir kısmını hafifletmiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak metinden I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

7. Paragrafta Coğrafi Keşifler sonrasında Avrupa'da değerli maden miktarının artmasının yalnızca Avrupa'yı değil, Osmanlı Devleti'ni de etkilediği belirtilmektedir. Bu etkinin Osmanlı ekonomisinde fiyat artışları, para düzeninde bozulmalar ve üretim yapısında çözümler şeklinde ortaya çıktığı açıkça ifade edilmiştir.

I numaralı öncülde Avrupa'da yaşanan Fiyat Devrimi'nin Osmanlı para sisteminin istikrarını bozarak akçenin değer kaybetmesine yol açtığı belirtilmektedir. Metinde Avrupa'daki değerli maden artışının Osmanlı ekonomisinde fiyat artışlarına ve para düzeninde bozulmalara neden olduğu ifade edilmiştir. Bu durum, Osmanlı para sisteminin istikrarının sarsıldığını ve akçenin değer kaybettiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Osmanlı ham maddelerinin Avrupa'ya yönelmesinin iç piyasada üretim ve arz dengesini bozduğu belirtilmektedir. Metinde üretim yapısında çözümler yaşandığı açıkça vurgulanmıştır. Bu çözümme, ham maddelerin dış pazara yönelmesi ve iç piyasada dengenin bozulmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde ise Osmanlı Devleti'nin ekonomik dengeleri koruyabilmek için narh ve taşış gibi devlet müdahalelerine başvurduğu belirtilmektedir. Ancak paragrafta devletin aldığı önlemler veya uyguladığı politikalar hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Yalnızca ortaya çıkan ekonomik sonuçlardan söz edilmektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya metinden doğrudan ulaşılamaz.

Sonuç olarak metinden I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

8. Paragrafta XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı Devleti'nde ekonomik ve askerî dönüşümlerin mali yapının yeniden düzenlenmesini zorunlu kıldığı belirtilmektedir. Bu süreçte tımar sisteminin çözülmesi ve iltizam ile malikâne uygulamalarının yaygınlaşması sonucunda taşra yapısında önemli değişimlerin ortaya çıktığı vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde merkezî hazinenin nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla tımar sisteminin yerini para esaslı uygulamaların almaya başladığı belirtilmektedir. Metinde mali yapının yeniden düzenlenmesinden ve tımar sisteminin çözülmesinden söz edilmektedir. İltizam ve malikâne sistemleri, vergi gelirlerinin para karşılığı devredilmesine dayanan uygulamalardır. Bu durum, devletin nakit ihtiyacını karşılamaya yöneldiğini gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde malikâne usulünün üretimin sürekliliğini sağlamayı hedeflemekle birlikte merkezî otoritenin denetimini zayıflattığı belirtilmektedir. Paragrafta taşra yapısında önemli değişimler ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Malikâne sisteminde vergi toplama hakkının uzun süreli olarak kişilere verilmesi, taşrada yerel unsurların güç kazanmasına ve merkezî denetimin zayıflamasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde iltizam ve malikâne uygulamalarının taşrada ayan ve eşraf gibi yerel güç odaklarının ortaya çıkmasını ve güçlenmesini hızlandırdığı ifade edilmektedir. Metinde taşra yapısında önemli değişimler yaşandığı belirtilmiştir. Bu değişim, yerel güç unsurlarının ortaya çıkması ve güçlenmesiyle ilişkilendirilebilir.

İltizam ve malikâne sistemleri, taşrada ekonomik gücü elinde bulunduran kişilerin siyasal etki kazanmasına zemin hazırlamıştır. Dolayısıyla III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak metinden I, II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: E

9. Paragrafta Osmanlı Devleti'nde veraset anlayışının, hanedan içi mücadelelerin doğurduğu siyasal sorunlara çözüm arayışıyla değiştiği belirtilmektedir. Ayrıca bu süreçte şehzadelerin yetiştirilme biçiminin, padişahların tahta çıkış usullerinin ve devlet yönetimindeki denge unsurlarının yeniden şekillendiği ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde ekber ve erşed sisteminin hanedan üyeleri arasındaki taht mücadelelerini azaltmayı amaçladığı belirtilmektedir. Metinde veraset anlayışındaki değişimin hanedan içi mücadelelerin doğurduğu sorunlara çözüm arayışıyla gerçekleştiği açıkça ifade edilmiştir. Ekber ve erşed sistemi, hanedanın en yaşlı ve olgun üyesinin tahta geçmesini esas alarak kardeşler arası taht kavgalarını önlemeyi hedeflemiştir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde bu sistemin uygulanmasıyla birlikte padişahların devlet yönetimi konusundaki tecrübelerinin genel olarak azaldığı belirtilmektedir. Paragrafta şehzadelerin yetiştirilme biçiminin değiştiği vurgulanmıştır. Ekber ve erşed sistemine geçişle birlikte şehzadelerin sancaklara gönderilme uygulaması terk edilmiş, bu durum padişahların yönetim tecrübesi kazanmalarını sınırlamıştır. Bu çıkarım, metindeki "şehzadelerin yetiştirilme biçiminin yeniden şekillenmesi" ifadesiyle ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde ekber ve erşed sisteminin liyakat esasına dayalı idarî yapının güçlenmesine katkı sağladığı belirtilmektedir. Ancak metinde idarî yapının liyakat esasına dayalı olarak güçlendiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Veraset sistemindeki değişimin amacı hanedan içi mücadeleleri azaltmaktır; idarî yapının liyakat temelinde güçlenmesiyle ilgili bir çıkarım yapılamaz. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak metinden I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

10. Paragrafta Lale Devri'nin Osmanlı Devleti'nde Batı'yı tanıma ve örnek alma amacıyla gerçekleştirilen yeniliklerin ilk kez sistemli biçimde uygulandığı bir dönem olduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu yeniliklerin daha çok kültürel, teknik ve diplomatik alanlarda yoğunlaştığı; askerî yapıya ise doğrudan müdahalede bulunulmadığı açıkça ifade edilmiştir.

I numaralı öncülde matbaanın kurulması ve tercüme faaliyetlerinin artmasının bilgi üretimi ve yayılımını hızlandırmaya yönelik bir yenilik olduğu belirtilmektedir. Paragrafta yeniliklerin kültürel ve teknik alanlarda yoğunlaştığı ifade edilmiştir. Matbaanın kurulması ve tercüme faaliyetlerinin artması kültürel ve teknik gelişmeler kapsamında değerlendirilir ve Batı'yı tanıma amacına hizmet eder. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Avrupa'ya elçiler gönderilmesi ve sürekli elçiliklerin açılmasının Batı'daki gelişmeleri yakından takip etme isteğinin bir sonucu olduğu ifade edilmektedir. Metinde yeniliklerin diplomatik alanda da yoğunlaştığı belirtilmiştir. Avrupa'ya elçi gönderilmesi ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi, Batı'yı tanıma ve örnek alma amacının doğal bir sonucudur. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Lale Devri'nde yapılan yeniliklerin Osmanlı askerî teşkilatını Batı standartlarına uygun hâle getirmede kısa sürede başarılı olduğu belirtilmektedir. Ancak paragrafta askerî yapıya doğrudan müdahalede bulunulmadığı açıkça vurgulanmıştır. Bu nedenle askerî teşkilatın Batı standartlarına uygun hâle getirildiği sonucuna ulaşamaz.

Sonuç olarak metinden I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

ÇÖZÜMLER

1. Paragrafta XIX. yüzyılda Avrupa devletlerinin millî çıkarlarını merkeze alan realist bir dış politika anlayışı benimsediği; askerî güç kadar diplomasi, ittifaklar ve nüfuz mücadelelerini de etkin biçimde kullandığı belirtilmektedir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin stratejik konumu ve jeopolitik öneminin büyük devletler arasında yoğun bir rekabet alanı oluşturduğu vurgulanmaktadır. Özellikle Fransa, İngiltere ve Rusya'nın politikalarının çıkar çatışmalarına dayandığı ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ne yönelik politikalarının ideolojik kaygılardan çok ekonomik ve stratejik çıkarlara dayandığı belirtilmektedir. Metinde devletlerin millî çıkarlarını merkeze alan realist bir politika izlediği açıkça ifade edilmiştir. Realist dış politika anlayışı güç ve çıkar temellidir. Ayrıca Osmanlı'nın stratejik konumu ve jeopolitik öneminin rekabet nedeni olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin XIX. yüzyılda karşılaştığı dış baskıların Avrupa'daki güç dengesi mücadelesinin bir sonucu olduğu belirtilmektedir. Paragrafta Osmanlı topraklarının Avrupa güçleri arasında yoğun bir rekabet alanı hâline geldiği ifade edilmiştir. Bu durum, Osmanlı üzerindeki baskıların büyük devletlerin güç dengesi mücadelesinden kaynaklandığını göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma konusunda uzun vadeli ve ortak bir tutum sergilediği belirtilmektedir. Oysa metinde çıkar çatışmalarından ve yoğun rekabetten söz edilmektedir. Bu durum ortak ve uzun vadeli bir koruma politikasından ziyade karşılıklı çıkar mücadelesine işaret eder. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak metinden I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

2. Paragrafta XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti üzerinde nüfuz kurmak isteyen Avrupa devletlerinin politikaları ayrı ayrı açıklanmıştır. Fransa'nın başlangıçta dostane ilişkiler ve kapitülasyonlar yoluyla Osmanlı'ya yaklaştığı; ancak Mısır'ın işgaliyle bu tutumdan uzaklaştığı belirtilmiştir. İngiltere'nin Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü koruma politikasının, Fransa'nın Akdeniz'de güçlenmesini ve Rusya'nın sıcak denizlere inmesini engelleme amacına dayandığı ifade edilmiştir. Rusya'nın ise Balkanlar ve Boğazlar üzerinden yayılmayı hedeflediği ve Panslavizm politikasıyla Balkan milletlerini desteklediği vurgulanmıştır.

I numaralı öncülde Fransa'nın Osmanlı Devleti'ne yönelik politikasının zaman içinde değişiklik gösterdiği belirtilmektedir. Metinde Fransa'nın başlangıçta dostane bir politika izlediği, ancak Mısır'ın işgaliyle bu yaklaşımın değiştiği açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

II numaralı öncülde İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ni desteklemesinin kalıcı bir dostluk anlayışından kaynaklandığı belirtilmektedir. Oysa metinde İngiltere'nin bu tutumunun, Fransa ve Rusya'nın çıkarlarını dengelemeye yönelik stratejik bir tercih olduğu ifade edilmektedir. Bu durum çıkar temelli bir politikayı gösterir; kalıcı ve koşulsuz bir dostluk anlayışını yansıtmaz. Bu nedenle II numaralı yargı doğru değildir.

III numaralı öncülde Rusya'nın Osmanlı politikasında hem askerî yayılmacılığın hem de ideolojik unsurların etkili olduğu belirtilmektedir. Metinde Rusya'nın Balkanlar ve Boğazlar üzerinden genişlemeyi hedeflediği (yayılmacı politika) ve Panslavizm politikasıyla Balkan milletlerinin bağımsızlık hareketlerini desteklediği (ideolojik unsur) açıkça belirtilmiştir. Bu nedenle III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

3. Paragrafta XIX. yüzyılda Avrupa'nın Fransız İhtilali ve Napolyon Savaşları sonrasında köklü bir dönüşüm sürecine girdiği; büyük devletlerin ihtilalci akımların yayılmasını engellemek ve bozulan güç dengesini yeniden kurmak amacıyla ortak hareket ettiği belirtilmektedir. Viyana Kongresi'nde mutlak monarşilerin korunmasının esas alındığı, hanedanların meşruiyeti ve sınırların dokunulmazlığı ilkelerinin ön plana çıkarıldığı ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Viyana Kongresi'nin Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı siyasal ve toplumsal değişimleri kalıcı hâle getirmeyi amaçladığı belirtilmektedir. Oysa metinde ihtilalci akımların yayılmasını engellemek ve eski düzeni yeniden kurmak amacının benimsendiği açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılamaz.

II numaralı öncülde Kongre'de alınan kararların Avrupa'da eski siyasal düzenin yeniden tesis edilmesine yönelik olduğu belirtilmektedir. Mutlak monarşilerin korunması, hanedan meşruiyeti ve sınırların dokunulmazlığı ilkeleri, Fransız İhtilali öncesi düzenin sürdürülmesini hedeflemektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Metternich Sistemi'nin ihtilalci ve ayrılıkçı hareketlere karşı uluslararası iş birliğini esas alan bir yaklaşım olduğu belirtilmektedir. Metinde büyük devletlerin ortak hareket ettiği vurgulanmakta ve ihtilalci akımların yayılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Bu durum Metternich Sistemi'nin temel anlayışıyla örtüşmektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: D

4. Viyana Kongresi sonrasında Avrupa devletlerinin temel amacı, Fransız İhtilali ve Napolyon Savaşları'nın ortaya çıkardığı siyasal sarsıntıyı durdurmak ve Avrupa'da eski düzeni yeniden kurmaktır. Bu doğrultuda mutlak monarşilerin korunması, hanedan meşruiyetinin esas alınması ve güçler dengesinin yeniden tesis edilmesi temel ilkeler olarak benimsenmiştir.

A seçeneğinde ihtilalci akımların engellenmesi ifade edilmektedir. Kongrenin en önemli hedeflerinden biri, Fransız İhtilali'nin yaydığı özgürlükçü ve milliyetçi fikirlerin Avrupa'ya yayılmasını önlemektir. Bu nedenle A seçeneği Kongre politikasıyla uyumludur.

B seçeneğinde hanedan meşruiyetine dayalı siyasal düzenin korunması belirtilmiştir. Viyana Kongresi'nin temel ilkelerinden biri "meşruiyet" ilkesidir. Bu nedenle B seçeneği de doğru bir amaçtır.

C seçeneğinde Avrupa'da güçler dengesinin yeniden tesis edilmesi yer almaktadır. Kongre, Napolyon Dönemi'nde bozulan güç dengesini yeniden kurmayı hedeflemiştir. Bu da temel amaçlar arasındadır.

D seçeneğinde milliyetçilik ve özgürlük hareketlerinin desteklenmesi ifade edilmektedir. Oysa Viyana Kongresi'nin temel hedefi tam tersine, bu hareketleri bastırmak ve yayılmalarını engellemektir. Dolayısıyla bu ifade Kongre politikasıyla çelişmektedir.

E seçeneğinde ihtilal öncesi siyasi sınırların büyük ölçüde yeniden oluşturulması belirtilmiştir. Bu da eski düzenin tesis edilmesi amacının bir parçasıdır.

Cevap: D

5. Paragrafta Fransız İhtilali'nin mutlak monarşileri tehdit eden yeni fikirler ortaya çıkardığı, Napolyon'un bu süreci askerî boyuta taşıdığı ve Napolyon Savaşları sonrasında Avrupalı devletlerin bozulan düzeni yeniden kurmak ve ihtilalci hareketleri kontrol altına almak amacıyla Viyana Kongresi'ni topladıkları belirtilmektedir.

I numaralı öncülde Viyana Kongresi'nin Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı değişimleri sınırlamaya yönelik bir girişim olduğu belirtilmektedir. Metinde ihtilalci hareketlerin kontrol altına alınmak istendiği ve bozulan siyasal düzenin yeniden kurulmasının amaçlandığı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, İhtilal'in getirdiği siyasal ve toplumsal dönüşümlerin sınırlandırılmak istendiğini gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Dörtlülük Bağılaşma'nın kurulmasında Avrupa'da kalıcı barıştan çok mevcut siyasal düzenin korunmasının öncelikli olduğu belirtilmektedir. Paragrafta büyük devletlerin ortak hareket ederek ihtilalci fikirleri engellemeye ve mevcut düzeni yeniden tesis etmeye çalıştıkları vurgulanmaktadır. Bu durum, asıl amacın mevcut siyasal düzeni korumak olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Napolyon Savaşları'nın ulus devlet anlayışını Avrupa'da tamamen ortadan kaldırdığı belirtilmektedir. Metinde böyle bir bilgi yer almamaktadır. Ayrıca tarihsel süreçte ulusçuluk akımı Napolyon Savaşları sonrasında da etkisini sürdürmüş ve giderek güçlenmiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Cevap: B

6. Viyana Kongresi sonrasında Avrupa'da bozulan güç dengesini yeniden kurmak ve ihtilalci hareketleri bastırmak amacıyla Dörtlü Bağlaşma kurulmuştur. Bu ittifakın temel amacı, Fransız İhtilali'nin yaydığı fikirlerin ve Napolyon Dönemi'nin yarattığı siyasal sarsıntının tekrar etmesini engellemektir.

Dörtlü Bağlaşma'nın kurucu üyeleri şunlardır:

- İngiltere
- Avusturya
- Prusya
- Rusya

Bu dört devlet, Avrupa'da meşruiyet ilkesini ve monarşik düzeni korumayı hedeflemiştir.

Fransa ise başlangıçta bu ittifaka dahil değildir. Çünkü Fransa, Napolyon Savaşları'nın sorumlusu olarak görülmekteydi.

Cevap: E

7. Paragrafta XIX. yüzyılda "Şark Meselesi"nin Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ne yönelik politikalarının temel belirleyicilerinden biri hâline geldiği belirtilmektedir. Bu meselenin Balkan milletlerinin bağımsızlık talepleri, Boğazlar üzerindeki hâkimiyet mücadelesi ve Osmanlı topraklarının paylaşılması gibi farklı hedefler doğrultusunda ele alındığı ifade edilmektedir. Ayrıca Avrupa devletlerinin bu meseleyi kendi siyasi, askerî ve ekonomik çıkarlarına göre yorumladığı ve Osmanlı Devleti'nin stratejik konumunun sürecin merkezinde yer aldığı vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Şark Meselesi'nin Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti üzerindeki çıkar mücadelelerinin ortak bir yansıması olduğu belirtilmektedir. Metinde Avrupa devletlerinin Osmanlı üzerindeki hedeflerinin paylaşım, hâkimiyet ve nüfuz mücadelesine dayandığı açıkça görülmektedir. Bu durum, Şark Meselesi'nin çıkar çatışmalarının bir yansıması olduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Şark Meselesi'nin kapsam ve içeriğinin Avrupa devletlerinin hedef ve beklentilerine göre şekillendiği belirtilmektedir. Paragrafta devletlerin meseleyi kendi siyasi, askerî ve ekonomik çıkarlarına göre farklı biçimlerde yorumladığı ifade edilmiştir. Bu durum II numaralı yargıyı doğrudan desteklemektedir.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumu ve stratejik bölgelerinin Şark Meselesi'nin önem kazanmasında etkili olduğu belirtilmektedir. Metinde Osmanlı'nın stratejik konumunun sürecin merkezinde yer aldığı açıkça vurgulanmıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak metinden I, II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: E

8. Paragrafta Osmanlı Devleti'nde Rumların uzun süre dinî ve ekonomik ayrıcalıklara sahip oldukları, ticaret ve dış ilişkiler alanında önemli roller üstlendikleri belirtilmektedir. Buna rağmen XVIII. yüzyılın sonlarından itibaren Rumlar arasında milliyetçilik düşüncesinin güç kazandığı ve bağımsızlık hedefinin ön plana çıktığı ifade edilmektedir. Ayrıca Megali İdea doğrultusunda hareket eden Rumların Avrupa devletlerinin siyasi ve ideolojik desteğini aldıkları vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin sağladığı ayrıcalıkların Rum milliyetçiliğinin ortaya çıkmasını engelleyemediği belirtilmektedir. Metinde Rumların çeşitli ayrıcalıklara sahip olmalarına rağmen milliyetçilik düşüncesinin güç kazandığı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, verilen ayrıcalıkların milliyetçi hareketi önlemeye yetmediğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

II numaralı öncülde Rum bağımsızlık hareketlerinin yalnızca Osmanlı iç dinamiklerinin sonucu olarak geliştiği belirtilmektedir. Oysa metinde Rumların Avrupa devletlerinin siyasi ve ideolojik desteğini aldıkları açıkça vurgulanmıştır. Bu durum hareketin yalnızca iç dinamiklerle açıklanamayacağını göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargı doğru değildir.

III numaralı öncülde Fransız İhtilali'nin yaydığı fikirlerin Rumların bağımsızlık düşüncelerini güçlendirdiği belirtilmektedir. Paragrafta doğrudan Fransız İhtilali'nden söz edilmese de XVIII. yüzyıl sonlarından itibaren milliyetçilik düşüncesinin güç kazandığı ifade edilmiştir. Bu dönem ve milliyetçilik vurgusu, Fransız İhtilali'nin etkisiyle ilişkilendirilebilir. Ayrıca Avrupa'nın ideolojik desteği de bu düşünsel ortamı işaret etmektedir. Bu nedenle III numaralı yargı da doğrudur. Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

9. Paragrafta 1821 Mora İsyanı sırasında Osmanlı Devleti'nin hem iç isyanlarla hem de Avrupa devletlerinin müdahaleleriyle karşı karşıya kaldığı belirtilmektedir. Mora'daki ayaklanmanın bastırılması için Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'dan yardım istenmesi ve ardından İngiltere, Fransa ve Rusya'nın sürece doğrudan müdahil olması, mesele'nin uluslararası bir boyut kazandığını göstermektedir. Ayrıca Navarin Olayı ve sonrasında yaşanan Osmanlı-Rus Savaşı'nın Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki siyasi konumunu daha da zayıflatmış ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Mora İsyanı'nın Osmanlı Devleti'nin iç meselesi olmaktan çıkıp uluslararası bir sorun hâline geldiği belirtilmektedir. Metinde Avrupa devletlerinin doğrudan müdahil olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, isyanın uluslararası nitelik kazandığını gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Avrupa devletlerinin Yunan meselesine müdahalesinin Osmanlı Devleti'nin egemenlik haklarını sınırladığı belirtilmektedir. Bir devletin iç sorununa yabancı güçlerin müdahalesi ve ardından yaşanan askerî gelişmeler, Osmanlı'nın bağımsız hareket etme kapasitesini daraltmıştır. Navarin Olayı ve Osmanlı-Rus Savaşı'nın Balkanlardaki konumu zayıflatması da bu durumu desteklemektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Navarin Olayı ve Edirne Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki nüfuzunu artırdığı belirtilmektedir. Oysa metinde bu gelişmelerin Osmanlı'nın Balkanlardaki siyasi konumunu zayıflatmış açıkça ifade edilmiştir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşamaz. Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

10. 1828–1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından imzalanan 1829 Edirne Antlaşması, Osmanlı Devleti açısından önemli siyasal ve ekonomik sonuçlar doğurmuştur. Seçenekler bu çerçevede değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılır:

A seçeneğinde Yunanistan'ın bağımsızlığının tanınması yer almaktadır. Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti, daha önce Londra Protokolü çerçevesinde şekillenen süreci kabul etmiş ve Yunanistan'ın bağımsızlığı fiilen onaylanmıştır. Bu nedenle A seçeneği antlaşmanın sonuçları arasındadır.

B seçeneğinde Eflâk ve Boğdan'ın özerkliğinin kabul edilmesi belirtilmektedir. Antlaşma ile bu bölgelerin ayrıcalıkları genişletilmiş ve özerk statüleri güçlendirilmiştir. Bu ifade doğrudur.

C seçeneğinde Rus ticaret gemilerine Boğazlardan serbest geçiş hakkı verilmesi yer almaktadır. Antlaşma ile Rus ticaret gemilerine Karadeniz ve Boğazlar üzerinden serbest geçiş imkânı tanınmıştır. Bu da sonuçlar arasındadır.

E seçeneğinde Rusya'ya savaş tazminatı ödemesi belirtilmektedir. Osmanlı Devleti savaşın mağlubu olarak Rusya'ya tazminat ödemeyi kabul etmiştir. Bu da antlaşmanın hükümleri arasındadır.

D seçeneğinde ise Osmanlı Devleti'nin Megali İdea'yı resmen kabul ettiği ifade edilmektedir. Megali İdea, Yunan milliyetçiliğinin genişleme hedefini ifade eden bir ideolojidir. Osmanlı Devleti'nin bunu resmen kabul etmesi söz konusu değildir. Böyle bir hüküm Edirne Antlaşması'nda yer almamaktadır.

Sonuç olarak 1829 Edirne Antlaşması'nın sonuçları arasında yer almayan seçenek D'dir.

Cevap: D

1. Paragrafta Tanzimat Fermanı ile birlikte Osmanlı Devleti'nin idarî ve hukukî alanda düzenlemelere gittiği ve bunun İngiltere ile Fransa'yla ilişkileri güçlendirdiği belirtilmektedir. Buna karşılık Rusya'nın Osmanlı'yı zayıf bir unsur olarak gördüğü ve Kutsal Yerler meselesini bahane ederek iç işlerine müdahale ettiği ifade edilmektedir. Ayrıca Sinop Baskını ve Kırım Savaşı'nın Osmanlı'nın Avrupa siyasetindeki konumunu doğrudan etkilediği vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Tanzimat Fermanı'nın Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletleri nezdindeki siyasi meşruiyetini artırdığı belirtilmektedir. Metinde Tanzimat sonrasında İngiltere ve Fransa ile ilişkilerin güçlendiği açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın Avrupa devletleri tarafından daha uyumlu ve reformcu bir devlet olarak görülmeye başlandığını ve diplomatik konumunun güçlendiğini gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Kutsal Yerler Sorunu'nun Rusya'nın Osmanlı üzerindeki yayılmacı politikalarına zemin hazırladığı belirtilmektedir. Paragrafta Rusya'nın bu meseleyi bahane ederek Osmanlı iç işlerine müdahale ettiği ifade edilmiştir. Bu durum, söz konusu meselenin Rus yayılmacılığı için bir araç olarak kullanıldığını göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Sinop Baskını'nın Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'de askerî üstünlüğünü pekiştirdiği belirtilmektedir. Oysa Sinop Baskını, Osmanlı donanmasının Rusya tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmasıdır. Bu olay Osmanlı'nın askerî gücünü zayıflatmış ve Kırım Savaşı sürecini hızlandırmıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

2. Kırım Savaşı (1853 - 1856), Osmanlı Devleti ile Rusya arasında başlamış; daha sonra Avrupa güç dengesi çerçevesinde bazı devletlerin savaşa katılmasıyla genişlemiştir.

Osmanlı Devleti'nin yanında yer alan devletler şunlardır:

- **İngiltere** → Rusya'nın Akdeniz'e inmesini engellemek ve güç dengesini korumak amacıyla Osmanlı'yı desteklemiştir.
- **Fransa** → Kutsal yerler meselesi ve Avrupa dengesi doğrultusunda Osmanlı safında savaşa katılmıştır.

- **Piyemonte (Sardinya Krallığı)** → Avrupa diplomasisinde söz sahibi olmak ve İtalya birliği sürecinde destek kazanmak amacıyla Osmanlı'nın yanında savaşa dahil olmuştur.

Avusturya ise Rusya'ya doğrudan askerî destek vermemekle birlikte savaşa fiilen Osmanlı safında katılmamış; diplomatik baskı yoluyla sürece etki etmiştir.

Prusya ise savaşta taraf olmamış ve Osmanlı Devleti'nin yanında yer almamıştır.

Cevap: E

3. Paragrafta Paris Antlaşması'nın (1856) Kırım Savaşı sonrasında Avrupa'daki güç dengelerini yeniden şekillendirdiği ve Osmanlı Devleti'nin uluslararası konumunda önemli değişiklikler yarattığı belirtilmektedir. Antlaşma ile Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletler sistemine dâhil edildiği; ancak bazı maddelerle egemenlik haklarının sınırlandırıldığı ifade edilmektedir. Bu durumun, Osmanlı'nın dış politikada korunurken iç işlerinde daha kırılgan hâle gelmesine yol açtığı vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Paris Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin uluslararası alanda hukuki statüsünü güçlendirdiği belirtilmektedir. Metinde Osmanlı Devleti'nin Avrupa devletler sistemine dâhil edildiği açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın uluslararası hukuk bakımından Avrupa devletleriyle eşit statüde kabul edildiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde antlaşmanın, Osmanlı Devleti'nin kendi gücüyle varlığını sürdürmekte zorlandığını ortaya koyduğu belirtilmektedir. Osmanlı'nın dış politikada Avrupa devletleri tarafından korunur hâle gelmesi ve egemenlik haklarının sınırlandırılması, devletin tek başına güç dengesi içinde ayakta kalmakta zorlandığını göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Paris Antlaşması sonrasında Avrupalı devletlerin Osmanlı iç işlerine müdahalesinin azaldığı belirtilmektedir. Oysa metinde egemenlik haklarının sınırlandırıldığı ve Osmanlı'nın iç işlerinde daha kırılgan hâle geldiği vurgulanmaktadır. Bu durum müdahalelerin azalmadığını, aksine artma potansiyeli taşıdığını göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

4. Paragrafta Paris Antlaşması ile Karadeniz'in tarafsız hâle getirildiği, Osmanlı Devleti ve Rusya'nın bu denizde donanma bulundurmasının yasaklandığı ve Boğazların savaş gemilerine kapalı tutulduğu belirtilmektedir. Ayrıca bu hükümlerinin özellikle Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasını sınırlandırmaya yönelik olduğu açıkça ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Paris Antlaşması'nın Rusya'nın Karadeniz ve Boğazlar üzerindeki askerî etkinliğini azaltmayı hedeflediği belirtilmektedir. Metinde doğrudan Rusya'nın sıcak denizlere inme politikasının sınırlandırılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Bu durum Rusya'nın askerî etkinliğinin azaltılmasını hedeflediğini gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde İngiltere'nin Akdeniz'deki çıkarlarının Paris Antlaşması ile güvence altına alındığı belirtilmektedir. Metinde İngiltere'den doğrudan söz edilmese de Rusya'nın sıcak denizlere inmesinin sınırlandırılması, İngiltere'nin Akdeniz ve Hindistan yolu üzerindeki çıkarlarıyla yakından ilişkilidir. Rus yayılcılığının önlenmesi, İngiltere'nin bölgesel çıkarlarını koruyan bir gelişmedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Karadeniz'in tarafsızlaştırılmasının Osmanlı Devleti'nin mutlak egemenliğini güçlendirdiği belirtilmektedir. Oysa Osmanlı Devleti de Karadeniz'de donanma bulundurma hakkından mahrum bırakılmıştır. Bu durum Osmanlı'nın askerî egemenliğini sınırlayan bir uygulamadır. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Cevap: B

5. Paragrafta 1877 - 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'na giden sürecin, Rusya'nın Paris Antlaşması sonrasında izlediği politikalar ve Balkanlardaki isyanlarla bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Rusya'nın doğrudan askerî müdahale yerine Osmanlı'yı içten zayıflatmayı hedeflediği ve Panslavizm politikası doğrultusunda Balkan milletlerini Osmanlı yönetimine karşı kıskırttığı ifade edilmektedir. Ayrıca Avrupa devletlerinin diplomatik baskılarının Osmanlı'nın hareket alanını daralttığı vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Rusya'nın Paris Antlaşması hükümlerini kendi çıkarları doğrultusunda esnetmeye çalıştığı belirtilmektedir. Metinde Rusya'nın Paris Antlaşması sonrasında izlediği politikaların süreci etkilediği ifade edilmiştir. Rusya'nın Balkanlar üzerinden Osmanlı'yı zayıflatmaya çalışması, antlaşma sonrasında oluşan düzeni kendi çıkarlarına göre değiştirme arayışında olduğunu göstermektedir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Balkanlardaki isyanların yayılmasında Rusya'nın Panslavist politikasının etkili olduğu belirtilmektedir. Metinde açıkça Rusya'nın Panslavizm doğrultusunda Balkan milletlerini kıskırttığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla II numaralı yargıya doğrudan ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki sorunları tamamen askerî yöntemlerle ve dış müdahale olmaksızın çözdüğü belirtilmektedir. Oysa metinde Avrupa devletlerinin diplomatik baskılarının Osmanlı'nın hareket alanını daralttığı açıkça ifade edilmiştir. Bu durum dış müdahalenin varlığını göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

6. Paragrafta Balkan isyanlarının uluslararası bir boyut kazandığı ve Osmanlı Devleti'nin iç sorunlarının büyük devletlerin müdahalesine açık hâle geldiği belirtilmektedir. Ayrıca İstanbul (Tersane) Konferansı'nın bu sürecin diplomatik bir yansıması olduğu, diplomasinin yetersiz kalmasının ise 1877 - 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın çıkmasında etkili olduğu ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Balkanlardaki isyanların Osmanlı Devleti'nin iç meselesi olmaktan çıktığı belirtilmektedir. Metinde isyanların uluslararası boyut kazandığı ve büyük devletlerin müdahalesine açık hâle geldiği açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, meselenin iç sorun olmaktan çıktığını gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Tersane Konferansı'nın büyük devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine doğrudan müdahil olmasına zemin hazırladığı belirtilmektedir. Konferansın, Osmanlı'nın iç sorunları hakkında büyük devletlerin bir araya gelerek karar alma girişimi olması, doğrudan müdahale niteliği taşımaktadır.

Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde diplomatik girişimlerin başarısız olmasının askerî çatışma ihtimalini ortadan kaldırdığı belirtilmektedir. Oysa metinde diplomasinin yetersiz kalmasının savaşın patlak vermesinde etkili olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

7. Paragrafta 93 Harbi sırasında Osmanlı Devleti'nin hem Balkanlar'da hem de Doğu Anadolu'da Rus ordularına karşı direnç gösterdiği belirtilmektedir. Özellikle Şıpkı Geçidi ve Plevne savunmalarının Osmanlı ordusunun direniş gücünü ortaya koyduğu ifade edilmiştir. Ancak savaşın genel seyrinin Osmanlı Devleti aleyhine geliştiği de açıkça vurgulanmıştır.

I numaralı öncülde Osmanlı ordusunun bazı cepelerde savunma başarısı gösterdiği belirtilmektedir. Metinde Şıpkı ve Plevne savunmalarının direniş gücünü ortaya koyduğu açıkça ifade edildiğinden bu yargıya doğrudan ulaşılabilir.

II numaralı öncülde 93 Harbi'nin Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hâkimiyetini güçlendirdiği belirtilmektedir. Oysa metinde savaşın genel seyrinin Osmanlı aleyhine geliştiği ifade edilmiştir. Tarihsel olarak da savaş sonunda Osmanlı Devleti Balkanlardaki toprak kayıplarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde savaşın sonunda Osmanlı Devleti'nin askerî ve siyasi açıdan zor duruma düştüğü belirtilmektedir. Savaşın genel seyrinin Osmanlı aleyhine gelişmesi, devletin askerî ve siyasi açıdan güç kaybettiğini göstermektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

8. Paragrafta 1877 - 1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın son aşamasında Rus ordularının İstanbul'a kadar yaklaşmasının, özellikle İngiltere'nin tutumunu değiştirdiği belirtilmektedir. İngiltere'nin Marmara Denizi'ne donanma göndermesi üzerine Rusya'nın Osmanlı Devleti ile barış yapmaya zorlandığı ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde İngiltere'nin Rusya'nın Boğazlar üzerindeki etkisinin artmasını istemediği belirtilmektedir. Rus ordularının İstanbul'a yaklaşması ve İngiltere'nin donanma göndermesi, İngiltere'nin Rusya'nın Boğazlar ve İstanbul üzerinde hâkimiyet kurmasını engellemek istediğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin zayıflamasının büyük devletlerin doğrudan müdahalesine yol açtığı belirtilmektedir. Metinde Rusya'nın ilerleyişi karşısında İngiltere'nin doğrudan askerî güç gösterisinde bulunduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, Osmanlı'nın zayıf konuma düşmesinin büyük devlet müdahalesini beraberinde getirdiğini göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde İngiltere'nin müdahalesinin Osmanlı'yı korumaktan çok kendi stratejik çıkarlarını güvence altına almaya yönelik olduğu belirtilmektedir. Metin doğrudan "çıkart" ifadesini kullanmasa da İngiltere'nin Rusya'yı durdurmaya yönelik hareketi, Boğazlar ve Doğu Akdeniz üzerindeki stratejik dengeleri koruma amacına işaret etmektedir. Bu da müdahalenin Osmanlı'yı korumaktan ziyade İngiltere'nin çıkarlarını güvence altına alma niteliği taşıdığını gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: E

9. Paragrafta Berlin Antlaşması (1878) ile Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki egemenlik anlayışının yeniden şekillendiği ve Bulgaristan coğrafyasında farklı idarî statülere sahip düzenlemelere gidildiği belirtilmektedir. Bazı bölgelerin doğrudan Osmanlı yönetiminde kaldığı, bazılarının ise özerk ya da Osmanlı'ya bağlı prenslikler hâline getirildiği ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Ayastefanos Antlaşması ile oluşturulan siyasi yapının büyük devletlerin çıkarları doğrultusunda parçalandığı belirtilmektedir. Berlin Antlaşması, Ayastefanos Antlaşması'nın öngördüğü "Büyük Bulgaristan" modelini daraltmış ve Bulgaristan'ı farklı idari bölümlere ayırmıştır. Bu değişiklik büyük devletlerin çıkar dengeleri doğrultusunda yapılmıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki bazı bölgelerde askerî ve idari denetimini kaybettiği belirtilmektedir. Bölgelerin bir kısmının özerk ya da prenslik statüsüne geçirilmesi, Osmanlı'nın doğrudan idari ve askerî kontrolünün zayıfladığını göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde yeni idari yapılanmaların Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki hâkimiyetini zayıflatmayı amaçladığı belirtilmektedir. Osmanlı egemenliğinin farklı statülerle sınırlandırılması ve bölgenin parçalı yapıya kavuşturulması, Osmanlı hâkimiyetini zayıflatıcı bir sonuç doğurmuştur. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: E

10. Paragrafta Berlin Kongresi kararlarının, Avrupa devletlerinin Osmanlı Devleti'ne yönelik politikalarında belirgin bir kırılma yarattığı belirtilmektedir. Osmanlı Devleti'nin hem toprak kayıpları yaşadığı hem de siyasî, askerî ve ekonomik bakımdan ciddi sonuçlarla karşılaştığı vurgulanmaktadır. Ayrıca büyük devletlerin Osmanlı toprakları üzerindeki çıkar çatışmalarının daha açık hâle geldiği ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde 1856 Paris Antlaşması ile kabul edilen Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğüne saygı ilkesinin fiilen geçerliliğini yitirdiği belirtilmektedir. Berlin Kongresi sonrasında Osmanlı'nın önemli toprak kayıpları yaşaması ve büyük devletlerin Osmanlı toprakları üzerindeki çıkar çatışmalarının açık hâle gelmesi, bu ilkenin uygulamada geçerliliğini kaybettiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ni denge unsuru olarak koruma politikasından vazgeçtiği belirtilmektedir. Berlin Kongresi sürecinde İngiltere'nin Kıbrıs'ı üs olarak alması ve Osmanlı toprakları üzerinde çıkar temelli hareket etmesi, klasik "Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü koruma" politikasından uzaklaşıldığını göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin dış politikada Almanya ile yakınlaşmasının zorunlu hâle geldiği belirtilmektedir. Metinde doğrudan Almanya'dan söz edilmemekle birlikte, büyük devletlerin çıkar çatışmalarının belirginleşmesi ve Osmanlı'nın yalnızlaşması, yeni bir güçle yakınlaşma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Tarihsel süreçte Berlin Kongresi sonrasında Osmanlı-Almanya yakınlaşmasının hız kazanması bu bağlamla örtüşmektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların söylenmesi mümkündür.

Cevap: E

1. Paragrafta Ermeni meselesinin ortaya çıkışı ve uluslararası bir nitelik kazanmasının, büyük devletlerin Osmanlı Devleti üzerindeki siyasi ve stratejik hesaplarıyla yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir. Özellikle Rusya ve İngiltere'nin Doğu Anadolu'ya yönelik politikalarının bu sorunun şekillenmesinde belirleyici olduğu vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde büyük devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine müdahale edebilmek için Ermenileri bir araç olarak kullandıkları belirtilmektedir. Metinde Ermeni meselesinin büyük devletlerin siyasi ve stratejik hesaplarıyla bağlantılı olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bu durum, meselenin müdahale aracı olarak kullanıldığını göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Ermeni meselesinin ortaya çıkışında Osmanlı Devleti'nin uyguladığı idari ve askerî politikaların tek başına belirleyici olduğu belirtilmektedir. Oysa metinde sorunun uluslararası boyut kazanmasının büyük devletlerin politikalarıyla yakından ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Bu nedenle yalnızca Osmanlı iç dinamikleriyle açıklanamayacağı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla II numaralı yargıya ulaşamaz.

III numaralı öncülde Rusya ile İngiltere arasındaki nüfuz mücadelesinin Ermeni sorununun büyümesinde etkili olduğu belirtilmektedir. Metinde özellikle bu iki devletin Doğu Anadolu'ya yönelik politikalarının belirleyici olduğu ifade edilmiştir. Bu durum, nüfuz mücadelesinin sorunun büyümesinde etkili olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

2. Paragrafta Berlin Kongresi sonrasında Osmanlı Devleti'nin Doğu Anadolu üzerindeki egemenliği açısından önemli sonuçlar ortaya çıktığı ve Ermeni meselesinin artık yalnızca iç düzenle ilgili bir konu olmaktan çıktığı belirtilmektedir. Berlin Antlaşması'nın 61. maddesi, Osmanlı Devleti'ne Doğu Anadolu'da Ermeniler lehine ıslahat yapma yükümlülüğü getirmiş ve bu düzenlemelerin büyük devletlere bildirilmesini öngörmüştür.

I numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Doğu Anadolu'daki idari tasarruflarının büyük devletlerin denetimine açıldığı belirtilmektedir.

61. madde ile Osmanlı'nın bölgede yapacağı ıslahatların büyük devletlerin gözetimine sunulması söz konusu olmuştur. Bu durum, Osmanlı'nın idarî uygulamalarının uluslararası denetime açık hâle geldiğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

II numaralı öncülde Ermeni meselesinin Osmanlı Devleti açısından uluslararası bir boyut kazandığı belirtilmektedir. Metinde de meselenin yalnızca iç düzenle ilgili olmaktan çıktığı açıkça ifade edilmiştir. Berlin Antlaşması ile konu uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Doğu Anadolu'daki egemenlik haklarını tamamen kaybettiği belirtilmektedir. Ancak Berlin Antlaşması ile Osmanlı Devleti bölgede egemenliğini tamamen yitirmemiş; yalnızca ıslahat yapma yükümlülüğü ve dış denetim baskısıyla karşı karşıya kalmıştır. "Tamamen kaybettiği" ifadesi aşırı ve genelleşici bir yargıdır. Bu nedenle III numaralı yargı doğru değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

3. Paragrafta Mehmet Ali Paşa'nın Mısır'da uyguladığı ekonomik ve idari politikalar sayesinde kısa sürede güç kazandığı ve bu durumun Osmanlı merkezî otoritesiyle sorunlara yol açtığı belirtilmektedir.

I numaralı öncülde Mehmet Ali Paşa'nın Mısır ekonomisini geliştirmeye yönelik tarım, sanayi ve ticaret alanlarında köklü düzenlemeler yaptığı belirtilmektedir. Tarihî olarak Mehmet Ali Paşa, tarımda ürün çeşitliliğini artırmış, sanayileşme girişimlerinde bulunmuş ve ticareti devlet kontrolünde geliştirmiştir. Bu ekonomik reformlar onun mali ve askerî gücünü artırmıştır. Dolayısıyla I numaralı faktör etkilidir.

II numaralı öncülde iltizam sistemini kaldırarak devlet kontrolünü artıran bir ekonomik model uyguladığı belirtilmektedir. Mehmet Ali Paşa, Mısır'da iltizamı kaldırarak vergi toplama işini doğrudan devlet kontrolüne almış ve merkezî bir ekonomik yapı kurmuştur. Bu uygulama gelirleri artırmış ve Paşa'nın otoritesini güçlendirmiştir. Bu nedenle II numaralı faktör de etkilidir.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin askerî ve siyasi açıdan güçlü olduğu bir dönemde hareket ettiği belirtilmektedir. Oysa Mehmet Ali Paşa'nın güçlenmesi, Osmanlı Devleti'nin merkezî otoritesinin zayıfladığı ve dış baskılarla karşı karşıya kaldığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Dolayısıyla III numaralı faktör etkili değildir.

Sonuç olarak Mehmet Ali Paşa'nın güç kazanmasında I ve II numaralı faktörler etkili olmuştur.

Cevap: B

4. Mehmet Ali Paşa İsyanı sürecinde Osmanlı Devleti hem askerî bakımdan zorlanmış hem de büyük devletlerin müdahalesine açık hâle gelmiştir. Kavalalı kuvvetlerinin başarıları karşısında Osmanlı merkezî yönetimi dış destek arayışına girmiş; bu durum uluslararası dengeleri doğrudan etkilemiştir. Önermeler bu çerçevede değerlendirildiğinde şu sonuçlara ulaşılır:

I numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Mehmet Ali Paşa karşısında zor durumda kalmasının Rusya'nın Boğazlar üzerindeki etkisini artırmasına zemin hazırladığı belirtilmektedir. Nitekim Osmanlı Devleti'nin yardım talebi üzerine Rusya devreye girmiş ve ardından Hünkâr İskelesi Antlaşması imzalanmıştır. Bu gelişme, Rusya'nın Boğazlar üzerindeki nüfuzunu artırmıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Kütahya Antlaşması ve sonrasında imzalanan Hünkâr İskelesi Antlaşması'nın Osmanlı Devleti'nin denge siyaseti izlemek zorunda kaldığını gösterdiği belirtilmektedir. Osmanlı Devleti bir yandan Mehmet Ali Paşa ile uzlaşmak zorunda kalmış, diğer yandan Rusya'nın desteğini kabul etmiştir. Bu durum, büyük devletler arasında denge kurma ihtiyacının açık bir göstergesidir. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Nizip Savaşı'nın Osmanlı Devleti lehine sonuçlandığı belirtilmektedir. Oysa Nizip Savaşı Osmanlı Devleti'nin yenilgisiyle sonuçlanmıştır. Bu nedenle öncülün ilk kısmı hatalıdır; dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

5. Fransa'nın 1798'de Mısır'ı işgali, Osmanlı Devleti açısından yalnızca bir toprak kaybı meselesi değil; Doğu Akdeniz'deki güç dengelerini doğrudan etkileyen bir gelişme olmuştur. Bu durum Osmanlı'yı, Fransa'ya karşı İngiltere ve Rusya ile iş birliği yapmaya yöneltmiştir.

I numaralı öncülde Fransa'nın Mısır'ı işgalinin, Osmanlı Devleti'nin İngiltere ve Rusya ile ittifak kurmasında belirleyici rol oynadığı belirtilmektedir. Gerçekten de Osmanlı Devleti, Fransa tehdidine karşı İngiltere ve Rusya ile iş birliği yapmış; böylece Fransa'ya karşı ortak hareket edilmiştir. Bu nedenle I numaralı yargı doğrudur.

II numaralı öncülde Rusya'nın bu süreçte Boğazlar üzerinden Akdeniz'e açılma imkânı elde ettiği belirtilmektedir. Osmanlı Devleti'nin Rusya ile ittifak kurması, Rus donanmasının Boğazlardan geçerek Akdeniz'e inmesine imkân sağlamıştır. Bu durum Rusya'nın bölgedeki etkinliğini artırmıştır. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Doğu Akdeniz'deki askerî varlığını kalıcı biçimde güçlendirdiği belirtilmektedir. Oysa Fransa'nın Mısır'ı işgali, Osmanlı'nın bölgedeki zayıflığını ortaya koymuş ve dış desteğe ihtiyaç duymasına yol açmıştır. Bu nedenle askerî varlığın kalıcı biçimde güçlendiği söylenemez.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

6. Paragrafta XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki egemenliğinin büyük devletlerin çıkar çatışmaları nedeniyle sınırlandığı, meselelerin Osmanlı'nın tek başına karar verdiği bir konu olmaktan çıkıp uluslararası diplomasi alanına taşındığı belirtilmektedir. Rusya'nın Osmanlı'nın iç sorunlarından yararlanma çabası ile İngiltere ve Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını koruma politikalarının belirleyici olduğu vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki mutlak egemenliğinin Edirne Antlaşması ve Hünkâr İskelesi Antlaşması ile zayıfladığı belirtilmektedir. Hünkâr İskelesi Antlaşması ile Osmanlı Devleti, Rusya'ya yönelik yükümlülükler altına girmiş ve Boğazlar meselesi büyük devletlerin müdahalesine açık hâle gelmiştir. Bu süreç, Osmanlı'nın mutlak tasarruf yetkisinin fiilen sınırlandırılmasına yol açmıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Londra Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazlar meselesinin ilk kez uluslararası bir statü kazandığı belirtilmektedir. 1841 Londra Boğazlar Sözleşmesi ile Boğazların statüsü uluslararası bir düzenlemeye bağlanmış ve büyük devletlerin ortak kararıyla şekillendirilmiştir. Bu nedenle II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

III numaralı öncülde İngiltere ve Fransa'nın Osmanlı'yı desteklemesinin Rusya'nın Boğazlar üzerinde serbest geçiş hakkı elde etmesini engellemeye yönelik olduğu belirtilmektedir. Metinde İngiltere ve Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki çıkarlarını koruma amacıyla hareket ettikleri vurgulanmıştır. Bu durum, Rusya'nın Boğazlar üzerinden güç kazanmasını engelleme amacını da içerir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: E

7. Boğazların barış zamanında yabancı savaş gemilerine kapatılması ve bu statünün uluslararası bir güvence altına alınması, 1841 tarihli Londra Boğazlar Sözleşmesi ile gerçekleşmiştir.

Bu sözleşme ile:

- Boğazlar barış zamanında tüm yabancı savaş gemilerine kapatılmış,
- Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki egemenliği uluslararası alanda tanınmış,
- Boğazlar meselesi ilk kez çok taraflı bir uluslararası statüye bağlanmıştır.

Cevap: D

8. Paragrafta Osmanlı - Rus ilişkilerinin zamanla gerginleştiği ve özellikle XVIII. yüzyılda Rusya'nın izlediği yayılmacı politikanın Osmanlı Devleti açısından ciddi bir tehdit oluşturduğu belirtilmektedir. Rusya'nın yalnızca askerî değil, diplomatik ve ideolojik araçları da kullandığı vurgulanmaktadır.

I numaralı öncülde I. Petro'dan itibaren belirlenen sıcak denizlere ulaşma hedefinin süreklilik göstermesinin Rusya'nın güç kazanmasında etkili olduğu belirtilmektedir. Gerçekten de Rus dış politikasında Karadeniz ve Akdeniz'e inme hedefi uzun vadeli ve istikrarlı bir strateji olarak uygulanmıştır. Bu süreklilik, Rusya'nın Osmanlı karşısında sistemli biçimde güç kazanmasını sağlamıştır. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

II numaralı öncülde Küçük Kaynarca Antlaşması sonrasında Kırım'ın doğrudan ilhak edilmeden önce bağımsız hâle getirilerek yalnızlaştırıldığı belirtilmektedir. Rusya, önce Kırım'ı Osmanlı'dan koparıp "bağımsız" bir statüye kavuşturmuş, ardından uygun ortam oluştuğunda ilhak etmiştir. Bu diplomatik hamle, Rusya'nın stratejik başarısının bir göstergesidir. Dolayısıyla II numaralı yargı da doğrudur.

III numaralı öncülde Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyılda Rusya karşısında askerî ve diplomatik bakımdan üstün konumda bulunduğu belirtilmektedir. Oysa tarihsel süreçte Osmanlı Devleti bu dönemde Rusya karşısında gerileme yaşamış ve birçok savaşta dezavantajlı duruma düşmüştür. Bu nedenle III numaralı yargı doğru değildir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

9. Paragrafta XVIII. yüzyılın sonlarında Osmanlı Devleti'nin Rusya ve Avusturya'nın paylaşım girişimleriyle karşı karşıya kaldığı; ancak Avrupa'daki siyasal gelişmelerin ve devletlerin kendi iç dinamiklerinin savaşların sonuçlarını etkilediği belirtilmektedir.

I numaralı öncülde Fransız İhtilali'nin yaydığı milliyetçilik düşüncesinin Avusturya'yı Osmanlı Devleti ile barış yapmaya yönelttiği belirtilmektedir. Fransız İhtilali sonrasında Avrupa'da ortaya çıkan milliyetçilik akımı, çok uluslu bir yapıya sahip olan Avusturya İmparatorluğu için ciddi bir tehdit oluşturmuştur. Bu nedenle Avusturya, Osmanlı ile savaşı sürdürmek yerine iç sorunlarına yönelmeyi tercih ederek Zıştovi Antlaşması'nı imzalamıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Zıştovi ve Yaş antlaşmalarının Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü uzun vadede güvence altına aldığı belirtilmektedir. Oysa bu antlaşmalar Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecini durduramamış; özellikle Rusya karşısında toprak kayıplarını ve güç kaybını ortaya koymuştur. Uzun vadeli bir güvence sağladığı söylenemez. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Yaş Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin Kırım üzerindeki hâkimiyet iddiasını resmen sona erdirdiği belirtilmektedir. Küçük Kaynarca Antlaşması ile Kırım bağımsız hâle getirilmiş, ardından Rusya tarafından ilhak edilmiş; Yaş Antlaşması ile Osmanlı Devleti bu durumu resmen tanımıştır. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

10. Paragrafta XIX. yüzyılda Osmanlı - Rus savaşlarının yalnızca iki devlet arasındaki askerî mücadeleler olmadığı; Rusya'nın Balkanlar ve Karadeniz üzerindeki nüfuzunu artırma politikasının bir parçası olduğu belirtilmektedir. Ayrıca milliyetçi isyanların ve büyük devlet müdahalelerinin bu süreçte belirleyici rol oynadığı ifade edilmektedir.

I numaralı öncülde Rusya'nın Balkanlardaki Slav topluluklarını desteklemesinin Osmanlı ile savaşların temel nedenlerinden biri olduğu belirtilmektedir. Metinde Rusya'nın Balkanlar üzerindeki nüfuzunu artırma politikasından ve milliyetçi isyanların etkisinden söz edilmektedir. Rusya'nın Slav topluluklarını desteklemesi (Panslavizm) bu politikanın önemli bir unsurudur. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı öncülde Edirne Antlaşması ile Osmanlı Devleti'nin Boğazlar üzerindeki mutlak egemenliğinin zedelendiği belirtilmektedir. Edirne Antlaşması (1829) sonrasında Rus ticaret gemilerine Boğazlardan geçiş hakkı tanınmış ve Rusya Karadeniz'de avantaj sağlamıştır. Bu durum Osmanlı'nın Boğazlar üzerindeki mutlak tasarruf yetkisinin fiilen sınırlandığını göstermektedir. Dolayısıyla II numaralı yargıya ulaşılabilir.

III numaralı öncülde Kırım Savaşı sonrasında Rusya'nın Osmanlı karşısındaki askerî ve siyasî üstünlüğünün tamamen sona erdiği belirtilmektedir. Kırım Savaşı Rusya'yı geçici olarak geriletmiş olsa da Rusya'nın Osmanlı üzerindeki baskısı ilerleyen yıllarda yeniden artmıştır. "Tamamen sona ermiştir" ifadesi kesin ve genelleyici bir yargıdır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: B

1. XIX. yüzyılın sonları ile XX. yüzyılın başlarında Avrupa'da oluşan ittifak sistemleri, devletler arasındaki güç dengesi arayışının ve sömürge rekabetinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçte özellikle Otto von Bismarck Dönemi'nde Almanya'nın izlediği politika ile sonrasında II. Wilhelm dönemindeki yönelimler belirleyici olmuştur.

Birinci yargıda, Almanya'nın iki cepheli bir savaş ihtimalinden duyduğu endişenin ittifak siyasetine yönelmesinde etkili olduğu ifade edilmektedir. Almanya, özellikle Fransa ile yaşadığı rekabet ve Rusya ile olası bir çatışma ihtimali nedeniyle doğuda ve batıda aynı anda savaşma riskini ortadan kaldırmak istemiştir. Bu nedenle Avusturya-Macaristan ile ittifak kurmuş, Rusya ile antlaşma yapmış ve Fransa'yı yalnız bırakmaya çalışmıştır. Dolayısıyla Almanya'nın iki cepheli savaş korkusu ittifak siyasetinin temel nedenlerinden biridir. Bu yüzden I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Bismarck Dönemi'nde izlenen dengeci politikanın Avrupa'daki bloklaşmayı geciktirdiği belirtilmektedir. Gerçekten de Bismarck'ın temel amacı Almanya'yı merkezde tutarak Fransa'yı yalnızlaştırmak ve büyük güçler arasında genel bir savaş çıkmasını önlemektir. Bu denge siyaseti sayesinde Almanya bir süre Avrupa'daki sert bloklaşmanın oluşmasını engellemiştir. Ancak Bismarck'ın görevden ayrılmasından sonra bu denge politikası terk edilmiş ve bloklaşma hızlanmıştır. Dolayısıyla II numaralı yargıya da ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda ise Almanya'nın sömürgeci ve yayılmacı bir dış politikaya yönelmesinin İngiltere ve Fransa'nın birbirine yaklaşmasına zemin hazırladığı ifade edilmektedir. II. Wilhelm Dönemi'nde Almanya'nın "Weltpolitik" adı verilen küresel güç olma ve sömürge elde etme siyaseti, özellikle İngiltere ile denizlerde rekabeti artırmış ve Fransa üzerindeki baskıyı sürdürmüştür. Bu durum, tarihsel rekabet içinde olan İngiltere ve Fransa'nın Almanya tehdidi karşısında yakınlaşmasına ve İtilaf bloğunun oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu nedenle III numaralı yargı da doğrudur.

Sonuç olarak verilen bilgiler doğrultusunda I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

2. Birinci Dünya Savaşı öncesinde Avrupa'da iki büyük blok oluşmuştur: Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya'dan oluşan Üçlü İttifak ile İngiltere, Fransa ve Rusya'dan oluşan Üçlü İtilaf. Ancak savaş başladıktan sonra bu bloklarda önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu durum, devletlerin çıkarlarına göre saf değiştirebildiklerini göstermektedir.

Birinci yargıda, İtalya'nın taraf değiştirerek Üçlü İtilaf'a katılmasının ittifakların kalıcı ve değişmez olmadığını gösterdiği ifade edilmektedir. Gerçekten de İtalya başlangıçta Üçlü İttifak içinde yer almasına rağmen, savaşın başında tarafsız kalmış; daha sonra çıkarları doğrultusunda 1915'te İtilaf Devletleri safında savaşa katılmıştır. Bu durum, ittifakların mutlak bağlılık esasına dayanmadığını ve çıkar temelli olduğunu açıkça göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin Üçlü İttifak'a katılmasının savaşın Balkanlar ve Orta Doğu'ya yayılmasına neden olduğu belirtilmektedir. Osmanlı Devleti Almanya'nın yanında savaşa girecek cephe sayısını artırmış; Kafkasya, Çanakkale, Kanal, Irak, Suriye-Filistin gibi cephelerin açılmasına yol açmıştır. Böylece savaş, yalnızca Avrupa kıtasında değil, Orta Doğu ve çevresine de yayılmıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda ise Üçlü İtilaf'ın savaşı kazanmasında zamanla üye sayısını artırmasının etkili olduğu ifade edilmektedir. Gerçekten de savaş sürecinde İtalya'nın, Romanya'nın ve özellikle ABD'nin İtilaf Devletleri yanında savaşa katılması, askerî ve ekonomik dengeleri İtilaf lehine çevirmiştir. Bu genişleme, savaşın sonucunu belirleyen önemli unsurlardan biri olmuştur. Dolayısıyla III numaralı yargı da doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

3. 1882 yılında kurulan Üçlü İttifak, Avrupa'daki güç dengesi arayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu ittifakın temel amacı, özellikle Fransa'ya karşı ortak bir savunma sistemi oluşturmaktır. Üçlü İttifak; Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında imzalanmıştır.

Seçenekler incelendiğinde Fransa, Rusya ve İngiltere daha sonra Üçlü İtilaf'ı oluşturacak devletler arasında yer almıştır. Sırbistan ise Balkanlardaki milliyetçi hareketler nedeniyle Avusturya-Macaristan ile karşı karşıya gelen bir devlettir ve Üçlü İttifak içinde yer almamıştır. Buna karşılık Avusturya-Macaristan, ittifakın kurucu üyelerinden biridir.

Cevap: D

4. 1808 yılında imzalanan Sened-i İttifak, II. Mahmut Dönemi'nde merkezî otorite ile taşradaki ayanlar arasındaki güç mücadelesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu belge, Osmanlı siyasi tarihinde merkez-taşra ilişkileri açısından önemli bir dönüm noktasıdır.

Birinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin ayanlara rağmen mutlak merkezî otoriteyi fiilen sürdürebilecek güçte olmadığını gösterdiği ifade edilmektedir. Gerçekten de Sened-i İttifak'ın ortaya çıkışı, devletin taşradaki ayanları tamamen tasfiye edemediğini ve onların desteğine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Merkezî otorite, ayanları ortadan kaldırmak yerine onlarla uzlaşma yoluna gitmiştir. Bu durum, devletin fiilî anlamda zayıfladığını ortaya koyar. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, ayanların ilk kez hukuki bir belgeyle devlet tarafından tanındığı belirtilmektedir. Sened-i İttifak ile ayanların varlığı ve bazı hakları resmî bir metinle kabul edilmiştir. Daha önce fiilî olarak güçlü olan ayanlar, bu belge sayesinde hukukî bir statü kazanmışlardır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda ise padişahın yetkilerini doğrudan sınırlandıran ve bağlayıcı hükümler içerdiği ileri sürülmektedir. Sened-i İttifak, her ne kadar merkezî otoriteyi ayanlarla uzlaşmaya zorlamış olsa da padişahın yetkilerini anayasal nitelikte açık ve bağlayıcı biçimde sınırlandıran bir belge değildir. Bu yönüyle daha sonraki Tanzimat Fermanı veya Kanûnuesasî gibi metinlerle aynı düzeyde değerlendirilmez. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğru, III numaralı yargı yanlıştır.

Cevap: C

5. Sened-i İttifak'ın kalıcı ve etkili bir anayasal belge hâline gelememesinde birden fazla etken birlikte rol oynamıştır:

Birinci olarak, II. Mahmud'un uzun vadede merkezî bir siyaset izlemesi belirleyicidir. Padişah, Sened-i İttifak'ı zorunlu şartlar altında kabul etmiş; ilerleyen süreçte ayanları tasfiye etmeye ve merkezî otoriteyi güçlendirmeye yönelmiştir. Bu durum belgenin yaşamasını zorlaştırmıştır. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

İkinci olarak, belgenin padişah ile ayanlar arasında doğrudan ve eşit taraflar biçiminde imzalanmamış olması da önemlidir. Sened-i İttifak, anayasal bir sözleşme niteliğinde açık ve bağlayıcı bir metin olarak düzenlenmemiştir; padişahın üstün konumu hukuken devam etmiştir. Bu durum, belgenin gerçek anlamda bir "anayasal sözleşme" karakteri kazanmasını engellemiş ve kalıcılığını zayıflatmıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da etkili sebepler arasında sayılabilir.

Üçüncü olarak, belgenin mimarı olan Alemdar Mustafa Paşa'nın yeniçeri isyanı sırasında öldürülmesi, Sened-i İttifak'ı fiilen sahipsiz bırakmıştır. Onun ortadan kalkmasıyla belgeyi uygulayacak ve savunacak güçlü bir siyasi irade kalmamıştır. Bu da uygulama alanını daraltmıştır. Dolayısıyla III numaralı yargı da doğrudur.

Sonuç olarak Sened-i İttifak'ın kalıcı ve etkili bir anayasal belge hâline gelememesinde üç unsurun da payı vardır.

Cevap: E

6. 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı (Gülhane Hatt-ı Hümayunu), Osmanlı Devleti'nde yalnızca idari düzenlemeleri değil, hukukî ve toplumsal dönüşümü hedefleyen bir reform programı niteliğindedir. Can, mal ve namus güvenliğinin sağlanması; vergilerin ve askerlik sisteminin belirli kurallara bağlanması gibi düzenlemeler, devlet yönetimini keyflikten uzaklaştırma amacı taşımaktadır.

Birinci öncülde, devlet otoritesinin hukukun üstünlüğü ilkesine dayandırılmaya çalışıldığı belirtilmektedir. Tanzimat Fermanı ile padişahın da uyacağına taahhüt ettiği kurallar ilan edilmiş, yönetimde kanun esasının geçerli olacağı vurgulanmıştır. Bu durum, keyfî yönetim anlayışından hukuka dayalı yönetime geçiş çabasını göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

İkinci öncülde, Osmanlı yönetiminin Avrupa devletleri nezdinde meşruiyet kazanma çabası ifade edilmektedir. Nitekim Tanzimat'ın ilanı, Mısır Meselesi ve Avrupa'nın Osmanlı iç işlerine müdahalesinin arttığı bir dönemde gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti, gayrimüslim tebaanın haklarını güvence altına alarak Avrupa devletlerinin baskısını azaltmayı ve diplomatik destek sağlamayı amaçlamıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

Üçüncü öncülde ise mutlak monarşik yapının tamamen ortadan kaldırıldığı ileri sürülmektedir. Ancak Tanzimat Fermanı, padişahın yetkilerini anayasal bir sistem çerçevesinde ortadan kaldırmamış; meşrutî yönetime geçiş ancak 1876'daki Kanûnuesâfî ile gerçekleşmiştir. Dolayısıyla Tanzimat, mutlak monarşiyi tamamen sona erdirmemiştir. Bu nedenle III numaralı yargı yanlıştır.

Sonuç olarak Tanzimat Fermanı I ve II numaralı gelişmelerle doğrudan ilişkilidir.

Cevap: B

7. 1839'da ilan edilen Tanzimat Fermanı'nın hazırlanmasında Mustafa Reşit Paşa'nın etkisi büyüktür. Reşit Paşa, Avrupa'da elçilik yapmış bir devlet adamı olarak Osmanlı Devleti'nin uluslararası sistemde varlığını sürdürebilmesi için reformların zorunlu olduğunu düşünmüştür. Ayrıca dönemin dış politika şartları, özellikle Avrupa devletlerinin Osmanlı iç işlerine müdahalesi ve gayrimüslim tebaanın hakları meselesi, reform sürecini doğrudan etkilemiştir.

Birinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin iç düzenlemeler yoluyla dış baskıları azaltmayı amaçladığı belirtilmektedir. Tanzimat Fermanı ile can, mal ve namus güvenliği güvence altına alınmış; vergi ve askerlik sisteminde düzenlemeler yapılmıştır. Bu adımlar, Avrupa devletlerinin "azınlık hakları" gerekçesiyle Osmanlı iç işlerine müdahalesini sınırlandırmayı hedeflemiştir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, reformların yalnızca Müslüman tebaayı kapsayacak şekilde planlandığı ifade edilmektedir. Oysa Tanzimat Fermanı, Müslüman-gayrimüslim ayrımı yapmaksızın tüm Osmanlı tebaanın haklarını güvence altına almayı amaçlamıştır. Bu yönüyle kapsayıcıdır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda, Avrupa devletlerinin desteğini kazanmanın reform sürecinde belirleyici olduğu belirtilmektedir. Gerçekten de Osmanlı Devleti, Avrupa devletleri nezdinde meşruiyetini güçlendirmek ve diplomatik destek sağlamak amacıyla reformlara yönelmiştir. Bu nedenle III numaralı yargı da doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

8. 3 Kasım 1839 tarihinde ilan edilen Tanzimat Fermanı (Gülhane Hatt-ı Hümayunu), Osmanlı Devleti'nde reform sürecinin başlangıcı kabul edilir. Bu ferman, padişah adına devlet adamları ve yabancı elçilerin huzurunda Gülhane Parkı'nda okunarak ilan edilmiştir.

Fermanı ilan eden kişi, dönemin önemli devlet adamlarından ve Tanzimat reformlarının mimarı kabul edilen Mustafa Reşit Paşa'dır. Avrupa'da elçilik yapmış olan Reşit Paşa, Osmanlı Devleti'nin uluslararası alanda saygınlığını artırmak ve Avrupa devletlerinin desteğini sağlamak amacıyla reformların gerekliliğini savunmuştur.

Cevap: D

9. 1856'da ilan edilen Islahat Fermanı, özellikle Kırım Savaşı sonrasında oluşan diplomatik ortamın bir ürünüdür. Osmanlı Devleti, savaşı İngiltere ve Fransa'nın desteğiyle kazanmış; ancak savaş sonrası toplanacak olan Paris Kongresi öncesinde Avrupa devletlerinin özellikle gayrimüslim tebaanın haklarına ilişkin talepleriyle karşı karşıya kalmıştır. Bu nedenle fermanın hazırlanışında dış baskı ve uluslararası dengeler belirleyici olmuştur.

Birinci yargıda, Osmanlı Devleti'nin iç hukuk düzenlemelerini dış politikada bir denge unsuru olarak kullandığı ifade edilmektedir. Gerçekten de Islahat Fermanı, Avrupa devletlerinin müdahalesini azaltmak ve diplomatik destek sağlamak amacıyla ilan edilmiştir. Bu yönüyle iç reform, dış politika da bir araç ve denge unsuru olarak kullanılmıştır. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, fermanın egemenlik haklarını güçlendiren tamamen bağımsız bir iç reform olduğu ileri sürülmektedir. Oysa Islahat Fermanı, büyük ölçüde Avrupa devletlerinin baskıları doğrultusunda hazırlanmış ve Paris Antlaşması sürecinde uluslararası bir boyut kazanmıştır. Bu durum, Osmanlı egemenliğinin güçlenmesinden ziyade dış müdahaleye daha açık hâle gelmesine yol açmıştır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda, gayrimüslim tebaanın haklarının genişletilmesinin Avrupa devletlerinin siyasi baskılarını azaltma amacıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir. Fermanın içeriğinin özellikle gayrimüslimlerin hukuki ve idari haklarına yoğunlaşması, doğrudan Avrupa devletlerinin talepleriyle bağlantılıdır. Bu nedenle III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

10. 1856 tarihli Islahat Fermanı, hukuken eşitlik ilkesini benimsemiş olsa da uygulamada hem Osmanlı toplumunun farklı kesimlerinde hem de uluslararası alanda çeşitli tepkilere yol açmıştır.

Birinci yargıda, fermanın Osmanlı toplumunda ortak bir vatandaşlık bilinci oluşturmada yeterli olamadığı ifade edilmektedir. Metinde, gayrimüslimlerin fermanı siyasi bağımsızlık açısından yetersiz gördüğü; Müslüman halkın ise hâkim unsur olma konumunun zedelendiği düşüncesiyle tepki gösterdiği belirtilmektedir. Bu durum, toplumun farklı kesimlerinin ortak bir "Osmanlı vatandaşlığı" anlayışı etrafında birleşemediğini göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, fermanın uygulanmasının toplumsal ve siyasal gerilimleri tamamen ortadan kaldırdığı ileri sürülmektedir. Oysa metinde, hem Müslüman halkın tepkisinden hem de gayrimüslim din adamlarının yetkilerinin sınırlandırılması nedeniyle yeni gerilim alanlarının doğduğundan söz edilmektedir. Bu durum, gerilimlerin sona ermediğini açıkça göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda, Avrupa devletlerinin Islahat Fermanı'nı Osmanlı üzerindeki baskılarını artırmak için bir araç olarak gördüğü ifade edilmektedir. Metinde, Avrupa devletlerinin kendi içlerinde milliyetçi hareketlere karşı sert tutum takınmalarına rağmen Osmanlı'dan daha kapsamlı tavizler talep etmeyi sürdürdükleri belirtilmektedir. Bu da fermanın Avrupa tarafından bir baskı aracı olarak değerlendirildiğini gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargıya ulaşılabilir.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

1. 1856 tarihli Islahat Fermanı, Osmanlı Devleti'nde özellikle gayrimüslim tebaanın hukuki ve idari statüsünü genişletmeye yönelik düzenlemeler içermektedir. Fermanın temel amacı, Müslüman - gayrimüslim ayrımını azaltarak hukuk önünde eşitliği güçlendirmek ve Avrupa devletlerinin bas-kılarını hafifletmektir.

Seçenekler incelendiğinde;

A seçeneğinde yer alan gayrimüslimlerin belediye ve il meclislerine üye olabilmesi, fermanla getirilen düzenlemeler arasındadır.

B seçeneğinde belirtilen cizye vergisinin kaldırılması da Islahat Fermanı ile gerçekleşmiş; gayrimüslimlerden alınan bu vergi kaldırılarak eşitlik anlayışı güçlendirilmiştir.

C seçeneğinde ifade edilen askerlik konusu da düzenlenmiş; gayrimüslimlere askerlik yapma hakkı tanınmış, istemeyenlerin bedel ödeyerek muaf olabilmesi kabul edilmiştir.

D seçeneğinde belirtilen devlet memurluğu hakkı da fermanla genişletilmiş; gayrimüslimlerin devlet memuru olabilmelerinin önü açılmıştır.

E seçeneğinde ise devlet memurluğunun yalnızca Müslümanlara ait bir görev olarak belirlenmesi ifade edilmektedir. Bu durum Islahat Fermanı'nın getirdiği eşitlik anlayışına aykırıdır. Ferman tam tersine memuriyet kapılarını gayrimüslimlere açmıştır.

Dolayısıyla Islahat Fermanı ile getirilen düzenlemelerden biri olmayan seçenek E seçeneğidir. .

Cevap: E

2. 1876'da ilan edilen Kanûnuesasî, Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olup I. Meşrutiyet Dönemi'ni başlatmıştır. Bu anayasanın hazırlanış süreci yalnızca iç siyasal taleplerin değil, aynı zamanda Balkan bunalımı, isyanlar ve büyük devletlerin müdahaleleri gibi dış gelişmelerin etkisi altında şekillenmiştir.

Birinci yargıda, Kanûnuesasî'nin ilanında dış politik gelişmelerin belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Metinde Rusya'nın Panslavizm politikası, Balkan isyanları ve meselenin uluslararası bir sorun hâline gelmesi vurgulanmıştır. Osmanlı Devleti, Avrupa kamuoyu karşısında reformcu bir yönetim anlayışı benimsediğini göstermek istemiştir. Bu durum, dış gelişmelerin anayasanın ilanında etkili olduğunu gösterir.

Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, anayasanın ilanı ile iç sorunların tamamen çözüldüğü ileri sürülmektedir. Oysa Kanûnuesasî'nin ilanı Balkan sorunlarını sona erdirmemiş, kısa süre sonra 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı yaşanmış ve meclis kapatılmıştır. Bu durum, anayasanın iç sorunları tamamen çözmediğini açıkça göstermektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda, meşrutiyet yönetimine geçişin Osmanlı Devleti'nin uluslararası alanda meşruiyet arayışının bir parçası olduğu belirtilmektedir. Gerçekten de anayasa ilan edilerek Avrupa devletlerine karşı "hukuka dayalı ve temsili bir yönetim" görüntüsü vermek istenmiştir. Bu da uluslararası meşruiyet sağlama çabasının göstergesidir. Dolayısıyla III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

3. XIX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Jön Türkler (Genç Osmanlılar), Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu siyasal krizin temelinde mutlak monarşik yapının yer aldığını savunmuşlardır. Onlara göre çözüm, meşrutiyet yönetimine geçilmesi ve anayasal bir düzen kurulmasıdır. Bu düşünce doğrultusunda 1876'da ilan edilen Kanûnuesasî, yalnızca bir anayasa değil; Osmanlılık fikrinin hukuki zemine taşınması anlamına gelmiştir.

Birinci yargıda, Osmanlı toplumunda eşit vatandaşlık anlayışını güçlendirme amacı vurgulanmaktadır. Jön Türkler, din ve mezhep ayrımı gözetmeksizin tüm tebaanın yönetime katılmasını savunmuşlardır. Bu yaklaşım, "Osmanlı milleti" anlayışıyla eşit vatandaşlık fikrini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, gayrimüslim unsurların bağımsızlık taleplerini tamamen ortadan kaldırmak amacı ifade edilmektedir. Jön Türkler, meşrutiyet sayesinde ayrılıkçı eğilimlerin azalacağını düşünmüşlerdir; ancak "tamamen ortadan kaldırmak" ifadesi kesinlik içerir. Metinde böyle mutlak bir sonuçtan söz edilmemekte, yalnızca eğilimlerin azalmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya bu kesinlik düzeyinde ulaşılabilir.

Üçüncü yargıda, Avrupa devletlerinin Osmanlı üzerindeki siyasi baskılarını azaltma amacı yer almaktadır. Metinde açıkça, Avrupa'nın iç işlerine müdahale gerekçelerini ortadan kaldırma hedefinden söz edilmektedir. Bu durum, anayasanın ilanında dış baskıları azaltma amacının etkili olduğunu gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: B

4. 1876'da ilan edilen Kanûnuesasî, Osmanlı Devleti'nin ilk anayasası olarak temel hak ve özgürlükleri belirli ölçüde güvence altına almıştır. Ancak bu anayasa, mutlak monarşiyi tamamen ortadan kaldırmamış; padişah önemli yetkilerini korumaya devam etmiştir.

Seçenekler incelendiğinde:

A seçeneğinde yer alan kişi dokunulmazlığı ve kişisel özgürlüklerin korunması, anayasa ile güvence altına alınan haklar arasındadır.

B seçeneğinde belirtilen mahkemelerin bağımsızlığı ve yargılamaların açıklığı da Kanûnuesasî'de yer alan temel ilkelere biridir.

C seçeneğinde ifade edilen vergilerin kanunla ve mali güce göre alınması ilkesi de anayasal güvence altına alınmıştır.

D seçeneğinde devletin resmî dilinin Türkçe olarak belirlenmesi hükmü de Kanûnuesasî'de yer almaktadır.

E seçeneğinde ise padişahın yetkilerinin tamamen kaldırılması ifade edilmektedir. Oysa Kanûnuesasî, padişahın Meclisi açma-kapama, sürgün yetkisi gibi önemli yetkilerini korumuştur. Bu nedenle padişahın yetkileri tamamen kaldırılmamıştır.

Cevap: E

5. 1876'da ilan edilen Kanûnuesasî ile başlayan I. Meşrutiyet Dönemi'nde padişahın yetkileri oldukça geniş tutulmuştur. Padişahın Meclisi açma-kapama, sürgün yetkisi ve hükûmeti belirleme gücü anayasal çerçevede korunmuştur. Bu nedenle A seçeneğinde verilen yargıya ulaşılabilir.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ve 1909 anayasa değişiklikleriyle birlikte padişahın yetkileri önemli ölçüde sınırlandırılmış; hükûmetin Meclise karşı sorumluluğu ilkesi kabul edilmiştir. Bu durum parlamenter sisteme doğru bir geçişin göstergesidir. Dolayısıyla B seçeneğindeki ifade doğrudur. Aynı şekilde Meclisin padişahın çağrısı olmadan toplanabilmesi de yürütme üzerindeki yasama denetiminin güçlendiğini gösterir; bu da parlamenterleşme sürecine işaret eder. Bu nedenle D seçeneğine de ulaşılabilir.

II. Meşrutiyet sonrasında yapılan değişikliklerle temel hak ve özgürlükler genişletilmiş, anayasal sistem daha demokratik bir niteliğe kavuşturulmuştur. Bu yüzden E seçeneği de ulaşılabilir bir yargıdır.

Ancak C seçeneğinde, II. Meşrutiyet'le birlikte padişahın meclisi feshetme yetkisinin tamamen ortadan kaldırıldığı ileri sürülmektedir. Oysa bu yetki tamamen kaldırılmamış, belirli şartlara ve sınırlamalara bağlanmıştır. Dolayısıyla "tamamen ortadan kaldırılmıştır" ifadesi doğru değildir.

Cevap: C

6. Tanzimat Dönemi'nde hukuk alanında yapılan düzenlemeler, yalnızca iç düzeni sağlama amacı taşımamış; aynı zamanda Avrupa devletlerinin Osmanlı iç işlerine müdahalesini sınırlama ve modern devlet anlayışına uygun bir hukuk sistemi oluşturma hedefi taşımıştır.

Birinci yargıda, hukuk reformlarının dış politik kaygılarla ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Metinde açıkça, Avrupa devletlerinin müdahalesini sınırlandırma amacından söz edilmektedir. Bu durum, hukuk alanındaki düzenlemelerin yalnızca iç reform değil, aynı zamanda diplomatik bir araç olduğunu gösterir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

İkinci yargıda, Mecelle'nin hazırlanmasında tamamen Batı hukuk sistemlerinin esas alındığı ileri sürülmektedir. Oysa Mecelle, büyük ölçüde İslam hukukunun Hanefî mezhebine dayalı kurallarının sistemli hâle getirilmesiyle hazırlanmıştır. Batı tarzı bir kodifikasyon yöntemi benimsenmiş olsa da içerik bakımından tamamen Batı hukukuna dayanmamaktadır. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılamaz.

Üçüncü yargıda, Nizamiye Mahkemelerinin kurulmasıyla dinî hukukun dışındaki davalar için ayrı bir yargı alanı oluşturulduğu belirtilmektedir. Gerçekten de Tanzimat sürecinde kurulan bu mahkemeler, özellikle ceza ve ticaret gibi alanlarda şer'î mahkemelerden farklı bir yargı düzeni meydana getirmiştir. Bu durum, hukuk sisteminde ikili bir yapının ortaya çıktığını gösterir. Dolayısıyla III numaralı yargı doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabılır.

Cevap: C

7. XIX. yüzyılda ortaya çıkan Osmanlılık düşüncesi, imparatorluk bünyesindeki farklı din ve etnik grupları "Osmanlı milleti" kimliği altında birleştirerek devletin dağılmasını önlemeyi amaçlamıştır. Bu anlayış, ayrılıkçı hareketlere karşı ortak vatan ve eşit vatandaşlık fikrini ön plana çıkarmıştır.

A seçeneğinde ifade edildiği gibi Osmanlıcılık, ayrılıkçı hareketleri önlemek amacıyla eşit vatandaşlık anlayışını esas almıştır. Bu doğru bir yargıdır.

B seçeneğinde belirtilen Tanzimat, Islahat Fermanı ve Kanûn-ı Esâsî gibi düzenlemeler Osmanlıcılık fikrinin hukuki zemine taşınması açısından uygulama alanı oluşturmuştur. Bu da ulaşılabılır bir yargıdır.

D seçeneğinde yer alan ortak vatan ve Osmanlı milleti fikri, bu akımın temel dayanağıdır.

E seçeneğinde belirtilen Genç Osmanlılar (Jön Türkler), Osmanlıcılık fikrini savunan önemli bir gruptur. Bu da doğrudur.

Ancak C seçeneğinde, gayrimüslim unsurların bağımsızlık taleplerinin büyük ölçüde sona erdiği ileri sürülmektedir. Oysa tarihsel süreçte Balkan uluslarının bağımsızlık hareketleri devam etmiş, Osmanlıcılık düşüncesi bu talepleri durdurmada başarılı olamamıştır. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

8. XIX. yüzyılın sonlarından itibaren güç kazanan İslamcılık düşüncesi, Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecine karşı Müslüman unsurları ortak bir kimlik etrafında toplama amacını taşımıştır. Özellikle II. Abdülhamit Dönemi'nde halifelik makamı ön plana çıkarılmış; hem imparatorluk içindeki Müslüman unsurların bağlılığını artırmak hem de sömürge altındaki Müslüman topluluklar üzerinde etki kurmak hedeflenmiştir.

A seçeneğinde ifade edildiği gibi, Osmanlıcılık fikrinin Balkanlardaki ayrılıkçı hareketleri önlemede yetersiz kalması, İslamcılığın güç kazanmasında etkili olmuştur. Bu çıkarıma metinden ulaşılabılır.

B seçeneğinde belirtildiği üzere halifelik makamı, İslamcılık politikasının temel araçlarından biri olarak kullanılmıştır. Metinde bu durum açıkça vurgulanmaktadır.

D seçeneğinde İslamcılığın hem iç hem dış politikayı etkilediği belirtilmektedir. Gerçekten de hem iç bütünlüğü sağlama hem de dışarıdaki Müslüman toplulukların desteğini kazanma amacı, bu fikrin çift yönlü bir politika olduğunu göstermektedir.

E seçeneğinde Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sürecindeki gelişmelerin, bu düşüncenin dağılmayı durdurmada yeterli olmadığını ortaya koyduğu ifade edilmektedir. Metinde de İslamcılığın dağılma sürecini engelleyemediği belirtilmektedir; dolayısıyla bu yargıya ulaşılabılır.

Ancak C seçeneğinde Batı'nın bilimsel ve teknolojik gelişmelerinin tamamen reddedildiği ileri sürülmektedir. İslamcılık düşüncesi, Batı'nın siyasi ve kültürel üstünlüğüne karşı çıkmakla birlikte, bilim ve teknik alanındaki gelişmelerin alınmasına bütünüyle karşı değildir. Metinde de böyle bir reddiyeden söz edilmemektedir. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

9. Türkçülük düşüncesi, XIX. yüzyılın ikinci yarısında özellikle Rusya'daki Türk topluluklarının Çarlık yönetiminin Panslavizm politikalarına karşı kimliklerini koruma çabalarıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonra Osmanlı aydınları arasında yayılmış; dil, tarih ve kültür çalışmalarına verilen önemle başlangıçta kültürel bir nitelik taşımış, II. Meşrutiyet'ten sonra ise siyasal bir programa dönüşmüştür.

A seçeneğinde belirtildiği gibi, ilk ortaya çıkışında Rusya'nın Panslavizm politikasına tepki niteliği taşıdığı bilgisine metinden ulaşılabılır.

B seçeneğinde ifade edildiği üzere Osmanlı Devleti'nde önce kültürel, daha sonra siyasal bir karakter kazandığı da metinde açıkça yer almaktadır.

C seçeneğinde, Batı'nın bilim ve teknolojinin örnek alınmasının savunulduğu belirtilmektedir. Metinde Türkçülerin bilim ve teknolojiye yararlanmayı desteklediği, ancak kültürel taklitçiliğe karşı çıktığı ifade edilmiştir; dolayısıyla bu yargı doğrudur.

E seçeneğinde, Türkçülüğün Cumhuriyet Dönemi'nde de etkisini sürdürdüğü belirtilmektedir. Tarihsel gelişim dikkate alındığında, milliyetçilik anlayışının Cumhuriyet ideolojisi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir; bu nedenle bu çıkarım da mümkündür.

Ancak D seçeneğinde, Osmanlılık ve İslamcılık fikirlerinin başarıya ulaşmasının Türkçülüğün etkisini azalttığı ileri sürülmektedir. Metinde böyle bir bilgi bulunmamaktadır; aksine, diğer fikir akımlarının yetersiz kalması Türkçülüğün güç kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Cevap: D

10. XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde muhtarlıkların kurulması ve taşra idare meclislerinin oluşturulması, halkın yönetime katılımı açısından önemli fakat sınırlı adımlar olmuştur. Bu kurumlar seçim esasına dayansa da merkezî otoritenin denetimi altında çalışmış ve daha çok danışma niteliği taşımıştır. Dolayısıyla halkın yönetime katılımı serbest ve bağımsız değil, merkezî kontrol çerçevesinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabılır.

II numaralı yargıda taşra meclislerinin bağımsız yasama organları olarak faaliyet gösterdiği ileri sürülmektedir. Oysa metinde bu meclislerin danışma niteliğinde olduğu ve merkezî otoritenin denetimi altında çalıştığı belirtilmiştir. Yasama yetkisine sahip bağımsız organlar değildir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşılamaz.

1876'da ilan edilen Kanûnuesasî ile meclis açılmış ve temsil fikri anayasal bir zemine taşınmıştır. Her ne kadar süreç kesintiye uğramış olsa da temsil esasına dayalı yönetim anlayışı hukuki güvence altına alınmıştır. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılabılır.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

1. 1876'da Kanûnuesasî'nin ilanı ile başlayan I. Meşrutiyet Dönemi'nde açılan Meclis-i Umûmî, hükûmete yönelik eleştirilerin dile getirildiği bir zemin oluşturmuştur. Ancak 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı gibi olağanüstü koşullar ve siyasal gerilimler sonucunda meclis kapatılmıştır. Bu durum anayasal düzenin kesintiye uğradığını göstermektedir.

1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile meclis yeniden açılmış, çok partili siyasal hayat başlamış ve anayasal haklar genişletilmiştir. Buna rağmen siyasal krizler, savaşlar ve iktidar mücadeleleri parlamenter işleyişi etkilemeye devam etmiştir.

Bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde, savaş ve kriz ortamlarının parlamenter sistemin sağlıklı işlemesini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılır.

Cevap: B

2. 1876 tarihli Kanûnuesasî'ye göre Osmanlı parlamentosu olan Meclis-i Umûmî, iki kanatlı (çift meclisli) bir yapı olarak düzenlenmiştir.

Bu yapı:

- Ayan Meclisi (üyeleri padişah tarafından atanır)
- Mebusan Meclisi (üyeleri halk tarafından seçilir)

olmak üzere iki meclisten oluşmuştur.

Ayan Meclisi daha çok üst meclis niteliğinde olup üyeleri ömür boyu görev yaparken, Mebusan Meclisi temsil esasına dayalı olarak seçimle belirlenmiştir.

Cevap: D

3. 1876 Darbesi'ne giden süreçte Tanzimat'la başlayan reformların farklı kesimlerde farklı beklentiler oluşturduğu görülmektedir. Metinde, Genç Osmanlıların mutlakiyet yönetimi devam ettiği sürece yapılan yeniliklerin devleti kurtarmaya yetmeyeceğini savundukları belirtilmektedir. Bu durum, yönetim anlayışı ile aydınların beklentileri arasında bir çatışma bulunduğunu göstermektedir. Dolayısıyla I numaralı yargıya ulaşılabilir.

II numaralı yargıda, Sultan Abdülaziz Dönemi'nde yapılan tüm yeniliklerin Genç Osmanlılar tarafından yeterli bulunduğu ileri sürülmektedir. Oysa metinde açıkça, bu reformların yeterli görülmediği ve mutlakiyetin devam etmesinin eleştirildiği ifade edilmektedir. Bu nedenle II numaralı yargıya ulaşamaz.

III numaralı yargıda, iç politikadaki huzursuzluk ile Avrupa devletleriyle ilişkilerin zayıflamasının darbe sürecini hızlandırdığı belirtilmektedir. Metinde hem iç kamuoyundaki rahatsızlık hem de dış politikadaki yalnızlaşma vurgulanmıştır. Bu durum, darbe sürecinin hem iç hem dış gelişmelerden etkilendiğini göstermektedir. Dolayısıyla III numaralı yargı da doğrudur.

Sonuç olarak I ve III numaralı yargılara ulaşılabilir.

Cevap: C

4. 1876 Darbesi sonrasında yaşanan gelişmeler, anayasal yönetime geçişin rastlantısal değil, belirli bir siyasal hedef doğrultusunda planlandığını göstermektedir. Mithat Paşa ve meşrutiyet yanlısı devlet adamları, Balkan isyanları ve büyük devletlerin baskıları karşısında anayasal bir düzenin Osmanlı Devleti'ni güçlendireceğini düşünmüşlerdir. Bu doğrultuda önce V. Murat'ın tahta çıkarılması, ardından sağlık gerekçesiyle indirilmesi ve II. Abdülhamit'in tahta geçirilmesi, meşrutiyetin ilanı hedefiyle bağlantılıdır. Nitekim 1876'da Kanûnuesasî ilan edilmiştir.

Birinci yargıda, padişah değişikliklerinin anayasal yönetime geçişi kolaylaştıran bir araç olarak kullanıldığı belirtilmektedir. Metindeki bilgiler bu durumu açıkça desteklemektedir. Dolayısıyla I numaralı yargı doğrudur.

İkinci yargıda, Kanûnuesasî'nin ilanında dış baskıları azaltma düşüncesinin etkili olduğu ifade edilmektedir. Balkan meselesi ve büyük devletlerin müdahaleleri anayasanın ilanında önemli rol oynamıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

Üçüncü yargıda ise meşrutiyet fikrinin yalnızca askerî çevreler tarafından savunulduğu ileri sürülmektedir. Oysa metinde sivil devlet adamlarının da bu sürecin içinde olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle III numaralı yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar desteklenmektedir.

Cevap: B

5. II. Meşrutiyet'in ilanı (1908) sonrasında ortaya çıkan özgürlük ve umut ortamı kısa sürede siyasal gerilimlere dönüşmüştür. Toprak kayıpları, Meclis-i Mebusandaki etnik ve siyasal ayrışmalar ile İttihat ve Terakki Cemiyetinin uygulamaları, muhalif çevrelerin tepkilerini artırmış ve 13 Nisan 1909'da (Rumi takvimle 31 Mart) yaşanan isyana zemin hazırlamıştır.

I numaralı yargıda, II. Meşrutiyet sonrasında yaşanan toprak kayıplarının meşrutiyet karşıtı tepkileri artırdığı belirtilmektedir. Gerçekten de Bulgaristan'ın bağımsızlığını ilan etmesi, Bosna-Hersek'in Avusturya-Macaristan tarafından ilhaki gibi gelişmeler kamuoyunda hayal kırıklığı yaratmış ve meşrutiyet yönetimine yönelik eleştirileri güçlendirmiştir. Bu nedenle I numaralı yargıya ulaşılabılır.

II numaralı yargıda, 31 Mart Vakası'nın bastırılmasında merkez ordusundan ziyade Selanik'te oluşturulan askerî birliğin rol oynadığı ifade edilmektedir. Nitekim isyan, Selanik'ten gelen ve "Hareket Ordusu" olarak adlandırılan birlik tarafından bastırılmıştır. Bu nedenle II numaralı yargı da doğrudur.

III numaralı yargıda, gelişmelerin padişah değişikliğiyle sonuçlandığı belirtilmektedir. İsyân sonrasında II. Abdülhamit tahttan indirilmiş ve yerine V. Mehmet Reşat geçirilmiştir. Bu durum Osmanlı yönetiminde önemli bir dönüm noktasıdır. Dolayısıyla III numaralı yargı da doğrudur.

Sonuç olarak I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabılır.

Cevap: E

6. 1909'da yaşanan 31 Mart Vakası, II. Meşrutiyet sonrasında ortaya çıkan siyasal gerilimlerin bir sonucudur. Olay, meşrutiyet karşıtı çevrelerin etkisiyle gerçekleşmiş; anayasal yönetime karşı bir tepki niteliği taşımıştır. Bu nedenle A seçeneğinde verilen yargıya ulaşılabılır.

İsyân, Selanik'ten gelen Hareket Ordusu'nun müdahalesiyle bastırılmış ve İstanbul'da anayasal düzen yeniden sağlanmıştır. Bu durum B seçeneğini doğrular. Aynı şekilde isyan sonrasında Meclis-i Umûmî yeniden faaliyete geçmiş; anayasal süreç devam etmiştir. Bu da D seçeneğinin ulaşılabılır olduğunu gösterir.

Yaşanan gelişmeler sonucunda II. Abdülhamit tahttan indirilmiş, böylece padişahın anayasal düzen içindeki konumu ve sorumluluğu ciddi biçimde tartışılmıştır. Bu nedenle E seçeneğine de ulaşılabılır.

Ancak C seçeneğinde, II. Abdülhamit'in tahttan indirilmesinin meşrutiyet yönetimini tamamen kesintisiz hâle getirdiği ileri sürülmektedir. Oysa sonraki yıllarda da siyasal krizler, baskılar ve savaşlar yaşanmış; anayasal düzen zaman zaman fiilen aksamalara uğramıştır. Dolayısıyla bu kesin ifadeye ulaşılamaz.

Cevap: C

7. 1913'te gerçekleşen Bâbîâli Baskını, anayasal düzen yürürlükteyken siyasal iktidarın silahlı müdahaleyle değiştirilebildiğini göstermesi bakımından önemlidir. Balkan Savaşları'nda yaşanan ağır yenilgiler, Edirne'nin kaybedilme ihtimali ve hükûmetin izlediği politikalar, kamuoyunda büyük tepki doğurmuş; bu ortamda İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetime doğrudan müdahale etmiştir.

A seçeneğinde belirtildiği gibi, dış politikadaki askerî başarısızlıkların iç politikada iktidar değişimini hızlandırdığı bilgisine metinden ulaşılabılır.

B seçeneğinde ifade edildiği üzere, İttihat ve Terakki'nin anayasal mekanizmalar yerine fiilî güç kullanarak yönetime el koyduğu anlaşılmaktadır.

D seçeneği, asker-siyaset ilişkilerinin belirleyici hâle geldiğini vurgulamaktadır ki metin bu durumu açıkça desteklemektedir.

E seçeneğinde Balkan Savaşları'nın yarattığı kriz ortamında siyasal istikrarsızlığın derinleştiği belirtilmektedir; bu da verilen bilgilerle uyumludur.

Ancak C seçeneğinde, Bâbîâli Baskını'nın parlamenter sistemin işlerliğini güçlendirdiği ileri sürülmektedir. Oysa silahlı müdahale ile iktidarın değiştirilmesi, anayasal ve parlamenter işleyişi zayıflatan bir gelişmedir. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

8. Metinde, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde yaşanan darbelerin ve iç siyasal istikrarsızlığın Balkanlardaki milliyetçi hareketleri hızlandırdığı; Avrupa devletlerinin müdahaleleriyle birlikte bazı Balkan topluluklarının Osmanlı egemenliğinden kopma sürecini hızlandırdığı ifade edilmektedir. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin bazı savaşlarda askerî başarılar elde etmesine rağmen diplomatik baskılar ve siyasal koşullar nedeniyle toprak kayıplarını önleyemediği vurgulanmaktadır.

Bu bilgiler doğrultusunda:

A seçeneğinde yer alan, iç karışıklıkların Balkan milletlerinin bağımsızlık taleplerini güçlendirdiği yargısına ulaşılabılır.

B seçeneğinde ifade edilen, askerî başarıya rağmen diplomatik baskılar nedeniyle toprak kayıplarının yaşandığı sonucu da metinle uyumludur.

D seçeneğinde Avrupa devletlerinin müdahalelerinin Osmanlı hâkimiyetini zayıflattığı belirtilmektedir; bu da açıkça çıkarılabilmektedir.

E seçeneğinde bazı Balkan topluluklarının Osmanlı'nın iç sorunlarını fırsata çevirdiği ifade edilmektedir; metin bunu desteklemektedir.

Ancak C seçeneğinde, Balkan milletlerinin tamamının aynı dönemde ve aynı yöntemlerle ayrıldığı ileri sürülmektedir. Metinde "bazı Balkan toplulukları" ifadesi yer almakta ve süreçlerin farklı zamanlarda ve farklı koşullarda gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

9. 1897 Türk-Yunan Savaşı'nda Osmanlı ordusu Dömeke'de askerî başarı elde etmiş olmasına rağmen, Avrupa devletlerinin müdahalesi sonucunda savaş öncesi sınırlara dönmüş ve Girit meselesi Osmanlı Devleti aleyhine gelişmiştir. Bu durum, askerî zaferin diplomatik kazanca dönüşmediğini açıkça göstermektedir.

I numaralı yargıda, Osmanlı Devleti'nin askerî üstünlük sağlamasına rağmen diplomatik baskılar nedeniyle istediği sonucu elde edemediği ifade edilmektedir. Metindeki bilgiler bu durumu doğru olarak desteklemektedir. Dolayısıyla I'e ulaşılabilir.

II numaralı yargıda, büyük devletlerin müdahalelerinin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine doğrudan etki edecek düzeye ulaştığı belirtilmektedir. Avrupa devletlerinin sürece müdahale ederek savaşın sonucunu belirlemesi ve Osmanlı'nın egemenlik haklarını sınırlandırması bu yargıyı doğrulamaktadır. Bu nedenle II'ye de ulaşılabilir.

III numaralı yargıda ise Girit'in Osmanlı'dan kopmasının tamamen Osmanlı yönetiminin bilinçli ve gönüllü tercihiyle gerçekleştiği ileri sürülmektedir. Oysa metinde uluslararası baskılar ve zorunlu geri adımlar vurgulanmaktadır. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Sonuç olarak I ve II numaralı yargılar doğrudur.

Cevap: C

10. Bulgarların bağımsızlık süreci yalnızca askerî gelişmelerle açıklanamayacak kadar çok boyutludur. Metinde, Tanzimat sonrasında kilise meselesi etrafında başlayan dinî ve kültürel taleplerin zamanla milliyetçi bir programa dönüştüğü; Osmanlı Devleti'nin iç karışıklıkları ve büyük devletlerin müdahalelerinin süreci hızlandığı belirtilmektedir.

A seçeneğinde ifade edildiği gibi, milliyetçilik hareketlerinin kültürel ve dinî talepler üzerinden şekillendiği bilgisine metinden ulaşılabilir.

B seçeneğinde yer alan, Osmanlı Devleti'nin iç istikrarsızlığının Bulgarların siyasal hedeflerine ulaşmasını kolaylaştırdığı yargısı da metinle uyumludur.

D seçeneğinde büyük devletlerin diplomatik müdahalelerinin belirleyici olduğu belirtilmektedir; bu da açıkça çıkarılabilmektedir.

E seçeneğinde Tanzimat reformlarının Bulgar toplumunda millî bilincin güçlenmesine zemin hazırladığı ifade edilmektedir. Tanzimat'la birlikte verilen haklar ve kilise meselesi, Bulgar milliyetçiliğinin gelişmesinde etkili olmuştur; bu yargıya da ulaşılabilir.

Ancak C seçeneğinde, Bulgaristan'ın bağımsızlığının yalnızca Osmanlı Devleti'nin askerî yenilgilerinin kaçınılmaz bir sonucu olduğu ileri sürülmektedir. Oysa metin, dinî, kültürel ve diplomatik etkenlerin de süreci belirlediğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla bu yargıya ulaşılamaz.

Cevap: C

ÇÖZÜMLER

1. 1915 Londra Antlaşması, özellikle İtalya'nın İttilaf Devletleri tarafına geçmesine katkı sağlamıştır. Bu antlaşma ile On İki Ada ve Batı Akdeniz Bölgesi savaşa girme karşılığında İtalya'ya bırakıldı. 1917 St. Jean de Maurienne Antlaşması ile İzmir, Batı Anadolu ve Akdeniz İtalya'ya bırakıldı.

Fakat, 1916 Sykes-Picot, İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu'yu paylaştığı antlaşmadır.

Cevap: D

2. Trablusgarp Savaşı devam ederken Almanya İmparatoru II. Wilhelm, Avusturya-Macaristan İmparatoruna gönderdiği mektupta; "Osmanlı ve İtalya arasındaki savaş bizler için tehlikeli değildir." ifadesi tarafsız olduğunu ortaya koyar. Dolayısıyla Osmanlı Devleti'ni desteklemesi veya İtalya ile çıkar çatışması söz konusu değildir. Mektupta Almanya ve Avusturya-Macaristan'ın aynı safta oldukları ve bir durum değerlendirmesi

Yaptıkları görüldüğü için rakip olmaları söz konusu değildir. İtalya'nın Fransa ile rekabete girerek Almanya'ya yaklaşacağı öngörüsü Almanya ve Fransa'nın rakip olduğunu ortaya koyar ki bir ortak hareket söz konusu olamaz.

Mektubun genelinde İtalya'nın attığı adımın Almanya ve Avusturya için iyi olduğu öngörüsü söz konusu olduğundan "yaşanan gelişmelerden yararlanmayı amaçlamaktadır." yorumu yapılabilir.

Cevap: E

3. Yetim ve öksüzlere sağladığı destek ve himaye nedeniyle "Yetimler babası" olarak anılan, açtığı okul ve yetimhaneler ile bu çocukları devletin koruması altına alan komutan Kâzım Karabekir'dir. Koruma altına aldığı çocuklar "Gülbüzler Ordusu" olarak anılmıştır.

Cevap: C

4. Mondros Ateşkesi'nden sonra kurulan yararlı cemiyetler; azınlıkların ayrılıkçı faaliyetlerine karşı mücadele etme, işgallere karşı kurulmuş olma, bölgesel amaçla hareket etme ve millî bilincin gelişmesine katkı sağlama gibi ortak özelliklere sahiptirler.

Fakat bu cemiyetlerin İstanbul Hükûmetinin desteğiyle kurulmaları söz konusu değildir.

Cevap: A

5. I. Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde Ermenilerin çeteler kurarak Ruslarla iş birliği yapmaları ve Osmanlı ordusunu arkadan vurmalarının yanında sivillere de zarar vermelerinden dolayı 27 Mayıs 1915'te çıkarılan Sevk ve İskan Kanunu'yla Osmanlı Hükûmeti Ermenileri yine Osmanlı toprağı olan Suriye ve Kuzey Irak'a göç ettirmiştir. Bu sayede Osmanlı ülkesinde asayiş sağlamanın yanında Osmanlı ordusunun iki ateş arasında kalmasının da önüne geçmek istenmiştir.

Bu kanunun doğudaki aşiretler arasındaki yerleşim sorunlarını çözmek gibi bir amacı yoktur. Böyle bir sorun da yoktur.

Cevap: D

6. Osmanlı Devleti'nin Balkan Savaşı'nda yaşadığı ağır bozgun nedeniyle 1913'te Almanya'dan bir askerî danışman heyeti talep ettiği söylenebilir.

Soruda yıl geçiyorsa verilen seçenekleri kronoloji açısından değerlendirin lütfen.

I. Dünya Savaşı 1914 yılında başladığı için daha önceki bir olayı etkilemesi söz konusu olamaz.

93 Harbi 1877-78 yıllarında ve Kırım Harbi 1853-1856 yıllarında yaşanmıştır. Verilen tarihten çok daha önce. O nedenle hayatın akışına uygun olmaz 1913 yılındaki bir gelişmeyi etkilemeleri.

Trablusgarp Savaşı 1911-1912 yıllarında yaşanmış ve verilen tarihe en yakın olan bir diğer seçenektir. Ama 1912-1913 yıllarında yaşanan ve ağır bir mağlubiyete sebep olan Balkan Savaşı'ndan hemen sonra sıcaklığına orduda bir modernizasyon olasılığı daha yüksek olsa gerek. O nedenle Balkan Savaşı'na gitmek gerekirdi.

Cevap: A

7. 13 Nisan 1909 günü başlayan ve tarihimize “31 Mart İsyanı” olarak geçen olayın ortaya çıkmasında; Volkan gazetesi yazarı Derviş Vahdeti’nin kışkırtmaları ve meşrutiyet rejiminden rahatsız olanların tepkisi etkili olmuştur. Bu bağlamda Ah-rar Fırkası ve İttihadı Muhammediye Fırkalarının provokatif söylem ve eylemleri isyanda etkili olmaktadır.

Lakin Balkan Savaşı’ndaki başarısızlığa halkın tepki göstermesinin 31 Mart İsyanı’nda etkisi söz konusu olamaz. Balkan Savaşı 1912-1913 yıllarında yaşanan bir olaydır.

NOT: Bu tarz sorularda genellikle gelişmelere kronolojik bakış işimizi çok kolaylaştırır. Seçeneklerin soruda verilen tarih veya olayla ilintili olup olamayacağını değerlendirmek cevaba ulaşmayı kolaylaştırır.

Cevap: C

8. Osmanlı Devleti’nin ve Bulgaristan’ın I. Dünya Savaşı’na İttifak Devletleri’nin yanında katılmalarının ortak sebebi kaybettikleri toprakları geri kazanmak istemeleridir. Bulgaristan II. Balkan Savaşı’nda kaybettiği toprakları geri almayı, Osmanlı Devleti ise yakın dönemde Trablusgarp’ta ve Balkanlarda kaybettiği toprakları geri alabilmeyi hayal ediyordu.

Panslavizm’i gerçekleştirmek düşüncesi Ruslarla özdeşleşen bir emeldir. Kısmen Bulgarlarda etkili olabilir ama Osmanlı’yı ilgilendirmez.

Boğazlarda güçlü bir İtalya’nın tehdit yaratacak olması 1919 Paris Konferansı’nda İngiltere’nin temel politikasıdır. BU düşünceyle İzmir’in Yunanistan tarafından işgal edilmesini sağladı. Pazar yeri ve ham madde ihtiyaçlarını karşılamak istemeleri iki devlet için de bir neden oluşturamaz. Çünkü iki devlet de sanayi devrimini yapabilmiş değil.

Ege Denizi’ne ulaşma arzusu da bir neden olamaz. Çünkü Osmanlı zaten Ege’dedir. Bulgaristan da Balkan Savaşları ile Batı Trakya’nın önemli bir kısmını ele geçirmiş ve Ege’ye ulaşmış durumdadır.

Cevap: E

9. Kamuoyunun yani halkın ortak bir fikrinin oluşabilmesi için halkın yaşanan gelişmelerden haber olması lazımdır. Bu çerçevede “Hükümet haberleşmesi dışındaki telsiz, telgraf ve kablolar (iletişim hatları) İtilaf Devletleri’nin denetimi altında olacak” maddesi ile İtilaf Devletleri haberleşmeyi kontrolleri altına alarak haber akışını istedikleri gibi yönlendirme imkânı elde ederek işgaller ile ilgili haberleri karartma fırsatı yakalamışlardır. Dolayısıyla gelişmelerden haberdar olmayan halkın kamuoyu oluşturmaya ve işgallere tepki göstermesi söz konusu olmayacaktı.

Diğer iki öncül askerî düzenlemeler içermektedir. Halkın bilgilenmesi ile ilgili bir etkileri olmayan ifadelerdir.

Cevap: B

10. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde İngilizler, halifeliğin Arapların hakkı olduğu propagandası yaparak bu uğurda Araplara her türlü destekte bulunma vaadinde bulunmuşlardır. Bu propaganda ile İngilizler Arapları yanına çekerek halifeliği çıkarları için kullanmak ve Osmanlı Devleti’nin bölgeden çıkarmak yoluyla Orta Doğu’yu yeniden şekillendirerek enerjiyi/petrolü kontrolleri altına almak istemektedirler.

Mevzuda Arapları Osmanlı’dan koparmak için halifeliğin kullanılması söz konusu. Bu durum Arapları bağımsız kılmak amacı ile ilişkilendirilemez. Yaşanan gelişmeler de gösterecek ki bölge Batılı devletlerin manda ve sömürgesi altına girecektir.

Cevap: D

11. Mustafa Kemal Paşa’nın, Mondros Ateşkesi’nden sonra dile getirdiği “Barışı sağlayacak hükümetin Mebuslar Meclisine dayanması zorunludur.” ifadesi, hükümetle meclisin uyumlu çalışması yönündeki arzusunu ortaya koymaktadır. Bu durum ve de aynı zamanda Meclisin yönetimdeki etkinliğinin yani ulus iradesi düşüncesinin Mustafa Kemal Paşa tarafından gözetildiğini ve önemsendiğini ortaya koyar.

İfadenin çok partili sisteme geçilmesi ile ilgisinden söz edilemez. Böyle bir ima, farklı görüşler, farklı siyasi tercihler yönünde bir kelime, cümle söz konusu değildir.

Cevap: D

1. Paris Barış Konferansı'nda Birinci Dünya Savaşı'nın galipleri tarafından alınan "Savaşın sona, evvelce kendilerini yöneten devletlerin egemenliklerinden çıkmış ve kendini idare etmekte aciz kalmış halkların refahının sağlanması kutsal bir medeniyet görevidir. Bu görevin yerine getirilmesi için en iyi yöntem bu halkların vesayetini ve servet kaynaklarını, gelişmiş milletlere emanet etmektir." kararı "**Manda ve Himaye**" ile ilgilidir.

Monroe Doktrini (1823): ABD'nin Avrupa sorunları ve diplomasisinden uzak durmasını amaçlayan, içe kapalı yalnızlık politikasıdır. ABD, I. Dünya Savaşı'na katılarak Monroe Doktrini'ne aykırı hareket etmiştir.

Marshall Yardımı: ABD Dışişleri Bakanı Marshall'ın; "Avrupalıların ekonomik iş birliği yapmalarını, eksikliklerini tamamlamalarını, olası finansal açığın ise ABD tarafından kapatılacağını ama öncelikle ortak bir iş birliği programı yapmaları gereklidir." ifadesi süreci başlatır. Bunun üzerine 1947 Paris Konferansı ile 16 Avrupa ülkesi, OEEC (*Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütünü*) kurdular ve Marshall yardımının dağıtımını organize ettiler. Türkiye dahil 16 ülke 1948–1951 yılları arasında 11,4 milyar dolar yardım aldı. Bu destek ile ABD, komünizmin yayılmasını engellemek istemiştir.

Wilson İlkeleri: ABD Başkanı Wilson'un 8 Ocak 1918'de yayımladığı savaş sonrası ile ilgili barış, adalet ve eşitlik temalı görüşlerinin olduğu belgedir.

Plebisit: Bir halkın kendi geleceğini belirlemek için yaptığı referandumdur.

Cevap: D

2. Kuvayimillîye birliklerinin Kurtuluş Savaşı'na katkılarıyla ilgili yapılan bir sunumda yer alan bazı iç isyanları bastırdıkları ve düşmanın ilerlemesini yavaşlattıkları bilgileri doğrudur. Bunun yanında Millî Mücadele'ye ve TBMM'ye zaman kazandırmaları ve elde ettikleri başarılar ile ulusal bilincin güçlenmesine yaptıkları katkılar da değerlidir.

Fakat Doğu Cephesi'nde etkili olmaları söz konusu değildir. Doğu Cephesi'nde Kâzım Karabekir komutasındaki 15. Kolordu yani düzenli birlikler mücadele etmiştir.

Cevap: C

3. Mondros Ateşkes Anlaşması'nda yer alan "Güvenlik riski oluşur ve karışıklık, kargaşa çıkarsa İtilaf Devletleri istedikleri coğrafyayı işgal edebilecekti." maddesine işlerlik kazandırarak hedef bölgelerinin İtilaf Devletleri tarafından işgal edilmesini arzulayanlar azınlık cemiyetleridir. Bu bağlamda seçeneklerde yer alan Pontus Rum Cemiyeti doğru cevap olmalıdır.

Kilikyalılar yararlı cemiyetlerden biriyken diğer seçeneklerdeki millî varlığa düşman cemiyetlerdendir.

Cevap: B

4. "Osmanlı Devleti ve I. Dünya Savaşı" adlı bir sempozyumda konuşmacının "Osmanlı Devleti, Birinci Dünya Savaşı öncesinde İtilaf Devletleri'nin tutumu dolayısıyla adeta Almanya'nın yanına itilmiştir." ifadelerini İngiltere'nin Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma politikasından vazgeçmiş olması, Rusya'nın Osmanlı topraklarını paylaşma teklifinin İngiltere tarafından kabul edilmesi ve Osmanlı Devleti'nin savaştan biraz önce İtilaf Bloku'na katılma talebinin İngiltere ve Fransa tarafından reddedilmesi kanıtlar niteliktedir. Bu ortamda Osmanlı Devleti siyasi yalnızlıktan kurtulmak amacıyla Almanya'nın yanında saf tutacaktır.

Cevap: E

5. ABD Başkanı Wilson'un I. Dünya Savaşı esnasında yayımladığı beyannamede yer alan "Sınırların milliyet ilkesi göz önünde tutularak çizilmesi" imparatorlukların parçalanmasına neden olabilecek niteliktedir.

Galip devletlerin mağlup devletlerden toprak ya da savaş tazminatı almaması ifadesi yeni savaşların önüne geçmeyi hedefler.

Milletler Cemiyetinin kurulması barış amaçlı uluslararası bir örgüt kanalıyla savaşların önüne geçmeyi hedefler.

Gizli diplomasi yerine açık diplomasinin esas alınması söylemi problemlerin şeffaf bir biçimde çözülmesini hedefler.

Uluslararası sularda ticaretin serbest olması dünya ticareti geliştirmeyi hedefler.

Cevap: C

6. I. Dünya Savaşı devam ederken Osmanlı Devleti'nin topraklarının paylaşımıyla ilgili ilgili İtilaf Devletleri arasında yapılan gizli antlaşmalar savaştan sonra bazı değişimlere uğrayarak uygulamaya konmak istenmiştir. Verilen üç öncül de bu duruma örnektir.

Şöyle ki; St. Jean De Maurienne gizli antlaşmasında İzmir'in İtalya'ya vaat edilmişken sonradan Yunanistan'a verilmesi, Boğazlar gizli antlaşmasıyla Rusya'ya vad edilen Boğazlarda ortak İtilaf yönetiminin kurulması, Petrograd gizli antlaşmasıyla Rusya'ya vad edilen Doğu Anadolu'da Ermenistan'ın kurulmak istenmesi bu durumun göstergesidir.

Cevap: E

7. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Kafkas Cephesi'ni açmasında, Rusya'nın güneye inmesini engel olmak ve Bakü petrolünü kontrol altına almak etkili olmuştur. Yine 1878 Berlin Antlaşması'nda Ruslara bıraktığımız Elviye-i Selase olarak anılan Kars, Ardahan ve Batum'u geri almak ve Türkistan coğrafyasına uzanarak Türk birliğini sağlamak gibi amaçlar da söz konusuydu.

Fakat Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek İngiltere'nin sömürge yolunu kesmek bu cephe ile ilgili değil Kanal Cephesi'yle ilgili bir beklentidir.

Cevap: C

8. İtibar-ı Millî Bankasının nizamnamesinde banka hisse senetlerinde sadece Türkçenin kullanılacağı ve banka işlem ve yazışmalarında da Türkçe yapılacağı ve banka hisse senetleri sadece Osmanlı vatandaşları tarafından satın alınabileceği vurgusu millî iktisat politikasına uygundur ki bu durum ekonomide ulusalcı bir yaklaşımın olduğunu da gösterir. Osmanlı vatandaşlarının hissedar olabilmesi yabancı sermayenin etkinliğinin azaltılmasında etkili olabilir. Bankanın kurulmuş olması finansal faaliyetlerin önemsendiğini göstermektedir.

Fakat yabancılara tanınan kapitülasyonların sona erdiği paragraftan çıkarılabilecek bir değerlendirme değildir. I. Dünya Savaşı başlayınca Osmanlı Devleti kapitülasyonları kaldırdığını ilan etse de savaşın sonunda mağlup olduğu için kapitülasyonlar aynen devam etmiştir. Kapitülasyonlar ancak Lozan Antlaşması ile tamamen kaldırılacaktır.

Cevap: D

9. "Osmanlı Devleti'nde Milliyetçilik ve Araplar" adlı bir çalışmada, Birinci Dünya Savaşı yıllarında Arapların bağımsız bir devlet kurmaları konusunda İngiltere'nin desteğinin resmîleştiği belge olarak Mac Mahon Antlaşması'nın ele alınması gerekir

Londra Antlaşması - 1915: On İki Ada ve Batı Akdeniz Bölgesinin savaşa girme karşılığında İtalya'ya bırakıldığı gizli antlaşmadır.

Balfour Deklerasyonu - 1917: Savaş sonunda bağımsız Yahudi devletinin kurulması gerektiğini ifade eden bir belgedir.

Petrograd Protokolü - 1917: Doğu Anadolu'nun Rusya'ya bırakıldığı gizli antlaşmadır.

St. Jean de Maurienne Antlaşması - 1917: İzmir, Batı Anadolu ve Akdeniz'in İtalya'ya bırakıldığı gizli antlaşmadır.

Cevap: A

10. Birol Öğretmen derste; "Rauf Orbay tarafından imzalanan anlaşma ile Osmanlı Devleti için savaş sona ermiş, orduları dağıtılmış, silah ve cephaneler teslim edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa ise "Osmanlı Devleti kendisini kayıtsız şartsız düşmanlara teslim etmiştir" ifadesiyle bu anlaşmayı eleştirmiştir" ifadeleriyle Mondros Anlaşması'nı anlatmıştır. Anlaşmanın imzalandığı dönemde padişah Vahideddin, sadrazam ise Ahmet İzzet Paşa'dır. Anlaşma 30 Ekim 1918'de Ege Denizi'nde bulunan Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda Agamemnon adlı İngiliz zırhlısında imzalanmıştır.

Cevap: C

11. Paragrafta verilen bilgiler Anadolu'da nüfus yoğunluğunun artmasıyla ilgilidir. Bu duruma olağan nüfus artışı dışında kaybedilen topraklardan canını kurtarmak için Anadolu'ya göç etmek zorunda kalan insanlarımız da etkili olacaktır. Soruda 1914 yılına kadar dediği için bu tarih öncesinde kaybedilen yerlere dikkat etmeliyiz. Makedonya ve Girit (Fiilen II. Meşrutiyetin ilan sürecinde) hukuken Balkan Harbi'nde, Bulgaristan II. Meşrutiyet'in ilan sürecinde, Kafkasya ise 19. yüzyılda kaybedilen yerlerdir ve buralardan 1914'e kadar Anadolu'ya göç olmuştur.

Fakat Musul I. Dünya Savaşı'nda Mondros Ateşkesi'nden hemen sonra 1918 yılında kaybedilmiştir. Tarih olarak soruda verilen tarihin dışında kalmaktadır.

Cevap: E

1. Fevzi Çakmak Paşa, İzmir'in işgaline silahla karşı konulmasını istediği için İngilizlerin baskısı ile Genelkurmay Başkanlığı görevinden alınmış ve bu durumu "...Buradaki rahatımızı feda etmemek için koskoca memleketi veriyoruz, bu ne akıldır." ifadeleriyle tasvir etmiştir. Görevden alındığı için hükûmet içerisinde görüş ayrılıkları vardır diyebiliriz. İngiliz baskısı ifadesinden dolayı Osmanlı Hükûmeti ve siyasetinde İngilizlerin etkin olduğu söylenebilir. Fevzi Çakmak Paşa tepki gösterdiğinden komutanlar arasında işgallere sessiz kalmayanların olduğu ve Mondros Mütarekesi sonrası İtilaf Devletleri'nin uygulamalarının tepki doğurduğu yorumları yapılabilir.

Fakat Fevzi Çakmak Paşa'nın askerî direnişe liderlik ettiğine dair bir ifade veya ima paragrafta yer almıyor. Sadece tepkisi ile ilgili bilgi var.

Cevap: B

2. Paragrafta Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları ifade edildiği için Osmanlı Devleti'nin siyasi haritası değişime uğramıştır diyebiliriz. Yine kaybedilen toprakların Balkanlarda olması ve buradan Anadolu'ya bir göç yaşandığı vurgusuyla birlikte Balkanlarda Türk nüfus yoğunluğunun azaldığı söylenebilir. Anadolu'ya bir göç olduğu için de Anadolu'da Müslüman nüfus yoğunluğu artmıştır denilebilir. Balkanlarda kalan soydaşlar azınlık durumuna düştüğü için de Balkanlarda yaşayan Türklerin toplumsal statüsü sarsılmıştır yorumu yapılabilir.

Fakat konunun Rusya ve Rusya içinde yaşayan Türklerle ilgisi olmadığından Rusya'daki Türklerin sayısı azalmıştır yorumu yapılamaz.

Cevap: E

3. Mondros Ateşkesi'nin 24. maddesine göre, İtilaf Devletleri Vilayet-i Sitte'de işgal hareketine girebileceklerdi. Bu maddeye göre Doğu'daki altı ilde Bitlis, Erzurum, Sivas, Diyarbakır, Elazığ ve Van'da herhangi bir karışıklık çıkması durumunda işgal seçeneği devreye girecektir.

Cevap: C

4. Yunanlar tarafından İzmir'in işgalinden sonra İstanbul ve Anadolu'da yapılan protesto gösterilerini İtilaf Devletleri yasaklamaya çalışmıştır. Buna neden olarak; Türklerde millî bilincin uyanmasını engellemek gösterilebilir. Çünkü bu tarz mitingler, protestolar dalga dalga yayılarak millî ruhun, millî bilincin güçlenmesine katkı sağlar.

Protestolar azınlıklar ile ilgili olmadığından "Azınlık haklarının gündeme gelmesine mani olmak" gibi bir değerlendirme yapılamaz.

Saltanat makamının güvenliğini sağlamak gibi bir amaç Yunanların amacı olmasa gerek, değil mi?

Cevap: A

5. "Zengin kömür kaynaklarına sahip olan Alsas-Lorraine, Almancanın konuşulduğu bir yer idi." Bu ifadelerden kömür kaynakları bilgisi Sanayi İnkılabı'nı akla getirmeli. Çünkü kömür önemli bir enerji kaynağıdır. Yine Almancanın konuşulduğu yer bilgisi de sorunun milliyetçilik ile ilgili olduğunu ortaya koyar.

Fakat Panslavizm'in Alsas-Lorraine ile ilgisi yoktur. Bu kavram Rusya ve Doğu Avrupa'da yaşayan Slavlarla ilgilidir. Almanya veya Fransa ile ilgili değildir.

Cevap: D

6. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra İtilaf Devletleri ateşkesin gereği olarak bir taraftan Osmanlı ordusunu terhis ettirirken diğer taraftan da orduya ait silah ve cephaneye el koymuşlardır. Bu durum ordunun insan gücünü dağıtarak Osmanlı Devleti'nin askerî gücünü etkisizleştirmek ile ilgilidir. Yine işgallere karşı çıkabilecek bir direnişi engellemekte akla gelmelidir. Silah ve cephane olayınca neyle direneceksin. Aynı zamanda savunma ve direnişten mahrum olan Osmanlı Devleti'nin barış masasında olası direncini yok etmek de bir amaç olarak değerlendirilebilir.

Fakat ordunun silah ve mühimmatını işgallere direniş odağı hâline gelen Kuvayımiliye'ye dağıtmak hayatın akışına ters olsa gerek...

Cevap: E

7. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda İtilaf Devletleri'ni etkilemek ve daha hafif koşullar içeren bir ateşkes anlaşması imzalayabilmek için İttihat ve Terakki Partisine mensup Talat Paşa istifa etmiş ve yerine İngilizlere yakınlığı ile bilinen Ahmet İzzet Paşa sadrazam yapılmıştır.

Padişah V. Mehmet Reşat yerine Vahdettin'in tahta geçmesi Mondros sürecinden öncedir. Mehmet Reşat 1918 Temmuz'unda ölünce Vahdettin tahta çıkmıştır. Bir etkisi söz konusu değildir.

Saltanat Şûrasında barış antlaşmasının değerlendirilmesi ise çok sonra 1920 yılında söz konusu olan bir gelişmedir. Etki etmesi hayatın akışına aykırıdır.

Cevap: A

8. Wilson İlkeleri'nde yer alan; "Boğazlar bütün milletlerin gemilerine açık olacak ve bu durum milletlerarası kontrol altında olacak" maddesi Osmanlı Devleti'nin hakim olduğu bir coğrafyada siyasi egemenliğini zedeleyici nitelikte sahiptir.

Ekonomik sınırlandırılmalar kaldırılacak ve galip devletler mağlup devletlerden toprak ya da savaş tazminatı almayacak maddeleri Osmanlı Devleti için zararlı, sıkıntılı hususlar değildir.

Cevap: C

9. Aile efradını anlatırken "...Dedem Cihan Harbi esnasında silah altına alınmış. 1918 senesinde Musul'dan terhis edilen askerin getirdiği mektupta Selman-ı Pak'ta esir düştüğünü öğrendik. Bir daha da kendisinden haber alamadık..." ifadelelerini kullanan bir kişi, dedesinin Irak Cephesi'nde esir düştüğünden bahsediyordur. Coğrafya bilgisi olarak Musul'un Kuzey Irak'ta olduğu malumunuzdur. Yine Sakallı Nurettin Paşa komutasındaki birliklerimiz Bağdat önlerinde Selman-ı Pak'ta İngilizleri püskürtmüş ve geri çekilen İngilizler de Kut şehrine sığınmak zorunda kalmışlardı.

Cevap: D

10. İttifak Devletleri'nin savaştan çekilmesinde; ABD'nin savaşa girmesiyle birlikte Wilson İlkeleri'ni yayımlaması hızlandırıcı bir etki yaratmıştır. Özellikle bu belgede yer alan kazananlar kaybedenlerden toprak ve tazminat almayacak güvenesi bu durumda etkili olmuştur.

1917 yılında yaşanan Bolşevik İhtilali İttifak Devletleri'nin lehine bir gelişmedir. O nedenle savaştan çekilmelerini etkilemez.

İtalya'nın 1915 yılında İttifak Devletleri safından İtilaf Devletleri safına geçmesi ise kronolojik olarak çok daha önce olduğu için savaşın final sahnesini etkilemesi beklenemez.

Cevap: C

11. 23 Ocak 1913'te gerçekleşen Babıali Baskını, Osmanlı Devleti'nin son dönemindeki en önemli siyasi müdahalelerden biridir. Bu olay, İttihat ve Terakki Cemiyeti mensupları tarafından gerçekleştirilmiş olup, Hareket Ordusu ile doğrudan bir ilgisi yoktur. Hareket Ordusu, 1909 yılında meydana gelen 31 Mart Olayı'nı bastırmak amacıyla İstanbul'a gelmiş ve görevini tamamlayınca dağıtılan toplama bir askerî yapı olarak farklı bir tarihsel bağlamda rol oynamıştır. Bu nedenle Babıali Baskını'nın Hareket Ordusu mensupları tarafından yapıldığı iddiası tarihsel olarak doğru değildir. 1913'te böyle bir yapı yoktur.

Babıali Baskını, Birinci Balkan Savaşı'nın devam ettiği bir dönemde yaşanmıştır. Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda ağır yenilgiler aldığı bu süreçte, hükûmetin izlediği politikalar İttihat ve Terakki tarafından yetersiz bulunmuş ve bu durum doğrudan bir hükûmet darbesine varan baskına zemin hazırlamıştır. Baskın sonucunda sadrazam Kâmil Paşa görevden uzaklaştırılmış, yerine Mahmut Şevket Paşa sadrazamlığa getirilmiştir. Böylece İttihat ve Terakki Cemiyeti, devlet yönetiminde belirleyici bir konuma yükselmiştir.

Bu gelişmeler dikkate alındığında, Babıali Baskını ile ilgili olarak "Hareket Ordusu mensupları tarafından gerçekleştirildiği" ifadesi doğru değildir; buna karşılık olayın Birinci Balkan Savaşı sırasında yaşandığı ve Mahmut Şevket Paşa'nın bu olaydan sonra sadrazamlığa getirildiği bilgileri tarihsel gerçeklere uygundur.

Cevap: A

1. 31 Mart 1919 tarihinde Osmanlı Hükûmeti tarafından kurulan Heyet-i Nasiha Damat Ferit Paşa sadrazamken kurulmuştur. Bu heyet Müslüman ve gayrimüslim halk arasında uyum ve barışı tesisi etmek istemiş böylece huzursuzluk ve kargaşa bahanesiyle ülkenin işgalini engellemek istemiştir. Fakat Osmanlı Hükûmetinin Kuvayımilliye'yi desteklediğini duyurması söz konusu değildir. İstanbul Hükûmeti bu dönemde, sorun çıkmasın, İtilaf Devletlerini kızdırmayalım, onlarla uyum içerisinde çalışalım düşüncesinde. Bu ortamda işgallere direnen Kuvayımilliye'yi desteklemesi söz konusu olamaz.

Cevap: D

2. Wilson İlkeleri'nde yer alan "Osmanlı Devleti'nde çoğunlukta olduğu bölgelerde Türklere kesin egemenlik hakkı tanınacak ve Türk egemenliği altında bulunan diğer milletler de kendi kendini yönetme hakkına sahip olacaktır." ifadesi Osmanlı Devleti'nin parçalanmak istendiğinin göstergesidir.

Gizli antlaşmaların dünya kamuoyu ile paylaşıldığının göstergesi olamaz çünkü bu işi Rusya yapmıştı zaten.

Osmanlı Devleti'nin rejim değişikliğine zorlandığı ile ilgili bir ifade yer almıyor maddede.

Osmanlı Devleti için makul bir antlaşmanın hazırlanacağını da söyleyemeyiz ki madde pek de makul değil sanki (C)

Osmanlı ülkesinde Amerikan mandasının tesis edileceği ile ilgili de bir çıkarım yapılamaz.

Cevap: D

3. Birinci Balkan Savaşı'nda yaşanan başarısızlık; 23 Ocak 1913'te Babıali Baskını ile hükûmetin düşürülmesinde etkili olacaktır. Kamil Paşa yerine İttihatçı Mahmut Şevket Paşa sadrazamlık makamına gelecektir.

13 Nisan 1909'da yaşanan 31 Mart Ayaklanması'nın çıkmasında kronolojik olarak etkili olamaz. Yine Balkan Harbi'nden önce olan 1912 sopalı seçimlerinin yaşanması da baskından önce olduğundan ilişkili olamaz.

Cevap: A

4. Almanya'nın I. Dünya Savaşı'nda, Osmanlı Devleti'ni kendi yanında savaşa katılmasını istemesinde; yeni cephelerin açılmasıyla İtilaf Devletlerini zor duruma düşürme, Süveyş Kanalı'nı ele geçirerek İngiltere'nin sömürge yollunu kesmek ve Osmanlı'yı yanına çekmek yoluyla Rusya'nın Akdeniz'de etkin olan müttefikleriyle bağlantısının kesme amaçlarının etkili olduğu söylenebilir. Yine Osmanlı Devleti sayesinde Boğazları kontrol altında tutma, Orta Doğu'da ki petrol kaynaklarından istifade etme, halifelğin nüfuzundan yararlanma ve Osmanlı Devleti'nin insan gücünden yararlanma gibi beklentiler de yer almaktadır.

Cevap: E

5. Üsküdar'da 20 Mayıs 1919 günü yapılan mitingle ilgili olarak kronoloji bilgisi anahtardır. Verilen tarihten sonra meydana gelen gelişmeler mantıken miting ile ilgili olamaz. Mesela 16 Mart 1920 sonrası işgal güçlerinin Mebusan Meclisini dağıtmaları ve 10 Ağustos 1920'de Sevr Antlaşmasının imzalanması verilen mitingle tarih açısından ilgili olamaz.

Yine verilen bilgilerde konuşmacıların cinsiyeti hakkında bilgi yer almamaktadır.

Miting halkın ortaya koyduğu bir irade. Mitingin resmî kurumlarla ilgisi hakkında bilgi olmadığından "Osmanlı Hükûmeti işgallere sessiz kalmamıştır." şeklinde değerlendirme de doğru olamaz.

Verilen tarihin 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgalinden hemen sonra olması ve tepkisel söylemler birlikte düşünüldüğünde "Miting İzmir'in işgaline tepki olarak gerçekleştirilmiştir." demek doğru olacaktır.

Cevap: C

6. Kpss / Ağıs dersinde, "I. Dünya Savaşı sonunda Avrupa'nın siyasi haritası yeniden çizilmiştir" diyen bir tarihçi bu görüşünü; imparatorlukların yıkılmasıyla yeni devletlerin ortaya çıkmasına dayandırmış olması muhtemeldir.

Milletler Cemiyetinin kurulması ve mandater sisteminin hayata geçirilmesi sınırların yeniden çizilmesini gerektirecek gelişmeler değildir.

Cevap: B

7. Kuvayımilliye birliklerinin oluşmasında, Mondros Mütarekesi gereğince Osmanlı ordusunun terhis edilmesi nedeniyle İtilaf Devletlerinin Anadolu'da işgal hareketlerine girişmesine İstanbul Hükûmetinin direnç gösteremeyerek üzerine düşen sorumluluğu yerine getirememesi etkili olmuştur. Yine aynı çerçevede azınlıkların bölücü ayrılıkçı hareketlere girişmesi de etkili olacaktır.

Gediz Taarruzu'nun başarısız olmasının kaosa sebebiyet vermesinin durumla ilgisi yoktur. Hatta tam tersi Kuvayımilliye'nin lağvedilerek düzenli orduya geçişin miladıdır başarısız Gediz Taarruzu.

Cevap: B

8. Osmanlı Devleti'nin, Kafkasya ve Irak cephelelerinde başarılı olması, İngiltere'nin en önemli sömürgesi olan Hindistan'ın güvenliğini tehlikeye sokabilecek bir etki yaratabilirdi. Bu cephelerden güneye ve doğuya doğru devam edecek bir hareket Hindistan'a ulaşılmasına imkân yaratabilirdi. Fakat Galiçya konum olarak Doğu Avrupa'da olduğundan Hindistan ile yakından uzaktan alakası yoktur.

Cevap: D

9. İttihat ve Terakki yönetimi, Millî İktisat Politikası kapsamında yerli burjuvazinin sanayi yatırımlarını desteklemek amacıyla 1913 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu'nu çıkarması yerli sermayeyi destekleyerek koruyucu bir ticaret politikası uygulayacağına gösterir. Bu durum aynı zamanda serbest dış ticaret politikasından vazgeçildiğini gösterir ki bu önlemlerle kapitülasyonların etkisine karşı bir adım atılmıştır.

Atılan bu adımların ithalatı artırmak ile ilgisi yoktur. Tam tersi atılan adımlar yerli üretimi artıracığından ithalat azalacaktır.

Cevap: C

10. Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp Savaşı'na gönüllü katılan subaylarını geri çağırmak durumunda kalması, Balkan Harbi'nin başlaması ile ilgilidir.

Mısır, 1882'de İngilizler tarafından işgal edilmiş olmasından dolayı o günden beri Trablusgarp ile kara bağlantısı zaten yoktur. Bu yeni bir durum değildir. Kıbrıs'ın İngiltere tarafından ilhak edilmesi 1914 yılında Birinci Dünya Savaşı ile birlikte olacaktır. Daha sonraki bir olay olduğundan Trablusgarp Savaşı ile ilişkisi yoktur.

Cevap: A

11. 30 Ekim 1918 günü imzalanan Mondros Mütarekesi'nde Boğazların İtilaf Devletlerine açılması ve istihkâmların işgal edilmesi yönünde bir madde yer alması, Rusya'da Çarlık rejimini yeniden kurmak isteyen ve Kızıl Ordu'ya karşı savaştan Beyaz Ordu'ya destek olmak ile ilgili olabilir. Çünkü komünizmin iş başına gelmesi Batı kapitalizminin çıkarlarına aykırıdır.

Boğazlardan rahatça geçerek İtilaf Devletleri Karadeniz'deki etkinliklerini artırmak arzusundadır.

Donanmalarıyla İstanbul önlerine gelerek Osmanlı hükûmetini baskı altına alarak çıkarları doğrultusunda yönlendirmek de yine bir amaç olarak değerlendirilebilir

Cevap: E

12. Bu soruda, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'nı kaybeden tarafta bitirmesine rağmen hangi gelişmeyle toprak kazandığını gösteren kanıt sorulmaktadır. Genel olarak savaş sonunda Osmanlı Devleti, Mondros Ateşkesi ve ardından Sevr Antlaşması gibi metinlerle ağır kayıplara uğramış ve toprak bütünlüğü büyük ölçüde tehdit altına girmiştir. Ancak savaşın sonlarına doğru Rusya'nın savaştan çekilmesi ve Bolşevik Devrimi sonrasında imzalanan Brest Litovsk Antlaşması (1918) ile Osmanlı Devleti, 1878 yılında kaybettiği Elviye-i Selase olarak anılan Kars, Ardahan ve Batum gibi bazı doğu topraklarını geri almıştır. Bu durum, Osmanlı'nın savaşın genelinde mağlup olmasına rağmen istisnai olarak toprak kazandığı bir örnek oluşturur.

Cevap: D

ÇÖZÜMLER

1. Temsil Heyeti, Erzurum Kongresi ve Sivas Kongresi sonrasında oluşturularak Millî Mücadele sürecinde fiilen bir hükümet gibi hareket etmiştir. Soruda verilen üç öncül dikkatlice incelendiğinde Temsil Heyetinin sadece bir danışma kurulu değil, aynı zamanda yönetim ve koordinasyon organı olduğu açıkça görülmektedir.

I. öncülde, İstanbul Hükûmetinin otoritesinin zayıfladığı yerlerde Temsil Heyetinin devreye girerek yönetim boşluğunu doldurmaya çalıştığı belirtilmiştir. Bu durum, Temsil Heyetinin yerel değil, genel bir otorite kurma amacı taşıdığını ve fiilen yürütme gücünü kullandığını gösterir.

II. öncülde, ulusal direnişin tek merkezden organize edilmesi vurgulanmıştır. Çünkü Millî Mücadele'nin ilk dönemlerinde direniş hareketleri bölgesel ve dağınık hâldeydi. Temsil Heyeti bu dağınıklığı ortadan kaldırarak merkezîyetçi bir yapı oluşturmayı hedeflemiştir. Bu da doğrudan güçlü bir merkezî otorite kurma çabasına işaret eder.

III. öncülde ise alınan kararların halka mal edilmesi ve halk desteğinin artırılması hedeflenmiştir. Bu durum, Temsil Heyetinin meşruiyetini halktan aldığını ve ulusal iradeye dayalı bir yönetim anlayışı benimsediğini gösterir. Ancak bu ifade tek başına ulusal egemenlik vurgusu yapsa da, diğer öncüllerle birlikte değerlendirildiğinde daha çok merkezî bir yönetim oluşturma sürecinin parçasıdır.

Tüm bu bilgiler birlikte değerlendirildiğinde Temsil Heyetinin temel amacının dağınık direniş güçlerini birleştirmek, yönetim boşluğunu doldurmak, ülke genelinde geçerli bir otorite oluşturmak olduğu anlaşılmaktadır.

Seçenekler incelendiğinde:

A seçeneği, Temsil Heyetinin Millî Mücadele'de merkezî bir otorite oluşturma çabasında olduğunu ifade eder ki bu, verilen üç öncülün ortak sonucudur ve doğru cevaptır.

B seçeneği, yetkinin padişah'tan alındığını söyler; oysa Temsil Heyeti meşruiyetini halktan almıştır.

C seçeneği, sadece diplomatik faaliyetlerle sınırlı olduğunu belirtir; ancak Temsil Heyeti yürütme görevleri de üstlenmiştir.

D seçeneği, direnişin dağınık kalmasını savunur; bu, öncüllere tamamen ters düşer.

E seçeneği, ulusal egemenliğe karşı olduğunu ifade eder; bu da III. öncülle çelişir.

Cevap: A

2. Anadolu Ajansı, Millî Mücadele'nin en kritik döneminde, Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla kurulmuş ve temel hedefi kamuoyunu doğru, hızlı ve güvenilir biçimde bilgilendirmek olmuştur. O günün şartlarında İstanbul basınının önemli bir kısmı işgal güçlerinin denetimi altındaydı ve halk yanlış ya da eksik bilgilerle yönlendirilebiliyordu.

Bu yüzden Anadolu Ajansı, hem yurt içinde halkın moralini yüksek tutmak hem de Millî Mücadele'nin haklılığını yurt dışına duyurmak amacıyla bir haber merkezi olarak kurulmuştur. Ayrıca ülke ve millet birliğini zedeleyici propaganda ve kışkırtmalara karşı basın yoluyla tedbir almak, Kurtuluş Savaşı ile ilgili doğru bilgileri halka hızlıca ulaştırmak ve halkın mücadeleyi sürekli desteklemesini sağlamak da ajansın kuruluş mantığıyla uyumludur. Fakat, saltanatı kaldırmak için halk desteği oluşturmak Anadolu Ajansının doğrudan kuruluş amacı değildir. Ajansın görevi, belli bir siyasal kararı kabul ettirmek için propaganda yapmak değil; Millî Mücadele'nin gerçeklerini ve gelişmelerini doğru biçimde duyurmaktır. Ayrıca dönem itibarıyla öncelik bağımsızlıktır. Bu şartlar altında açıkça saltanatın kaldırılmasından bahsetmek millî birlik ve beraberliği zedeleyeceği için ilk dönemlerde saltanata açıkça cephe alınmamıştır.

Cevap: E

3. Mebusan Meclisinin dağıtılması, İtilaf Devletleri'nin İstanbul'u resmen işgal etmeleri sonucunda Padişah Vahideddin'in kararıyla gerçekleşmiş bir eylemdir, TBMM ile ilişkisi yoktur ve sonucunda TBMM'ye karşı bir isyan çıkmamıştır.

Özellikle İstanbul Hükûmetince halkın dinî inançlarının kötüye kullanılması isyanlarda bir etken olacaktır.

Yine taşrada bazı ailelerin yerel güç hâline gelmesi de çıkan isyanlara sebep olacak nitelikte bir durumdur.

Cevap: A

4. I. TBMM'de Mustafa Kemal Paşa'nın kuruluşunda etkili olduğu siyasi yapı Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubudur. Bu grup daha sonra 9 Eylül 1923'te Halk Fırkasına dönüşecektir.

Halk Zümresi, I. TBMM'de yer alan Bolşevizm yanlısı bir gruptur.

Serbest Cumhuriyet Fırkası 1930 yılında Mustafa Kemal'in arzusuyla Ali Fethi Bey başkanlığında kurulan partidir.

Felah-ı Vatan Grubu, Son Osmanlı Mebusan Meclisinde Rauf Orbay başkanlığında kurulan milliyetçi mebuslardan oluşan gruptur.

Cevap: D

5. Mustafa Kemal, daha mücadele devam ederken yönetimin kaynağının bir kişi, bir zümre ya da padişah iradesi değil, milletin kendisi olması gerektiğini savunmuştur. Meclisin açılması demek, halkın seçtiği temsilciler aracılığıyla ülkenin yönetimine katılması demektir. Hükûmetin de bu meclise bağlı olması ise yürütme gücünün meşruiyetini doğrudan doğruya milletin temsilcilerinden alması anlamına gelir.

Bu durum, egemenliğin kaynağının millette olduğunu ve kararların millet adına, milletin temsilcileri tarafından alınması gerektiğini gösterir. Dolayısıyla Mustafa Kemal Paşa'nın bu tutumu, millet iradesine verdiği önemi açıkça ortaya koyar.

Cevap: C

6. Temsil Heyeti, Millî Mücadele Dönemi'nde Ali Fuat Paşa'yı Kuvayımiliye'nin Batı Cephesi komutanı olarak atamıştır ki bu, yürütme yetkisinin kullanıldığının kanıtıdır.

Yasal düzenlemeler denince akla kanunlar gelmektedir. Fakat bu dönemde kanun yapılmamıştır; kanun yapmak, Meclisin görevidir Temsil Heyetinin değil. Temsil Heyeti, Cumhuriyetin ilanına kadar I. TBMM açılıncaya kadar görev yapmıştır.

Cevap: A

7. Heyet-i Temsiliye, TBMM açılmadan önce Millî Mücadele'yi fiilen yöneten bir kurul gibi çalışmış ve bu süreçte idarî ve askerî bazı kararlar almıştır. Mülkî idare amirlerine emirler vermesi, millî harekete karşı çıkanları cezalandırmaya yönelik tedbirler alması, İstanbul Hükûmetinin atadığı memur ve amirlerin göreve başlamalarını engellemesi ve Ali Fuat Paşa'nın Kuvayımiliye'nin Batı Cephesi-ne komutan olarak görevlendirilmesi, bu dönemde Heyet-i Temsiliyenin yaptığı uygulamalar arasında yer alır.

Buna karşılık Heyet-i Temsiliye, Millî Mücadele'nin ilk döneminde fiilen yürütme gibi hareket etmiş olsa da Doğu Cephesi komutanını atayan makam TBMM'dir. Doğu Cephesi Komutanlığına Kâzım Karabekir'in atanması, TBMM Hükûmeti döneminde, düzenli ordunun oluşturulması sürecinde gerçekleşmiştir.

Cevap: C

8. Millî Mücadele gibi bağımsızlık savaşlarında başarı için özellikle birlik ve beraberlik çok önemli olduğundan Sivas Kongresi'nin ulusal güçleri tek çatı altında toplaması Millî Mücadele için çok önemli ve değerli olduğu savunulabilir. Sivas Kongresi tabiri caiz ise kendinden önce bölgesel mahiyette başlamış olan mücadeleyi ulusal boyuta taşıyan kongredir.

Cevap: C

9. Padişah Vahdettin'in Temsil Heyetinin sivil itaatsizlik eylemi sonucu istifa etmek zorunda kalan Damat Ferit Paşa'nın yerine, ılımlı bir devlet adamı olan Ali Rıza Paşa'dan hükûmet kurmasını istemesi, Millî Mücadele yanlılarıyla iyi ilişkiler kurarak birlik ve beraberliği güçlendirmek amacıyla ilişkilidir.

Fakat Temsil Heyetini yasal bir kurul olarak tanımak daha sonraki bir gelişme olarak Amasya Görüşmeleri'yle birlikte söz konusu olacaktır.

Cevap: D

10. Kastamonu İstiklal Mahkemesi firariler ile ilgili yaptığı bir değerlendirmede, 20 Ağustos ile 20 Eylül 1921 tarihleri arasında yakalanan 13 bin asker kaçığına ceza vermeyerek cepheye sevk edilme-leri yönünde karar vermiştir. Böylece TBMM'ye bağlı düzenli ordunun güçlenmesi istenmiştir.

TBMM'ye ait yasama ve yürütme güçlerini kullanma söz konusu değildir. Mahkeme olarak yargı gücünü kullanmıştır.

Kararlarını uygulatmak için kendisine bağlı silahlı güç oluşturmuştur şeklinde bir bilgi yer almıyor paragrafta.

Cevap: A

11. Millî Mücadele'de Türk milletinin İstanbul Hükûmetine olan güveninin sarsılmasında; işgaller karşısında tepkisiz kalması ve Sevr Antlaşması'nı imzalaması etkili olacaktır. Bu durum teslimiyetçi bir anlayışı sergilemiş olduğundan bir anlamda halkın güvendiği dağlara kar yağmış ve halk Millî Mücadele'ye daha çok destek olmaya başlamıştır. Misakımillî'nin kabul ve ilan edilmesi İstanbul'a güveni ve inancı artıracak bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Cevap: D

12. Mebusan Meclisi, Osmanlı Devleti'nde milletin temsil edildiği son meclisti. Bu meclisin dağıtılmasıyla birlikte, İstanbul'daki merkezî yönetimin artık millet iradesini temsil edemediği ve işgal güçlerinin denetimi altında kaldığı açıkça ortaya çıkmıştır. Yani ülkeyi temsil edecek, bağımsız karar alabilecek bir siyasi organ fiilen ortadan kalkmıştır. Bu durum, Millî Mücadele'yi yürüten kadrolar açısından yeni ve zorunlu bir adımı beraberinde getirmiştir: Egemenliğin kaynağını doğrudan millettten alan, işgalden uzak ve bağımsız bir merkezde toplanacak yeni bir meclisin kurulması. İşte bu ihtiyaç, Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasına giden sürecin doğrudan sebebidir. TBMM'nin açılmasıyla birlikte hem yasama hem de yürütme yetkisini elinde toplayan, mücade-lerin siyasi liderliğini üstlenen yeni bir otorite ortaya çıkmıştır.

Diğer seçeneklere bakıldığında, Misakımillî'nin ilanı, Amasya Görüşmeleri, Sivas Kongresi ve Temsil Heyeti'nin kurulması gibi gelişmeler, İstanbul'un resmen işgalinden önceki süreçlerde yaşandığında hayatın akışı gereği elenmesi gereken seçeneklerdir.

Cevap: B

1. Mustafa Kemal 24 Nisan 1920'de Meclis kürsüsünde yaptığı konuşmada "Düşmanlarımızın, gayelerine ulaşabilmeleri için buldukları en güçlü araç, yine bizi birbirimize düşürmek olmuştur" ifadeleriyle iç isyanlara dikkat çekmiştir.

Kuvayimillîye ve bölgesel kongrelerde bu şekilde birbirine düşme mevzusu söz konusu değildir.

Cevap: A

2. Amasya Genelgesi'nde alınan, "Sivas'ta millî bir kongrenin toplanacağı, bunun için de bütün illerin her sancağından, halkın güvenini kazanmış üç temsilcinin hemen yola çıkarılması" yönündeki karar ile Millî Mücadele'yi halka mal edilmek istenmiştir.

Ulusal egemenliği hakim kılmak bu dönemde en azından ilk akla gelen olmamalı. Bizim önceliğimiz bağımsızlıktır. Yine ulus egemenliğinin tecelli edeceği yer Meclistir. Biz daha kongreler safhasındayız. O nedenle bu amacı öncelikli doğru kabul edemeyiz.

Cevap: D

3. Millî Mücadele'yi desteklemek amacıyla 14 Eylül 1919 tarihinde çıkarılan gazete dış politikada Mustafa Kemal'in benimsediği çizgi doğrultusunda yayın yapmıştır. Dünya kamuoyuna millî hareketi bir bağımsızlık mücadelesi olarak anlatırken dünya barışının sağlanmasına yönelik mesajlar da vermiştir. Bu gazetenin tespiti için tarihe dikkat etmek gerek. 4-11 Eylül 1919 tarihlerinde toplanan Sivas Kongresi'nden hemen sonra. Malum Sivas Kongresi'nde çıkarılma kararı alınan gazete **İrade-i Milliye** idi. Bu gazete, **Hakimiyet-i Milliye** devreye girinceye kadar Ulusal Mücadele'nin yarı resmî yayın organı olarak misyon üstlendi. 16 sayı yayımlandı. Temsil Heyeti Ankara'ya gelince yerel yayın olarak 1922'ye kadar devam etti.

Hakimiyet-i Milliye: Temsil Heyeti Ankara'da çıkarttı (10 Ocak 1920). TBMM açılınca yarı resmî gazetesi oldu. M. Kemal dönem dönem yazılar yazdı. 1934'te *Ulus* adını aldı. M. Kemal "Benim gazetem" der. 17 Şubat 1921'de İstiklal Marşı'nın yayımlandığı ilk gazetedir.

Ceride-i Resmîye: TBMM'nin resmî gazetesi (Kuruluş 7 Ekim 1920- İlk sayı 7 Şubat 1921). Hükûmetin yaptığı atama, genelge ve yasalar yayımlanır.

Açıksöz: Kastamonu'da yayımlandı. İstiklal Marşı'nı yayımlayan ilk yerel gazetedir.

Küçük Mecmua: Ziya Gökalp tarafından düşüncelerini yaymak ve Mustafa Kemal'in yürüttüğü ulusal kurtuluş hareketini desteklemek için Diyarbakır'da çıkarıldı.

Cevap: C

4. I. TBMM'nin hukuki faaliyetlerinden olan Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun Mecliste kabulü, Meclise "kurucu" nitelik kazandırmıştır. Kurucu meclis hukuki bir tabir olup anayasa yapan meclisler için kullanılan bir tanımlamadır. Teşkilat-ı Esasi, TBMM'nin yaptığı bir anayasadır.

Cevap: B

5. I. TBMM'de Millî Mücadele nedeniyle genellikle bir uyum ve amaç birliği olsa da özellikle hükûmetin kurulması ve uyum içerisinde çalışması konusunda Meclisin zorluklar yaşaması hükûmetin oluşum şekli ile ilgilidir. Meclis Hükûmeti Sisteminin tercih edildiği bu dönemde hükûmet üyeleri tek tek Meclis tarafından seçildiği için farklı dünya görüşlerine sahip insanlar hükûmette yan yana gelip beraber çalışmak zorunda kalabiliyordu. Bu durum ise ortak karar alma konusunda zorluklara ve çetin tartışmalara neden olmaktaydı. Bu sistemden 29 Ekim 1923'te cumhuriyetin ilanı ile vazgeçerek kabine sistemine geçeceğiz ki bu sistem hükûmet çalışmalarına istikrar getirecektir.

Cevap: D

6. Birinci Büyük Millet Meclisi için yapılan "Çeşitli maksat ve cereyanlara kapılmış ve muhtelif grup ve zümrelere ayrılmış bulunduğu zaman bile esaslı bir noktada tek vücut bir kütle halinde bulunuyordu; o esaslı nokta, malum olan millî sınırlar dâhilinde Türk vatanının ve Türk Devleti'nin tam istiklaliydi." şeklindeki değerlendirmeye göre Mecliste birlik ve beraberliğin sağlanmasında etken olan esas noktanın Misakımillî olduğu söylenebilir. Bu ideal millî sınırlar içerisinde tam bağımsız bir devlet hedefi kapsamında birleştirici olmuştur.

Teşkilat-ı Esasi: 1921 yılında kabul edilen Türkiye'nin ilk anayasasıdır.

Başkomutanlık Kanunu: Sakarya Savaşı öncesi savunma ile ilgili TBMM yetkilerinin geçici olarak başkomutan sıfatıyla Mustafa Kemal Paşa'ya bırakıldığı kanundur.

İstiklal Mahkemeleri: 11 Eylül 1920'de kabul edilen Firariler Kanunu ile Millî Mücadele Dönemi'nde kurulan İstiklal Mahkemeleri, casusluk faaliyetlerinde bulunanları, iç isyanlara katılanları, asker kaçaklarını, Tekalif-i Milliye Emirleri'ne uymayanları yargılamıştır. Yine Mustafa Sagir olayı ve Yeşil Ordu davası da bu mahkemeler de görülmüştür. Cumhuriyet Dönemi'nde ise Şeyh Sait Olayı ve İzmir Suikastı gibi olayların faileri bu mahkemeler de yargılanıp cezalandırılmıştır.

Takrir-i Sükûn Kanunu: 4 Mart 1925 günü Şeyh Sait İsyanı'na karşı bir önlem olarak çıkarılmış ve bu kanun, Hükûmete, gericiğe, ayaklanmaya, asayiş bozmaya yönelik kışkırtmalara karşı geniş yetkiler (Parti kapatma, basına sansür, kişi haklarını kısıtlama vs.) vermiş ve eylemcileri İstiklal Mahkemelerine sevk etme imkânı tanımıştır.

Cevap: E

7. Amasya Genelgesi'nde millî bir heyetin teşekkül edeceği ve Sivas'ta bir kongrenin toplanacağı hususları, padişah hükûmetinin devre dışı bırakılacağına işaretini veriyordu. Bu mesajlar iç yönetimle ilgili ve hükûmeti ve padişahı hedef aldığı için ihtilal bildirisi olarak nitelenebilir.

Verilen bilgiler işgal veya işgalcilerle ilgili olmadığından "Bağımsızlık Beyannamesi" demek doğru olmaz. Ve yine bireysel haklar söz konusu olmadığından "İnsan Hakları Deklarasyonu" tanımlaması da çok doğru olmayacaktır.

Cevap: A

8. Erzurum Kongresi'nde alınan "Manda ve himaye kabul edilemez." kararı ile ilgili bir gazete habesine "Tam bağımsızlık esastır." manşeti daha çok yakışacaktır. Bir başka devletin koruması altına girmek yani mandater sistemin bir parçası olmak bağımsızlığı zedeler. Buna karşı çıkıyorsa demek ki hedefimiz tam bağımsızlıktır.

Cevap: B

9. Yunanların Doğu Trakya'yı Yunanistan'a katmak amacıyla faaliyetlere başlamaları üzerine harekete geçen Trakya'daki aydınlar Trakya Paşaeli Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye adında bir cemiyet kurarak bu cemiyet kanalıyla Edirne ve Lüleburgaz kongrelerini topladılar.

Pozantı, Adana'nın bir ilçesi olduğu için verilen coğrafya ile alakalı değildir.

Cevap: D

10. TBMM, olağanüstü yetkilere sahip bir meclis olduğu için kendi üstünde bir güç tanımayarak gerekli kuralları koymuş, gerekli düzenlemeleri yapmış ve devlet işlerini yürütmüştü. Yer yer de Osmanlı anayasasının hükümlerini işletmişti. Bu uygulamaya neden olarak; savaş koşulları nedeniyle Teşkilat-ı Esasi'nin kısa ve yetersiz hazırlanması gösterilebilir. Dönem koşulları nedeniyle aynı anda iki anayasa kullanılmış ve bu durum "ikili anayasa dönemi" olarak adlandırılmıştır. Bu garabet 1924 Anayasası ile birlikte sona erecektir.

Yeni kurulan devletin, Osmanlı Devleti'nin devamı olması ya da olmaması, halkın padişah ve halifeye olan bağlılığından istifade etme gibi durumlar bu tercihte etkili değildir. Bu hukuki bir eksiklik ve kısıtlı zamanla ilgilidir. O nedenle sadece ikinci öncül doğru kabul edilmelidir.

Cevap: B

11. Millî Mücadele Hazırlık Dönemi'nde mücadelenin yöntemi ve nasıl yapılacağı ile ilgili alınan kararlara, "Milletin bağımsızlığını milletin azim ve kararı kurtaracaktır." "Kuvayimilliyeyi etken, milli iradeyi hakim kılmak esastır." "Her türlü etki ve denetimden uzak millî bir kurul oluşturulmalıdır." "İstanbul hükûmeti üzerine düşeni yerine getiremezse geçici bir hükûmet kurulacaktır." ifadeleri örnek olabilir. Bu cümlelerde millet, millî irade, millî kurul ve hükûmet önerileriyle sürecin nasıl yürütüleceğine dair mesajlar yer almaktadır.

Fakat, "Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir" kararı sadece bir gerekçedir. Bu cümlede bir çözüm önerisi yer almamaktadır.

Cevap: C

1. Millî Mücadelede öncelikle işgal girişiminin haksızlığını meşru zeminde kalarak savunan cemiyet ve kongreler, bu girişimlerinden sonuç alamayınca millî ve bölgesel haklarını savunmak için; Temsil Heyeti gibi çeşitli idari organlar oluşturarak bulundukları yerlerde otoriteyi üstlenerek yerel iktidarı ele almaya çalışmışlardır.

Bunun yanında da Kuvayımilliye'yi örgütleyerek silahlı mücadele yolunu seçmiştir.

Fakat işgaller karşısında sessiz ve tepkisiz kalan İstanbul hükûmetinin taleplerine uyma konusunda halka telkinde bulunma gibi bir eylemleri söz konusu değildir. Öyle olsa zaten kongre düzenlemezlerdi.

Cevap: D

2. Mustafa Kemal Paşa, 13 Eylül 1920'de kendi imzası ile TBMM Başkanlığına 31 maddeden oluşan; vekiller heyetinin siyasi, toplumsal, idari ve askerî görüşlerini özetleyen ve idare teşkilatı hakkındaki kararlarını yansıtan bir öneri sundu. Bu öneri 18 Eylül 1920'de Meclis gündemine alındı ve uzun uzun tartışıldı. Tartışmalar sonunda bu belge özel bir encümene gönderildi. Özel Encümen, söz konusu belgeyi ikiye ayırarak Meclisin takdirine sundu. Mustafa Kemal Paşa'nın görüşlerini yansıtan bu belge, I. TBMM tarafından; Halkçılık Beyanname ve yapılan düzenlemelerle Teşkilat-ı Esasi olarak kabul edilip yayımlanmıştır.

24 Nisan Kararları, BMM açıldıktan bir gün sonra Meclis bakanı seçilen Mustafa Kemal'in Meclisin çalışma esaslarıyla ilgili Meclise sunduğu önerge-nin kabul edilmiş hâlidir. 1 Numaralı Kararlar olarak da bilinir.

Cevap: C

3. Cumhuriyetin ilanına kadar TBMM'de uygulanan "Meclis Hükûmeti Sistemi" nin Meclis iradesinin bölünmezliği düşüncesine dayandığı söylenebilir. Meclis iradesi, yasama yanında yürütmeyi de üstlenerek güçler birliği anlayışıyla halk adına tek egemen güç olarak ülkeyi yönetmiştir.

Cevap: C

4. Sivas Kongresi'nde Heyet-i Temsiliye'nin tüm ülke adına yetkili bir organ olduğunun kabul edilmesi "İstanbul'daki merkezî yönetimden bağımsız yeni bir yönetim gücünün doğduğunu" nu gösterir.

İstanbul Hükûmetinin istifa etmek durumunda kalması bu durum ile ilgili değildir. Temsil Heyetinin sivil itaatsizlik eylemi sonucunda Damat Ferit istifa etmek zorunda kalmıştı.

Millî Mücadele örgütlenme sürecinin tamamlanması TBMM'nin açılması ile birlikte söz konusu olabilecektir.

Sevr Antlaşması'nın hukuken onaylanmasına zemin oluşması söz konusu değildir. Sevr hiçbir meclis tarafından onaylanmamıştır.

Osmanlı yönetiminin Millî Mücadele'yi benimsemesinden de söz edilemez. Hem alınan kararda hem de mücadelenin genelinde böyle bir çıkarım yapılamaz.

Cevap: A

5. Mustafa Kemal'in 24 Nisan 1920 günü Mecliste yaptığı konuşmadaki: "Ulusal siyaset demekle anlatmak istediğim şudur: Ulusal sınırlarımız içerisinde her şeyden önce kendi gücümüze dayanarak varlığımızı koruyup ulusun ve yurdun gerçek mutluluğuna ve bayındırlığına çalışmak; gelişigüzel, ulaşılamayacak istekler peşinde ulusu uğraştırmamak ve zarara sokmamaktır." ifadeleri ulusçu, milliyetçi bir anlayıştır. Mevcut Misakımillî sınırlarımızı hedefleyen bir anlayıştır. O nedenle çok uluslu bir Osmanlı Devleti'ni arzulayan Osmanlılık ve İslamcılık fikriyatlarıyla tüm Türklerin birliğini arzulayan en azından o dönem için hayal gibi gözükten Turancılık fikir akımlarını eleştirdiği söylenebilir.

Cevap: E

6. Misakımillî'de alınan "Millî ve ekonomik gelişmemizi engelleyen her türlü siyasi, adli ve mali sınırlamalar kaldırılmalıdır." kararı tam bağımsızlığı hedefler. "Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalandığı sırada işgal edilmemiş olan bölgelerin tümü ayrılmaz bir bütündür, parçalanamaz." kararı ise vatan topraklarının sınırları çizilmiştir.

Fakat verilen kararlarda ve Misakımillî'de ulusal egemenlik ile ilgili bir içerik yer almaz.

Cevap: B

7. TBMM tarafından 4 Kasım 1920'de; İcra Vekilleri Heyeti Seçim Kanunu'nun 2. maddesi "İcra Vekilleri, Millet Meclisi Reisinin Meclis üyeleri arasından göstereceği adaylar arasından mutlak çoğunlukla seçilir" şeklinde değiştirilmesi İcra Vekilleri Heyetinin daha uyumlu çalışabilmesine imkân sağlayacaktır. Meclis başkanı fikri anlamda daha yakın olan kişileri aday göstereceğinden karar alma süreci kolaylaşacaktır.

Güçler ayrılığının sağlanması burada söz konusu değildir. Meclis başkanının ve Meclisin hükûmetin oluşumunda etkin olduğu yapı güçler birliğinin devam ettiğini gösterir. Yine güçler ayrılığı ile ilişkili olan kabine sistemi da burada söz konusu değildir.

Cevap: A

8. 23 Nisan 1920'de Ankara'da I. TBMM'nin açılması; 16 Mart 1920'de İstanbul'un resmen işgali ve bazı mebusların tutuklanması sonucunda Meclisin çalışamaz bir hâle gelmesi üzerine padişah kararı ile Son Osmanlı Mebusan Meclisinin dağıtılması etkili olmuştur. Bu ortamda millî iradenin vatanın mukadderatına el koyabilmesi için Ankara'da TBMM açılacaktır.

Amasya Görüşmeleri'nde TBMM'nin değil, Osmanlı Mebusan Meclisinin açılması kararı alınmış olduğundan doğru cevap olarak değerlendirilemez.

Cevap: D

9. Teşkilat-ı Esasî'de yer alan "Türkiye Devleti Büyük Millet Meclisi tarafından idare olunur ve hükûmeti "Büyük Millet Meclisi Hükûmeti" ünvanını taşır." ifadesi hükûmeti, devletin idaresini düzenlediği için yürütme yetkisinin kullanılma biçimini tanımladığı söylenebilir.

Bu tarz sorularda bize verileni değerlendirmemiz lazım. Verilen madde de yasama ya da yargı gücü ile ilgili bir tanımlama ve vurgu yok. İdari bir yetkilendirme vurgusu var sadece.

Cevap: A

10. 23 Temmuz 1919 günü çalışmalarına başlayan Erzurum Kongresi'nin toplanmasında; Doğu Anadolu'nun Ermenilere verilmek istenmesi ve Pontus Rum Devleti'nin kurulmak istenmesi gelişmelerinin etkili olduğu söylenebilir. Bu tehditler nedeniyle Şark Vilayetleri Müdafaa- Hukuk Cemiyeti ile Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye cemiyetleri bölgesel iş birliği yapmak amacıyla kongreyi toplamışlardır.

İstanbul'un İtilaf Devletlerince işgal edilmesi fiilen 13 Kasım 1918, resmen 16 Mart 1920'de söz konusu olmuştur. Bu tarihlerin Erzurum Kongresi tarihi ile yakından uzaktan ilgisi bulunmamaktadır.

Cevap: D

11. Amasya Genelgesi'nde yer alan "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" ifadesi, egemenliğin kaynağının bir kişi ya da hanedan değil, doğrudan doğruya millet olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bu düşünce, yönetme yetkisinin halka ait olması gerektiğini savunan millî irade, demokrasi ve cumhuriyet anlayışıyla uyumludur. Aynı şekilde Teşkilat-ı Esasi de egemenliğin millete ait olduğunu esas alır.

Fakat, Osmanlı Devleti'nin 1876 tarihli anayasası olan Kanunuesasi, her ne kadar meşrutiyeti getirmiş olsa da egemenliği esas olarak padişaha dayandıran monarşik yapıyı korumaktadır. Bu yüzden egemen olan unsurun millet olduğunu vurgulayan Amasya Genelgesi'nin anlayışına ters düşen kavram Kanunuesasi'dir.

Cevap: C

1. 23 Nisan 1920 - 11 Ağustos 1923 tarihleri arasında faaliyet gösteren I. TBMM, bağımsızlık savaşı yaptığı için "Tam bağımsızlık ilkesini benimseyen" ve 1921 Anayasası'nı kabul ettiği için de "kurucu" bir meclis özelliğine sahiptir. Yine üyeleri arasında azınlıklar olmaması ve Misakımillî ile millî sınırlar hedefi peşinde koşması nedeniyle de oluşum biçimi ve amacı bakımından millî bir nitelik taşımaktadır denilebilir.

Fakat ilk faaliyetlerinden biri Lozan Barış Antlaşması'nı onaylamak olmuştur diyemeyiz. Bu 23 Ağustos 1923'te II. TBMM'nin gerçekleştirdiği bir eylemdir.

Cevap: D

2. 20-22 Ekim 1919 tarihleri arasında İstanbul Hükümeti ile Temsil Heyeti arasında yapılan Amasya Görüşmeleri'nde Temsil Heyetinin İstanbul Hükümetinden istekleri arasında; barış görüşmelerine gönderilecek delegelerin üçe birinin Temsil Heyeti tarafından belirlenmesi, genel af ilan edilerek Malta sürgünlerinin kurtarılmaya çalışılması, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin hukuki bir teşekkül olarak kabulü ve Meclis-i Mebusanın Anadolu'da emin bir yerde toplanması ve Müslüman olmayan unsurlara siyasi hakimiyet ve sosyal dengemizi bozacak mahiyette ayrıcalıklar tanınmaması gibi maddeler yer alır. Açıkçası bunların hepsinin bilinmesi ezberlenmesi beklenemez.

Fakat bazı gelişmelerin kronolojik olarak hangi dönemlerde gerçekleştiğini bilmek cevabı görmemizi sağlar. Mesela seçeneklerdeki "Damat Ferit Paşa Hükümetinin İstiklal Mahkemelerinde yargılanması" Amasya Görüşmeleri ile ilgili olamaz. Çünkü İstiklal Mahkemeleri daha sonra I. TBMM tarafından kurulacaktır.

Cevap: E

3. Firariler Hakkında Kanun'un kabulü ve Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabulü TBMM tarafından yani millî irade tarafından hayata geçirilmiş ve Erzurum Kongresi'nde alınan "Millî iradeyi hakim, Kuvayimillîye'yi etkili kılmak esastır" kararının felsefesine uygun gelişmeler olmuştur.

Fakat Sevk ve İskân Kanunu'nun kabulü Osmanlı Mebusan Meclisi tarafından yapıldığı için belki millî iradeye uygun denilebilir.

Fakat tam olarak sorun da burada saklı. Bu gelişme Erzurum Kongresi'nden çok öncedir. Bu gelişmenin yaşanmasında Erzurum Kongresi'nin hayatın akışı açısından etkili olması söz konusu olamaz.

Cevap: C

4. Osmalı Mebusan Meclisi tarafından kabul ve ilan edilen Misakımillî, Osmanlı Devleti'nin sınırlarını belirlemekle kalmamış; siyasal, ekonomik, askerî bağımsızlığa uygun olmayan bir barışın kabul edilmeyeceğine dikkati çekerek amacın tam bağımsızlık olduğunu milletin ağızından iç ve dış kamuoyuna duyurmuştur. Bu sayede Son Osmanlı Mebusan Meclisi, Millî Mücadele'nin felsefesini ve amacını kabul ve ilan etmiş bu da Millî Mücadeleye meşru bir dayanak oluşturmuştur.

"Mütareke sonrası yaşanan işgaller Osmanlı Devleti tarafından tanınmıştır." ifadesi burada doğru olamaz. Çünkü Misakımillî çizdiği sınırlar ile işgalleri kabul etmeyeceğini ortaya koymuştur. "Padişah Millî Mücadele'nin doğal lideri hâline gelmiştir." durumu da burada söz konusu olamaz.

Cevap: A

5. Gazi Mustafa Kemal'in I. TBMM için; "Blok hâlinde bulunan bir Meclis bir gün oldu beş parçaya ayrıldı. Fakat böyle sağ ve sol cenah şeklinde değil, hissi, şahsi, fikri, çeşitli nedenlerden dolayı çeşitli parçalara ayrıldı ve hiçbirisinde de bir karar sağlayabilecek çoğunluk mevcut olmadı. Zaman zaman bazen birleşirlerdi. Fakat çoğunlukla birbirlerinden ayrı olarak çalışırlardı." ifadeleriyle bahsettiği gruplar arasında Halk Zümresi, Tesanüt, İstiklal, Islahat, Müdafaa-i Hukuk, Yeşil Ordu yer alır.

Fakat Hizb-i Cedit I. TBMM'deki gruplardan biri değildir. Hizb-i Cedit İttihat ve Terakki Cemiyeti içerisindeki muhalif kanada verilen addır.

Cevap: C

6. 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yer alan; "Yürütme gücü ve yasama yetkisi Büyük Millet Meclisinin uhdesinde toplanır." ifadesi güçler birliği ilkesinin açık göstergesidir. Temel görevi yasama olan Meclis bu ifade ile yürütme gücünü de üstlenmiştir.

"Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." ve "Ah-

kâm-ı şer'iyyenin uygulanmasından Büyük Millet Meclisi sorumludur." ifadelerinde meclisin yasama dışında başka bir güç üstlendiğine dair bir durum söz konusu değildir. Ahkâm-ı şer'iyye dinî hükümlerdir. Buradan yargı anlamı çıkmaz.

Cevap: A

7. Amasya Genelgesi'nde alınan "Milletin durumunu ve haklarını dile getirip tüm dünyaya duyurmak amacıyla her türlü etkiden ve denetimden uzak millî bir kurulun varlığı gereklidir." kararının uygulandığının kanıtı heyet-i Temsiliyenin oluşturulmasıdır.

Cevap: C

8. İtilaf Devletleri'nin 16 Mart 1920 günü İstanbul'u resmen işgal etmelerinde; 26 Ocak 1920 günü gerçekleşen Akbaş Cephaneliği baskını ve 28 Ocak 1920'de kabul edilen Misakımillî'nin etkili olduğu savunulabilir.

10 Ağustos 1920'de imzalanan Sevr Antlaşması'nın kronolojik olarak baktığımızda herhangi bir etkisi söz konusu olamaz.

Akbaş Baskını (26 Ocak 1920): Mondros Ateşkisi çerçevesinde Osmanlı Devleti'ne ait el konulan silah ve mühimmatın tutulduğu Gelibolu'da bulunan Akbaş Cephaneliği, Köprülü Hamdi Bey ve Dramalı Rıza Bey komutasındaki Kuvayımillîye tarafından basılmıştır. Tek bir zayıat vermeden tüm silah, mühimmat ve haberleşme araçları başarıyla Anadolu'ya kaçırılmıştır. Bu sansasyonel eylem İtilaf Devletlerini çok kızdırmış ve İstanbul'un işgaline giden süreçte de bir etken olmuştur. (Daha sonra Köprülü Hamdi Bey, Ahmet Anzavur tarafından şehit edilecektir)

Cevap: D

9. Misakımillî'de yer alan; "Millî ve ekonomik gelişmemizi engelleyen siyasi, adli ve mali sınırlamalar kaldırılmalıdır." maddesi kapitülasyonlar ile ilgilidir. Yabancı devletlere tanınan ve millî ekonomiyi sınırlandıran kapitülasyonların ilk kez Misakımillî ile resmen kaldırılması talep edilmiştir.

"Azınlık hakları, komşu ülkelerdeki Müslüman halka tanınan haklar kadar olacaktır." mütekabiliyet ilkesine uygundur ama kapitülasyonlarla ilgili değildir.

Yine "Batı Trakya'nın durumunun tespitinde halkın oyuna başvurulmalıdır." ifadesi millî irade ve Wilson İlkeleri'ne uygunluk gösterir ama kapitülasyonlarla ilgili değildir. Kapitülasyon yorumunun akla gelmesi için yabancı devletlere verilen bir ayrıcalık söz konusu olmalıdır.

Cevap: B

10. 22 Haziran 1919'da yayımlanan Amasya Genelgesi'nde yer alan; "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." ve "Sivas Kongresi'ne katılacak olan delegeler, Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri ve belediyeler tarafından seçilecektir." ifadelerinde milletin kararı ve milletin seçimi söz konusu olduğundan Mustafa Kemal Paşa'nın demokrasiye olan inancına kanıt olarak gösterilebilir.

Fakat, "Hükûmet İtilaf Devletleri'nin etkisi ve denetimi altında bulunduğu sorumluluğunu yerine getirememektedir." ifadesinde millî iradeye bir vurgu yoktur. Sadece Hükûmet ile ilgili bir durum tespiti vardır.

Cevap: D

11. İstiklal Mahkemelerinde görevli yargıçlar TBMM üyeleri içerisinde TBMM tarafından seçildiği için "TBMM yargı gücünü üstlenmiştir." yorumu yapılabilir. Yine bu mahkemeler TBMM'ye karşı çıkan isyanların bastırılmasında çok önemli rol oynamıştır

Fakat faaliyetleri Millî Mücadele Dönemi'yle sınırlı değildir. Cumhuriyet Dönemi'nde de ihtiyaç duyuldukça bu mahkemeler oluşturulmuş ve yargılama yapmışlardır. İzmir Suikastı ve Şeyh Said İsyanı faileri bu mahkemelerce yargılanmıştır.

Cevap: D

12. Verilen paragrafta "Büyük Millet Meclisi, yasama ve yürütme yetkilerini kendinde toplamıştı." ifadesi güçler birliğini ve olağanüstü yetkilere sahip olduğunu göstermektedir. "Millî Mücadele'yi organize eden ve yöneten bu meclis" ifadesi savaş meclisi olduğunu ortaya koyar. "Kendi içerisinde seçtiği bir icra vekilleri heyeti aracılığıyla hükûmet işlerini de üstlenmişti. Meclis başkanı aynı zamanda bu kurulun da başkanıydı." ifadeleri ise hem güçler birliğini hem de bir hükûmet kurma modeli olan Meclis Hükûmeti Sisteminin uygulandığını gösterir.

Ama soruda 1921 Anayasası'ndan söz edilmediği için kurucu meclis yorumu yapmak mümkün değildir.

Cevap: E

1. Sivas Kongresi, cemiyetleri birleştirmesi, *İrade-i Milliye* gazetesini çıkarması, ulusal düzeyde kararlar alması yoluyla kendisinden sonra gelişecek olayları etkilemiştir. Kongre ile Mustafa Kemal Millî Mücadele'nin resmen lideri hâline gelmiştir. Yine kongre, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla cemiyetlerin birleştirilmesiyle Millî Mücadele'nin bir merkezden idare edilmesini sağlamıştır.

O nedenle üç öncül de kongrenin önemini ortaya koyan ifadeler barındırmaktadır.

Cevap: E

2. Erzurum Kongresi'nde alınan "Mebusan Meclisinin bir an önce toplanması ve hükûmet işlerinin Meclisin denetimi altında yürütülmesini sağlamak için çalışılacaktır." kararıyla; mücadeleyi millete dayanarak yürütmek ve dolayısıyla millî iradeyi yönetimde etkili kılmak amaçları gözetilmiştir.

Fakat, İstanbul Hükûmetinin desteğini kazanmaktan söz edemeyiz. Çünkü İstanbul yönetimi zaten Mondros Ateşkesi'nden sonra meclisi feshetmişti. Alınan karar hükûmetin işine gelmeyecek niteliktedir.

Cevap: D

3. Amasya Görüşmeleri'nde, İtilaf Devletleriyle yapılacak olan barış görüşmeleri için toplanacak olan konferansa Osmanlı Hükûmeti ve Temsil Heyetince birlikte belirlenen kişilerin katılması yönünde bir karar alınmıştır. Bu karar Temsil Heyetinin, Millî Mücadele yanlılarının İstanbul Hükûmetine güvenmediğini ortaya koyar. Normalde bu işler hükûmetin işidir. Ama İngiliz etkisi ve baskısı altındaki hükûmete Anadolu hareketi güvenemezdi. İtilaf Devletlerinin isteği yönünde hareket edildiği yönünde bir yorum yapılamaz ki Temsil Heyeti ve milliyetçiler zaten İngilizleri rahatsız etmektedir.

BMM Hükûmetinin varlığının tanındığını zaten söylenemez. TBMM bu günlerde daha açılmamıştı.

Cevap: B

4. Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra yaşanan işgaller ve belirsizlik ortamında Osmanlı ülkesinde siyasi ve idari olarak çeşitli otoriteler yönetme yetkisini kullanmışlardır. TBMM'nin açılışına kadar Osmanlı Hükûmeti dışında Heyet-i Temsiliyenin genel yönetme yetkisini kullandığı savunulabilir. Genel yönetim dediği için Sivas Kongresi ile birlikte yetki alanı tüm yurdu kapsar şekilde genişletilen Temsil Heyetini doğru kabul etmemiz lazım.

Millî Kongre Cemiyeti İstanbul'da aydınlar tarafından kurulan bir yapıdır. Alaşehir Kongresi bölgesel mahiyette yönetim yetkisi kullanmıştır. İrşad Heyeti TBMM tarafından kurulan halkı meclisin yanına çekmek amaçlı bir heyettir. İcra Vekilleri Heyeti TBMM hükûmetidir. Soru TBMM açılıncaya kadar dediği için son iki seçenek zaten elenir.

Cevap: D

5. Ali Galip Olayı'nı organize etmiş olmasından dolayı Sivas Kongresi'nden sonra İstanbul Hükûmetiyle Anadolu arasında her türlü ilişki kesilmişti. Bu durum, Damat Ferit Paşa'nın istifa etmesine neden olmuştur. Yerine daha ılımlı bir isim Ali Rıza Paşa Hükûmeti kurulacaktır.

Cevap: C

6. İtilaf Devletleri Mebusan Meclisinin toplanmasıyla Anadolu'da Millî Mücadele'nin ortadan kalkacağı ya da zayıflayacağı yönünde bir düşünceye sahiptirler. Fakat bu düşüncenin doğru olmadığını görecektir. Son Osmanlı Mebusan Meclisi, Misakımillî'nin ilanı ile işgalcilerin beklentilerini boşa çıkaracaktır.

Heyet-i Temsiliyenin kuruluşu ve Amasya Görüşmelerinin yapılması Mebusan Meclisinin açılmasından önce olduğu için kanıt olarak gösterilemez.

Cevap: A

7. Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM hedeflerinden birini saltanat ve hilafeti kurtarmak olarak açıklarken 1921 yılında yaptığı anayasada egemenliğin millete ait olduğunu belirtmiştir. TBMM'nin bu tutumu; Meclis içinde birlik ve beraberliği korumak ile ilgilidir. Yolum başında saltanatçı-cumhuriyetçi kavgası hiç istemeyeceğimiz bir durumdur. Önceliğimiz nihayetinde bağımsızlıktır.

TBMM bayrağı dev aldığı için Mebusan Meclisinin tekrar açılmasını sağlamak gibi bir amaç olamaz. Egemenliğin millete ait olması esas olduğu için egemenliğin millet ve padişah arasında paylaşıldığı bir rejim olan meşrutiyet rejimini yeniden ihya etmek gibi bir amaç da olamaz.

Cevap: A

8. Osmanlı ülkesinde 1919 yılının son aylarında yapılan seçimlerden sonra Padişah Vahdeddin çoğunluğu Müdafaa-i Hukuk'a dayanan Mebuslar Meclisinin toplanmasını geciktirmiştir. Bu gecikme ile ilgili padişah seçimleri İttihatçıların kazandığı iddiasını gerekçe olarak kullanacaktır.

İstanbul'un resmen işgali ve Sevr Antlaşması'nın imzalanması verilen tarihten ve Mebusan Meclisinden sonra olduğu için mantıken gerekçe olamaz.

Cevap: B

9. Temsil Heyeti Reisi Mustafa Kemal Paşa, Son Osmanlı Mebusan Meclisi açılmadan önce, İstanbul'a gidecek milletvekilleriyle Ankara'da görüşmüş ve onlardan bazı isteklerde bulunmuştur. "Misakımillî'yi kabul ve ilan etmelerini" isteyerek; millî iradenin haklı taleplerini dünyaya duyurmak ve Millî Mücadele'yi meşru zemine oturtmayı amaçlamıştır. "Müdafaa-i Hukuk Grubu oluşturmalarını" isteyerek Anadolu'daki millî hareketin gücünü göstermeyi amaçlamıştır. "Kendisini meclis başkanı seçmelerini" isteyerek de Meclis başkanı olarak Millî Mücadele'nin resmen lideri hâline gelmeyi amaçlamıştır.

Fakat bu istekler İstanbul Hükûmetinde yer alarak mücadeleye ivme kazandırmak amacıyla ilgili değildir. Hükûmet ile ilgili bir talep yok.

Cevap: C

10. İtilaf Devletleri ve İstanbul Hükûmetinin kışkırtmaları sonucu Anadolu'nun çeşitli yerlerinde TBMM'ye karşı ayaklanmalar çıkmıştır. Bu durum karşısında TBMM, hem varlığını korumak hem de ülkede otoritesini sağlamak için bazı önlemler almıştır. Bu önlemlerden Hıyanet-i Vatanîye Kanunu'nun çıkarılması, doğrudan doğruya kanun yapma faaliyeti olduğu için yasama yetkisinin kullanılması anlamına gelir.

Buna karşılık İstiklal Mahkemelerinin kurulması, çıkarılan kanunları uygulamak ve yargılamak amacıyla oluşturulan bir kurumdur; yani daha çok yargı ve yürütme alanıyla ilgilidir. İrşad Heyetlerinin oluşturulması ise halkı bilgilendirmeye ve yönlendirmeye yönelik idari bir uygulamadır ve yasama faaliyeti sayılmaz.

Cevap: A

11. I. TBMM ile ilgili olarak paragrafta yer alan "Bu mecliste farklı sosyal zümrelerden, farklı mesleklerden ve düşüncelerden gelen vekiller görev almıştı." ifadeleri toplumdaki çeşitliliği yansıtmaktadır. "Hükûmet üyelerini seçimle belirleyen Meclis" ifadesi Meclis hükûmeti sisteminin uygulandığını gösterir. "Meclis yasama, yürütme ve yargı yetkisini de kullanmaktaydı." ifadesi ise güçler birliği ilkesinin benimsendiğini gösterir.

Cevap: E

12. 1921 yılında kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye'nin "Dinî hükümlerin yerine getirilmesi, yasaların konulması, değiştirilmesi, kaldırılması, antlaşma ve barış yapılması, savaş kararı verilmesi gibi temel haklar Büyük Millet Meclisine aittir." maddesine göre TBMM ile ilgili olarak yeni bir düzeni tesis etmesinden dolayı "yeni bir devlet teşkilatını oluşturduğu" yargısına ulaşılabilir. Eski Osmanlı düzenin de bu yetkiler monarşik bir makam olan saltanatın elinde idi.

Dinî hükümler vurgusu nedeniyle laik bir yapıda olduğu söylenemez. Cumhurbaşkanı ve cumhurbaşkanının atadığı bir başbakan bilgisi yer almadığı için kabine sistemini uyguladığına da ulaşılamaz.

Cevap: B

ÇÖZÜMLER

1. Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının Avrupa siyasetinde kartların yeniden dağıtılmasına neden olmasına örnek olarak İngiltere'nin doğu siyasetinin başarısız olması nedeniyle kamuoyu baskısı ile İngiltere Başbakanı Lloyd George'un istifa etmesi ve Yunanların "Küçük Asya Felaketi" olarak anılan başarısızlık nedeniyle Yunanistan'da yaşanan darbe ile hükûmetin devrilmesi verilebilir. Fakat Bolşevik İhtilali 1917'de Kurtuluş Savaşı'ndan önce yaşandığı için cevap olamaz.

Cevap: D

2. TBMM'nin ilk diplomatik temas kurduğu devlet olan Sovyet Rusya ile antlaşma yapma gereği duymasında ortak düşmana karşı siyasi ve askerî güç birliği yapma amacı yatmaktadır. TBMM Avrupalı devletlerin işgaline karşı mücadele ederken, Sovyet Rusya da komünizmin düşmanı olan kapitalizmin kalesi Avrupa'ya karşı düşmanlık besliyordu.

Londra Konferansı zaten antlaşmadan önce toplanmıştı.

Cevap: A

3. Kurtuluş Savaşı yıllarında İnebolu'dan yüklediği cephaneyi kağınsıyla taşıırken Kastamonu yakınlarında donarak şehit düşen Türk kadını **Şerife Bacı**'dır.

Üsteğmen **Kara Fatma** (Seher), Balkan Harbi, Kafkasya Cephesi, I. ve II. İnönü, Sakarya, Başkomutanlık Meydan Muharebesi'ne müfrezesi ile katılmıştır.

Kılavuz Hatice: Fransızlara yanlış yol göstererek, Türk askerine esir düşmesini sağladı. (650'er, 23 subay, 2 top, 8 makineli ile birlikte esir alındı.)

Küçük Nezahat: Küçük yaşta cephede boy gösterdiğinden Yüzyıl Savaşları'nda İngilizlere karşı savaştı ve daha sonra azize ilan edilen Fransız genç Jan Dark'a benzetilir. Babasıyla cephede mücadele etmiştir.

Tayyar Rahmiye: Osmaniye'de Fransızlara karşı savaşırken şehit oldu.

Cevap: A

4. Gediz Taarruzu, düzenli ordunun miladı niteliğindedir. Bu başarısızlık ile birlikte düzenli orduya geçilmiştir. Dolayısıyla düzenli ordu kurulma çalışmalarının hızlandırıldığını söylemek mümkündür. Çerkez Ethem'in düzenli orduya katılmak istemediği için başlattığı ayaklanma da bu durum ile ilişkilendirilebilir. Düzenli ordu kurulurken Albay İsmet Bey'in Batı Cephesi Komutanlığına atanması yine bu durum ile bağlantılıdır. Kuvayımillîye reisleriyle subayların birbirini başarısızlık nedeniyle suçlaması da yine bu başarısızlığın sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Fakat ordunun Sakarya Irmağı'nın doğusuna çekilmesi Eskişehir-Kütahya Savaşı'ndan sonra yaşanmış bir olaydır ve bu durum ile bir bağlantısı yoktur.

Cevap: E

5. Kurtuluş Savaşı'nda diplomasi denildiğinde 1919-1923 yılları arası akla gelir ki Lozan Antlaşması ile 24 Temmuz 1923'te Kurtuluş Savaşı, resmen ve hukuken sona ermiştir.

Diyagramda verilen Afganistan Dostluk Antlaşması 1921'de, Gümrü Antlaşması 1920'de, Lozan Antlaşması ise 1923'te yapılmıştır.

Dolayısıyla seçeneklerde yer alan Kars Antlaşması 1921, Moskova 1921, Ankara Antlaşması 1921, Mudanya Antlaşması 1922 yıllarında yapılmış olduğundan boş bırakılan yere getirilebilir.

Fakat Brest-Litovsk Antlaşması 1918 yılında, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında yapılmış olduğundan boş bırakılan yere gelemmez.

Cevap: B

6. Bekir Sami Bey'in İngiltere ile yaptığı esir takası antlaşması İngilizlerin Türk esirlerinin bir kısmını bırakmaması nedeniyle eşitliğe yani karşılıklılık ilkesine aykırıdır. Fransa ve İtalya ile yapılan barış antlaşmaları ise kapitülasyon içermekteydi ve tam bağımsızlığa aykırıdır. O nedenle TBMM bu antlaşmaları onaylamamıştır.

Bu dönemde laiklik hassasiyeti de söz konusu değildir yapılan anlaşmaların dini bir mahiyeti de zaten yoktur.

Cevap: C

7. Birol Öğretmen derste, “Millî Mücadele emperyalizme karşı bir savaştır” demiştir. Bu savaş sonucunda Batılı sömürgeci yayılmacı devletler ile çeşitli diplomatik adımlar atılmıştır. Emperyalist Batılılar ile yapılan 1921 Londra Konferansı, Fransa ile yapılan 1921 Ankara Antlaşması ve İtilaf Devletleriyle yapılan 1923 Lozan Antlaşması ve 1922 Mudanya Ateşkes Anlaşması bu çerçevede değerlendirilebilir.

Fakat Ermenistan ile yapılan 1920 Gümrü Barış Antlaşması emperyalizme karşı bir mücadele olarak değerlendirilemez.

Cevap: B

8. Eskişehir-Kütahya Muharebeleri günlerinde Ankara'da bir Maarif Kongresi düzenlenmesi “Millî Mücadele yalnızca savaş meydanlarında değil eğitim alanında da yapılmıştır.” ve “Kongre çalışmaları sırasında savaşa devam edilmiştir” yargılarını doğrular. Bunun yanında, Mustafa Kemal ve Kâzım Karabekir paşalar başta olmak üzere Millî Mücadele'nin lider isimlerinin sık sık okulları ziyaret etmiş olmaları “Millî Mücadele önderleri eğitime önem vermişlerdir.” yargısını doğrular.

Cevap: E

9. Mustafa Kemal Paşa Millî Mücadele günleriyle ilgili olarak “Gözüm Sakarya'da, Dumlupınar'da, kulağım İnebolu'da” sözü ile Millî Mücadelede lojistik/ikmalin önemine dikkat çekmiştir. İstiklal Yolu dediğimiz Karadeniz kıyısındaki İnebolu'dan Ankara'ya bağlanan güzergâh silah, cephane, insan kaynağı gibi unsurların Ankara'ya oradan da cepheye sevk edildiği lojistik hattıdır.

Bu arada bazen sorularda birden fazla cevap var hissiyatı yaşayabilirsiniz. O an bu hissiyatı yaşadığınız seçeneklerden hangisi diğerlerinden daha kapsayıcı ise onu tercih ediniz. Bu sorunun seçeneklerinden silah ve cephane, asker gibi tanımlar lojistik kavramı içerisinde değerlendirilir. O nedenle lojistik/ikmal daha kapsayıcı olduğundan doğru cevap olarak tercih edilmelidir.

Cevap: D

10. Millî Mücadele'de 1920 yılında Rusya'dan gelen silah ve malzeme yardımı, Moskova Antlaşması ve sonrasında büyük oranda artarak devam etmiştir. Rusya'nın yardımlarının artmasında; TBMM ordusunun zaferler kazanması ve TBMM'nin bu mücadelede başarılı olacağını ortaya koyması etkili olmuştur. Rusya doğru karta oynamak istemiştir.

TBMM'nin açılması ve Kuvayımiliye'nin kurulması, daha önce meydana gelen gelişmelerdi. Zaten Rusya ufak tefek yardımda bulunuyordu. Ama soru yardımlar neden arttı diye öncesi ile bir kıyas istemiş. O nedenle diğer öncüller alınamaz.

Cevap: C

11. Kurtuluş Savaşı'nda TBMM Hükûmeti'ni temsilen Kâzım Karabekir Paşa'nın Kafkas cumhuriyetleriyle 13 Ekim 1921 günü Kars Antlaşması'nı imzalamasında Sakarya Savaşı'nın kazanılmasının etkili olduğu savunulabilir. Çünkü Sakarya Savaşı, Kars Antlaşması'ndan öncedir.

Ama, Mudanya Ateşkesi'nin imzalanması, Lozan Antlaşması'nın imzalanması, Büyük Taarruz'un başarıya ulaşması ve Çanakkale Buhranı Kars Antlaşması'ndan sonradır. Hayatın akışının gereği sonra yaşanan gelişmeler daha önce meydana gelen bir gelişmenin oluşumunu etkileyemez.

Cevap: B

1. “Diplomasi tavizlerin uzlaşısıdır.” gerçeğine rağmen Lozan Konferansı’nın devam ettiği günlerde Meclis içerisinde yer alan muhalif ikinci gruba mensup milletvekilleri yoğun bir şekilde müzakere-leri eleştiriyordu. Bunun üzerine Lozan Konferansı’nda edinilen kazanımların Mecliste onaylama ihtimaline karşı TBMM, erken seçim kararıyla Meclisi yenilemek istemiştir. Bu çerçevede yapılan seçimlerde II. TBMM daha çok Müdafaa-i Hukuk grubunun gösterdiği adaylardan oluşmuş ve daha homojen bir yapı Mecliste şekillenmiştir.

Saltanatı kaldırarak TBMM’yi milletin tek temsilcisi kılma, Başkomutanlık Kanunu’nu süresiz uzatmak ve Hiyanet-i Vataniye Kanunu’nu etkin bir hâle getirme gelişmeleri Lozan Konferansı’ndan önce Millî Mücadele yıllarında meydana geldiği için verilen süreçte bir etkilerinin olması kronolojik olarak mümkün değildir.

Cevap: A

2. Türkiye ve Ermenistan hükûmetleri arasında imzalanan Gümrü Barış Antlaşması, TBMM hükûmeti ilk defa bir devlet tarafından tanındığı ve Ermenistan’ın Anadolu’dan toprak talebinden vazgeçtiği bir antlaşmadır.

Fakat Türkiye’nin doğu sınırını belirleyen son antlaşma Gümrü değil Kars Antlaşması’dır.

Cevap: C

3. Moskova Antlaşmasında yer alan; “İki taraftan birinin tanımadığı antlaşmayı, diğeri de tanımayacaktır” maddesi biz Sevr’i tanımadığımızdan Rusya’nın da tanımadığı anlamını ortaya koyar. “Türkiye terimi Misakımillî’nin kapsadığı topraklardır” maddesi de Misakımillî’yi baz aldığından Sevr’in tanınmadığı yorumuna vesile olacaktır.

“Çarlık Rusya’sı ile Osmanlı Devleti arasında imzalanan tüm antlaşmaları geçersizdir” maddesini Rusya’nın Sevr Antlaşması’nı kabul etmediği şeklinde yorumlayamayız. Çünkü Sevr Antlaşması’nı Rusya imzalamamıştır. Ki Çarlık Rusya’sı 1917 Bolşevik İhtilali ile yıkıldı. Sevr 1920 de imzalandı. Nereden bakarsanız bakın bu maddenin soruda verilen yorumla ilgisi yoktur.

Cevap: D

4. 30 Ağustos 1922’de kazanılan zaferin ardından 1 Eylül itibarıyla Mustafa Kemal’in “Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir. İleri!” emrini vermesinde Dumlupınar’da düşman ordusunun önemli ölçüde imha edilmiş olmasının verdiği güven ve rahatlık etkili olacaktır. Yine mağlup olarak geri çekilen Yunan ordusunun yeni bir savunma hattı oluşturmasını engellemek, çekilen düşmanın yerleşim yerlerine verebileceği tahribatı asgari kılmak ve tez zamanda Batı Anadolu’daki Yunan işgalini sonlandırmak için Mustafa Kemal Paşa bu tarihi emri vermiştir.

Fakat bu emrin Güney Cephesi’nde işgal edilen yerleri kurtarmak ile ilgisi olamaz. Çünkü hem Güney Cephesi 1921 Ankara Antlaşması ile kapanmıştı hem de emir Batı Cephesi ile ilgilidir.

Cevap: B

5. Sakarya Savaşı’nın kaderini özellikle, Mustafa Kemal’in Meclis tarafından başkomutan olarak görevlendirilmesi ve dahi başkomutanımızın savaşın en kritik anında biline taktikleri alt üst eden “Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır...” emri etkileyecektir. Yine savaşa hazırlanmak amacıyla yayımlanan Tekalif-i Milliye Emirleri ile Mehmetçğin en azından temel ihtiyaçlarının karşılanmış olmasının da etkili olduğu savunulabilir. Ana karargâhından uzaklaşmış olan Yunan ordusunun yaşadığı güçlük de tabi ki ordumuz için avantaj olacaktır.

Fakat Yunanların Büyük Taarruz için kullandıkları “Küçük Asya Felaketi” ve akabinde Yunanistan’da yaşanan askerî darbe Sakarya ile ilgili değil Büyük Taarruz’un sonucudur.

Cevap: E

6. Millî Mücadele’de, I. İnönü Zaferi’nden sonra Sovyet Rusya ile Moskova Antlaşması, Sakarya Zaferi’nden sonra Fransa ile Ankara Antlaşması ve Büyük Taarruz’dan sonra İngiltere, Fransa ve İtalya ile Mudanya Ateşkesi’nin imzalanması askerî başarıların diplomatik başarılar getirdiğini bize göstermektedir.

Rusya bir İtilaf Devleti olmadığı için “Askerî başarıların İtilaf Devletlerini TBMM ile antlaşma yapmaya zorladığı” cümlesini doğru kabul edemeyiz.

Cevap: D

7. Lozan Barış Antlaşması'nda yer alan "Gayrimüslimlerin Türk vatandaşı olarak kabul edilmesi," maddesi ırk, din fark etmeksizin herkesin Türk vatandaşı olarak hukuk ve devlet karşısında eşit olması demektir. Eşitliği sağladığınız zaman ülkede birlik ve beraberliği sağlayabilirsiniz.

Kapitülasyonların kaldırılması yabancıların ülkedeki etkinliğini ortadan kaldırır. Bunun toplumsal statüler ile ilgisi yoktur. Boğazların her iki yakasının askerden arındırılması da askerî güvenlik ile ilgilidir. Yine bunun eşitlikçi toplum ile ilgisi yoktur.

Cevap: A

8. Başarısız Gediz Taarruzu'ndan sonra TBMM düzenli orduya geçiş kararı alarak zaman kaybetmeden eyleme geçmiştir. Bu çerçevede geçiş sürecinde merkezileşmeye uygun olarak Kuvayimilliyeye giderlerinin Millî Savunma Bakanlığınca karşılanması, subay yetiştirme merkezlerinin açılması, Seyyar Jandarma Müfrezelerinin kurulması, Fırariler Kanunu'nun çıkarılması gibi adımlar atılmıştır.

Fakat Çerkez Ethem'in kuvvetleri olan Kuvayıseyyare birliklerinin güçlendirilmesi düzenli ordu mantığına terstir ve böyle bir adım atılmamıştır.

Cevap: B

9. Urfa Kuvayimilliyesi, 7 Şubat 1920 tarihinde Fransız işgal kuvvetleri komutanlığına verdiği notada; "24 saat içinde şehrin boşaltılmasını, aksi hâlde Wilson Prensipleri çerçevesinde silahlı mücadeleye girişileceği ve yaşanacak olanlardan Fransızların sorumlu olacağını" belirtmiştir. Bu notada Wilson Prensipleri'ne atıfta bulunularak direniş hareketinin uluslararası meşruiyeti vurgulanmak istenmiştir. Çünkü Wilson Prensipleri her halkın çoğunlukta olduğu yerde kendi devletine kurma hakkına sahip olduğunu ifade etmiştir.

Güney Cephesi tamamen halk direnişi olduğu için Kuvayimilliyeye birliklerinden düzenli orduya geçme gibi bir durum burada söz konusu değildir.

Şehrin boşaltılması için 24 saat zaman tanıyan Kuvayimilliyeye olduğu için zaman kazanma amacından da söz edilemez.

Cevap: A

10. Birinci İnönü Savaşı'nın yol açtığı verilen gelişmeler bütüncül değerlendirildiğine, isyanın bastırılması, anayasanın yapılması, TBMM'nin tanınması demek olan dış politik bazı gelişmeler TBMM'nin otoritesini tesis ettiğini gösterir.

Çerkez Ethem İsyanı'nın bastırılması tek başına iç isyanların sona erdiğinin göstergesi olamaz. Bu dönemde çok sayıda isyan mevcuttur. Londra Konferansı'nın toplanması İtilaf Devletleri ile barış sağlandığını göstermez. Ki bu konferansta herhangi bir sonuç elde edilememiştir. Sakın Moskova Antlaşması'nı bu yorumla ilişkilendirme. Çünkü Rusya bu dönemde bir İtilaf Devleti değildir.

Rusya ile Moskova Antlaşması'nın imzalanması Batum tavizi nedeniyle "Misakımillî'den ödün verilmiştir." diye aklına gelebilir. Doğrudur da. Ama soru en kapsamlı dediği için diğer bilgileri de kullanarak daha genel bir durum değerlendirmesi yapmalıyız. Diğer bilgiler yeşillik olsun diye verilmedi nihayetinde ☺

Cevap: C

11. 20 Ekim 1921 tarihinde TBMM Hükûmeti ile Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması'nın "Hatay'da özel bir yönetim kurulacak, Türk soyundan gelen halkının kültürel gelişimi için her türlü kolaylık sağlanacak ve resmî dili Türkçe olacak" maddesi TBMM'nin Hatay'dan vazgeçmediğine kanıt olarak gösterilebilir. Bu maddenin Fransa tarafından kabulü dolaylı da olsa bölgenin Türklerle ait olduğunu kabul ettiğini gösterir. İlerleyen dönemde Hatay'ın anavatana katılma sürecinde Türkiye'nin temel kozlarından birisi bu madde olacaktır.

Cevap: D

1. Mustafa Kemal, TBMM tarafından başkomutan olarak seçilme sürecinde TBMM'ye verdiği önergede, TBMM'nin sahip olduğu yetkileri fiilen kullanmak koşuluyla başkomutanlık görevini üzerine aldığını ve bu yetkinin üç ay gibi bir süre ile sınırlandırılmasını istemiştir. Yetkinin sınırlandırılmasını bizzat isteyen Mustafa Kemal Meclis üstünlüğünü, millî iradeyi, ulus egemenliğinin gerçek temsilcisinin TBMM olduğunu vurgulamak istemiştir.

"TBMM'nin kurucu meclis olduğu" anayasa yapmak ile ilgili bir durumdur. Burada anayasa mevzusu yoktur.

"Meclisin yetkilerini kullanırken TBMM'ye danışmak zorunda olduğu" durumu da söz konusu değil. Kanun, yetkiyi Mustafa Kemal'e verdiği için danışmak zorunda değildir.

Cevap: B

2. İtilaf Devletlerinin Lozan Konferansı öncesinde Anadolu-İstanbul ayrımını ön plana çıkararak oluşturmak istedikleri kaos ortamına karşı TBMM Hükûmeti saltanatı kaldırarak ikiliğin önüne geçmiştir.

"Cumhuriyeti ilan etmek" 1923'te ve "Osmanlı hanedanını yurt dışına çıkarmak" 1924'te Lozan Konferansı'ndan daha sonra yaşanan gelişmeler olduğu için durumu etkilemeleri söz konusu olmaz.

Cevap: A

3. Millî Mücadele Dönemi'nde Güney Cephesi'nde millî kuvvetler Fransız işgal güçlerine karşı başarılar kazanınca Fransa Hükûmeti, TBMM Hükûmetiyle 1920 yılının Mayıs ayı sonunda ateşkes anlaşması yapmak zorunda kalmıştır. Bu durum imzalanan ateşkes nedeniyle Fransa'nın TBMM Hükûmetini tanımak zorunda kaldığı şeklinde yorumlanabilir.

Fransa'nın Güney Cephesi'nde işgal ettiği yerlerden çekilmesi, Türkiye'nin güney sınırının çizilmesi ve Hatay'da özel bir yönetim kurulması 20 Ekim 1921 Ankara Antlaşması ile söz konusu olacaktır.

15. Kolordu Güney Cephesinde değil Doğu Cephesi'nde muvaffakiyet elde edecektir.

Cevap: E

4. Pontus ve Hınçak üyelerince Mehmet Zeki Bey'in öğretmen olarak görev yaptığı Merzifon Amerikan Kolejinde Kurtuluş Savaşı'nı desteklediği için şehit edilmesi üzerine Mustafa Kemal Paşa'nın emriyle okula birlikler gönderilerek Mehmet Zeki Bey'i şehit edenlerin tutuklanması ve Türkiye Büyük Millet Meclisi kararıyla bu okulun kapatılması bağımsızlık ve milliyetçilik anlayışı ile ilgilidir.

Mevzunun dinî bir yanı olmadığı için laiklik akla gelemmez.

Cevap: D

5. Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM tarafından 11 Eylül 1920 tarihinde kabul edilen "Firariler Hakkında Kanun" ile kronik bir sorun hâline gelen askerden kaçışların önüne geçmek ve buna paralel bir şekilde yeni kurulan düzenli ordunun personel ihtiyacına katkı sunmak amaçlanmıştır.

Kanun askerden kaçanlar ile ilgili "savaş esirlerinin güvenliğini sağlamak" ile alakalı değildir.

Cevap: D

6. Lozan Konferansı'nda Türk heyetinin yabancı okulların, Türk kanunlarına bağlı olmak şartıyla eğitime devam edebilmelerini savunmuştur. Bu durum tam bağımsızlık ilkesiyle ilgilidir. Kendi topraklarında eğitim yapan okulları denetleyememek kabul edilemez.

Talep, okulların denetlenebilmesiyle ilgilidir. "Din ve vicdan özgürlüğü" ve cumhuriyet rejimini akla getirmesi gerek "ulusal egemenlik" ile ilgili değildir.

Cevap: A

7. 7/8 Ağustos 1921'de Mustafa Kemal Paşa'nın Tekalif-i Milliye Emirlerini yayımlamasındaki temel amaç Sakarya Savaşı'na hazırlanan ordunun ihtiyaçlarını halkın imkânlarını kullanmak yoluyla karşılamaktır. Bu emirler başkomutanın tasarrufudur. TBMM'nin onayına ihtiyaç yoktur ve bu emirler, emirdir kanun değildir. Çünkü Başkomutanlık Kanunu ile TBMM yetkilerini zaten başkomutana devretmişti.

Emirleri başkomutan yayımladığı için, TBMM'yi faal hâle getirmek amaç olamaz. Ankara önlerinde bir savunma savaşına hazırlanırken Boğazlarda egemenliği sağlamak şu an için amaç olamaz.

Batı Cephesi II. İnönü'den sonra zaten birleştirilmişti. Kuvayimilliyeye kaldırıldığı için onu güçlendirmek yine amaç olamaz

Cevap: C

8. TBMM Hükûmeti temsilcisi Refet Paşa'nın kendisini karşılamaya gelenleri İstanbul Hükûmeti adına değil bir Türk vatandaşı, hükümdarın temsilcisini ise halife temsilcisi olarak kabul etmesi, TBMM'nin İstanbul Hükûmeti'ni tanımadığına tek otorite olarak kendisini gördüğünü gösterir.

19 Ekim 1922 tarihi bilgide yer aldığı için daha TBMM tarafından saltanat kaldırılmış değildir. İtilaf Devletleri'nin İstanbul işgali Lozan ile birlikte sona erecektir. Şu an geçici olan bir ateşkes söz konusu olduğundan İtilaf Devletleri ile barışın tesis edildiği söylenemez. İstanbul'un yeni devletin başkenti yapılmak istendiği paragraftan çıkacak bir veri değildir.

Cevap: D

9. I. İnönü Zaferi'nden sonra toplanan Londra Konferansı'nda İtilaf Devletleri bir taraftan barış müzakereleri yürütürken öbür taraftan da Yunan kuvvetlerinin yeniden saldırıya geçmesine imkân tanımışlardır. İtilaf Devletlerinin bu tutarsız politikalarında, bu günlerde sıcak rüzgarların estiği ve Moskova Anlaşması'na giden bir süreç yaşayan TBMM Hükûmeti ile Sovyet Rusya arasındaki yakınlaşmanın verdiği rahatsızlık etkili olacaktır.

İnönü'de Türkler zaten düzenli ordu ile savaşmıştı. O nedenle bu öncül etkili olamaz. İstanbul da daha önce zaten resmen işgal edilmiştir.

Cevap: B

10. 23 Nisan 1920'de açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM), Millî Mücadele boyunca hem askerî hem de diplomatik alanda elde edilen başarılar sayesinde giderek daha fazla meşruiyet, itibar ve güç kazanmıştır. Bu süreci etkileyen gelişmelerin ortak özelliği, ya TBMM'nin kazandığı askerî başarıları dünyaya göstermesi ya da onun muhatap alınmasını sağlayarak siyasal gücünü artırmasıdır. Bu çerçevede; Birinci İnönü Zaferi'nin kazanılması, TBMM ordularının ilk önemli başarısı olduğu için Meclisin hem içerde hem dışarda saygınlığını artırmıştır. Gümrü Barış Antlaşması'nın imzalanması, TBMM'nin uluslararası alanda imzaladığı ilk antlaşma olması bakımından onun hukuki ve siyasî meşruiyetini güçlendirmiştir. Londra Konferansı'na davet edilmesi, TBMM'nin artık İtilaf Devletleri tarafından da muhatap alındığını göstermiş ve siyasî ağırlığını artırmıştır. Sakarya Meydan Muharebesi ise savaşın kaderini değiştiren büyük bir askerî başarı olarak TBMM'nin otoritesini ve prestijini en üst düzeye taşıyan gelişmelerden biri olmuştur.

Fakat, Amasya Görüşmeleri, TBMM açılmadan önce gerçekleşmiş ve daha çok İstanbul Hükûmeti ile Anadolu hareketi arasında bir temas niteliği taşımıştır. O nedenle, TBMM'nin açıldıktan sonraki süreçte gücünün ve etkisinin artmasına neden olan bir gelişme olarak değerlendirilemez.

Cevap: A

11. "Yunan ordusu Doğu Trakya'dan çekilmiştir. Mütarekenin en önemli sonuçlarından biri, Doğu Trakya'nın savaşılmadan Türkiye'ye bırakılması ve Yunan kuvvetlerinin bu bölgeden çekilmesinin kabul edilmesidir. Bu nedenle bu yargı doğrudur. "Yunan temsilci görüşmelere doğrudan katılmamıştır." Gerçekten de Yunanistan görüşmelere doğrudan katılmamış, İtilaf Devletleri onun adına müzakereleri yürütmüştür. Bu nedenle bu yargı doğrudur.

Fakat, "İtilaf Devletleri, İstanbul ve Boğazlardaki işgale son vermiştir." yargısı yanlıştır. Mütareke ile çatışmalar durdurulmuş olsa da İstanbul ve Boğazlar üzerindeki İtilaf işgali hemen sona ermemiştir. Bu bölgeler, barış antlaşması imzalanıncaya kadar İtilaf Devletleri'nin denetiminde kalmaya devam etmiştir. Dolayısıyla bu ifade yanlıştır.

Cevap: B

1. “İstiklal-i Tam” tam bağımsızlık demektir. Lozan Antlaşması’nda yer alan “Boğazlar, Türkiye’nin başkanlığında uluslararası bir komisyon tarafından yönetilecektir. Türkiye, Boğazların her iki yakasında da asker bulundurmayacaktır.” maddesi egemenliği zedeleyen ve tam bağımsızlık ilkesine ters bir düzenlemedir. Bize ait bir coğrafyada yabancıların etkili olması sakıncalıdır.

Adli, mali, idari ve ekonomik ayrıcalıklar içeren kapitülasyonlar kaldırılması ve azınlıkların Türk vatandaşlığı olması ve Türk kanunlarına tabi tutulması bu topraklarda yabancıların etkin olması ve iç işlerimize müdahale etmesinin önüne geçtiği için tam bağımsızlık anlayışı ile paralel kazanımlardır.

Cevap: A

2. TBMM’nin yarı resmî yayın organı olan *Hakimiyet-i Milliye*’de 9 Ağustos 1921’de yer alan “Halkın ve tüccarların ellerindeki yiyecek ve giyim malzemelerinin miktarını gösteren bir beyanname hazırlayıp ilgili komisyona vermeleri gerekmektedir. Beyanname vermeyenlerin mallarına el konulup vatan hainliği suçu ile cezalandırılacaktır.” bildirisi Tekalif-i Milliye Emirleri ile ilgilidir. Bunu hem içerikten hem de tarih bilgisinden çıkarmak mümkündür. Tekalif-i Milliye 7/8 Ağustos 1921 gecesi yayımlanan emirlerdir. Bu yönü ile soruda verilen tarihe en yakın gelişmedir. En azından Sakarya Savaşı öncesiydi dolayısıyla ağustos ayındaydı diye hatırlamanı beklerim Tekalif-i Milliye Emirleri’ni.

Dünya Ekonomik Buhranı 1929 yılında, Amasya Protokolü 20-22 Ekim 1919’da, I. Beş Yıllık Sanayi Planı’nın hazırlanması 1933 yılında, I. Dünya Savaşı 1914-1918 yıllarında vuku bulmuştur. Olaylara kronolojik bakış çok zaman bize cevabı gösterir.

Cevap: C

3. Yunanların taarruz etmesi ile yaşanan Birinci İnönü Savaşı ile 1921 yılında toplanan Londra Konferansı’nın ortak amacı TBMM’ye Sevr Antlaşması’nı kabul ettirmektir.

Düzenli ordu zaten kurulduğu için kurulmasına engel olmaları mümkün değildir. Ankara’yı işgal ederek Türk direnişine son vermek sadece I. İnönü ile ilgilidir. TBMM’yi uluslararası arenada yalnızlığa mahkûm etmek isteyenler Londra Konferansı’na çağırılmazdı. İstanbul Hükûmetini diplomatik olarak tanımak en alakasız olanı. İstanbul ile ilgili gelişmeler değil verilenler.

Cevap: C

4. Moskova Antlaşması’nın TBMM’de onay sürecinde antlaşmanın bu hâliyle onaylanması durumunda seçildikleri yerin ülke sınırları dışında kalacağı gerçeği ile yüzleşen ve antlaşmanın onaylanmasına şiddetle karşı çıkanlar Batum milletvekilleridir. Malum Batum, sınırlarımızın dışında kalıyor ve Misakımillî’den verilen ilk taviz oluyor.

Cevap: B

5. Birinci İnönü Zaferi’nden sonra TBMM tarafından kabul edilen 20 Ocak 1921 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nda; TBMM’nin yapısı, yetkileri ve bu çerçevede yasama ve yürütme faaliyetlerinin nasıl olacağı düzenlenmiştir.

Fakat yargı gücünün kullanımı ile ilgili herhangi bir düzenleme yer almaz. 1921 Anayasası’nın en önemli eksiklerinden birisi budur. Bu eksiklik de Kanunuesasi ile doldurulmak istenecektir.

Sakin İstiklal Mahkemeleri deme!! İstiklal Mahkemeleri Anayasa’da yer almıyor. Bu mahkemeler Fırariler Kanunu ile kurulacak. Anayasal bir düzenleme değildir.

Cevap: D

6. Misakımillî Kararları arasında yer alan "Siyasi, adli, mali ve diğer gelişmemizi engelleyen sınırlamalar kaldırılmalıdır." hükmü daha sonra Lozan Barış Antlaşması'nda kesinlikle taviz verilmemesi gereken konular arasında yer almıştır. Burada bahsedilen ve Lozan'da taviz verilmeyen konu kapitülasyonlardır.

Cevap: E

7. Tınaztepe, Çiğiltepe ve Kocatepe ile çevresindeki Türk-Yunan çatışmalarını araştıran bir tarihçi Büyüktaruz ilgili çalışma yapıyordur.

Çiğiltepe, Albay Reşat Bey'in başkomutana verdiği sözü yerine getirememesi üzerine buhrana sürüklenip canına kıymasıyla bilinir. Kocatepe ise Mustafa Kemal Paşa'nın savaşı yönettiği ve meşhur fotoğrafının olduğu tepedir. Tınaztepe, çetin çatışmaların olduğu ve Yunan savunma hattının yarıldığı bölgedir.

II. İnönü de Metristepe, Sakarya Savaşı'nda Duatepe, Çaldağı, Mangaldağı gibi yerler önemlidir.

Cevap: B

8. Millî Mücadele Dönemi'nde İtilaf Devletleri TBMM Hükûmetine Sevr Antlaşması'nı kabul ettirebilmek için Sakarya Muharebesi, 1921 Londra Konferansı gibi askerî ve siyasi girişimlerde bulunmuşlardır.

Fakat, Dumlupınar Muharebesi İtilaf Devletlerinin iradesiyle gerçekleşmemiştir. Dumlupınar'da saldıran Türk tarafıdır ve Türk'ün iradesi nihayetinde zafere ve vatanın kurtuluşuna vesile olmuştur.

Cevap: C

9. Ankara Antlaşması'ndan önce Fransız temsilci Henry Franklin Bouillon ile yaptığı görüşmede Mustafa Kemal, Fransa'dan beklentisiyle ilgili, "Osmanlı İmparatorluğu'ndan yeni bir Türkiye devleti doğmuştur. Bunu tanımak gerekir. Bu yeni Türkiye, her bağımsız ulus gibi haklarını tanıtacaktır. Sevr Antlaşması, Türk ulusu için öylesine uğursuz bir ölüm kararıdır ki onun bir dost ağzından çıkmasını isteriz." ifadeleriyle 'Türkiye'nin egemenlik haklarına saygı gösterilmesi' ni beklemiştir.

Fakat, Sevr Antlaşması'nın şartlarında düzeltme yapılması ne olursa olsun ruhu değiştirmeyeceği için ve Batı Anadolu'daki işgale son verilmesi de Fransa ile değil Yunanlarla ilgili olduğu için doğru cevap olamaz.

Cevap: A

10. Sakarya Zaferi sonrası TBMM ile Fransa arasında Ankara Antlaşması imzalanması Millî Mücadele'de Güney Cephesi'ni kapatmıştır.

Londra Konferansı'na TBMM Hükûmeti İstanbul'dan ayrı olarak davet edilmesiyle İtilaf Devletleri TBMM Hükûmetinin varlığını tanımıştır.

Eskişehir - Kütahya Muharebeleri'nde başarısız olan Türk ordusu Sakarya Irmağı'nın doğusuna çekilmesi üzerine TBMM tarafından çıkarılan kanunla Mustafa Kemal başkomutan yapılmıştır.

I. İnönü Savaşı'nı İsmet Paşa komutasındaki TBMM orduları kazanması ile TBMM'nin kurduğu düzenli ordu ilk zaferini elde etmiştir.

Fakat; Moskova Antlaşması'yla Kars, Ardahan ve Artvin Türkiye'ye Batum ise Gürcistan'a bırakılmasıyla doğu sınırları Misakımillî'ye uygun olarak çizilmiştir diyemeyiz. Batum Misakımillî'den verilen ilk tavizdir.

Cevap: D

11. Mustafa Kemal Paşa "... Gediz Taarruzu'ndan sonra Ali Fuat Paşa ile kısa bir görüşmeden sonra alabileceği yeni görevi söyledim. Memnuniyetle kabul etti. Aynı günün gecesi İsmet ve Refet paşaları da davet ederek yeni durumu ve görevleri kararlaştırdık." ifadesi düzenli ordunun kurulması ve Kuvayımilliye'nin yetersizliği ile ilgili olabilir. Çünkü Gediz Taarruzu Kuvayımilliye'nin başarısız olduğu ve düzenli ordunun kurulma süreci hızlandıran bir milattır.

Eskişehir - Kütahya mağlubiyeti çok daha sonra yaşanan bir gelişme olduğu için durum ile ilgili olamaz.

Cevap: D

1. Sakarya Zaferi'nin ardından İtilaf Devletleri'nin kendi çıkarları doğrultusunda fikir ayrılıkları yaşamış olduklarına, TBMM ile Fransa arasında Ankara Antlaşması'nın imzalanması ve İtalya'nın işgal altında tuttuğu Güneybatı Anadolu'dan çekilmesi ve burada işgalin sona ermesi örnek olarak gösterilebilir. Savaşın devamından yana olan İngiltere ve Yunanistan'ın aksine iki İtilaf devletinin Anadolu macerasının beyhude olduğunu anlayarak çekip gitmesi görüş ayrılığının açık göstergesidir. Kars Antlaşması'nın imzalanması ise bu duruma örnek olamaz. Kars Antlaşması'nın imzalandığı Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan İtilaf devleti değildir.

Cevap: D

2. Yeni Türk Devleti, Lozan Barış Antlaşması ile öncüllerde verilenlerden sadece Doğu Ege Adaları'nın silahsızlandırılması kazanımı elde etmiştir. Doğu Trakya'nın işgalden kurtarılması Mudanya Ateşkesi'nin kazanımıdır. Boğazların askersiz statüsünün sona ermesi ise 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin bir kazanımı olacaktır.

Cevap: C

3. Ankara Antlaşmasının imzalanması ile Fransa TBMM'nin varlığını tanımıştır. Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra imzalanmış olması da "Askerî başarı siyasi başarı getirmiştir" yargısına bizi ulaştırır. Fakat "İskenderun ve Antakya yöresi Fransız mandasındaki Suriye sınırları içinde kalacak" hükmü Misakımillî'de verilen bir taviz olduğundan "Misakımillî'ye göre sınır belirlenmiştir." yargısına ulaşılamaz.

Cevap: D

4. "Büyük Taarruz neticesinde Batı Anadolu'nun Yunan işgalinden kurtarılmasından sonra" ifadeleri "Türk askeri savaş alanında başarılar elde etmiştir." yargısına ulaşmamıza vesile olur.

"İtalyanlar ve Fransızlar, İngilizleri yalnız bırakarak Çanakkale ve İzmit'te bulunan birliklerini geri çektiler." ifadeleri "İtilaf Devletleri arasında fikir ayrılığı yaşanmıştır." yargısına ulaşmamızı sağlar.

Fakat, neticenin ne olduğu hakkında bilgi yok. Barış masasına oturulmuş ama ne olmuş bunu bilemediğimiz için "Türk askeri Boğazların yönetimini ele geçirmiştir." diyemeyiz.

Cevap: B

5. Sevr Antlaşması'nın hukuken geçersiz olduğunu söyleyen bir tarihçi Mebusan "Meclisinin onayından geçmemesini" bu duruma kanıt olarak gösterebilir. Evrensel hukuk kuralları ve Osmanlı anayasasına göre bir antlaşmanın hukuken geçerli olması meclis onayına bağlıdır.

Kurtuluş Savaşı ve direniş ise Sevr Antlaşması'nı fiilen geçersiz kılmıştır.

Cevap: E

6. Kurtuluş Savaşı'nda İtalya'nın, Anadolu'da işgal ettiği yerlerden çekilmeye başlamasında TBMM'nin İnönü Zaferleri ve Gümrü, Moskova gibi imzalanan çeşitli antlaşmalarla askerî ve siyasi başarılar kazanması neticesinde İtalya'nın Anadolu macerasının beyhude olduğunu anlaması etkili olacaktır. Bunun yanında gizli anlaşmalarda İtalya'ya vaat edilen İzmir'in, Paris Barış Konferansı kararıyla Yunanistan'a bırakılmış olması İtalya'da büyük tepkiye neden olacak ve Anadolu'da çekilmesini kolaylaştıracaktır.

Mudanya Antlaşması'nın imzalandığında zaten İtalya Anadolu'yu boşaltmıştı. O nedenle bu öncül alınamaz.

Cevap: D

7. Tabloda verilenlere göre; Yunan ordusunda yaya asker daha fazladır. (*Piyade yaya askerdir. Piyade tümen sayılarıla piyade mevcutları karşıldığında bu durum ortaya çıkar.*) Türk ordusunda atlı birlikler daha fazladır. (*Süvari tugayı Türklerde bariz şekilde fazladır.*) İki tarafın insan gücü birbirine yakındır. (*Tablonun başında insan sayıları mevcut ve çok yakın*) yargılarına ulaşılabilir.

Cevap: E

8. Lozan Barış Antlaşması'nda yer alan; "Gayrimüslimler Türk vatandaşı kabul edilecektir." maddesi hukuki anlamda eşitliği sağladığı için iç işlerimize müdahalenin önüne geçer. "Yabancı okullar Türk kanunlarına bağlı olarak eğitim öğretim yapacaktır." maddesi de yabancı okullar denetim altına alındığından ve Türk okulları ile aynı programa tabi olacağından iç işlerimize müdahalenin önüne geçer.

Fakat "Boğazlar, başkanı Türk olan uluslararası komisyon tarafından yönetilecektir." maddesi yabancıların Boğazlarda etkili olmasına yol açar ki bizim hakimiyetimiz altında olsa da Boğazlar konusunda yabancıların söz söyleme ve dolayısıyla iç işlerimize karışmış olmasına imkân tanıyacaktır.

Cevap: D

9. Mustafa Kemal Paşa'nın, başkomutanlık görevini kabul ederken Meclisin savunma konusundaki yetkilerinin kendisine verilmesi koşulunu ileri sürmesi olağanüstü ve zor günlerde "hızlı karar alıp hızla eyleme geçebilmek" amacıyla ilgilidir.

Sadece savunma ile ilgili bir durum söz konusu olduğundan Meclisin tamamen devre dışı bırakılması söz konusu değildir. İstanbul Hükûmetini yakından uzaktan ilgilendiren bir durum ise burada yoktur.

Cevap: A

10. Moskova Antlaşması'nda yer alan; "Çarlık Rusya ile Osmanlı Devleti arasında imzalanmış olan antlaşmalar geçersiz sayılacaktır." maddesi bu iki devletin sona erdiği ve yerine Sovyet Rusya ve Türkiye adıyla iki yeni rejimin kurulduğunu gösterir. Bu tarz anlaşmalar ile yeni kurulan devletler aralı olduğu devletlerin tarihî sorunlarını çöpe atıp ilişkilerde yeni bir beyaz sayfa açmak isterler.

"Taraflardan birinin tanımadığı antlaşmayı diğeri de tanımayacaktır." maddesi sadece dış politika-da birlikte hareket etme arzusunu yansıtır.

"Sovyet Rusya kapitülasyonların kaldırılmasını kabul edecektir." maddesi ise Lozan Antlaşması'ndan önce ilk defa bir devletin tarihi kapitülasyon hakkından vaz geçmesiyle ilgili bir durumdur.

Cevap: C

11. Millî Mücadele Dönemi'nde Yunan saldırılarını gösteren harita incelendiğinde Sakarya Nehri boyunca yaşanan bir savaş olması, Polatlı, Çalı gibi şehirlerin görülmesi, Eskişehir'in baya bir doğusunda askerî hareketlerin olması Sakarya Savaşı'nı akla getirir.

Çanakkale sanırım ilk elenendir 😊 İnönü Savaşları Eskişehir'in batısında kalır. Eskişehir-Kütahya savaşı ise Eskişehir ve Kütahya'dadır. 😊

Cevap: B

12. Mudanya Ateşkes Anlaşması ile; Kurtuluş Savaşı'nın askerî safhası sona ermiş, İstanbul'un yönetimi TBMM tarafından üstlenilmiş, Doğu Trakya ve Boğazlar savaşı kurtarılmış ve muadili olan Mondros Ateşkes Anlaşması geçersiz kılınmıştır.

Fakat Güney Cephesi'nin tamamen kapanması Sakarya Savaşı'ndan sonra imzalanan Ankara Antlaşması ile söz konusu olacaktır.

Cevap: E

ÇÖZÜMLER

1. 13 Ekim 1923'te yapılan düzenleme ile Ankara'nın başkent olarak tercih edilmesinde; Kurtuluş Savaşı'nda merkez olması ve jeopolitik olarak önemli bir konumda bulunması temel etkenler arasındadır. Yeni kurulan devletin Osmanlı Devleti'nin devamı olmadığı yeni bir devlet kurulduğu ve yeni bir sayfa açıldığı mesajı vermek arzusu ve İstanbul'da Boğazlar Komisyonu'nun varlığının güvenlik açısından yarattığı tehlike de İstanbul yerine Ankara'nın tercih edilmesinde etkindir.

Ancak modernlik ile başkent seçiminin bir ilgisi yoktur ki o günlerde Ankara Anadolu'nun küçük ve geri kalmış bir kasabasıydı.

Cevap: A

2. Savaş şartlarından dolayı 1921 Anayasası'nın eksik kalan yargı gücünün kullanımı ve temel haklar gibi bazı hususlar Kanunuesasi ile tamamlanmıştı. Dolayısıyla iki anayasa beraber kullanılmış ve bu durum ikili anayasa dönemi olarak adlandırılmıştı. Bu durum 1924 Anayasası'nın kabulü ile son bulmuş ve olması gerektiği gibi tek anayasa-ya geçilmiştir.

Cevap: C

3. Yeni Türkiye'nin ekonomi programının hazırlandığı İzmir İktisat Kongresi'nin toplanmasında etkili olan dönemin İktisat bakanı Mahmut Esat Bozkurt'tur.

Mahmut Esat BOZKURT (1892-1943) 1922-1923 yıllarında İktisat bakanı olarak görev yapan Mahmut Esat Bozkurt, 1924 - 1930 tarihleri arasında da Adalet bakanlığı yaptı. Başta Medeni Kanun olmak üzere laik hukukun mimarıdır. Bozkurt-Lotus davasında, Mustafa Kemal Paşa'nın isteği üzerine Türkiye'yi temsil etti. Lahey Uluslararası Adalet Divanında yaptığı etkili savunma ile Türkiye'nin haklılığını kabul ettirdi. Bu başarısı nedeniyle Atatürk kendisine "Bozkurt" soyadını uygun buldu.

Cevap: B

4. Takrir-i Sükun Kanunu'nun uygulandığı dönem 1925-1929 yılları arasındır. Şapka Kanunu ve tekke ve zaviyelerin kapatılması bu kanunun uygulandığı dönemde 1925 yılındadır.

Fakat Kılık Kıyafet Kanunu 1934 yılında çıkarılmıştır.

Cevap: D

5. Türk tarihinde, meşrutiyet rejimine karşı olan 31 Mart Vakası'nı Hareket Ordusu'nun, cumhuriyet rejimine karşı olan Şeyh Sait ve Menemen İsyanlarını ise Türk ordusunun bastırmış olması, ordunun rejimi koruma ve kollama misyonunu üstlendiğini gösterir.

İki dönemde de yani meşrutiyet ve cumhuriyet dönemlerinde ordu aynı tavrı göstermiş farklı tutum sergilememiştir. Yenilik taraftarları ordunun yenilikçi tavrı ile birlikte güç kazanmıştır, gücü azalmamıştır.

Cevap: B

6. "Okul istemiyorsunuz, hâlbuki millet onu istiyor. Bırakınız artık, bu millet, bu vatan evladı yetişsin! Millete okul gereklidir." sözleriyle Mustafa Kemal medreselerin kapatılmasına vesile olacak olan ve tüm eğitim kurumlarını Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde toplayacak olan Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun gerekliliğini savunmuştur.

Cevap: E

7. 17 Şubat 1923'te İzmir İktisat Kongresi'nin açılış konuşmasında Mustafa Kemal, siyasi ve askerî-zaferlerin ekonomik zaferlerle taçlandırılması gerektiğini söyleyerek ekonomik bağımsızlığın önemini vurgulamıştır. Bu bağlamda; Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun kabulü ve I. Beş Yıllık Sanayi Planı ile kendi kendine yeten ülke olma arzusu, kapitülasyonların kaldırılması ve Kabotaj Kanunu'nun çıkarılması ile yabancıların ulusal ekonomideki etkinliğine son verilmesi ekonomik bağımsızlık fikriyatına uygun gelişmelerdi.

Fakat Tekalif-i Milliye Emirleri'nin yayımlanması hem orduya halkın desteğinin sağlanması yönüyle olayla ilgisi yoktur hem de kronolojik olarak İzmir İktisat Kongresi'nden önce savaş döneminde olan bir gelişme olduğundan Mustafa Kemal'in görüşünü destekleyen bir gelişme olamaz. Hayatın akışına terstir.

Cevap: D

8. 3 Mart 1924 tarihinde yapılan düzenleme ile hilaftin kaldırılarak, hanedan ailesinin yurt dışına gönderilmesiyle, cumhuriyetin ilanına muhalefet edenlerin etrafında toplanacakları bir güç odağını etkisiz bırakmak, halka verilen hâkimiyet hakkının herhangi bir makam ile paylaşılmayacağını göstermek, eskiye dönüşü düşündürecek semboller ortadan kaldırmak ve halifelik makamının dış politikada yeni kurulan devletin aleyhine kullanılması- nın önüne geçilmek istenmiştir.

Ama cumhuriyet rejiminin yerleşmesi için uluslararası kamuoyunun desteğini elde etmek gibi bir durum söz konusu olamaz. Bu iç politik bir gelişme ve tercihtir. Yabancı kamuoyunu çokta ilgilendirmez.

Cevap: E

9. Atatürk Dönemi'nde sanayileşmenin özellikle 1930'lu yıllarda yoğunlaşmasında kapitülasyonların 1929'da tamamen kaldırılmış olması etkili olmuştur. Kapitülasyonların 1929'a kadar devam etmiş olması nedeniyle ucuz Avrupalı malların ülkeye girişi yerli sanayiye olumsuz etkilemişti. 1929'da kapitülasyonlar tamamen kalkınca yerli sanayiye fırsat doğmuştur. 1929 Dünya Ekonomik Krizi üzerine özel sektörden fayda gelmeyeceğini gören devlet sanayi yatırımlarını bizzat yapmak için devletçiliğe kaymış bu da sanayileşmenin yoğunlaşmasına sebep olmuştur.

Fakat Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun yürürlüğe girmesi 1927 yılında olmuştur. 1930'lardan önce bir gelişmedir. Bunun yanında bu kanun beklenen çarpanı yaratmadığı için zaten devletçiliğe meyil etmişti. O nedenle bu öncül alınamaz.

Cevap: C

10. Mustafa Kemal Paşa'nın Nutuk'ta, "Cumhuriyet kelimesini ağızlarına almaktan bile çekinenlerin Cumhuriyet'i doğduğu gün boğmak isteyenlerin, kurdukları partiye Cumhuriyet adını vermiş olmaları, nasıl ciddiye alınabilir ve ne dereceye kadar samimi sayılabilir" sözleriyle tepkisini dile getirdiği siyasi oluşum Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasıdır.

Çünkü Nutuk'ta bu ifadeyi kullanmıştır. Nutuk 1927 yılında yapılan bir konuşmaydı. Dolayısıyla bu tarihten önce kurulan bir partiye eleştirmiş olması lazım. 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası o zaman kapsam dışında kalır doğru cevap olamaz. Yine 1930'da kurulan Ahali Cumhuriyet Fırkası ve 1931'de kurulan Laik Cumhuriyetçi İşçi ve Çiftçi Fırkası da doğru cevap olamaz. Ki bu iki parti Türk siyasetinde hiçbir etkinliği olmayan tabela partisi diyebileceğimiz partilerdir. Aksi olsaydı derslerde bunların adını daha fazla duyardınız. Bu mantıkla da elenmesi mümkündür. 1923 yılında kurulan ve 1924 yılında partinin adının başına "cumhuriyet" kelimesini ekleyen Cumhuriyet Halk Fırkası kronolojik bakışla seçenek belki olabilir ama kurban olduğum bu parti Mustafa Kemal'in partisi değil mi? Genel başkanı ve kurucusu olduğu partiyi bu şekilde sert biçimde eleştirmesi eşyanın tabiatına aykırıdır. O nedenle 1924 yılında kurulan ve iç politikada gerçekçi bir rekabete ve gerginliğe neden olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının doğru cevap olması gerekmektedir.

Cevap: A

11. Millî Mücadele Dönemi'nde alınan bazı kararlarda millî egemenlik vurgusu yapılarak kamuoyunda cumhuriyet düşüncesinin zemini oluşturulmasında, Amasya Genelgesi'nde yer alan: "Milletin varlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." ifadesi, Erzurum Kongresi kararlarında yer alan: "Millî iradeyi hâkim kılmak esastır." ilkesi, meclisin açılışında alınan kararlarda yer alan: "TBMM'nin üstünde bir güç yoktur." ilkesi ve 1921 Teşkilat-ı Esasi'de bulunan "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir" ifadesi katkı sağlamıştır. Tüm bu ifadeler millî iradeye, demokrasiye, cumhuriyete işaretler.

Fakat Misakımillî'de yer alan "Siyasi, adli ve mali gelişmemize engel her türlü sınırlamalar kaldırılmalıdır." maddesi cumhuriyet ile ilgili değil, kapitülasyonların kaldırılmasıyla ilgilidir.

Cevap: E

1. Kaan, cumhurbaşkanlığı makamı oluşturulduğundan devlet başkanlığı sorunu çözüldü diyerek ve kabine sistemine geçildiği için de yürütme gücü Meclisten alınarak hükûmete verilmiştir diyerek Birol Öğretmen'e doğru cevap vermiş olur.

Ama "demokratikleşme tamamlandı" cevabı doğru olmaz. Bu, günümüzde de devam eden bir süreçtir.

Cevap: B

2. Tevhid-i Tedrisat, öğretim birliği anlamına gelmektedir. Bu bakımdan tüm okullar, Millî Eğitim Bakanlığına bağlanırsa ortak program ve ortak eğitim felsefesiyle yol almak ve ortak bir kültür etrafında kitleleri birleştirmek daha kolay olacağı için kültür birliği sağlanmış olur. Bu kanun ile laik öğretimin esas alınması, toplumun dinî ve mezhepsel anlamda bir eğitim-öğretime zorlanmayarak dinsel bir ayrışmanın önüne geçecektir. Bu daha çok ortak noktada kitlelerin birleşmesine, ortak paydanın artmasına imkân tanıyarak kültür birliğinin sağlanmasına katkı sunacaktır. Okul programlarında yer alan farklılıklar ne kadar minimuma indirilirse ulusal birlik ve kültür birliği de o derece sağlanmış olur. O nedenle üç öncülün de kültür birliğine katkı yapacağını söylemek mümkündür.

Cevap: E

3. II. TBMM'de anayasa değişikliği teklifinin Halk Fırkası grubunda görüşülmesi sırasında kürsüye çıkan Abdurrahman Şeref Bey; Kime sorarsanız sorun doğan çocuğun adı budur. Ama bu ad bazılarına hoş gelmezmiş. Varsın gelmesin diyerek görüşlerini açıklamıştır. Bu konuşmanın 1923-1927 yılları arasında çalışan II. TBMM'de yapılmış olması ve "Hâkimiyet-i Milliye kayıtsız şartsız milletindir." vurgusu nedeniyle "Cumhuriyetin ilanı" ile ilgilidir.

TBMM'nin açılma kararı, saltanatın kaldırılması, Teşkilat-ı Esasî'nin kabulü ve Misakımillî kronolojik olarak I. TBMM ile ilgili olduğundan cevap olmazlar.

Cevap: D

4. Ziraat, tarım ile veterinerlik malum hayvancılıkla alakalıdır. O zaman ziraat ve veteriner fakültelerinin açılması sanayileşmeyi desteklemek amacı ile ilgili değildir.

Sümerbank doğrudan tekstil sanayisi ile alakalı bir kuruluştur. Öncelikle bu alanı desteklemek için kurulan bir bankadır. Bunun yanında içeriği adında saklı olan "Sanayi Teşvik Kanunu" ile birlikte Sümerbankın kurulmasını sanayileşmeyi destekleyen gelişmeler olarak değerlendirebiliriz.

Cevap: A

5. Atatürk konuşmasında çağdaş devletlerle etkileşim hâlinde olacağız ama kendi özümüzü de koruyacağız demiştir. Kültürel değerlere sahip çıkmak, uluslararası iş birliğini güçlendirmek ve dünya barışına bu bağlamda katkı sağlamak ve çağın gereklerinden istifade etmek vurgusu konuşma metninde yer almaktadır.

Fakat güçsüzleri işgal etmek, onları sömürmek anlamına gelen bir emperyalist politika geliştirmeyi isteyen bir ifade söz konusu değildir.

Cevap: E

6. 3 Mart 1924 günü kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu'ndan alınan yetki ile Millî Eğitim Bakanlığı azınlık ve yabancı okullarını denetim altına almış ve medreseleri kapatmıştır. Kanun öğretim ilkelelerinde birlik sağlanması amacıyla hazırlanmıştır. Bu kanunun uygulanması millî birlik ve beraberliğin sağlanması için ortam hazırlayacaktır.

Fakat, ilk Maarif Kongresi Eskişehir -Kütahya Savaşları'nın devam ettiği günlerde 15-21 Temmuz 1921 günlerinde Ankara'da toplanmıştır. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden daha önce yani. O nedenle cevap bu seçenek olmalıdır.

Cevap: B

7. Verilen üç öncül de millî egemenlik ile ilişkilendirilebilecek gelişmelerdir. O zaman tarihe daha dikkatli bakmak lazım. 9 Eylül 1923'te kurulan Halk Fırkasının, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilanında ve 3 Mart 1924'te halifeliğin kaldırılmasında etkili olması muhakkaktır.

Fakat 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasında Halk Fırkası etkili olamaz. Çünkü o tarihte Halk Fırkası yoktur.

Cevap: D

8. Devletçilik anlayışı Türkiye'de karma ekonomik model olarak benimsenmiş ve uygulanmıştır. Özel sektör ve devlet bu bağlamda ekonomide beraberdir. Dolayısıyla tüm ekonomik faaliyetleri devletleştirme durumu söz konusu olmamıştır.

Devletçilik kapsamında kamu yararına olan alanlara yatırımları devlet yapmaya çalışmış ve bu sayede ülkeyi ekonomik olarak hızla kalkındırmak amaçlanmıştır.

Cevap: D

9. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında savaş koşulları nedeniyle öksüz ve yetim kalan çocuklar için Himaye-i Etfal (Çocuk Esirgeme Kurumu) açılırken halk arasında yaygın görülen verem hastalığı ile mücadele edebilmek için de Veremle Mücadele Derneği kurulmuştur. Bu gelişmeler sosyal devlet anlayışı ile ilgilidir. Halkın temel sorunlarına eğilen ve çözüm üreten devlet söz konusudur.

Çocuk hakları ve önleyici sağlık hizmetleri seçeneklerini doğru kabul edemeyiz. İki kurum vermiş birisi çocuklarla ilgili öbürü sağlık ile ilgili. Hangisine bakarak cevap vereceksin ki? O zaman ikisinin ortak noktasını yakalaman lazım. O da sosyal devlet anlayışındır bu soruda.

Cevap: E

10. Lozan Konferansı, özellikle ekonomik konular, borçlar, Musul tartışması ve kapitülasyon tartışmalarından dolayı kesintiye uğramıştır. Tam bu sırada İzmir İktisat Kongresi toplanmıştır ve tam bağımsız, kapitülasyonların olmadığı Türkiye kararlılığı ifade edilmiş, Türkiye'nin ekonomi politikası ve Misak-ı İktisat belirlenmiştir. 1 Nisan 1923'te TBMM, II. TBMM için seçim kararı almıştır. Bu kararlar Lozan'ın kesintiye uğradığı ara dönemde I. TBMM zamanında alınmıştır.

Oysa 13 Ekim 1923'te Ankara'nın başkent oluşu Lozan'ın kesintiye uğradığı dönemde değil II. TBMM zamanında ilan edilmiştir.

Cevap: D

11. Farklı din ve mezhepler arasında eşitliğin sağlanması laikliğe uygundur. Laik devlet tüm din ve mezheplere aynı mesafede duran devlettir.

En basit tanımlamayla laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasıdır. Bu sebeple; devlet idaresinin bir dine uygun düzenlenmesi ve dinin politik amaçlar için kullanılması laikliğe aykırıdır.

Cevap: C

12. TBMM'nin 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırmasıyla kişisel egemenlik sona ererken millî egemenlik anlayışı güçlenecektir. TBMM halk adına yönetimi tüm yönleriyle üstlenme imkânı elde edecektir.

Fakat devlet rejiminin adının konulduğu söz konusu olamaz. Çünkü bu o günlerde eksik kalacak. Rejimin adı ancak cumhuriyetin ilanı ile konulacaktır.

Cevap: B

1. Mustafa Kemal Atatürk bir konuşmasında, “Milletimizin, memleketimizin irfan yuvaları bir olmalıdır. Bütün memleket evladı, kadın ve erkek aynı surette oradan çıkmalıdır.” demiştir. Bu ifade eğitim kurumlarının bir çatı altında toplanması ve ortak program ve kazanımlarla yol alınmasıyla ilgilidir. Bu da 3 Mart 1924’te kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türkiye’de hayata geçirilecektir.

Cevap: B

2. Sosyal ve kültürel ikiliğin önüne geçmek özellikle eğitim alanında merkezîyetçi bir eğitim ile aynı müfredat ve programların okutulmasıyla söz konusu olabilir. Bu bağlamda Öğretim Birliği (Tevhid-i Tedrisat) Kanunu kültürel birliği sağlamak için en önemli hamledir. Yine ilköğretimin zorunlu ve parasız hâle getirilmesi tüm bireylere tek çatı altında ve aynı değerlerin aşıldığı bir program çerçevesinde eğitim vermeyi kolaylaştırır.

Fakat Soyadı Kanunu’nun bu süreçle ilgisi yoktur. Daha ziyade resmî işleri kolaylaştırıcı bir düzenlemedir.

Cevap: D

3. Saltanatın kaldırılması ve halifeliğin kaldırılması TBMM’yi egemenliği kullanan tek güç hâline getirmek amacıyla ilişkilendirilebilir. Çünkü saltanat tek kişinin egemenliğidir ve millet iradesinin gasp edilmesidir. Halifelik makamı ise Osmanlı ailesinin uhdesinde olduğu için yeniden padişah olabilmek için cumhuriyet rejimine karşı eyleme geçebilirler. Ve yine halifelik tarihsel arka planda tek kişinin egemenliğiyle ilgilidir. O nedenle bu makamların kaldırılması TBMM’yi tek güç hâline getirecektir.

Fakat çok parti veya tek parti olması TBMM’nin egemenliği kullanma şeklini etkilemez. TBMM, halk adına egemenliği kullanmaktadır. Çok partili rejim denemeleri daha demokratik bir kullanıma ortam sağlar sadece.

Cevap: D

4. 29 Ekim 1923 günü TBMM, “Yaşasın cumhuriyet” nidalarıyla cumhuriyetin ilan edilmesi Millî Mücadele Dönemi’nde Erzurum Kongresi’nde alınan “Kuvayimillîye’yi etkin, millî iradeyi hakim kılmak esastır.” kararının siyasal alanda uygulandığını gösterir.

“Vatanın bütünlüğü milletin istiklali tehlikededir.” ve “Manda ve himaye kabul edilemez.” kararları daha çok bağımsızlık ile ilgilidir. “Milletin haklarını dile getirebilmek için, her türlü etki ve denetimden uzak millî bir heyetin varlığı gereklidir.” ifadesi bir yönetim organı olarak Temsil Heyeti ile ilgilidir. “Hıristiyan azınlıklara siyasi hakimiyetimizi ve sosyal dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilemez.” ifadesi bölücü, ayrılıkçı taleplere karşı çıkıştır.

Cevap: C

5. Türkiye’de devletçiliğin önem kazanmasında; 1929 ekonomik krizinin ortaya çıkardığı kendine yetme (otarşı) eğilimiyle temel ihtiyaç malzemelerini ülke içinde üretme arzusu, 1927’de yayınlanan Teşvik-i Sanayi Kanunu’nun başarısız olması ve özel sektörün yatırım yapma noktasında isteksiz davranması ve yurt içinde üretimi artırarak dışa bağımlılığı giderip ekonomik bağımsızlığı pekiştirme düşüncesi etkili olacaktır.

Cevap: E

6. 1 Kasım 1928 tarihinde yeni Türk harflerinin kabul edilmesinden sonra okur yazar oranını artırmak ve yeni harfleri halka öğretmek için özellikle Millet Mektepleri kurulmuştur. Bunun yanında Halkevleri de okuma yazma kursları ile yeni harflerin öğrenilmesi ne katkı da bulunmuştur.

Fakat Türk Dil Kurumu teknik bir heyet olup akademisyenlerin bir araya geldiği ve dil alanında çalışmalar yapılan bir kurumdur. Bu kurumun harfleri öğretme gibi bir görevi ve sorumluluğu yoktur.

Cevap: D

7. Misak-ı İktisat belgesinde yer alan, kabotaj hakkının Türk bayrağı taşıyan gemilere verilmesi, madenlerin millî menfaatler çerçevesinde işletilmesi yönünde kararları millî ekonomi ilkeleriyle ilgili olduğu için milliyetçilik ilkesiyle ilişkilidir.

Cevap: C

8. Meclis Hükûmeti Sisteminin ortaya koyduğu zorluklardan kaynaklı bazı fikir ayrılıkları nedeniyle Beşinci İcra Vekilleri Heyeti Reisi Ali Fethi Bey'in istifa etmesiyle ortaya çıkan ve dönem kaynaklarında "Sonbahar Bunalımı" olarak anılan siyasi kriz, cumhuriyet'in ilanını hızlandırmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile kabine sistemine geçilmiş ve hükûmetin kuruluşu ve işleyişi istikrara kavuşmuştur.

Cevap: A

9. Osmanlı Devleti'nin dağılma sürecini bizzat yaşayan, kapitülasyonların başta ekonomi olmak üzere birçok alanda olumsuz etkisini gören yeni Türk Devleti'nin lider kadrosu; ekonomik bağımsızlıktan hiçbir ödün vermeden Türkiye'yi sanayi, ticaret, tarım ve ulaşım alanlarında kalkındırmak için denk bütçe politikası takip edilmesi, yabancıların denizlerimizdeki etkinliğine son vermek için Kabotaj Kanunu'nun kabul edilmesi, planlı ekonomiyle devlet yatırımları sayesinde temel tüketim maddelerinin üretimine öncelik verilmesi gibi adımlar atmışlardır.

Fakat ithalatın teşvik edilmesi yerli üretimi ve ekonomik bağımsızlığı zedeleyecek bir tavır olacağı için böyle bir adım atılmamıştır.

Cevap: B

10. Türkiye Cumhuriyeti'nde hayata geçirilen, ölçü sisteminin değiştirilerek evrensel metrik sisteme geçiş ve Miladi takvimin kabulü ülke içerisinde ve uluslararası ticarete uyuma ve karışıklıkların giderilmesine katkı sağlayacaktır. Hakeza Soya-dı Kanunu'nun çıkarılması da ekonominin öğeleri olan tüccar, üretici ve müşteri ilişkilerinde kimlik tespitini ve dolayısıyla ekonomik ilişkileri kolaylaştıracaktır.

Cevap: E

11. 1925 yılında Takrir-i Sükûn Kanunu'nun kabul edilmesi ve İstiklal Mahkemelerinin yeniden işlerlik kazanmasında Şeyh Said İsyanı nedeniyle asayiş tesis etmek, tehlike ve tehditlere karşı önlem olarak devletin bütünlüğünü koruma düşüncesiyle İnkılapların devamlılığını sağlama arzusu etkili olmuştur.

Fakat uluslararası sorunları sükûnetle çözme gibi bir durum söz konusu değildir. Çünkü bu dönemdeki sıkıntılar iç politikayla ilgilidir.

Cevap: C

1. İzmir İktisat Kongresi'nde alınan "İşletmelere kredi sağlayacak bankalar kurulmalıdır." kararı üretim ve sanayi altyapısından ziyade finansal yapıyı güçlendirmeye yöneliktir.

Yerli malı kullanımını özendirmek, sanayiye teşvik etmek, küçük imalattan fabrikaya geçmek, ham maddesi yurt içinde üretilen sanayiye geliştirmek ve demir yolu yapımına önem vermek üretim ve sanayi altyapısı ile ilgili kararlardır.

Cevap: D

2. Milliyetçilik, laiklik, cumhuriyetçilik ve halkçılık ilkeleri Fransız İhtilali'nin ortaya koyduğu her milletin kendi devletine sahip olabileme hakkı, halkın kendi kendini yönetebilmesi, eşitlik, din ve devlet işlerini birbirinden ayrılması, din ve vicdan özgürlüğü gibi anlayışların Türkiye'ye yansımalarıdır.

Fakat devletçilik Fransız İhtilali ile ilgili değildir. Fransız İhtilali özgürlüğün önemsenmesi bağlamında liberal, kapital ekonomik görüşe uygundur. Devletçilik ekonomide halk adına devletin egemen olması anlayışıyla Bolşevik Rusya ile sosyalizm ile daha yakın bir ekonomik görüştür.

Cevap: C

3. Soruda anlatılan "Sonbahar Bunalımı", Meclis Hükûmeti Sisteminin uygulamada yarattığı sorunlar nedeniyle hükûmetlerin sık sık değiştiğini ve Ali Fethi Bey başkanlığındaki hükûmetin istifasıyla ciddi bir yönetim krizinin ortaya çıktığını göstermektedir. Bu krizin ardından 29 Ekim 1923'te anayasa değişikliklerinin yapılması, mevcut sistemin ülkeyi yönetmede yetersiz kaldığının kabul edildiğini ve daha sağlıklı bir yönetim düzenine geçilmek istendiğini ortaya koyar.

Bu durum, öncelikle yürütme gücünün daha düzenli ve istikrarlı çalışmasının amaçlandığını gösterir. Çünkü yaşanan krizlerin temel nedeni, yürütmenin Meclis içinden tek tek seçilmesi ve bu yüzden istikrarsız hükûmetlerin ortaya çıkmasıdır. Ayrıca yapılan anayasa değişikliğiyle devletin yönetim biçiminin açık ve net bir şekilde belirlenmek istendiği de anlaşılmaktadır. Son olarak, bütün bu gelişmeler Meclis Hükûmeti Sisteminin yetersizliğinin ortaya çıktığını ve bu yüzden yeni bir düzenlemeye gidildiğini kanıtlar.

Bu nedenle verilen I, II ve III numaralı yargıların tamamına ulaşılabilir.

Cevap: E

4. Mustafa Kemal'in, yakın arkadaşlarının bulunduğu ve destek verdiği fırka "Serbest Cumhuriyet Fırkasıdır." Ali Fethi Bey (Başkan), Nuri Conker, Ağaoğlu Ahmet, Reşit Galip, M. Emin Yurdakul gibi yakın çalışma arkadaşları ve kız kardeşi Makbule Hanım kurucular arasındaydı.

Cumhuriyet Halk Fırkası: İnkılapları sistematik ve disiplinli bir kadro ile yapabilmek için Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu, 9 Eylül 1923 yılında partiye dönüşmüştür. Mustafa Kemal tarafından 8 Nisan 1923'te açıklanan 9 Umde (İlke) Partinin esas ve programı olmuştur. Parti 10 Kasım 1924'te ismine Cumhuriyet kelimesini ekleyerek yoluna devam etmiştir. Sivas Kongresi'ni ilk kurultayı olarak kabul eder. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasi partisidir. 1950'ye kadar ülkeyi idare etmiştir. Kurucu Genel Başkanı Mustafa Kemal'dir. Ekonomide devletçilik anlayışını benimsemiştir. Atatürk ilkeleri 1931'de parti programına eklenmiştir.

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası: 1924 yılında Atatürk Dönemi'nde kurulan ilk muhalefet partisidir. Kâzım Karabekir, Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının başkanlığını üstlenmiştir.

Ahali Cumhuriyet Fırkası: 1930'da Adana'da yazar Orhan Kemal'in babası Abdülkadir Kemal Ögütçü tarafından kuruldu. Aynı yıl kapatıldı.

Halk İştirakiyun: I. TBMM'de Yeşil Ordu'nun sol ağırlıklı üyelerince kuruldu. Çerkez Ethem İsyanı sonrası gafil ve ihanetle itham edildiler. İcra Vekilleri Heyetince 1922'de kapatıldı.

Cevap: B

5. Atatürk'ün "Bir toplum aynı amaca, bütün kadınlar ve erkekleriyle beraber yürümezse ilerlemesi ve medenileşmesi mümkün değildir." sözü kadın erkek eşitliğini ve hayatın zorluğunu beraber göğüslemeyi vurgulamaktadır. Bu düşünceye yol veren "Medeni Kanun"un kabulüdür.

Saltanatın kaldırılması siyasi, Soyadı Kanunu'nun yürürlüğe girmesi de toplumsal alanda yaşanan gelişmelerdir. Bunların doğrudan kadın ve erkeklerle ilgili eşitlikçi bir mahiyeti yoktur.

Cevap: B

6. Cumhuriyetçilik ilkesi; özgür seçimlerle millet iradesinin tecelli ederek halkın, milletin yönetime sahip olmasını yani millî egemenliğin devlet yönetiminde etkin olmasını gerektirir.

Cevap: E

7. Lozan Antlaşması ile azınlıklar özel hukuk alanında evlenme- boşanma, miras vs gibi konularını Patrikhanede kurulan mahkemelerinde kendi inançları çerçevesinde çözebiliyordu. 1926 yılında kabul edilen Medeni Kanun ile bu farklı konuları sona ermiş, Patrikhanenin mahkeme kurma yetkisi de sona ermişti. Azınlıklar Medeni Kanun ile beraber Türk mahkemelerine tabi olmuşlardır.

Fakat Türk vatandaşı olmaları Medeni Kanun ile ilgili değil Lozan Antlaşması ile ilgili bir düzenlemeydi.

Cevap: D

8. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasını kurarak bara basma, finans piyasalarını düzenleme gibi yetkilerini uhdesine alarak ve kapitülasyonları kaldırmak yoluyla yabancıların ticari yaşamdaki ayrıcalığına son vererek ekonomik ve mali bağımsızlığını sınırlandıran engellerden kurtulmuştur.

Tekalif-i Milliye Emirlerinin yayımlanması Millî Mücadele Dönemi'nde yaşanan ordunun temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik bir adımdı. Bu dönemde Türkiye Cumhuriyeti de yoktur.

Cevap: D

9. Atatürk'ün, İş Bankasında bulunan hisselerinin gelirini Türk Tarih Kurumuna ve Türk Dil Kurumuna bırakmak yoluyla bu kurumları gelecekte hükümetlerden ekonomik açıdan bağımsız kılarak özgür bir şekilde bilimsel faaliyetlerin sürdürülebilirliğini ve millî bilincin gelişimine katkı sağlayacak faaliyetleri desteklemeyi ummuştur.

Kurumları siyasi iktidara bağlı kılmak söz konusu değildir. Bu şekilde kurumlar finansal anlamda özgür olmuşlardır.

Cevap: B

10. Yükseköğretim kurumlarında Atatürk ilkeleri ve İnkılap Tarihi dersi, "İnkılap Tarih Dersi" adıyla 1934 yılından itibaren okutulmaya başlanarak nesillere, tarih bilincinin kazandırılması, Türk inkılabının an-

lam ve amacının anlatılması, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş aşamalarının aktarılması ve Türk inkılabına bağlı ve devamlılığını sağlayacak nesiller yetiştirilmesi arzulanmıştır.

Fakat yeni Türkiye'nin emperyalist politikalarına zihinsel destek oluşturulması söz konusu olamaz. Türkiye'nin emperyalist arzu ve politikaları mevcut değildir.

Cevap: E

11. 1924 Anayasası'nın 87. maddesinde "Kadın, erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlköğretim Devlet okullarında parasızdır." denilerek iki temel ilke vurgulanmaktadır: Birincisi, eğitimde kadın-erkek ayrımı yapılmadan herkesin kapsanması, ikincisi ise ilköğretimin devlet tarafından ücretsiz olarak sağlanmasıdır. Bu düzenleme, toplumun bütün kesimlerine eşit fırsatlar sunmayı, eğitimi yalnızca belli bir zümrenin değil tüm halkın ulaşabileceği bir hak ve ödev hâline getirmeyi amaçlar. Bu anlayış, Mustafa Kemal Atatürk'ün halkçılık ilkesinin özünü yansıtır. Halkçılık, toplumda ayrıcalıkları reddeden, vatandaşlar arasında hukuk ve fırsat eşitliğini esas alan ve devletin halkın refahı ile gelişmesi için aktif rol üstlenmesini öngören bir ilkedir. İlköğretimin parasız ve zorunlu olması, devletin eğitim yoluyla halkın seviyesini yükseltme sorumluluğunu üstlendiğini; kadın-erkek ayrımı yapılmaması ise yurttaşlar arasında eşitlik anlayışının benimsendiğini gösterir.

Cevap: C

12. Türkiye Cumhuriyeti'nde, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi daha fazla kişinin oy kullanmasına vesile olur. Tek dereceli seçim sistemine geçilmesi ile seçme hakkına sahip olanlar aracı kullanmadan doğrudan partiyi, milletvekilini seçme hakkını elde etmişlerdir. Çok partili rejime geçilmesi ile farklı görüşler Mecliste temsil edilme imkânı elde etmiştir. 50 bin kişi için bir milletvekili yerine 25 bin kişi için bir milletvekili seçilmesi düzenlemesiyle milletvekili sayısı artmış ve daha çok kişi mecliste görev almıştır. Tüm bunlar halkın yönetime katılımın artırıcı düzenlemelerdir.

Fakat seçmen yaşının 18'den 22'ye çıkarılması oy kullanan insan sayısını azaltacağı için halkın yönetime katılımını rakamsal anlamda azaltır.

Cevap: A

1. 29 Ekim 1923 günü yapılan anayasa değişiklikleriyle Cumhuriyetin ilan edilmesiyle, Meclis Hükûmeti sisteminden kabine sistemine geçilmiş, böylece hükûmet kurma bunalımı sona ermiş, devletin yönetim şekli açıkça cumhuriyet olarak belirlendiği için rejim tartışmaları sona ermiş, millî egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu ilkesini anayasal olarak resmen hayata geçmiştir.

Cevap: E

2. 1929 yılında başlayan ekonomik kriz tüm dünyayı ve Türkiye'yi etkilemiş, bu durum Türk devletini ekonomiye yeni bir yön vermek zorunda bırakmış ve Türkiye, liberal politikaları bırakıp devletçi ekonomi modeline yönelmiştir. Bunun gereği olarak I. Beş Yıllık Sanayi Planı'nı hazırlanmış ve planın uygulanmasıyla devlet yatırımları artmıştır. Yine krizin etkilerine karşı Türk Parasını Koruma Kanunu çıkarılarak paramızın değeri korunmaya çalışılmıştır.

Fakat 1927'de çıkarılan Teşvik-i Sanayi Kanunu 1929 krizinden önce, özel sektörü desteklemek amacıyla çıkarılmıştır. Bu nedenle kriz sonrası gelişmeler arasında gösterilemez.

Cevap: B

3. Paragrafta verilen bilgiler irdelendiğinde, İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat - 4 Mart 1923), Lozan Konferansı'nın birinci döneminin kesintiye uğradığı (4 Şubat 1923) sırada toplanmıştır. Yine kongrede alınan kararlar TBMM'ye gönderildiği için, yasama organının takdirine sunulmuştur denilebilir. Kongrenin toplanma tarihine baktığımızda cumhuriyetin ilanından (29 Ekim 1923) önce yapılmıştır. Dolayısıyla üç yargıya da ulaşılır.

Cevap: E

4. 20 Ocak 1921'de kabul edilen Teşkilat-ı Esasiye'nin birinci maddesi "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. Yönetim şekli, halkın mukadderatını bizzat ve fiili olarak yönetmesi ilkesine dayanır" şeklindedir. Bu ilkenin gereği olarak yapılan ilk ve en temel inkılap, 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasıdır.

TBMM'nin açılması ve TBMM Hükûmetinin kurulması, 20 Ocak 1921 Teşkilat-ı Esasiye'den önce gerçekleşmiştir. Halifeliğin kaldırılması (1924), daha sonraki bir adımdır. Halk Fırkasının kurulması ise siyasi bir gelişmedir, egemenlik ilkesinin doğrudan ilk uygulaması değildir.

Cevap: C

5. Atatürk, "Bizde ruhbanlık yoktur, hepimiz eşitiz ve dinimizin hükümlerini eşit olarak öğrenmeye mecburuz." sözü ile toplumda sınıf, zümre ve ayrıcalıkların olmadığını, herkesin kanun ve din karşısında eşit olduğunu vurgulamaktadır. Ruhban sınıfının reddedilmesi, ayrıcalıklı bir kesimin bulunmadığını gösterir. Bu anlayış, eşitlik ve kaynaşma esasına dayanan Halkçılık ilkesinin doğrudan bir göstergesidir.

Devletçilik, ekonomiyle ilgilidir. Milliyetçilik, ulus bilinciyle ilgilidir. İnkılapçılık, yenilik ve değişimi ifade eder. Cumhuriyetçilik, yönetim şekliyle ilgilidir.

Cevap: A

6. Halkçılık ilkesi sosyal alanda bireylerin mutlu ve refah içinde olmasını hedefler. Sosyal adalet, sosyal güvence ve ekonomik yönden güçsüz kesimlerin korunmasını esas alan sosyal devlet anlayışı halkçılığın bir gereğidir. Yine halkçılık ilkesi, toplumdaki sınıf ve gruplara ayrıcalık tanımadığından sınıf mücadelesini de reddeder. Buna göre, resmî işlemlerde lakap ve ünvan kullanımının yasaklanması toplumda sınıf ve ayrıcalıkların kaldırılmasına imkân tanır ve halkçılık akla gelir. Eğitim ve sağlık hizmetlerinin ücretsiz olması sosyal devlet anlayışıdır ve bu durum ekonomik yönden güçsüz kesimlerin korunmasıdır ki halkçılığın doğal sonucudur. Vatandaşların seçimlerle devlet yöneticilerini belirlemesi halkın yönetime eşit bireyler olarak katılması, halkçılığın siyasal boyutunu oluşturur.

Cevap: E

7. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde şeri mahkemelerin yanında azınlık ve konsolosluk mahkemelerinin de bulunması adli sistemde bir karmaşaya mahal vermekteydi. Bu karmaşanın giderilmesi ve hukuk alanında eşitliğin sağlanmasında; Lozan Barış Antlaşması etkili olacaktır. Kapitülasyonların kaldırılması ile yabancı ve konsolosluk mahkemelerine son verilmiştir. Yine Mecelle'nin yürürlükten kaldırılması şeri hukuk temelli uygulamalar terk edilerek hukuk birliği yolunda önemli adım atılmasına vesile olmuştur. Medeni Kanun'un kabulü de din, mezhep ve cinsiyet ayrımı olmadan hukukta eşitliği hakim kılmanın yanında tek hukuk sistemi sağlamıştır. Bu nedenle üçü de hukuki karmaşanın giderilmesine katkı sağlamıştır diyebiliriz.

Cevap: E

8. Osmanlı Devleti'nde limanlar arasında yolcu ve yük taşıma işinin önemli bir kısmı ve büyük limanların işletmesi yabancı şirketlerin elindeydi. Denizlerde işletme yetkinin yabancılarda olması Türk denizciliğinin gerilemesine neden olmuştu. Bu duruma son vererek işletme yetkisinin Türklerin eline geçmesinde, Kabotaj Kanunu'nun kabulü etkili olacaktır. Bu kanun Türkiye'nin kendi kara suları ve limanları arasında yolcu ve yük taşıma hakkını yalnızca Türk gemilerine ve Türk vatandaşlarına vermiştir. Yabancıların deniz işletmeciliğine son verilmesi sağlamıştır.

Lozan Barış Antlaşması kapitülasyonları kaldırmıştır; ancak limanlar arası taşıma ve liman işletme hakkının doğrudan Türk vatandaşlarına verilmesini sağlayan bir düzenleme Lozan'da yoktur. Akdeniz Paketi askerî-siyasi bir ittifaktır; deniz işletmeciliğiyle ilgisi yoktur.

Cevap: B

9. Türk kadını anayasada yapılan düzenleme ile 1934'te milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde etmiştir. Bu durum cumhuriyetçilik ilkesinin gereğidir. Cumhuriyet rejiminde egemenlik millete aittir ve milletin tamamının (kadın-erkek eşitliğiyle) siyasal yaşama katılması esastır. Kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmesi, cumhuriyetçilik ilkesinin doğrudan bir gereğidir.

Fakat, milliyetçilik, ulusal birlik ve bağımsızlık anlayışıyla ilgilidir; kadınlara siyasal hak tanınmasıyla doğrudan ilişkili değildir. Yine laiklik, din ve devlet işlerinin ayrılması ilkesine dayanır.

Kadınlara siyasal hak verilmesi laikliğin doğrudan bir gereği değildir.

Cevap: A

10. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının programında yer alan, "dinî düşünce ve inançlara saygılı olunacağı" ifadesi laiklik karşıtlarınca farklı yorumlanmış, rejim karşıtı çevrelerin partiye yönelmesinde ve desteklemesinde etkili olmuştur.

Fakat, liberal ekonomi politikasının takip edileceği ifadesi ekonomik tercihlerle ilgilidir; cumhuriyet ve rejim karşıtlarını doğrudan cezbeden bir durum değildir. Yine devlete ait olan arazilerin topraksız köylülere verileceği ifadesi sosyal-ekonomik bir düzenlemedir; rejim karşıtlarının partiye yönelmesinde belirleyici değildir.

Cevap: C

11. Türkiye Cumhuriyeti devleti dışa bağımlılığı azaltmak adına birinci derece ihtiyaç maddelerini üretebilmek için harekete geçmiş ve 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu'nu çıkarmıştır. Bu kanun devletin doğrudan üretici olduğu bir anlayışı değil, özel girişimi teşvik etmeyi amaçlayan liberal ekonomi politikası doğrultusunda çıkarılmıştır. Bu doğrultuda özel girişime destek sağlamak, millî sermayeyi güçlendirmek, yerli sanayiye kurmak ve temel tüketim maddelerini üretmek amaçlar arasındadır.

Fakat özel sektörü kontrol altına almak devletçilik döneminin (1930 sonrası) bir anlayışıdır ve Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun amacı değildir.

Cevap: D

12. Atatürk Dönemi'nde 1931 yılında Türk Tarih Kurumu, 1932 yılında da Türk Dil Kurumu açılmıştır. Atatürk bu kurumların çalışmaları ile de yakından ilgilenmiştir. Bu kurumların ortak amacı millî şuuru ve kültürü geliştirmektir.

Türk tarihi ile ilgili iftirallara cevap vermek Tarih Kurumunun özel amacıdır, ortak amaç değildir. Türkçenin zenginliğini ortaya koymak Dil Kurumunun özel amacıdır, ortak amaç değildir. Okuma yazma oranını yükseltmek harf inkılabı ile ilgilidir. Eğitim öğretim kurumlarını birleştirmek Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile ilgilidir.

Cevap: D

1. 1930'lu yıllarda Dünya Buhranı "küresizleşme sürecini" daha da hızlandırdı. Ülkeler dışarıya kapandılar. Dış ticarette ülkelerin dışa açılmasını sağlamak üzere düzenlenen uluslararası toplantılardan bir sonuç çıkmadı. Bu koşullar Cumhuriyet Türkiye'sini de ivedi önlemler almaya sevk etti. Türkiye'de, I. Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlanarak planlı ekonomiye geçilmesi, krizin sonucu olarak devletçiliğin ön plana çıkması, sanayi yatırımları için 1933'te Sümerbankın kurulması, ağır sanayi hamlesi olarak 1937'de Karabük Demir Çelik Fabrikasının kurulması gibi adımlar atıldı.

Fakat 1926'da çıkarılan Kabotaj Kanunu'nda amaç deniz taşımacılığında millî egemenliği sağlamak, Dünya Buhranı ve devletçi sanayi politikalarıyla doğrudan ilgili değildir.

Cevap: D

2. Cumhuriyetçilik; egemenliğin millete ait olması, yani yönetimde halkın söz sahibi olması esasına dayanır. Bu anlayışın doğal tamamlayıcısı ise halkçılık ilkesidir. Halkçılık, seçme ve seçilme hakkının ayrımsız biçimde tüm vatandaşlara verilmesini savunur. Sınıf, zümre ve kişi egemenliğini reddeder.

Laiklik din-devlet ayrımı, inkılapçılık yenilik ve çağdaşlaşma, devletçilik ekonomik alanda devletin rolü, milliyetçilik ulusal birlik ve bağımsızlık ile ilgilidir.

Cevap: C

3. Atatürk'ün milliyetçilik ilkesi, yalnızca siyasi bağımsızlığı değil; dil, kültür ve ekonomik bağımsızlığı da kapsar. Bu çerçevede Atatürk Dönemi'nde hayata geçirilen; İktisadi Müesseselerde Mecburi Türkçe Kullanılması Hakkında Kanun'un kabulü, Türkçenin kamusal ve ekonomik hayatta kullanılması sağlayarak dil birliği ve ulusal kimlik inşasına katkı sunmuştur. Yine Güneş – Dil Teorisi'nin oluşturulması ile Türkçenin köklü ve zengin bir dil olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Türk Parasını Koruma Kanunu'nun çıkarılması ile de ulusal paranın değeri ve ekonomik bağımsızlık korunmak istenmiştir. Bu nedenle üç gelişmenin de milliyetçilik ilkesiyle ilişkili olduğu savunulabilir.

Cevap: E

4. 1923 milletvekili seçimleri öncesinde Seçim Kanunu'nda bir değişiklik yapılmış, "seçme ve seçilmede vergi verir olma" koşulu kaldırılarak daha geniş halk kitlelerinin oy kullanabilmesi sağlanmıştır. Vergi şartı kalkınca ekonomik durumu yetersiz olan vatandaşlar da seçme-seçilme hakkını kullanabilmiş ve yönetime katılımı artırılmıştır.

Fakat "siyasi hakların kullanımında kadın erkek eşitliğini sağlamak" bu tarihte söz konusu değildir. Kadınlara henüz seçme ve seçilme hakkı verilmemiştir (1930-1934 yılları). Yine "halkın temsilcilerini doğrudan seçmesini sağlamak" ile de ilişkili olamaz. Çünkü doğrudan seçim sistemiyle ilgili bir düzenleme değildir. Bu durum tek dereceli seçim sistemine geçiş ile 1946'da söz konusu olacaktır.

Cevap: A

5. 1931'de Atatürk'ün direktifiyle kurulan Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti (sonraki adıyla Türk Tarih Kurumu), Türk tarihini bilimsel yöntemlerle araştırmak ve dünyaya tanıtmak amacıyla faaliyet göstermiştir. Türk tarihi ile ilgili kurultaylar toplama ve Anadolu'da arkeolojik çalışmaları destekleme bunlara örnek olarak verilebilir.

Fakat, *Ülkü* adında süreli bir yayın çıkarma Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti ile ilgili değildir. *Ülkü* dergisi, Halkevleri tarafından çıkarılmıştır.

Cevap: B

6. Cumhuriyet Halk Partisinin ilk kongresi, 4-11 Eylül 1919 tarihleri arasında toplanan Sivas Kongresi; parti tüzüğü'nün kabul edildiği, 9 Eylül 1923 ise kuruluş tarihi olarak kabul edilmektedir. Bu şekilde mazisini Millî Mücadele yıllarına dayandıran Cumhuriyet Halk Partisi Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin devamı olduğunu kabul etmiştir. Bu yaklaşım, CHP'nin Millî Mücadele'nin örgütsel mirasını sahiplendiğini gösterir.

Doğu İlleri Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ve Redd-i İlhak Cemiyeti bölgesel organizasyonlar olmaları Millî Kongre Cemiyetinin basın ve propaganda ağırlıklı bir yapıya sahip olması nedeniyle ulusal örgütlenme ve eylem durumlarından uzak olmaları nedeniyle cevap olamazlar. İttihat ve Terakki Cemiyeti de Osmanlı Dönemi siyasi partisi olduğu için cevap olamaz.

Cevap: B

7. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır." sözü, Türkçenin yabancı dillerin etkisinden kurtarılması, yani dil alanındaki millileşme çalışmalarını ifade eder. Bu çerçevede öz Türkçe çalışmalarıyla yabancı kökenli sözcükler yerine Türkçe karşılıklar kullanılması hedeflenmiştir ki dilin millileştirilmesi doğrudan ilgilidir. Türk Dil Kurumunun oluşturulması da Türkçeyi bilimsel yöntemlerle geliştirmek ve korumak amacıyla ilgilidir.

Fakat "Öğretim birliğinin sağlanması" bununla ilgili değildir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitimde birlik amaçlanmıştır. Dil değil, eğitim sistemi ile ilgilidir.

Cevap: D

8. Soruda verilen tanımlar, cumhuriyetçilik ve halkçılık ilkelerinin ortak yönü olan egemenliğin halka ait olması ve ayrımcılığın reddedilmesi esasını vurgulamaktadır. Buna göre; "kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi," ile cinsiyet ayrımı ortadan kaldırmış ve halkın yönetime katılımı genişletmiştir. "saltanatın kaldırılması" ile egemenlik kişiden alınıp millete verilmiş ve sınıf ve zümre egemenliği sona ermiştir. O nedenle bu iki öncül verilen ilkelere uygundur.

Fakat, "Halkevlerinin kurulması"nın amacı halkın eğitim ve kültür düzeyini yükseltmektir. Daha çok inkılapçılık ve halkçılığı destekleyen sosyal-kültürel bir uygulamadır, ancak soruda vurgulanan egemenliğin kaynağı ve siyasi eşitlik ile doğrudan ilgili değildir.

Cevap: D

9. Türkiye Cumhuriyeti'nde İş Bankasının kurulmasının devletçilik ilkesinin bir gereği olduğu söylenemez. Devletçilik ilkesi, devletin ekonomide doğrudan yatırım yapmasını, özellikle özel sektörün yetersiz kaldığı alanlarda üretici rol üstlenmesini ifade eder. İş Bankası özel bir bankadır.

Cevap: A

10. Mustafa Kemal Paşa'nın, siyasi bir lider olarak "Ben ne yaptım, niye yaptım, nasıl yaptım, kimlerle yaptım, karşıma kimler çıktı?" sorularına açıklık getirdiği gelişme Büyük Nutuk adlı konuşmasıdır. Bu yönüyle *Nutuk*, Atatürk'ün siyasi liderliğinin gerekçelerini ve uygulamalarını bizzat anlattığı temel eserdir.

Havza Genelgesi, bir genelgedir, süreci anlatmaz. Karlsbad Hatıraları, fikir ve gözlemler içerir, Millî Mücadele anlatımı değildir. Başkomutan olarak görevlendirilmesi bir görev ve yetki verme sürecidir. İzmir İktisat Kongresi açılış konuşması ise ekonomi ağırlıklıdır tüm süreci kapsamaz.

Cevap: C

11. Mustafa Kemal Paşa yaptığı bir konuşmada "Türk ulusu cehaletten az emekle ve kısa yoldan ancak kendi güzel ve asil diline kolay uyan böyle bir araçla sıyrılabilir." diyerek yeni Türk harflerinin kabulünün önemine dikkat çekmiştir. Bu ifadeler doğrudan okuma-yazmayı kolaylaştıran Latin esaslı yeni Türk harflerini işaret eder.

Tevhid-i Tedrisat eğitimde birlik ile ilgilidir. Türk Tarih Kurumu tarih bilimi ile Türk Dil Kurumu da dilin geliştirilmesiyle ilgilidir. Halkevleri ise yaygın eğitim ve kültür ile ilgilidir.

Cevap: E

12. 1924 Anayasası tasarısında yer alan "Her Türk seçme hakkına sahiptir" ifadesi; seçme hakkını cinsiyet ayrımı yapmaksızın tüm Türklere tanımaktadır. O nedenle bu şekilde kabul görseydi "Her Türk" ifadesi kadınları da kapsadığı için, kadınlara seçme hakkı tanınmış olurdu. Doğru olan öncül bu öncüldür.

"Tek dereceli seçim sisteminin uygulanması," olmaz. Çünkü verilen ifade, seçimlerin derecesiyle (tek/iki dereceli) ilgili değildir. Bu konu ayrı bir düzenleme gerektirir. "Türk vatandaşlarının ilk kez oy kullanma hakkına sahip olması" da olmaz. Çünkü erkek vatandaşlar Osmanlı'nın son döneminden itibaren zaten oy kullanabiliyordu

Cevap: B

ÇÖZÜMLER

1. 1926 Ankara Antlaşması ile sorunun bir şekilde çözülmüş olması ilerleyen süreçte Türkiye ve İngiltere ilişkilerinin yumuşama sürecine girmesinde etkili olmuştur. Antlaşma ile sınır tespiti büyük oranda Brüksel hattının öngördüğü şekilde olmuştur. Musul petrollerinden %10 oranında pay 25 yıl süreyle Türkiye'ye bırakılmıştır. Musul'dan vazgeçerek Türkiye, Misakımillî'den taviz vermek durumunda kalmıştır.

Fakat bir şehir efsanesi olan "Türkiye'nin, Musul petrolleriyle ilgili hakından 500 bin sterlin karşılığında vazgeçtiği" ifadesi doğru bir bilgi değildir. Bu yanlış bilgiyi MEB'te tarih ders kitabından çıkmıştır.

Cevap: A

2. 1928 yılında Osmanlı Borçları konusunda antlaşma olsa da 1929 Ekonomik Krizi'nde **Hoover Moratoryumu**'na dayanarak Türkiye kısa süreliğine borçları ödemeyi durdurmuştur.

Dawes Planı, ABD'li C. Dawes başkanlığında bir komisyonun Almanya'nın Versay Antlaşması kapsamında ödeyeceği tazminat konusunu çözdüğü ve indirim yaptığı plandır.

New Deal Projesi, 1933'te ABD'nin, Başkan Roosevelt liderliğinde krizi aşmak için uyguladığı ekonomik programdır.

Meiji Restorasyonu, Japonya'da 1867'de tahta geçen İmparator Mutsuhito'nun başlattığı Batı'ya örnek alan büyük bir çağdaşlaşma hamlesidir.

24 Ocak Kararları, serbest piyasa ekonomisine geçişi sağlamak için Başbakanlık Müsteşarı Turgut Özal'ın hazırladığı 24 Ocak 1980'de ilan edilen ekonomik kararlardır. 24 Ocak Kararları'yla aynı zamanda ithal ikameci modelden ihracata dayalı ekonomik modele geçildi.

Cevap: C

3. Atatürk Dönemi'nde Vagon Lits Olayı, Darülfünun öğrencilerinin milliyetçi duygularla meydanları doldurduğu olaydır. Bu olay, Fransız firması olan Vagon Lits'de bir çalışanın Türkçe konuştuğu için işten uzaklaştırılmasına gösterilen tepkidir. Razgrad Olayı da Bulgarların Türk mezarlarını tahrip etmesine gençlerin millî değerlere sahip çıkarak gösterdiği tepkidir.

Kıbrıs Olayı Atatürk Dönemi'ne ait bir gelişme değildir.

Cevap: D

4. Türkiye'nin revizyonist bir politika izlememesinde "Millî Kurtuluş Mücadelesi'nin zaferle sonuçlanması" etkili olacaktır. Çünkü Türkiye, I. Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkmasına rağmen Millî Mücadele'yi kazanarak siyasi ve askerî bağımsızlığını fiilen sağlamıştır. Bu durum, statükoyu kökten değiştirmeye yönelik revizyonist bir politika izleme ihtiyacını ortadan kaldırmıştır.

Yine "Lozan Antlaşması ile Sevr Antlaşması'nın geçersiz kılınması" da bu durumda etkili olacaktır. Sevr gibi ağır ve dayatmacı bir antlaşma yerine, Türkiye'nin egemenliğini tanıyan Lozan Antlaşması imzalanmıştır. Böylece Türkiye, savaş sonrası düzeni kendi lehine büyük ölçüde şekillendirmiştir; bu da revizyonist bir tutuma gerek bırakmamıştır.

Fakat, "Birleşmiş Milletlerin kurucu üyesi olması" bu durumda etkili olamaz. Çünkü Birleşmiş Milletler, II. Dünya Savaşı sonrası (1945) kurulmuştur. Soru ise İki Savaş Arası Dönemi kapsadığından bu seçenek konuyla ilgili değildir.

Cevap: D

5. Nüfus Mübadelesi'nde Yunanistan'da Batı Trakya (İskece, Gümülcine ve Dedeağaç) Türkleri dışındaki Türkler göçe mecbur edilmiş; bu kapsamda Selanik Türkleri göçe mecbur edilenlerdendir.

Türkiye'de ise İstanbul ve Adalarda yaşayan Rumlar hariç diğer şehirlerde yaşayan Rumlar göçe mecbur kılınmıştır.

Cevap: B

6. Balkan Pakti, üye devletlerden birine bir saldırı olursa ortak savunmayı amaç edinse de bu konuda ilgili devletler çekincelerini de ortaya koymuşlardır. Bu kapsamda Türkiye Balkan Pakti'nde, Sovyet Rusya'dan saldırı gelirse ortak savunmaya katılmayacağını bildirmiştir.

Cevap: A

7. Lozan Konferansı'nda ve sonrasında yaşanan Musul krizi esnasında Türk tarafının, "Halkın çoğunluğunun Türk olması" nedeniyle Musul'un Türkiye'ye bırakılması isteğinin temel dayanağı demografik yapı yani nüfustur.

Cevap: E

8. 1932 yılında İngiliz hükûmetince hazırlanan ve Aralık ayında Fransa, Almanya, İtalya, ABD ve İngiltere tarafından kabul edilen ve "herkes için eşit güvenlik sistemi çerçevesinde silahlanma eşitliğini tanıyan" Mac Donald Planı'nın kabul edilmesi üzerine Türkiye "Boğazların silahsızlandırılması ile ilgili hükümlerin iptal edilmesini resmen talep etmiştir." Mac Donald Planı, I. Dünya Savaşı sonrası mağlup devletlere uygulanan askerî sınırlamaların gevşetilmesi yönünde bir ortam oluşturmuştur. Türkiye, bu gelişmeyi Lozan Antlaşması'nda Boğazlar için kabul edilen silahsızlandırma statüsünün artık geçerliliğini yitirdiği şeklinde değerlendirmiştir.

NATO 1949'da kurulmuştur. Bu dönemde ABD'den silah alımıyla ilgili doğrudan bir adım söz konusu değildir. Briand-Kellogg Pakti 1928'de imzalanmıştır. Hatay süreci 1936'dan sonra gelişmiştir. Kronolojik olarak diğer seçenekler süreçle ilgili değildir.

Cevap: C

9. Balkan Antantı'nda Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya vardır. İtalya'nın yayılcı politikası, mübadale olayını çözen Türk ve Yunan devletlerinin yakınlaşması, silahlanma yarışının artması ve Almanya'nın saldırgan dış politikası bu devletleri yan yana getirmiştir.

Fakat komünizmin Balkanlarda yayılması bu süreçte etkili olamaz. Çünkü bu durum, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaş Dönemi'nde yaşanan bir gelişmedir.

Cevap: B

10. Mustafa Kemal'in Harp Akademisi'nden mezun olduktan sonra ilk görev yeri Şam olmuştur (5. Ordu). Mustafa Kemal, 1905 yılında Şam'da arkadaşlarıyla birlikte Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurmuştur. Şam; farklı milletlerin, yönetim anlayışlarının ve sorunların gözlemlenebildiği bir merkez olması nedeniyle Mustafa Kemal'in siyasi ve fikrî gelişimini etkileyen şehirlerden biri olmuştur.

Bu nedenle Murat'ın sunusunda I, II ve III. öncüllerdeki bilgilere yer vermesi arkadaşlarını doğru bilgilendirmesini sağlar.

Cevap: E

11. "Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalmaz." sözü, Türk vatanının sınırlarının ve bağımsızlığının korunmasını esas alan Misakımillî anlayışının açık bir yansımasıdır. Misakımillî, Türklerin çoğunlukta olduğu ve tarihsel olarak Türk yurdu kabul edilen toprakların vazgeçilmez olduğunu belirtir. Hatay, Millî Mücadele Dönemi'nde Misakımillî sınırları içinde kabul edilmiştir. Bu nedenle Atatürk'ün Hatay konusundaki kararlı tutumu, Misakımillî'nin vazgeçilmezliğinin bir gereği olarak değerlendirilebilir.

Lozan Barış Antlaşması ile Hatay Türkiye sınırları dışında kalmıştır. Ankara Antlaşması: Fransa ile yapılmış olup Misakımillî'nin tamamını kapsamaz. 9 Umde: Siyasi ilkeleri içerir, toprak bütünlüğü vurgusu bu bağlamda değildir. Teşkilat-ı Esasi: Anayasal düzenle ilgilidir.

Cevap: C

1. II. Dünya Savaşı'na giden süreçte Hatay Sorunu ile ilgili Türk-Fransız görüşmelerinden bir uzlaşma çıkmaması üzerine konu Milletler Cemiyetine taşınmıştı. Milletler Cemiyeti bu doğrultuda çözüm odaklı olarak Sandler Raporu'nu hazırlamıştır. Sandler Raporu ile Hatay'da 1938'de bağımsız bir yönetim kurulmuştur.

Brüksel, Musul Sorunu esnasında Milletler Cemiyeti tarafından çizilen geçici sınırdır.

Hrisantos, Doğu Karadeniz'de Rumların çoğunlukta olduğunun iddia edildiği bölgede Pontus Rum Devleti'nin kurulması gerektiği ifade eden rapordur.

Bristol, İzmir'in işgaliyle yaşanan kargaşa ve katliamın sorumlusunun Yunanistan olduğunu ifade eden uluslararası rapordur.

King-Crane, Anadolu'da ABD mandasını öneren bir rapordur.

Cevap: A

2. Atatürk, Türk Dil Kurumunun dilde sadeleşme hedefi doğrultusunda *Geometri Kılavuzu*'nu bizzat kaleme almış; bu eserde aç, üçgen, dikdörtgen, çember gibi bugün kullandığımız birçok Türkçe matematik terimini kazandırmıştır. Bu yönüyle eser, dilde özleşmenin somut bir örneğidir.

Cumalı Ordugâhi, edebi/askerî anılar niteliğindedir. *Nutuk*, Tarihî ve siyasal bir hitabedir, amaç dil sadeleştirme değildir. *Karlsbad Günlükleri* günlük/hatıra türündedir. *Vatandaş için Medeni Bilgiler*, yurttaşlık bilinci kazandırmayı hedefler.

Cevap: B

3. Atatürk'ün bu sözünde vurgulanan kazanımlar; Boğazların tam olarak Türk egemenliğine geçmesi, savaş gemilerinin geçişinin sınırlandırılması ve Türkiye'nin güvenliğinin sağlanmasıdır. Bu kazanımlar 1936 Montrö Boğazlar Sözleşmesi ile elde edilmiştir.

Lozan Barış Antlaşması: Boğazlar uluslararası bir komisyonun denetimindeydi, tam egemenlik yoktu.

Mudanya Mütarekesi: Askerî ateşkes niteliğindedir.

Londra Boğazlar Sözleşmesi: Osmanlı Dönemine aittir.

Akdeniz Paketi: Boğazlarla doğrudan ilgili değildir.

Cevap: D

4. Ziya Gökalp, Türk milliyetçiliğinin fikir babasıdır. Türkçülük düşüncesi, ulus-devlet, kültür birliği gibi kavramlarla Mustafa Kemal'in milliyetçilik anlayışını doğrudan etkilemiştir. Yine Yusuf Akçura da etkilemiştir. *Üç Tarz-ı Siyaset* adlı eseriyle Türk milliyetçiliğini savunmuş, Osmanlıcılık ve İslamcılığa karşı milliyetçi yaklaşımı öne çıkarmıştır. Bu görüşler Atatürk'ün millî devlet anlayışıyla örtüşür. Bu iki ismi doğru kabul etmek gerekir.

Fakat Tevfik Fikret, daha çok hürriyet, özgürlük, Batıcılık ve insanlık temalarıyla öne çıkar. Milliyetçilikten ziyade özgürlükçü ve evrensel düşünceleriyle etkili olmuştur.

Cevap: D

5. 1924 yılında İstanbul'da toplanan Haliç Konferansı Irak sınırına çözüm bulma amacı ile toplanmıştır. Lozan Antlaşması'nın ilgili hükmü üzerine toplanan konferansta Türkiye'yi Ali Fethi Okyar temsil etmişti. Katılımcılarından birisi de İngiltere'dir.

Fakat Irak'ın uzlaşmaz tutumu konferansı başarısız kılmıştır ifadesi yanlıştır. Çünkü konferansta asıl muhatap İngiltere'dir, Irak bağımsız bir taraf olarak belirleyici değildir. Konferansın başarısız olmasının temel nedeni İngiltere'nin uzlaşmaz tutumudur.

Cevap: E

6. Arnavutluk'un Balkan ülkesi olmasına rağmen Balkan Antantı'na katılmamasında, yayılcı İtalyan nüfuzu altında olması etkili olacaktır. Arnavutluk, özellikle 1930'lu yıllarda İtalya'nın siyasi ve askerî etkisi altındadır. Bu nedenle Yunanistan, Türkiye, Yugoslavya ve Romanya'nın oluşturduğu Balkan Antantı'na katılmamıştır.

Ege Denizi'ne ulaşmayı amaçlaması söz konusu değildir. Arnavutluk'un böyle bir hedefi yoktur. Bu amaç daha çok Bulgaristan için geçerlidir.

Olası bir savaşın Balkanları etkilemesinden endişe duyması tutarlı bir ifade değildir. Bu durum Balkan Antantı'na katılma gerekçesi olabilirken, katılmama sebebi değildir. Ama Arnavutluk İtalya etkisi nedeniyle katılmayı tercih edecektir.

Cevap: B

7. Kabotaj Kanunu (1926), Türkiye'nin kendi karasularında ve limanlarında ulaşım, ticaret ve işletme gibi yetkilerini tamamen egemenlik altına alma amacını taşır. Yabancı devletlerin ayrıcalıklarını (kapitülasyon kalıntıları) ortadan kaldırmayı hedefler. Bozkurt-Lotus Olayı (1926), bir Türk gemisi ile Fransız gemisinin çarpışması sonrası yaşanmış, Türkiye'nin kendi karasuları ve gemileri üzerindeki yargı yetkisini savunması ile sonuçlanmıştır. Bu olay, Türkiye'nin egemenlik ve bağımsızlık haklarını kararlılıkla koruduğunu göstermiştir. Bu yönüyle Bozkurt-Lotus Olayı, Kabotaj Kanunu'nun çıkarılmasının ne kadar haklı ve gerekli olduğunu ortaya koyan en önemli dış politika gelişmesidir.

Akdeniz Paktı, 1936'da yayımlı Alman ve İtalyan devletlerine karşı güvenlik amaçlıdır.

Patrikhane Olayı iç egemenlik konusudur.

Vagon Lits Olayı, ekonomik bağımsızlıkla ve Türkçe kullanılmasıyla ilgilidir.

Razgrad Olayı, Bulgaristan'da yaşayan Türklerin azınlık haklarıyla ilgilidir.

Cevap: B

8. On iki Ada'nın silahlandırılması Türkiye ve Fransa arasında bir sorun değildir. On iki Ada, İtalya'nın kontrolündedir ve bu konu Türkiye-Fransa ilişkileriyle ilgili değildir. Dolayısıyla Fransa ile gerginliğe neden olduğu söylenemez.

Osmanlı Devleti'nden kalan borçların paylaşımı ve ödenmesi meselesinde Fransa ile Türkiye arasında ciddi görüş ayrılıkları yaşanmıştır. Bu durum iki ülke arasında gerginliğe neden olmuştur. Adana-Mersin demir yolları Fransız şirketlerinin elindeydi. Türkiye'nin millî egemenlik ve ekonomik bağımsızlık anlayışı doğrultusunda bu konuda yaşanan anlaşmazlıklar, Fransa ile gerginliğe yol açmıştır.

Cevap: C

9. Sadabat Paktı (1937), Türkiye, Irak, İran ve Afganistan arasında imzalanmış; bölgesel güvenlik, barış ve iyi komşuluk esaslarına dayanan bir antlaşmadır. Bu yönüyle üye devletlerin bağımsız ve egemen olduklarını vurgulama, anlaşmazlıkları barışçıl yoldan çözme, sınır güvenliğini sağlama ve iç işlerine karışmama paktın amaçları arasındadır.

Fakat, milliyetçiliğin güçlenmesini engelleme gibi bir amaç Sadabat Paktı'nın amaçları arasında yoktur. Aksine, egemen ve bağımsız ulus devletlerin iş birliği esas alınmıştır.

Cevap: E

10. Musul Sorunu, Haliç Konferansı'nda çözülemeyince Milletler Cemiyetine taşınmıştır. Cemiyet, 1924'te geçici olarak Brüksel Hattı'nı belirlemiş; bu hat 1926 Ankara Antlaşması ile Türkiye-Irak sınırı olarak kesinleşmiştir.

Midye-Enez Hattı, Trakya sınırı (I. Balkan Harbi) ile ilgilidir. Sandler Hattı: Hatay meselesi ile ilgilidir. Milne Hattı, Ege'de ateşkes hattıdır. (İzmir'in işgalinden sonra)) Maginot Hattı, II. Dünya Savaşı öncesi yapılan Fransa savunma hattıdır.

Cevap: C

11. Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" ilkesi doğrultusunda Türkiye, barış ve güvenliği amaçlayan çeşitli uluslararası oluşumlara katılmıştır. Milletler Cemiyeti, Balkan Antantı, Sadabad Paktı, Kellogg Paktı gibi.

Fakat Locarno Antlaşması bu duruma örnek verilemez. Locarno, Avrupa devletleri arasında imzalanmıştır, Türkiye taraf değildir.

Cevap: C

12. Türkiye ve Yunanistan arasında 10 Haziran 1930'da Ankara'da nüfus mübadelesini çözen bir antlaşma imzalanmasını Mussolini yönetimindeki İtalya'nın saldırgan ve yayımlı politika izlemeye başlamasının hızlandırdığı söylenebilir. İki komşu İtalya tehdidine karşı aralarındaki problemleri çözmek isteyecektir.

Lakin 1933'te iş başına gelen Hitler'in başında bulunduğu Almanya'nın saldırgan tutumu 1930'daki bir antlaşmayı mantıken etkileyemez. Yine Türkiye'nin Milletler Cemiyeti üyeliğine daveti 1932'de olduğu için bu gelişmede kronolojik olarak 1930 tarihli bir antlaşmada etkili olamaz.

Cevap: A

ÇÖZÜMLER

1. Alman Dışişleri Bakanı Zimmermann'ın Meksika'yı savaşa katılmaya ikna etmek için, daha önceden kaybettikleri ABD eyaletleri olan Teksas, New Mexico ve Arizona'yı geri alabilecekleri ve Almanya'nın bu durumu destekleyeceğini bildiren telgrafın deşifre olması üzerine ABD, I. Dünya Savaşı'na girmiştir.

Cevap: E

2. Versay Antlaşması'nın Sedan Savaşı'nın yaşanmasında etkili olduğu söylenemez. Sedan Savaşı 1870–1871 Fransız–Prusya Savaşı sırasında gerçekleşmiştir ve Versay Antlaşması'ndan çok önce yaşanmıştır. Dolayısıyla Versay'ın bu olay üzerinde etkisi olamaz.

Nazi Partisinin Almanya'da iktidara gelmesinde Versay etkili olacaktır. Ekonomik yıkım ve işsizlik, Nazi propagandasını güçlendirmiştir. Yine II. Dünya Savaşı'nın başlamasında Versay'ın yarattığı intikam ve revizyon isteği temel etkindir. II. Dünya Savaşı'nda Barbarossa Harekâtı'nın düzenlenmesi Almanya'nın yayılmacı ve saldırgan politikalarının (Versay'a tepki olarak gelişen) bir sonucudur. Almanya'nın Hayat Sahası Politikası'nı gündeme almasında da Versay'ın Almanya'yı ekonomik ve coğrafi olarak sınırlaması etkili olacaktır.

Cevap: C

3. Hitler liderliğindeki Nazi Partisiyle birlikte antemitizmin (Yahudi düşmanlığı) temel politika olmasıyla Almanya'da Nürnberg Kanunları ve Kristal Gece eylemleriyle Yahudilere karşı baskı, ötekileştirme ve katliamlar yaşanmıştır.

Katyn Ormanları Katliamı ise II. Dünya Savaşı yıllarında SSCB tarafından Polonya'ya karşı yapılmıştır.

Cevap: D

4. Mussolini, "Bizim Deniz (Mare Nostrum)" anlayışıyla Akdeniz'i İtalya'nın egemenlik alanı yapmayı ve Roma İmparatorluğu'nu yeniden canlandırmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda İtalya, Arnavutluk'u işgal etmiştir.

Arnavutluk, Adriyatik Denizi kıyısında yer alması nedeniyle Akdeniz hâkimiyeti açısından stratejik öneme sahiptir.

Danzing, Baltık Denizine kıyı olan ve Almanya'nın topraklarına katmak istediği bir yerdir.

Südetler, Çekoslovakya toprağı olan, Akdeniz'le ilgisi olmayan ve Almanya tarafından Münih Konferansı ile ele geçirilen bir bölgedir.

Kıbrıs, İngiliz kontrolüne olan bir yerdir.

Rodos, 1912'den beri İtalyan hakimiyetinde olan bir yerdir.

Cevap: B

5. II. Dünya Savaşı'na fiilen katılmamasına rağmen Türkiye, genel seferberlik nedeniyle asker sayısını çok büyük ölçüde artırmıştır. Bunun sonucu olarakta; ordunun beslenmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması ekonomiye ağır bir yük getirmiştir. Ordunun donatılması zorunluluğu savunma harcamalarını artırmıştır. Çalışma çağındaki erkek nüfusun askere alınması nedeniyle tarım ve sanayide iş gücü azalmıştır. İş gücü kaybı ve üretim aksaklıkları nedeniyle de tarım üretimi gerilemiştir.

Fakat "Nüfus artış hızı savaş öncesi döneme göre kıyaslandığında yükselmiştir." diyemeyiz. Çünkü bu teknik olarak mümkün değildir. Uzun süreli askerlik, ekonomik sıkıntılar ve yaşam koşullarının ağırlaşması nedeniyle tam tersi nüfus artış hızı düşmüştür.

Cevap: B

6. II. Dünya Savaşı öncesi ve savaş yıllarını kıyaslayan tabloya göre enflasyon yaşanmıştır. (ör. top-
tan eşya fiyatları 100 → 449). Millî gelirden düşüş
yaşanmıştır. (Reel millî gelir endeksi 100 → 75'e
düşmüştür.) Sanayi üretimi düşmüştür (Sanayi
üretim endeksi 100 → 78'e gerilemiştir.)

En yüksek fiyat artışı buğdayda gerçekleşmiştir
(Buğday fiyat endeksi 100 → 568 ile en yüksek
artışı göstermiştir.)

Fakat tütün üretimi düşmüştür denilemez. Tütün
üretim endeksi 100 → 105'e yükselmiştir, düşme-
miştir.

Cevap: E

7. II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin baskıya
maruz kalmasında; stratejik öneme sahip bir ko-
numda olması etkili olacaktır. Türkiye; Boğazlar,
Orta Doğu, Balkanlar ve Kafkaslar arasındaki ko-
numuyla askerî ve jeopolitik açıdan çok önemlidir.
Bu durum baskının temel nedenidir.

Fakat "ekonomik açıdan güçlü olması" gibi bir du-
rum ve etken söz konusu değildir. Çünkü, Türkiye
savaş yıllarında ekonomik olarak güçlü değildir.
Aksine, kaynakları sınırlı ve zor koşullar altındadır.
Bu nedenle baskının nedeni olamaz. Yine,
"savaş yanlısı bir politika takip etmesi" de söz ko-
nusu değildir. Çünkü, Türkiye tarafsız ve barışçı
bir politika izlemiştir.

Cevap: E

8. II. Dünya Savaşı ile ilgili bir panelde; "Türkiye II.
Dünya Savaşı'na katılmasa da ekonomik sıkıntıyı
sonuna kadar hissetmiştir." diyen panelist, "Çak-
mak Hattı'nın kurulmasını bu duruma örnek ola-
rak gösteremez. Çünkü bu gelişme askerî savun-
ma önlemidir; ekonomik sıkıntının doğrudan bir
sonucu değildir.

II. Dünya Savaşı'na fiilen katılmamasına rağmen
Türkiye'nin, savaşın yarattığı ekonomik baskıları
ve kıtlığı derinden yaşadığının göstergeleri, Millî
Korunma Kanunu'nun kabulü (Devletin ekonomi-
ye müdahalesi, savaş koşullarının yarattığı zo-
runluluktan doğmuştur.), karaborsacılığın artması
(Mal kıtlığı ve fiyat artışları savaş ekonomisinin
sonucudur.), karne uygulaması (Temel tüketim
maddelerinin kıtlığı nedeniyle uygulanmıştır.) ve
Varlık Vergisi (Savaş ekonomisinin finansmanını
sağlamak amacıyla çıkarılmıştır.) uygulamasıdır.

Cevap: A

9. İngiltere, Fransa ve Türkiye arasında 19 Ekim
1939'da imzalanan Üçlü İttifak Antlaşması'nda
yer alan; "Türkiye'ye karşı bir Avrupa Devletince
girişilecek bir saldırı sonucunda, Türkiye bu dev-
letle savaş durumuna girdiği takdirde, Fransa ve
Birleşik Krallık fiili olarak, Türkiye ile iş birliği ya-
pacaklar ve ona ellerinden gelen tüm yardım ve
desteği göstereceklerdir." maddesi dönem şartları
düşünüldüğünde Türkiye'ye Alman ve İtalyan teh-
didine karşı güvence vermektedir.

Fakat Japonya, o dönem şartlarında Türkiye'yi
tehdit edebilecek bir coğrafi konumda değildir.

Cevap: D

10. II. Dünya Savaşı'nda ABD'nin kaybı diğerlerine
göre daha az olmuştur. II. Dünya Savaşı'nda ABD
ana karası savaş alanı olmamış, ülke toprakları
büyük çaplı yıkıma uğramamıştır. Bu nedenle,
ulaşım ve iletişim altyapısı tahrip edilmemiştir. Sa-
nayi üretimi savaş boyunca artmış, ekonomi güç-
lenmiştir. Savaşta en az fiziki ve ekonomik kayıp
yaşayan devlet olmuştur.

SSCB topraklarının büyük bölümü savaş alanı ol-
muş, çok ağır insan ve altyapı kaybı yaşamıştır.
Japonya şehirleri yoğun hava bombardımanına
uğramış, atom bombası atılmıştır. İngiltere, Alman
hava saldırılarıyla ciddi yıkımlar yaşamıştır. İtalya,
savaşın Avrupa cephesinde doğrudan çatışmala-
ra sahne olmuştur.

Cevap: C

1. II. Dünya Savaşı sonunda Avrupa'da büyük bir yıkımın meydana gelmesi ve ağır bir ekonomik bunalımın ortaya çıkması SSCB'nin Orta ve Doğu Avrupa'ya yayılmasına zemin hazırlayacaktır. Çünkü savaş sonunda Avrupa'nın yıkıma uğraması, bölgede bir güç boşluğu oluşturmuştur. Bu boşluktan yararlanan SSCB, Orta ve Doğu Avrupa'da etkinliğini artırmış ve bu bölgelerde sosyalist rejimler kurulmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrası Avrupa devletleri ekonomik ve askerî olarak zayıflamıştır. Bu durum sömürgecilikten çekilmelerine ve bağımsızlık hareketlerinin hızlanmasına yol açmıştır. Dolayısıyla yeni sömürgelere yönelme söz konusu değildir. Savaş sonrası dünya iki kutuplu (ABD – SSCB) bir yapıya bürünmüştür. Tek kutuplu düzen daha sonraki yıllarda, Soğuk Savaş'ın bitmesiyle ortaya çıkmıştır.

Cevap: B

2. **Kara Gömlekliler:** Benito Mussolini'nin liderliğindeki Faşist Partinin paramiliter örgütüdür.

Bizim Deniz (Mare Nostrum): Mussolini'nin Akdeniz'i İtalya'nın hâkimiyet alanı olarak görmesini ifade eden söylemdir.

Scala Nutku: Mussolini'nin faşist ideolojiyi ve yayılmacı politikaları vurguladığı önemli konuşmalarındandır.

Bu kavramların tamamı iki dünya savaşı arasında İtalya'da görülen faşist rejim ve yayılmacı politikalarla doğrudan ilişkilidir. Bu yüzden Birol Öğretmen'in dikkat çekmek istediği devlet İtalya'dır.

Cevap: A

3. Ünlü İngiliz tarihçi Eric Hobsbawm'ın, Birinci Dünya Savaşı ile İkinci Dünya Savaşı arasındaki dönemi Katastrof Çağı (Felaket Çağı) olarak tanımlamasında; devletler arasında yükselen faşizm, Nazizm gibi otoriter ve totaliter rejimler, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın yarattığı tahribat ve yıkım, dünyanın büyük bir bölümünün sömürge altında olması ve bu durumun Milletler Cemiyetinin felsefesiyle çelişmesinin yarattığı rahatsızlıkların etkili olduğu söylenebilir.

Cevap: E

4. SSCB'de halkın baskıcı, her şeyin devletleştirildiği sosyalist düzene karşı hoşnutsuzluklarını yatıştırma amaçlı Lenin tarafından 1921'de uygulanmaya başlanan NEP çerçevesinde; köylülere ürünlerini pazarlama serbestliği tanınmış ve tarımsal üretime devletin el koymasından vazgeçilmiştir.

Ancak devletin bankaları kontrol etmekten tamamen vazgeçmesi söz konusu değildir. Zaten sosyalizmin yapısına aykırı bir durum olurdu bu.

Cevap: C

5. Hitler liderliğinde demokratik yollar ile Almanya'da iktidarı ele geçiren Nazilerin ideolojik yaklaşımları düşünüldüğünde iç ve dış politika esasları arasında antisemitizm (Yahudi karşıtlığı) politikasının gereğini yapmak, Versay'ın getirdiği yaptırımlardan kurtulmak, Hayat Sahası Politikası'nı gerçekleştirmek ve Almanya sınırları dışında yaşayan bütün Almanları bir çatı altında toplamak yer alır. Bunlar Nazizmin temel öğretisi ve politikalarıdır.

Fakat yatıştırma politikası takip etmek Naziler ile ilgili değildir. Yatıştırma politikası, Almanya'ya karşı İngiltere ve Fransa'nın izlediği bir politikadır.

Cevap: E

6. 11 Kasım 1942'de çıkarılan ve 15 Mart 1944'e kadar yürürlükte kalan 4305 sayılı Yasa ile savaş ortamından yararlanarak yüksek kazançlar elde etmesine karşın aynı oranda vergi veremeyen mükelleflerden vergi almak hedeflenmiştir. Ticaret sahasında yer alan kesim büyük oranda gayrimüslim vatandaşlardan oluştuğu için bu yasa aynı zamanda ticaret piyasasındaki Türk varlığını artırmak için de bir vesile olarak görülmüştür. Bu bilgiler "**Varlık Vergisi**" ile ilgilidir.

Millî Korunma Kanunu: Ekonomiyi devlet kontrolüne alma amaçlıdır, doğrudan servet vergisi değildir.

Yol Vergisi: Ulaşım ve altyapı ile ilgilidir.

Toprak Mahsulleri Vergisi: Tarımsal üretime yönelik aşar vergisinin bir benzeri olan köylüden peşin tahsil edilen vergidir.

Aşar Vergisinin kaldırılması: 1925'te gerçekleştirilmiştir.

Cevap: D

7. Anti-Komintern Paktı (1936) Almanya ve Japonya arasında imzalanmış, 1937'de İtalya'nın katılmasıyla bu üç devlet arasındaki siyasi-askerî yakınlaşma artmıştır. Bu durum Berlin-Roma-Tokyo Mihveri'nin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Bu pakt komünizmin dünyada yayılmasına zemin hazırlamaz. Aksine, pakt komünizme karşı oluşturulmuştur.

Japonya'nın emperyalist tutumundan vazgeçmesine zemin hazırlamaz. Japonya yayılmacı politikasını sürdürmüş; Çin ve Pasifik'te saldırgan tutumuna devam etmiştir.

Cevap: A

8. Çekoslovakya toprağı olan Südetler ile ilgili Alman taleplerinin yarattığı krizin çözümü için Almanya, İtalya, Fransa ve İngiltere arasında 29 Eylül 1938 tarihinde düzenlenen Münih Konferansı'nda; Südetler Bölgesi'nin Almanya'ya verilmesi kararlaştırılmış, Çekoslovakya'nın yeni sınırlarının belirlenmesi için uluslararası bir komisyon kurulması kabul edilmiş ve yeni Çekoslovakya sınırlarının İngiltere ve Fransa tarafından garanti edilmesi kararı alınmıştır.

Bu kararlar, İngiltere ve Fransa'nın yatıştırma politikasının bir sonucudur ve Almanya'nın yayılmacı politikasını daha da cesaretlendirmiştir.

Cevap: E

9. CHP'nin 1939 Kurultayı'nda yapılan tüzük değişikliğiyle Müstakil Grup kurulmuştur. Bu grubun amacı; devlet işlerinin, Kurultay kararlarının ve Parti tüzüğünün uygulanmasını denetlemek, TBMM'de kontrollü bir muhalefet oluşturmaktır. Müstakil Grup, Bakanlar Kuruluna soru ve gensoru verebilme, genel görüşme isteme gibi yetkilere sahipti. Tek parti döneminde çok partili hayata geçiş için atılan kontrollü adımlardan biri olarak kabul edilir.

Millî Kalkınma Partisi, Nuri Demirağ tarafından 1945 yılında kurulan bir partidir.

Teceddüd, Mondros sonrası İttihat ve Terakki Cemiyetinin dağılması ile bu cemiyetin eski üyeleri tarafından kurulmuştur

Demokrat Parti, Türkiye'de çok partili siyasal hayatın fiilen yerleşmesini sağlayan en önemli partidir. Dörtlü Tahrir sürecinin sonunda Celal Bayar liderliğinde 1946'da kurulan partidir.

Hizb-i Cedit, II. Meşrutiyet Dönemi'nde İttihat ve Terakki Cemiyetine muhalefet amacıyla faaliyet gösteren bir harekettir.

Cevap: D

10. II. Dünya Savaşı'nda 1945 yılında toplanan Yalta Konferansı'nda Müttefik Devletler Avrupa'da yeni düzenin tesisi için bir bildiri yayımlamışlardır. Bu bildiride; demokratik kurumların oluşumunu desteklemek ve halklara yönetim şekillerini belirleme imkânı vermek hedefleri yer alır.

Fakat, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması konusunda hükümetleri özgür bırakmak gibi bir ilke yer almaz. Aksine, temel hak ve özgürlüklerin korunması vurgulanmıştır.

Cevap: C

11. Tarih dersinde "II. Dünya Savaşı'na giden süreçte uluslararası çeşitli ittifak ve antlaşmalar yapılmıştır." diyen tarih öğretmeni Bağdat Paktı'nı örnek olarak veremez. Çünkü II. Dünya Savaşı sonrasında, Soğuk Savaş Dönemi'nde 1955 yılında kurulmuştur.

Sadabad Paktı 1937'de, Nyon Antlaşması 1937'de, Montrö Sözleşmesi 1936'da ve Akdeniz Paktı 1936'da II. Dünya Savaşı öncesinde meydana gelen gelişmeledir.

Cevap: B

12. Kafkasya millî direniş hareketiyle ilgili; "Çarlık Rusya'sının emperyalist siyasetine karşı çıkmıştır." denilebilir. Gazavat hareketinin temel amacı, Rusya'ya karşı Kafkasya'nın bağımsızlığını sağlamaktır. Bu durum, Rus emperyalizmine açık bir karşı duruştur. Yine "Kafkas halklarını ümmet anlayışı ile bir araya getirmeyi amaçlamıştır." denilebilir. Farklı etnik kökenleri ve dilleri olan Müslümanları tek lider etrafında toplayarak kavmiyetçiliği ortadan kaldırmak istemesi, ümmet anlayışını gösterir.

Fakat, "Kafkasya'nın Rus işgaline girmesini engellemiştir." diyemeyiz. Metinde böyle bir sonuç elde edildiğine dair bilgi yoktur. Tarihsel olarak da Kafkasya uzun vadede Rus egemenliğine girmiştir.

Cevap: D

1. Demokrat Parti ile iktidardaki CHP arasında yaşanan şiddetli siyasi gerilim üzerine Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün, "iktidar ve muhalefete eşit mesafede duracağını ve aralarında uzlaşma sağlamayı hedeflediğini" açıkladığı gelişme **12 Temmuz Beyannamesi**'dir

Dörtlü Takrir: Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koraltan tarafından 1945'te CHP Meclis Grubuna sunulan demokratik ilkelerin işlerlik kazanmasını isteyen bir önerge'dir. "Dörtlü Takrir"nin reddedilmesi üzerine Adnan Menderes ve arkadaşları CHP'den istifa ederek 7 Ocak 1946'da Demokrat Partiyi (DP) kurdular.

Hürriyet Misakı: 1947'de Demokrat Partinin demokratikleşme amaçlı yayımladığı belgedir.

Halkçılık Programı: Mustafa Kemal'in TBMM'ye sunduğu idari, sosyal, siyasi, askerî ve teşkilatlanma hakkındaki görüşlerinin TBMM tarafından 18 Kasım'da bir beyanname olarak ilan edildiği bir kısmının ise 1921 Anayasası'na temel oluşturduğu belgedir.

Memleket Beyannamesi: Hamdullah Suphi Bey'in kaleme aldığı Meclis Başkanı Mustafa Kemal'in halkı birlik ve beraberlik içerisinde 25 Nisan 1920'de Kurtuluş Savaşı'na davet ettiği beyanname'dir.

Cevap: A

2. 1950'de kabul edilen yeni seçim yasasının temel amacı, demokratikleşmeyi güçlendirmek ve seçimlere yargı güvencesi getirmektir. Bu doğrultuda: "Seçmen oy pusulalarının sulh hukuk mahkemeleri tarafından korunması" yasada yer alır. Bu uygulama, yargı güvencesinin en önemli göstergesidir.

Açık oy, gizli sayım ilkesi ise yasada yer almaz. Çünkü 1950 Seçim Yasası ile bunun tam tersi olan gizli oy, açık sayım ilkesi kabul edilmiştir. Radyoda propaganda yayın hakkının sadece iktidar partisinde olması ifadesi yasada yer almaz. Çünkü demokratikleşme amacıyla çıkarılan bir yasada böyle bir ayrımcı uygulama beklenmez.

Cevap: B

3. Gökürk, bir sahafta eline aldığı eski bir gazetenin ilk sayfasında "Türkiye BM çağrısına uyacak" manşetini ve ilgili haberde "Türkiye ilk kez sınır ötesine asker gönderecek" yazısını okumuştur. Gazetenin bu sayısında yer alan haber Kore Savaşı ile ilgilidir.

Birinci Dünya Savaşı olamaz o dönemde BM teşkilatı yoktu.

İkinci Dünya Savaşı olamaz Türkiye fiilen savaşa girmemişti.

Vietnam Savaşı olamaz Türkiye asker göndermemiştir.

Körfez Savaşı olamaz Türkiye doğrudan kara kuvveti göndermemiştir.

Cevap: C

4. 1957'de Roma Antlaşması'yla organize olan Avrupa Ekonomik Topluluğu; ortak bir ekonomik pazar oluşturmak, (asli kuruluş amacı budur.) ve SSCB'nin batıya doğru yayılmasının önüne geçmek (Ekonomik bütünleşme yoluyla Batı Avrupa'yı güçlendirmek ve Sovyet etkisine karşı dayanıklılık sağlamak hedeflenmiştir.) amaçlarını gerçekleştirmek için kurulmuştur.

Fakat, NATO'nun Avrupa'ya askerî müdahalesinin önüne geçmek bir amaç olamaz. Çünkü NATO askerî bir ittifaktır; AET'nin kuruluş amacı NATO'yu sınırlamak değildir.

Cevap: D

5. Brejnev Doktrini, 1968'de ortaya atılan ve komünist yönetim ile Sovyet hakimiyetini tehlikeye atacak herhangi bir Doğu Bloku ülkesine müdahale etmek için Varşova Paktı birliklerinin kullanılması öngören bir Sovyet dış politikasıydı.

Bu doktrin, 1968 Prag Baharı sırasında Çekoslovakya'ya Varşova Paktı birliklerinin müdahalesinin gerekçesi olarak kullanılmıştır.

Kore Savaşı'na müdahale BM ve ABD öncülüğünde gerçekleşmiştir. Yunanistan NATO ve Batı Bloku'ndadır. Çin SSCB ile ayrı bir komünist çizgidedir. Mısır Bağılantısızlar içinde yer almıştır.

Cevap: E

6. 1962 Küba Bunalımı iki ülkenin de nükleer güç olması yani dehşet dengesi nedeniyle ABD ve SSCB'nin anlaşmasıyla sıcak çatışmaya dönüşmeden sona ermiş ve birçok gelişmeyi de etkilemiştir. Krizin çözümünde yapılan ABD - SSCB gizli anlaşması kapsamında: SSCB, Küba'daki füzelerini sökmeyi kabul etmiş, ABD ise Türkiye ve İtalya'daki Jüpiter füzelerini kaldırmayı taahhüt etmiştir.

Kore Savaşı 1950'de, NATO üyeliği 1952'de, Körfez Savaşı 1990'da, Eisenhower Doktrini 1957'de yaşanan gelişmelerdir.

Cevap: B

7. 1961 Anayasası "Hak ve özgürlükler açısından "devlet"e değil "birey"e ağırlık veren bir anlayışla hazırlanmıştır. O nedenle B seçeneğinde yer alan bilgi tam tersidir ve hatalı bir bilgidir.

Diğer seçeneklerde yer alan bilgiler 1961 Anayasası'nın özellikleridir.

Cevap: B

8. II. Dünya Savaşı'ndan sonra Batı ülkelerinde gelecekte barışın korunabilmesinin, ancak insan haklarının uluslararası düzeyde etkili bir korumaya kavuşturulmasıyla mümkün olabileceği yönünde geniş bir kamuoyu oluşmuş ve bu amaçla devletlerin adım atmaları daha kolay olmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra insan haklarını koruma amacıyla Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın imzalanması, BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'nin kabulü, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesi, Afrika Halk ve İnsan Hakları Sözleşmesi'nin imzalanması gibi gelişmeler yaşanmıştır.

Fakat Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi'nin yayımlanması bu alanda örnek olamaz. Çünkü bu belge II. Dünya Savaşı'ndan çok önce, Fransız İhtilali sırasında yayımlanmıştır

Cevap: E

9. Demokrat Parti Dönemi'nde Atatürk ile ilgili olarak; "resmî kurumlarda Atatürk'ün resminin asılmasını sağlayan genelge", Atatürk'ün hatırasını korumak amacıyla "Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlara Karşı Kanun" ve "Erzurum'da Atatürk Üniversitesini kurmak" çalışmaları hayata geçirilmiştir.

Cevap: E

10. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu (1954), özel girişimi destekleyen, yabancı sermayenin ülkeye girişini kolaylaştıran ve devletin ekonomideki rolünü sınırlamayı amaçlayan bir düzenlemedir. Bu anlayış, serbest piyasa, rekabet ve dışa açılma esaslarına dayanır. O nedenle Demokrat Partinin liberal ekonomi politikasını hedeflediği söylenebilir.

Cevap: D

11. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nda (1945) "Memleketin siyaset ve fikir hayatında demokrasi prensipleri daha geniş ölçüde hüküm sürecektir." diyerek demokratik gelişimin önemini vurgulamıştır. Bu çerçevede, ilk kez çok partili seçimin 1946'da yapılması, Demokrat Partinin kurulması, Millî Kalkınma Partisinin kurulması ve Millet Partisinin kurulması İnönü'nün açıklamasına uygun olan ve Türkiye'de demokrasinin gelişimine katkı sunan adımlardır.

Fakat, TBMM'de Tahkikat Komisyonunun kurulması demokratikleşmeye aykırı bir uygulamadır. 1960 yılında DP iktidarı esnasında muhalefeti baskı altına almaya yönelik olduğu için İnönü'nün vurguladığı demokrasi anlayışıyla örtüşmez.

Cevap: C

1. Türk anayasa tarihi hakkında sunu hazırlayan Ömer Asaf, 1961 Anayasası'nın barındırdığı ilkleri yazarken; "Anayasa Mahkemesinin kurulması" bilgisini sunusuna eklerse arkadaşlarına doğru bilgi aktarımında bulunmuş olur. Anayasa Mahkemesi ilk kez 1961 Anayasası ile kurulmuştur ki bu, anayasal denetim açısından bir ilktir.

"İki meclisten oluşan yasama organı," ilk değildir. Bu uygulama 1876 Kanunuesasi döneminde (Ayan ve Mebusan Meclisleri) ilk kez görülmüştür.

"Yüksek Öğretim Kurulunun oluşturulması" 1961 Anayasası'na ait değildir. YÖK, 1982 Anayasası ile kurulmuştur.

Cevap: B

2. Türkiye'deki bazı alanlarda yaşanan gelişmeleri gösteren tabloya göre elektrik tüketimindeki veri artışı hızlı bir sanayileşme yaşandığını gösterir.

Lisanslı sporcu sayısındaki artış sportif faaliyetlerin yoğunlaştığını gösterir.

Lise sayısındaki artış lise mezunu sayısının arttığını gösterir.

Kütüphane sayısındaki artış halkın kültür düzeyini artırmanın önemsendiğini gösterir.

Fakat her alanda bir artış söz konusu diyemeyiz. Çünkü, nüfus artış hızı düşmüştür.

Cevap: E

3. II. Dünya Savaşı'ndan sonra rekabet hâlindeki ideolojik ve siyasal bloklara girmeyi reddeden ve söz konusu oluşumların dışında kalarak farklı kıtalardan katılımcı devletlerle birlikte alternatif bir siyasi iş birliği anlayışı oluşturmayı amaç edinen organizasyon Bağlantısızlar Hareketi'dir.

Cevap: C

4. Marshall Planı (1947), ABD Dışişleri Bakanı George Marshall tarafından açıklanan ve Avrupa'nın savaş sonrası yeniden inşasını hedefleyen bir programdır. Bu çerçevede "Komünizmin Avrupa'ya yayılmasını engellemek" bir amaçtır. Ekonomik istikrarsızlığın komünizmi güçlendireceği düşünülmüş, bu yayılmayı önlemek temel hedeflerden biri olmuştur.

Avrupa ülkelerinin ekonomik kalkınmasını sağlamak bir diğer amaçtır. Savaşla yıkıma uğrayan

Avrupa ekonomilerini canlandırmak planın ana amacıdır.

Fakat, "Bloklar arasında silahlanma yarışına son vermek" Marshall Planı'nın amacı değildir. Silahlanma yarışı Soğuk Savaş'ın ilerleyen yıllarında artarak devam etmiştir.

Cevap: D

5. 1960'lı yıllardan itibaren SSCB ve Türkiye arasındaki ilişkilerin gelişmesinde; Doğu ve Batı Bloku ülkeleri arasında yumuşamanın başlaması, Seydişehir'deki alüminyum fabrikasının SSCB tarafından kurulması olumlu katkıda bulunmuştur.

Fakat Türkiye'de bugüne kadar sosyalist partiler iktidara gelememiştir. O nedenle III. öncülün bir etkisi olamaz.

Cevap: D

6. "Kanlı Noel" (1963): Kıbrıs'ta Rumların Türk halka yönelik saldırılarıdır.

Johnson Mektubu (1964): ABD Başkanı Lyndon B. Johnson'ın, Türkiye'nin Kıbrıs'a askerî müdahalesini engellemek amacıyla İsmet İnönü'ye gönderdiği sert uyarı mektubudur.

Her iki olay da Türkiye - Yunanistan ilişkilerinde Kıbrıs meselesi kapsamında ortaya çıkmıştır.

6 - 7 Eylül olayları: 6-7 Eylül 1955 tarihlerinde başta İstanbul olmak üzere bazı şehirlerde meydana gelen, Türkiye tarihinin en önemli toplumsal olaylarından biridir. Olayların çıkış noktası, Selenik'te Atatürk'ün doğduğu eve bomba atıldığı yönündeki haberler olmuştur. Daha sonra bu olayın bir provokasyon olduğu ortaya çıkmıştır. Bu haberlerin yayılmasıyla birlikte özellikle Rum vatandaşlara ait ev, iş yeri ve ibadethaneler hedef alınmış; yağma, tahrip ve kundaklama olayları yaşanmıştır. Zamanla saldırılar Ermeni ve Yahudi vatandaşları da etkilemiştir. Can kaybı sınırlı olmakla birlikte, maddi zarar oldukça büyük olmuştur. 6-7 Eylül Olayları, Demokrat Parti iktidarı döneminde gerçekleşmiştir. Olayların ardından Türkiye, uluslararası kamuoyunda eleştirilmiş, özellikle azınlık hakları ve hukuk devleti anlayışı tartışma konusu olmuştur. Bu gelişmeler, Türkiye'de yaşayan azınlık nüfusunun ülkeden göç etmesine yol açmıştır.

Cevap: B

7. ABD'nin Truman Doktrini ve Marshall Planı ile Batı Avrupa ülkelerine ekonomik ve askerî destek vermesi üzerine, Çekoslovakya başta olmak üzere bazı Doğu Bloku ülkeleri de Marshall Planı'na katılmak istemiştir. Bunun üzerine Sovyetler Birliği, Batı etkisini engellemek ve kendi müttefiklerini desteklemek amacıyla **Molotov Planı**'nı oluşturmuştur. Molotov Planı, Doğu Avrupa ülkelerine yöneliktir. Silah, para ve ekonomik yardım sağlanmasını amaçladı.

Dawes Planı: I. Dünya Savaşı sonrası Almanya'nın tamirat borçlarını yeniden yapılandıran plandır.

COMECON: 1949'da sosyalist blokta kurulan kurulan ekonomik iş birliği örgütüdür, doğrudan yardım planı değildir.

Varşova Paktı: Doğu Bloku'nun askerî ittifakıdır.

New Deal: ABD'nin 1929 Buhranı'na karşı tedbir olarak ortaya attığı iç ekonomik programıdır.

Cevap: A

8. Türkiye, II. Dünya Savaşı sonrası Sovyetler Birliği'nin tehditkâr tutumu ve toprak talepleri ile karşı karşıya kalmış ve bu durum üzerine Türkiye Batı Bloku'nda yer almak isteyerek NATO'ya üye olmak için başvurmuştur.

Cevap: C

9. Soğuk Savaş Dönemi'nde Sovyet tehdidi nedeniyle Batı Bloku'nda saf tutmak isteyen Türkiye'nin attığı adımlar şunlardır. Kore Savaşı'na asker göndermesi. (Batı Bloku'na (özellikle ABD'ye) yakınlaşma ve NATO'ya girme amacıyla) 1952'de NATO'ya üye olması. (Doğrudan Batı Bloku'nda yer alma adıımıdır.) 1949'da Avrupa Konseyi'ne üye olması. (Batı dünyasının demokratik değerlerine katılım göstergesidir.) Marshall Planı'ndan yararlanması. (ABD öncülüğündeki Batı ekonomik sistemine dâhil olmayı ifade eder.)

Fakat, Birleşmiş Milletlere üye olması Batı Bloku'nda yer alma amacıyla ilgili değildir. BM, Doğu ve Batı Bloklarını kapsayan evrensel bir örgüttür; blok tercihini göstermez.

Cevap: B

10. Varlık Vergisi 1942 yılında her ne kadar II. Dünya Savaşı yıllarında zenginleşen kişilerden bir defaya mahsus olmak üzere alınsa da bu verginin büyük oranda azınlıklardan alınmış olunması Türkiye ekonomisinde azınlıkların etkinliğini azaltma amacına hizmet eder. Bunun yanında Kıbrıs Meselesi'nin gerginliğinde Selanik'te Atatürk'ün evinin bombalandığı provokasyonu ile İstanbul'da Rumların ev ve işyerlerinin yağmalandığı 6/7 Eylül Olayları (1955)'da binlerce Rum'un İstanbul'u terk etmesine ve dolayısıyla azınlıkların etkisinin azaltılması amacına hizmet etmiştir.

Tahkikat Komisyonu Demokrat Parti Dönemi'nde siyasi muhalefeti zayıflatmak amaçlı mecliste oluşturulan bir komisyondur. Azınlıklarla ilgili değildir.

Cevap: D

11. DP iktidarında Marshall yardımlarının etkisi ve tarımda makineleşmeyle beraber tarım hızlı gelişme göstermiş, üretim ve gelirin yükselmiş ve bu da kırsal kesimin refah seviyesini yükseltmiştir. Tarımda makineleşme, iş gücüne olan ihtiyacı azaltmış, bu da kırsal nüfusun kentlere göç etmesine yol açmıştır.

Fakat tarım sektöründe çalışan sayısının artması söz konusu olamaz. Çünkü makineleşme nedeniyle tarımda insan gücüne olan ihtiyaç azalmış, çalışan sayısı artmamıştır.

Cevap: C

12. NATO'nun 1952'de Türkiye'nin üyelik başvurusunu kabul etmesinde; Türkiye'nin Kore Savaşı'nda Batı dünyası ile aynı safta yer alması, SSCB'nin coğrafi olarak çevrelenmek istenmesi ve Türkiye'nin Orta Doğu petrollerine olan coğrafi yakınlığı sayesinde Orta Doğu enerji kaynaklarının güvenliğinin sağlanabilecek olması NATO açısından önemli görülmüş ve bu üç etken sayesinde Türkiye NATO'ya kabul edilmiştir.

Cevap: E

1. SSCB'nin dağılmasından sonra Bakü–Tiflis–Ceyhan (BTC) gibi projelerle Gürcistan–Azerbaycan–Türkiye hattında oluşturulan enerji koridorunun temel amaçları şunlardır: Bölgenin Batı dünyasıyla entegrasyonuna katkı sağlamak. (Enerji projeleriyle siyasi ve ekonomik yakınlaşma hedeflenmiştir.) Türkiye'nin önemini artırmak. (Türkiye, enerji geçiş ülkesi konumuna gelmiştir.) Rusya'nın bölgedeki etkinliğini zayıflatmak. (Enerji taşımacılığında Rusya'ya alternatif güzergâh oluşturulmuştur.) Gelişmiş ülkelere enerji arzının istikrarını temin etmek. (Enerji güvenliği temel hedeflerdendir.)

Fakat, Bağımsız Devletler Topluluğunu güçlendirmek amaç değildir. Aksine, bu koridor BDT dışı güzergâhlar oluşturarak Rusya merkezli yapının etkisini azaltmayı hedeflemiştir.

Cevap: A

2. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ortaya çıkan toplumsal ve siyasi sonuçlar değerlendirildiğinde: İktidar–muhalefet ve halkın birlikte demokrasiye sahip çıkmasıyla geniş toplumsal mutabakat oluşmuştur. Halkın doğrudan refleksi Türkiye'de demokrasi bilincinin geliştiğini gösterir. Medyanın halkın bilgilendirilmesinde kritik rol oynamış olması özgür medyanın demokrasideki rolünü net biçimde ortaya koymuştur. Cemaat ve farklı grupların istismarlarına karşı toplumsal bilinçlenme oldukça önemli bir kazanım olarak değerlendirilebilir.

Fakat sivil toplum örgütlerinin ilk kez kurulmaya başlaması söz konusu değildir. Çünkü Türkiye'de sivil toplum örgütleri çok daha önce kurulmuş ve faaliyet göstermekteydi.

Cevap: D

3. Rusya ve Ukrayna arasındaki savaşta işgalci Rusya'ya Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin olası yaptırım kararını veto edebilecek ülkeler arasında Almanya yer almaz. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinde veto yetkisine sahip daimi üyeler şunlardır: ABD, Rusya, Çin, Fransa ve İngiltere.

Cevap: E

4. Verilen metinde Türkiye'nin sadece silahlı mücadeleye değil, aynı zamanda bilgi savaşları ve uluslararası kamuoyunu bilgilendirme faaliyetleri yürüttüğü belirtilmiştir. Bu, mücadelenin çok yönlü olduğunu gösterir.

Fakat sadece sınırlar içerisinde mücadele ediliyor diyemeyiz anlatıya göre. Metinde açıkça "Türkiye, sınırları içinde ve ötesinde terör örgütleriyle kararlı mücadelesini sürdürmektedir" ifadesi yer almaktadır. Bu nedenle bu yargıya ulaşılamaz.

Yine metinde Türkiye'nin uluslararası toplumu bilgilendirmeye çalıştığı ifade edilmiştir; ancak tam bir mutabakat sağlandığı yönünde bir bilgi yoktur.

Cevap: B

5. Verilen metinde çeşitli ülkelerde iç savaş, hükümetlerin değişmesi, ayaklanma gibi ifadeler Arap Baharı'nın etkili olduğu devletlerde iç karışıklıklara neden olduğunu göstermektedir.

Fakat Arap Baharı küresel, tüm dünyayı etkileyen bir hareket hâline gelmedi. Bölgesel bir gelişme olarak kalmıştır. Yine verilen metinde gelişmelerde dış etken vurgusu, ilişkisi yer almamaktadır.

Cevap: C

6. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle, uluslararası terör, doğal afetler, uluslararası zirvelerin ve spor etkinliklerinin güvenliğinin sağlanması ile insani müdahale olarak adlandırılan kimi askerî harekâtlar düzenlemek gibi yeni hedefler ve görev sahaları belirleyerek "Barış İçin Ortaklık" konseptiyle faaliyetlerine ve genişlemeye devam eden uluslararası örgüt Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı yani NATO'dur.

Cevap: E

7. Harita incelendiğinde Azerbaycan'da çıkan petrol ve doğal gaz boru hatlarının Anadolu üzerinden Akdeniz'e ve Avrupa'ya ulaştığı görülmekte. Bu da Azerbaycan'ın enerji kaynaklarının Türkiye aracılığıyla dünya pazarına taşındığını gösterir.

Harita, doğal gaz piyasasına yöne veren devlet ya da Türkiye'nin enerji konusunda dışa bağımlılığının sona erdiği bilgisini bize vermez. Bu konuda sayısal bilgiler ve kıyasların olması gerekirdi. Yine benzer şekilde Türkiye'nin ihtiyacından fazla enerji üretimi yaptığı ya da Batı dünyasının enerji ihtiyacının tamamını buradan karşıladığı çıkarımı yapmak da mümkün gözüküyor.

Cevap: B

8. Metinde anlatılan durumda, Azerbaycan'ın SSCB'nin dağılmasından sonra Hazar petroleri sayesinde ekonomik ve siyasal olarak güçlenmesi, bölgedeki bazı ülkeleri rahatsız etmiştir. Bu durum özellikle Rusya, İran ve Ermenistan açısından bir tehdit olarak algılanmaktadır. Rusya, petrol gelirleri üzerindeki etkisini kaybettiği için ekonomik olarak olumsuz etkilenmekte; İran, topraklarında yaşayan çok sayıdaki Azeri Türk nedeniyle Azerbaycan'ın güçlenmesini kendi iç dengeleri açısından riskli görmektedir. Ermenistan ise Karabağ sorunu nedeniyle Azerbaycan'ın gelişmesini istememektedir.

Bu tablo, Azerbaycan'dan rahatsız olan bu üç ülkenin birbirine yaklaşmasını ve aralarında dostluk, iş birliği ve saldırmazlık türü anlaşmalar yapılmasını mümkün ve mantıklı kılar. Dolayısıyla birinci yargıya ulaşılabilir. Aynı zamanda Azerbaycan'ın, kendisine karşı mesafeli ya da olumsuz tutum alan komşularına karşı bölgedeki dost ülkelerle, özellikle Türkiye ve Gürcistan ile ilişkilerini geliştirilmesi de bu durumun doğal bir sonucu olarak görülebilir. Bu nedenle ikinci yargıya da ulaşılabilir.

Fakat metinde Amerika Birleşik Devletleri'nin Kafkaslardaki etkinliğinin zayıfladığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Bu yüzden üçüncü yargı metinden çıkarılamaz.

Cevap: D

9. 27 Nisan 2007 e-Muhtırasında Genelkurmay'ın internetten yayımladığı bildiriye rağmen hükümet görevine devam etti, hükümet değişikliği yaşanmadı.

27 Mayıs 1960 Darbesi'nde Demokrat Parti iktidarı devrildi, hükümet değişti.

12 Eylül 1980 Darbesi'nde mevcut hükümet sona erdi, askerî yönetim kuruldu.

12 Mart 1971 Muhtırası'nda Süleyman Demirel hükümeti istifa etti, hükümet değişti.

28 Şubat 1997 sürecinde Refah-Yol Hükümeti istifa etti, hükümet değişti.

Cevap: E

10. Soğuk Savaş Dönemi; ABD ile SSCB arasında iki kutuplu dünya düzeninin oluştuğu, ideolojik (kapitalizm-komünizm), siyasal ve askerî rekabetin yaşandığı bir dönemdir. Bu dönem; 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılmasıyla sona ermiştir. Böylece iki kutuplu sistem çökmüş, ABD öncülüğünde tek kutuplu dünya düzeni ortaya çıkmıştır.

II. Dünya Savaşı, Soğuk Savaş'ın başlangıcına zemin hazırlamıştır.

Vietnam Savaşı, Soğuk Savaş'ın bir cephesidir.

Yugoslavya'nın dağılması, Soğuk Savaş sonrası gelişmedir.

Körfez Savaşı, Soğuk Savaş sonrasında yaşanmıştır.

Cevap: A